

AZƏRBAYCAN MİLLİ ELMLƏR AKADEMİYASI
FOLKLOR İNSTİTUTU

ELMİRA FİKRƏTQIZI

TÜRK XALQLARI
ƏDƏBİYYATINDA
VÜCUDNAMƏLƏR

II cild

BAKI – 2017

*XVIII əsr türkmən şairi Molla Nəfəsin və
repressiya qurbanı olmuş görkəmli Azərbaycan
ədəbiyyatşünası Əmin Abidin əziz ruhlarına ithaf*

- Elmi məsləhətçi:** AMEA-nın həqiqi üzvü
Muxtar Kazımoğlu (İmanov)
(*AMEA Folklor İnstitutu*)
- Elmi redaktor:** fil.ü. f.d. Səadət Şıxıyeva
(*AMEA Şərqsünaslıq İnstitutu*)
- Rəyçilər:** fil.ü.e.d., prof. **Saparboy Razimbayev**
(*Özbəkistan, Səmərqənd Dövlət Universiteti*)
Dr. Doğan Qaya
(*Türkiyə, Sivas Universiteti*)
Suna Atun
(*Kıbrıs, Doğu Ağdəniz Universiteti*)
Maşallah Xudubəyli (<i>Azərbaycan, AMEA Folklor İnstitutu</i>)

Elmira Fikrətqızı. Türk xalqları ədəbiyyatında vücudnamələr, II cild, Bakı, “Elm və təhsil”, 2017, 320 səh.

ISBN-978-9952-453-20-1

Kitabda örnəklərinə həm yazılı, həm də şifahi ədəbiyyatda rast gəlinən vücudnamələr toplanmışdır. Kitabın ikinci cildində türk, özbək, başqırd, qazax, qırğız, uyğur, tatar və s. türk xalqlarının şifahi və yazılı ədəbiyyatından vücudnamə nümunələri təqdim olunur.

folklor.az

F 4603000000 Qrifli nəşr
N-098-2017

© Folklor İnstitutu, 2017
© Elmira Fikrətqızı, 2017

İÇİNDƏKİLƏR

MƏTNLƏR

1. Anonim vücutnamələr

“Bekçi” Dastanında Yaşnamə	8
Bilməcə - 1	9
Bilməcə - 2	9
Carattı.....	9
Yarattı (tərcümə)	11
“Edigey” dastanından “İdegeynen Kobogıl isemende üsep, Tuktamış Xan Saraenda Türe Bulğanı”	12
Edigey'in Kobogıl İsmində Büyüyüp, Toktamış Han'ın Sarayında Hükümdar Olması (tərcümə)	13
İnsanoğlu	15
Hâzâ Kitâbu Ögüt-nâme Rahmetu'llâhi aleyh	15
Hey Ağalar Bir Güzelin Hayatı	21
Kıbrıs Yaş Destanı	23
Kırımçak Vücutnamesi.....	24
Kontıratbay Təriypi	25
(Tərcümə)	27
Koroğlu dastanı (Özbək variantı)	28
(Tərcümə)	30
(Uyğur variantı)	31
(Tərcümə)	32
“Manas dastanından Er koşay (Qırğızca).....	34
(Tərcümə)	34
Muamma.....	35
On baş yaşında oğlan	35
Sıfırdan başlarsın yaşamaya	36
Tekerleme Yaş Destanı	36
Varıp Bir Kız On Yaşına Girende.....	37
Yaşnamə. Parça-1	37
Yaş Destanı.....	37

Yetdi (“Davlatyorbek” dostonidan)	40
Yetdi (Tərcümə)	42
Yoshnomalar.....	43
Özbək Yaşnamələri (Tərcümə)	45
Циклы человеческой жизни.....	46
İnsan Ömrünün Mərhələləri (Tərcümə)	47

2. Müəllifli vücudnamələr

Ahmed Yesevi. <i>Hikmet</i>	48
<i>Hikmət</i> (Tərcümə)	61
Ali Ertekin. <i>Tabii Kanun</i>	75
Ali Rıza. <i>Benzer</i>	76
Aşık Fethi Kadioğlu. <i>İnsanoğlu</i>	77
Aşık Mevlüt İhsani. <i>Hayatımın Destanı</i>	79
Aşık Ömer. <i>Geldim</i>	80
<i>Tanrı Bır Adama Evlâd Verince</i>	84
<i>Olur</i>	86
Aşık Paşa. “ <i>Qəribnamə</i> ”dən	91
Aşık Zileli Talibi. <i>Olur</i>	93
Balı Bayraktaroğlu. <i>Hayat Şiiri</i>	95
Battal Karabulut. <i>Benzer</i>	97
Bedr-i Dilşad. <i>Ender Piri ve Cüvâni</i>	98
Bukar Jırav. <i>Tilek</i>	99
<i>Dilək</i> (tərcümə).....	100
Cambıl Cabayev. <i>Menin Ömirim</i>	101
<i>Benim Hayatım</i> (tərcümə)	103
Cefai. <i>İnsan Bir Fidandır Çınara Döner</i>	106
Cemal Hoca. <i>Göründü</i>	107
Cihan Uluişik. <i>Otuz Yaşname</i>	112
Dertli Kâzım. <i>Hayat Söner</i>	116
Dulat. <i>Tegimdi Menin Surasan</i>	117
<i>Soyumu Benim Sorarsan</i> (Tərcümə).....	117
Duran Tamer. <i>Bitti Tükendi</i>	118

Ebubekir Kerderi Şokanulı. <i>Sırkav Bolıp Catkanda</i>	120
<i>Hastalandığı Zaman (Tərcümə)</i>	125
<i>Armanın Qalması</i>	130
<i>Ukden Kalması (Tərcümə)</i>	131
<i>Künlerim</i>	132
<i>Günlərim (Tərcümə)</i>	138
Ertuğrul Şakar. <i>Dedilər</i>	143
Eyyubi. <i>Bilemedim Dostum Hangisi Benim</i>	145
Fahri (Ali Karabulut). <i>Hayat Destanı</i>	146
<i>Şehir kızları destanı</i>	149
Fehmi Gür. <i>Bir Çocuk Dünyaya Geldiği Zaman</i>	152
<i>Döner</i>	154
<i>Fidan Gibi</i>	156
<i>Kızlar Hakkında Destan</i>	156
<i>Üç Yaşımda Felek Aldı Gözümü</i>	158
Fevzi. <i>Ölene Kadar</i>	159
Feymani. <i>Yaş Basamağı</i>	161
Halil. <i>Doğunca Anadan</i>	162
Hamza Giray. <i>Güzellerin Ömrü</i>	164
Hasan (Geyceklı). <i>Güzel</i>	164
Hayati Vasfi. <i>Ömür Destanı</i>	166
Hodlu Noksani (İbrahim Muratoğlu). <i>Başlangıç</i>	168
Hüseyin Çırakman. <i>Yavaş-Yavaş</i>	172
Hüseyin Nebih – Nazan Beledoğlu. <i>Benzer</i>	173
Hüseyinoğlu Balı. <i>Var Etti</i>	174
İcazet. <i>Kabir Taşına Doğru</i>	175
İrfani. <i>Hal Olur</i>	176
<i>Yaş Destanı</i>	177
İzni. <i>Güzeller Destanı</i>	181
Karacaoğlu. <i>Benzer</i>	184
<i>Dokuz Aylık Yoldan Sefere Geldim</i>	185
<i>Gül Olur</i>	186
<i>Hakk'ın Kandilinde Gizli Sır İdim</i>	187

Ruhani. <i>Dokuz Yüz Otuz Bir Geldim Dünyaya</i>	257
<i>Şu Fani Dünyaya Geldim Geleli</i>	259
Ruhi. <i>Olur</i>	260
Ruhsati. <i>Gibi</i>	264
<i>Sevesin</i>	266
Said. <i>Yaratılış Cilvesi</i>	267
Sailoğlu. <i>Destan</i>	268
Seyrani. <i>Döndürdün Felek</i>	272
Şahin. <i>Ömür</i>	272
Şal Akın. <i>Kerilik</i>	273
<i>Yaşlılık (Tərcümə)</i>	274
Şal Akın. <i>On Bestəgi Casım-Ay</i>	275
<i>Onbeşteki Yaşım-Ay (Tərcümə)</i>	277
<i>Üç-Törtten Talap Ettim Aşık Cıynap</i>	278
<i>Üç-Dörtten Talep Ettim (Tərcümə)</i>	280
Talibi Coşkun. <i>Başıma Gelmedik Haller Mi Kaldı</i>	282
Turmuğambet İztilevov. <i>Ömir Ötkelderi</i>	285
<i>Hayat Basamakları</i>	287
Veysel Cehdi Kut. <i>Ettim Bir Hesap</i>	289
<i>Hayat Basamakları</i>	290
Yusufelili Kütahi. <i>Ömür Destanı</i>	293
Yürekli. <i>Dediler</i>	296
<i>Hayat Destanı</i>	297
Zahmi. <i>Destan</i>	299
Zülali. <i>Yaş Destanı</i>	304
İstifadə edilmiş ədəbiyyat	308

MƏTNLƏR

1.1. ANONİM VÜCUDNAMƏLƏR

“BEKÇİ DESTANI”NDA YAŞNAME

Nakl edeyim size yeksan,
Nice halk olundu insan.
Yarattı kuru balçıktan,
Can verip eyledi ihsan.

Aslımız çünki topraktır,
Halk eden Gani-Mutlak'tır,
Bizi yoktan var eyledi,
Ona hiç şüphemiz yoktur.

Böyledir çün emr-i Yezdan,
Bir paye meniden insan,
Dokuz ay on gün eğlenir,
Ananın karnında insan.

Emr olup çıkar dünyaya,
Ağlayıp başlar veylaya,
Bir yaşına girse uşak,
Benzer on dördünde Aya.

İki yaşında söz anlar,
Üç yaşında hem söz söyler,
İsmin çağırırsalar dinler,
Dört yaşında güler oynar.

Beş yaşında oynar gezer,
Altıda aklını düzer,

Yedide anlar her şeyi,
Sekizinde okur yazar.

Dokuzunda fehmi artar,
On yaşında atar tutar,
On birinde mahcup olur,
On ikide vakar satar.

On üç yaşında seçilir,
On dördte gül gibi açılır,
On beşinde artar nazı,
On altıda iş güç olur.

On yedide uğrar derde,
On sekizde gider perde,
On dokuzda yiğit olur,
Yigirmiyle yirmi birde.

Otuzunda adil olur,
Kırk yaşında kâmil olur,
Ellisinde döner devri,
Altmışında amil olur.

Yetmişinde gelir pirlük,
Sekseninde gider dirlik,
Doksan yaşına varınca,
İnsanda kalır mı erlik.

Girse insan **yüz** yaşına,
Belâlar üşer başına,
Kâmil olan tahsin eder,
Bari Huda'nın işine.

Ahir eyledim kelamı,
Sözlerim buldu nizamı,
Ağalarım bin yaşasın,
Şimdicek gelir in'amı.
(Gencosman, 1972: 599-601;
Kaya, 2004: 380-382)

BİLMECE – 1

Beş çocuk,
On koyun,
Yirmi delikanlı,
Otuz aslan,
Kırk kaplan,
Elli at,
Altmış yat,
Yetmiş öküz,

Seksen deve,
Doksan tavuk,
Yüz yumurta,
Koy çuvala,
Vur duvara!
(Cevap: İnsan hayatı-Elazığ)
(Çelebioğlu-Öksüz, 1979,
198; Kaya, 2004: 385)

BİLMECE - 2

Beşte toklu,
Onda kuzu,
Yirmide aslan,
Otuzda kaplan,
Kırkta öküz,
Ellide deve,
Altmışta inek,

Yetmişte eşek,
Seksende horoz,
Doksanda koy çuvala,
As duvara!
(Cevap: İnsan hayatı-
Diyarbakır)
(Çelebioğlu-Öksüz, 1979, 198)

CARATTI

Carattı barçamızdı adam kılıp,
Tuğanda tük bilmeytin nadan kılıp.
Kelgende **ikki** caska kosalmaymız,
Turdukku ikki casta kaz kaz turup.

Evvelde tunganıgda ıraktaysın,
On casta car oynanğan olaktaysın.

On besmin igirmening ortasında,
Micezin hiç kimsening caratbaysın.

Kızıgun **igirmening** kötürelbey,
Körünşe kız gelincik kılcaqtaysın.

Otuzda akıl tolup gayret mol bop,
Bitkeygen köz açılğan bulaktaysın.

Kırıkta kıyı apgan kılıçtay bop,
Donggaytıp orda bozup el açbaysın.

Ellide akılmen gayret mol bop,
Taş bassa taymandığan buraktaysın.

Atbıste akıl cetip gayret kemiyip,
Ençeyin mal cayılğan kuraktaysın.

Cetmişte cer tayalmay turalmaysın,
Carıgdı Huday koskan caratbaysın.

Seksende sekil digen bir dert kelip,
Basingdı burgatbastın cürelmeysin.

Doksanda bitken deneng topuktay bop,
Ağır pük balapanday ırgaktaysın.

Barganda anav **cüzge** kim bar kim cok,
Aziz can kayda barıp turaktaysın.

Türkcə:

YARATTI

*(Allah) hepimizi adem olarak yarattı,
Doğunca bir şey bilmeyen cahil olarak.*

*Gelince iki yaşına koşamayız,
İki yaşında dik dik durduk.*

*Önce doğduğunda çırağa benzersin,
On yaşında oğlak gibi oynarsın.*

***On beşle** yirminin ortasında,
Mizacın hiç kimsenin beğenmezsin.*

***Yirmini** kızgınlığını kaldıramadan,
Kız gelin görünce sulanıyorsun.*

***Otuzunda** akıl dolup gayret bol olup,
Kuvvetli göz açılan kaynak gibisin.*

***Kırkında** kırlar kesen kılıç gibi olup,
Direnip kimseye el açmazsın.*

***Ellide** akıl ile gayret bol olup,
Hiç bir şeyden yılmayan burak gibisin.*

***Altmışta** akıl yetip gayret azalıp,
Mal yayılıp kurak tarlaya benzersin.*

***Yetmiş**te yere dayanmadan kalkamazsın,
Yarını Huda vermiş beğenmezsin.*

*Seksende sekil denen bir dert gelip,
Başını sallamadan yürüyemezsin.*

*Doksanda her tarafın küçülüp,
Ağır yürüyen civciv gibi sallanırsın.*

*Yüz yaşına varınca kim var kim yok,
Aziz can nereye varıp duracaksın.*

(Çelebioğlu, 1985, 229-230;

Kaya, 2004, 371-374)

“Edigey” dastanı
(İdegeynen Kobogıl isemende üsep, Tuktamış Xan
Saraenda Türe Bulganı)

Cantemernen altı uğıl,
Altıncı uğıl- Kobogıl,
Kobogıl dip belenep,
Üse kuydı İdegey.
Ber yeşende ber iken,
Baskan cire şil iken.
İke yeşte il buldı,
Eytken süze im buldı.
Öç yeşende atalık
Ostazdan kitap başlattı.
Dürt yeşende dan buldı,
Firasete faş buldı;
Beş yeşene kilgende
Cantimernen biş uğıl
Bişene de baş buldı
Altısında at mende,
Cidesende cey tartıp,
Cide totam uk attı.

Sigez-tugız bulganda.
Sigez tukmak sındırıp,
Tun timerge kul ordı.
Unga citte- ul buldı,
Ul ni dişe şul buldı,
Çülge çıgıp baskanda
Çül yarılıpyul buldı,
Tavga çıgıp baskanda
Tav sığılıp uy buldı.
Unberende ber buldı,
Uypıksız çiçen ul buldı.
Unikege citkende
Alpamıştay ir buldı.
“İr bulgan son cir bulıym,
İnsem, cirge tisen, dip,
İl igelegem kürsen dip,
Asırgan çal babam-
Ul igelegem kürsen”, dip,

Tavda yattı, tay baktı,
Kırda yattı kuy baktı,
Yılkı baktı - kol buldı,
Östende yamar tun buldı;
Başı belen baş buldı,
Atağı belen dan buldı,
Türese belen faş buldı,
Yetimmerge yar buldı.
İdegey andıy ir buldı:
Atı yukka - at buldı,
Çüllege - su buldı,
Adaşkanga - yul buldı;
Yalgızga - yasak,
Ceyevge - tayak ul buldı.
Undürtene kilgende
Undürt davnı beterep,
Türesen birgen ul buldı.
Unbişene kilgende,
Tuksan başlı Urdanın
Tuksan uğı ber bulıp

Aydalaga kilgende
Alar belen ant tottı.
"Köreşep barın min yıksam,
Min barına baş dide
- Köreşep beren mine yıksa,
Ulıgız mina baş", -dide.
Kuşağın alıp tuv itep,
Anda meydan küterde.
Tuksan başlı Urdanın
Tuksan uğılı cıyılıp
İdegey belen köreş totkanda,
Yıksa yıga belmede -
Çalsa çala belmede -
Barın yıktı İdegey;
Yıkkan berennen tun alıp,
Aydalaga Öyderde.
Öyep salıp İdegey,
Östene menep tayçandı.
Tuktamıştay han tehetene
Min mendem! –dip yar saldı.

(“Edigey” dastanı, 1998: 45-46)

Türkçə:

Edigey'in Kobogıl İsminde Büyüyüp, Toktamış Han'ın Sarayında Hükümdar Olması

Cantimir'in altı oğlu,
Altıncı oğul Kobogıl,
Kobogıl diye bilinip,
Büyüyüverdi Edigey.
Bir yaşında tek olmuş,
Bastığı yer oyulmuş,
İki yaşında ünlü oldu,

Söylediği söz ilaç oldu.
Üç yaşında atabey
Üstattan "Kitap" okutmaya
başlattı.
Dört yaşında şanlı oldu,
Feraseti görüldü.
Beş yaşına gelince

Cantimir'in beş oğlu vardı:
Beşine de baş oldu,
Altısında at bindi,
Yedisinde yay çekip,
Yedi tutam ok attı.
Sekiz, dokuz olunca,
Sekiz tokmağı kırıp,
Han demire el vurdu.
Ona yetti, oğul oldu.
O ne dese o oldu,
Çöle çıkıp bastığında
Çöl yarılıp yol oldu,
Dağa çıkıp bastığında
Dağ sıkışıp ova oldu.
On birinde tek oldu.
Eşsiz çiçen o oldu.
On ikiye yetince
Alpamış gibi er oldu.
"Er olunca yer olsun,
Omzum yere değsin" diye,
İl iyiliğimi görsün, diye,
Beni büyüten ak pak atam
İyiliğimi görsün", - diye,
Dağda yattı, tay baktı,
Kırda yattı, koyun baktı,
Yılkı baktı kul oldu,
Üstüne yamalı elbise giydi,
Başı ile baş oldu,
Şöhreti ile şan verdi,
Hükmü ile tanındı,
Yetimlere yar oldu.
Edigey şöyle er oldu:

Atsız olana at oldu,
Çölde gezene su oldu,
Şaşırana yol oldu,
Yalnızca güvenlik oldu,
Yayana değnek oldu.
On dördüne gelince,
On dört davayı bitirip,
Hükmünü veren o oldu.
On beşine gelince,
Doksan boylu Orda'nın
Doksan oğlu bir olup
Aydalaya gelince
Onlar ile ant içti.
"Güreşte sizi yenersem
Hepinize baş olurum", - dedi.
"Beni yenen olursa
O olsun bana baş", - dedi.
Kuşağını alıp tuğ edip,
Orada meydan yaptırdı.
Doksan boylu Orda'nın
Doksan oğlu toplanıp
Edigey ile güreş tutunca,
Yıkmak istese yıkamadı,
Çelmek istese çelemedi,
Hepsini yıktı Edigey;
Yıktığı her birinden elbise alıp,
Aydalaya yığdırdı.
Yığıverip Edigey,
Üstüne çıkıp yerleşti.
"Toktamış gibi Han tahtına
Ben çıktım!", - diye ün saldı.

("Edigey" dastanı, 1998: 45-46)

İNSANOĞLU

İnsanoğlu;

9 ay 10 güne kadar ağlamaz

10 yaşına kadar sevimli yaramaz

20 yaşında gençliğinin kıymetini anlamaz

30 yaşında yaşar ama parası olmaz

40 yaşında anlar ki parasız olmaz

50 yaşında yolun yarısı kaygılanmaz

60 yaşında sağı solu belli olmaz

70 yaşında pek işe yaramaz

80 yaşında duymaz anlamaz

90 yaşına kadar muhtemelen yaşamaz

100 yaşında tarih olur unutulmaz

Yalnız, istisnalar kaideyi bozmaz!

HÂZÂ KİTÂBU ÖĞÜT-NÂME RAHMETU'LLÂHI ALEYH

Eyâ köhne cihânuñ nev-cevânı
Ne dir diñle saña bu pîr-i fânî
Neyiçün mübtelâsın gaflet -ile
Yatuban uyuyasın râhat-ile
Ölenler senüñ-içün ölmez iy cân
Degül misin bu evde yoksa mihmân
Seni kulluk için yarattı Allâh
İbâdet kıl a ölmedin ol âgâh
Bilürsin 'hod degülsin bunda bâ kî
İmiskîn öleceksin kıl yara kî
Saña sandu guñı gayre anısan
Niçe bir yatasın gafletden uyan
Bu dünyâ bî-vefâdur bil hakîkat
Gözün açup ölenlerden al ibret

Niçe bir yatasın gafletde iy yâr
Kılup sa y-ıbelî g cânuñıuyar
Gelenler dünyâya aglayu gitdi
Bu çar‘h âsyâbı anları ögütüdi
Niçe begler ulular geldi geçdi
Bu fâniye konuban cümle göçdi
Serilüp gitdiler cümle perîşân
Bulımayup ecel derdine dermân
Be kâsıyok dur[uru] hep fenâdur
Kamu lezzetleri renc ü anâdur
Sözüm budur saña bilgil ey[â]yâr
Ne işişler-iseñ âgâh olur var
Kazanup yani bu mâlın’idersin
Kalur burda mâluñ çü sen gidersin
Ölüben giyecegin bir pâ bezdür
Bu sözi añla kim gereklü sözdür
[Eger] anda‘hı hâlün[i] bileydün
Ha kuñ buyru gınterk itmeyeydün
Ki fırsat demini fevt itmeyeydün
Bu dünyâda yatuban ya kalayduñ
Niçün gâfilsin ölüm gelmesinden
Kamu azâ amelden kalmasından
Bilürsin kim o cümle enbiyâlar
Gelüben geçdi niçe evliyâlar
Bular aldanmadı dünyâya iy cân
Niçe bir aldanursın sen de uyan
Bular yetmez mi ibret saña iy dîn
Yaşadu kça [sen]olduñ katıaz gun
Ah iy gâfil yürüme sen ölürsin
Kamu itdüklerün bir bir bulırsın
Añar mısın kıyâmet günini hây
Günâhuñ çok olursa diyesin vây
Zebânîler elüñi bağlayalar

Cehennem odlarıyla taglayalar
Yidürürler saña zakkûm[1]anda
İçürürler hamîmi bil tamuda
Niçün korkmazsuñ Allâhdan i nâdân
Ki Hakdan korkmayan olmaz müselmân
Bu dem kim oğlan oğlan ‘hûk degülin
Yigitsin akluñ usuñ fevk degülsin
Oyunda geçdi oğlanlık zamânı
İrişdi çün ki eyyâm-ıcevânî
Niçün geldüğüni âleme bil[gil]
Ne emr oldıysa anuñla amel kıl
Hevâ yilleri esmesün başında
O kor kuları unutma düşüñde
Eger var ise akluñ sözden añla
Ki neler geliserdür başa diñle
Bilürsin göç idüben gidecegüñ
Giricek kabre neler görecegüñ
Mu karrer bil ki bundan gidecegüñ
Bu diyâr[ları]hem terk idecegüñ
Yigitlik her dem olmaz kişiye yâr
Yok işlerde çüritme ömri zinhâr
Geçürme fur satın derde devânuñ
İmân-ile gide rûh-ı revânuñ
Gayret it tuta-gör Hak buyrugını
Çıkar gönülden andan ayru gını
Ki dünyâ fâni oldugın bilürsin
Ya çok yaşa ya az â‘hir ölürsin
İsinnüñ sünnet-i dünyâ cünbişi ko a
Uyar cânuñı gâfil işni kova
Niçe bir la g vü lehve şâzmânî
Varic ak menzilüñ kaygusı kanı
Misâfir-‘hânedür dünyâ sarâyı
Konar göçer kamu yo‘h sulıbayı

Biribirne göyünmez tıfl eger pîr
Gelen gider eger geç[ü]eger ir
Zamânun âdet[i]oldur bil iy yâr
Düşürüp ‘hal kıâ‘hır yire koyar
Gider gelmez [ol] ayru k pes geriye
Gerek mü’min olan togrı yüriye
Adı mü’min olan şey tâna uymaz
Kamu ma‘hlû k ölür hîç biri turmaz
Gelenler dünyâya hep öliserdür
Kamu itdüklerin hep bulısardur
Cevânem diyü aldanma cihâna
Ki olmaz itimâd itmek zamâna
Yigirmiden otuza çün geçe yaş
Hevâ-yı nefsi korâ kıl olan baş
Olan aklyürür togriyolna
İder şükür ne girerse eline
Ya kındur ölüm[i] kişiye iy yâr
Ki bazı kimse anı soñra duyar
Çeker ömr agzuña **otuza** dek bal
Varıcak **kırka** kalur [bî]-per ü bâl
Olursın yimege içmege tâlib
Safâ vü zevk olur üstüne gâlib
Sanursın kim [gider] dünyâyı böyle
Bir na zar kıl tefekkür sanma öyle
Geçicek **elliden** pest olur endâm
Her dem ‘hoşlu gıla sürülmez eyyâm
Beden ağırlanup râ hatlık ister
Cemâlünü ya ‘Hudâ bize göster
Çün irdün otraka **altmışa** düşdüñ
Uçarken kuş gibi tuz ka düşdüñ
Kılur **yetmişe** irseñ e’ş-şeyebbet
Olur nefsüne zecr-ile melâmet
Olur menkû hañ-ıla anı işit

Evelki hürmet olmaz bunı işit
Eger yaşuñ varup **seksan**dan aşı
Gelür dürlü elem zaf-ile başa
Elüñ ditrer dizüñ dutmaz olursın
Ecel irür seni bir gün ölürsin
Ger olursa yaşuñ târî‘hi **toksan**
Hemân sen kendüñi dünyâda yoksan
Ki göz bozuldı çünki dindi bilüñ
Ne suyuñ tuta bilürsin ne yilüñ
Özüñe gâlib olur ‘hâb-ınsân
Gören dir bunımış bu pîr-i devrân
Yüze irseñ ne ölüsin ne diri
Gözedürsin hemân düşmege yiri
Ne yidüg[üñ]yimekden ‘haz idersin
Ne yigit gibi çiyneyüp yudarsın
Hemân herle olur âlemde aşuñ
Ne deñlü çok olursa añla yaşuñ
Ya çok olmış ya az ömrüñ ne dirsın
Ölüp â‘hir-i kâr yire girersin
Kalur burda mâluñ iller elinde
Azâbın sen çekersin zîr-zemînde
Eger sâlih amel var ise sende
Olur mûnis senüñle birle sinde
Gel imdi ala ilm ile kıl iy yâr
Bu dehrüñ nakşına aldanma zinhâr
Bilürsin kim bu dünyâ fenâdur
Bunuñ eylükleri renc ü anâdur
Ne ömrüñ sıhhatuñ olur sebâtı
Ne şâh olan bulur dâyim hayâtı
Göçersin nâgehân bir gün buradan
Kalur bunda kamu cem eyledüñ sen
Şol toñuzlan kurdına beñzer hâlüñ
Sen gidersin tışarda kalur mâluñ

Çekişer mirâs-‘horlar mâluñı
Bilmeyeler sinde senüñ hâlüñi
Bu sözleri işidüp ide tedbîr
Ala ibret eger cevân eger pîr
Sinle hem-râh olan eyü yavuz ameldür
Özüñe bunda kalan tûl emeldür
Varıcak menzile eyle yara guñ
Kim anda olisar â‘hir tura guñ
Fenâdur dünyâyı bil iy karındaş
Günâh-içün çok agla olmaya fâş
Otur[ma] göñli ölmüşlerle zinhâr
Fenâsı gâlib olanlarla iy yâr
Koca kişi k’ola dünyâya tâlib
Anuñla olma gıl aslâ musâhib
İderseñ ten hevâsın[ı] arıpâk
Ola rûh-irevânuñ yiri eflâk
Dimişler ‘hoşdur insâna uzun yaş
Eyü dirlik-ile olursa yoldaş
Ki Hak zıkr[i] ola dilüñde dâyim
Niyâz-ile namâzla ola kâyim
Tuta yüz dâ‘imâ Hak hazretine
Başındirmeye dünyâ devletine
Du âsın al var anuñ gibi pîrüñ
Dilersen diñlene ölüñ ü dirüñ
İlâhî vir eyü dirlik kulına
Ki dünyâda vü ukbâda kul ola
Senüñ ihsânuñ olmayınca kula
Niçe ayruk basa ol togriyola
İnâyet senden olmayınca iy şâh
Uyup şey tâna olup katıgüm-râh
‘Hudâyâ lutfuñ-ile kıl inâyet
Ki sendendür inâyet hem hidâyet
İşümüz dâ‘imâ cürm ü ‘hatâdur

Sezâ hazretüñe afv ü atâdur
Bizüm çokdur günâhumuz i sultân
Umaruz lutf-ile afv-ide Rahmân
Cihânda olmaya ben gibi asî
Ki kılmaduk komadum yüz karası
Senüñ lutfuña yokdur hadd u pâyân
Muazzeb kıluben itme perîşân
Habîbüñ hürmeti-çün kıl bize ihsân
Ki ismüñ Muhsîn ü Gaffâr-ı gufrân
Esirge kulnuñ çokdur günâhı
Yüzine urma afv it yâ ilâhî
Okıyanı yazanı diñleyeni
Rahmetüñle yarlıg agıl yâ Ganî

Temmeti'l-kitâb bi- avni'llâhi'l-meliki'l-Vehhâb Alî bin Musta-
fa gafara'llâhu lî-ve'li-vâlideyhimâ ve sâ hibi'l-'hayrât ve'l- ha-
senât ve'li cemî i'l-mü'minîne ve'l-mü'minât bi-ra hmetike yâ
er hama'r-râ himîn sene 1165 fî â'hiri şa bân.

(Kaplan, 2008: 111-129)

HEY AĞALAR BİR GÜZELİN HAYATI

Hey ağalar bir güzelin hayatı,
Bir yaşında çevre çevre balkınır.
İk(i) yaşında kanat bağlar çırpınır,
Üç yaşında uçam diye çekinir.

Dört yaşında yeni gelir âleme,
Beş yaşında kulak verir kelama,
Altısında çıkmıştır (elif-lam)a,
Ak elinde Kur'an-azim okunur.

Yedisinde cisim erer medhine,
Sekizinde eşin almış yanına,
Ya varırsa **dokuz**una **on**una,
Âşıkların gonca gülün sokunur.

On birinde sürme çeker gözüne,
On ikide kâmil olur sözüne,
On üçünde dönmüş bahar yazına,
Âşıkların gonca gülüm sokunur.

On dördünde güzelliği hub olur,
On beşinde âşıkların denk olur,
On altıda göldeki ördek olur,
Göldeki şahinden kendin sakınır.

On yedide yâre hubluk verilir,
On sekizde selvileyin salınır,
On dokuzda gonca gülü derilir.
Yirmide güzelliğin öger yürür bir zaman.

Otuzunda akli gelir başına,
Kırk yaşında ölüm girer düşüne,
Elli yaşta çıkmış sınır taşına,
Güzelliğin anar ağlar bir zaman.

Altmışında dönmüş azim beylere,
Yetmişinde dönmüş kuru çaylara,
Sekseninde kış inmiştir dağlara,
Kırcı yağar boran çöker bir zaman.

Doksanında otursa da kalkamaz,
Yüz yaşında ne kovsa da tutamaz,
Yüz elli de hiç yerinden kalkamaz,
Kervanı kesilmiş yollar olur bir zaman.

(Uğur, 1947: 106-107; Çelebioğlu,
1985, 248-249; Kaya, 2004: 376-377)

KIBRIS YAŞ DESTANI

Ana rahmine düşmüş bir köpüktür,
Kırk günden sonra damarlar dizilir,
Parmaklar eller ayaklar seçilir,
Dokuz ay on üç günde meydana gelir.

Bir yaşında oğuldan alınmış baldır,
Elden ele kucaklarda salınır,
Bir buçuk yaşında elde kucaktadır,
İki yaşında artık elde avuçtadır.

Üç yaşında süttten bezden bıkar,
Beş yaşında körpe kuzuya benzer.
On yaşında hoplar döşüne gelir,
On beş yaşında başına sevda gelir.

On sekiz yaşında kemale erer,
Yirmisinde pus bulanık sellere benzer,
Yirmisinden **otuzuna** sekeler mekeler,
Anası babası kanlı yaşlar doker.

Kırkında ördeği avlanmış göle benzer,
Ellisinde dizlerine sızılar ener,
Altmışında gözlerine dumanlar çöker,
Yetmişinde eli ayağı işten kesilir.

Seksen yaşında saç sakalı ağarır,
Seksen beşinde bedenleri sökölür,
Doksanında kervanı kesilmiş çöldür,
Doksan beşinde solunan sağ bilmez.

Yüz yaşında çağ altında naçarı alır,
Yüz on yaşında ağlayan gözü kan olur,
Yüz yirmi yaşında küllü han olur gider.

(Gökçeoğlu, 2000: 83-84)

KIRIMÇAK VÜCUTNAMESİ

Mevlyam koluna bir evlad olunmaz
Baxçada açılmış fidana benzer.
Bir yaşına kelib kademe basınca
Bülbül oturmuş gül-tala benzer.

Eki yaşında musakası bulanır
Üç yaşında belli olur, sallanır,
Dört yaşında her nestesi dolanır,
Beş yaşında bog ilen bostana benzer.

Altısında degiştirir dişini,
Yedisinde beyan ider düşüni,
Sekizinde mehkem eder işini,
Dokuzunda ayn tabana benzer.

On yaşında qondce güldür – açılır,
On birinde bayagı bir saçılır,
On ekide abi ayat içilir,
On üçünde kaşı kemane benzer.

On dördünde maxpullıknıng çağıdır,
On beşinde goren aklında getirir,
On altıda koksi cenlet bağıdır,
On yedide selvi divane benzer.

On sekizde artırır nazını,
On dokuzda ider karını,
Yigirmide gozetir şikarını,
Şikarını almış aslana benzer.

Yigirmi beşde boyunçığı burulır,
Otuzında akkan suvlar durulır,

Otuz beşde bet ulliya girilir
Arifana konışmış yarana benzer.

Kırk yaşında direk kazıp bağlar ol,
Kırk beşinde sinasını dinler ol,
Ellisinde gunahların agler ol,
Dag başsuda osen digene benzer.

Elli beşde kimse bakmaz yüzüne,
Altmışında sızı ener dizine,
Altmış beşde duman çöker gözine,
Bayguşlar oturmış virana benzer.

Yetmişinde pirlük basar kış olur,
Yetmiş beşde qeçer ömrü, düş olur,
Sekseninde akar gözü, yaş olur,
Ömrü savurılmış armana benzer.

Seksen beşde beli, karnı bükülir,
Doksanında olan diş dökilir,
Doksan beşde her ahzası sökülir,
Yüz yaşında yer ilen yeksana benzer.

(Kırımçaxlar, 2005: 49-50)

KONTIRATBAY TƏRİYPİ

Tərip etsem Konıratbay ispolkom,
Bul dünyağa gelip ketken günleri.
Xükimetten jana alğanda erkinlik,
Erman menen ölip ketken günleri.

Taza tertip, nızam menen jol koyıp,
Karayğan keylindi ak penen juyıp,
Bir-birlep zalımdı mansaptan kuyıp,
Bul dünyağa kelip ketken günleri.

Bir jasında ata-anasın bildi,
Eki jasında talpınıp oynadı-küldi,
Üş jasında söz söylep til bildi,
Endi **dört** jasına jetken günleri.

Bes jasında bilip eldin balasın,
Altı jasta tanıp ata-anasın,
Jeti jasta sayran etken günleri.

Segiz-toğız jasta okıp kitabın,
On jasında bilip ilim ikmetin,
On birinde pəmləp xəmmə tərepin,
On eki jasına jetken günleri.

On üç inde istin türin oyladı,
On dörd inde kız jayan menen oyladı,
On bes inde toy-tamaşa toyladı,
Endi nəyşə jiqit bolğan günleri.

On toğız da xər orında otırdı,
Məjlis-merekədə söylep ayız toltırdı,
Tak turıp xalıqtın isin pitirdi,
Bir jiqit ne bolsa bolğan günleri.

Jiqirma jasında tənxa yer boldı,
Er azamat Rüstəm kibi şer boldı,
Şarık urıp jurt ışın dərbedər boldı,
Duşpannan öz arın alğan günleri.

Jiqirma eki jasına jetti,
Atı ayzası ələmqə tüsti,
Şeker şaynap, suy ornına pal işti,
Bir jiqit ne bolsa bolğan günleri.

Jiqırma tört jasında qezip məstana,
Moskva, Makariya qözzalstana,
Barıp kelqennen son Kazakistanga,
Keselqe qriptar bolğan günləri.

(Konıratbay Təriypi, 1980: 269-270)

Azərbaycanca:

KONTIRATBAYIN TƏRİFİ

Tərif etsəm Konıratbay ispolkomu,
Bu dünyaya gəlib gedən günləri.
Hökümət tərəfdən alanda azadlıq,
Erman mənəm ölüb gedən günləri.

Təzə tərtib, nizam mənəm yol qoyub,
Karayğan keylindi ağ penen yuyub,
Bir-birilə zalım idi mənəbdən quyub,
Bu dünyaya gəlib gedən günləri.

Bir yaşında ata-anasın bildi,
İki yaşında **atılıb**, oynadı-güldü,
Üç yaşında söz söyləyib dil bildi,
İndi **dörd yaşına** yetən günləri.

Bes yaşında bilib **eldin** balasın,
Altı yaşda tanıyıb ata-anasın,
Yeddi yaşda seyran edən günləri.

Səkkiz-doqquz yaşda oxuyub kitabın,
On yaşında bilib elim hikmətin,
On birində pəmləp bütün tərəfin,
On iki yaşına yetən günləri.

On üçündə istin türin oyladı,
On dördündə qız jayan mənəm oyladı,
On beşində toy-tamaşa toyladı,
İndi nəşəli igid olan günləri.

On doqquzda xər yerində oturdu,
Məclis-mərəkədə söyləyib ağız doldurdu,
Tak durub xaliqdən isin bitirdi,
Bir igid nə olsa olan günləri.

İyirmi yaşında tənha yer oldu,
Er əzəmət Rüstəm kimi şir oldu,
Şarık vurub yurd işin dərbədən oldu,
Düşməndən öz heyfin alan günləri.

İyirmi iki yaşına yetdi,
Adı, avazası aləmə düşdü,
Şəkər şaynab, su yerinə bal içdi,
Bir igid nə olsa olan günləri.

İyirmi dörd yaşında gəzib məstana,
Moskva, Makariya qözzalstana,
Gedib gələndən son Qazaxstana,
Xəstəliyə giriftar olan günləri.

“KOROĞLU” DASTANI **(Özbək variantı)**

Kunok tuşib tirilarning kavmində
Xak jon berib, kiymildaşqan kunlarım
Tükkiz oy ötibman onam kornında,
Küzim oçib, erqa tuşqan kunlarım.

Birimda bilmadim yaxşı-yemonni,
İkkimda tanidim ota-onamni,
Üçimda berdilar tili-zabonni,
Türt yaşında toş otişqan kunlarim.

Beş yeşimda baxra oldim yez bilan
Olti yaşda kuvalaşdim ğoz bilan
Etti yaşda işim bulmas kiz bilan
Sakkizimda tişim tuşqan kunlarim

Tukkizimda berdim tanqri salomi
Un yeşda künqlimda xakning kalomi
Un birda kutardim davat-kalami
Xakning kalomiqa tuşqan kunlarim

Un ikkidan utdim, **un uç** yaşima,
Un türtimda xasrat urdi boşima
Un beşimda kizlar kirib tuşima
Un oltimda kaynab-juşqan kunlarim

Inqirmada sakrab-sakrab uçardım
Uttizda kiliçdan konlar soçardim
Bod bilan İsfaxon eyni çekardim
Kuç-kudratda xaddan oşqan kunlarim

Kirkimda şer kabi xorlab enmişam
Elimda fil kabi kuçqa minmişam
Oltmiş yeşda tavba-taksir kilmişam
Payğambar yeşina etqan kunlarim

Umring utdi, bek **GO'RO'G'LI**, karriding,
Xazon esqan byston kabi eriding,
Yiqitlar içida asrik nar edinq,
Oğzimdan ok küpik soçqan kunlarim

(“GO'RO'G'LI”, 2004: 446-447)

Azərbaycanca:

*Bir damla kimi diriklərə qatıldım,
Haq can verib, qımuldaşan günlərim.
Doqquz ay ötübən anam qarnında,
Gözüm açıb, yerə düşən günlərim.*

***Birimdə** bilmədim yaxşı-yamanı,
İkimdə tanıdım ata-anamı,
Üçümdə verdilər dili-zəbanı,
Dörd yaşında tez ötüşən günlərim.*

***Beş** yaşında bəhrə oldum¹ yaz ilə,
Altı yaşda qaçdım qaz ilə,
Yeddi yaşda işim olmaz qız ilə,
Səkkizimdə dişim tökən günlərim.*

***Doqquzumda** verdim Tanrı salamı,
On yaşında könlümdə haqqın kəlamı,
On birdə qurtardım dəvat-qələmi,
Haqqın kəlamına düşən günlərim.*

***On ikidən** ötdüm **on üç** yaşına,
On dördümdə həsrət vurdu başıma,
On beşimdə qızlar çıxdı qarşıma,
On altımda qaynayıb-coşan günlərim.*

***İyirmimdə** səqrəb-səqrəb² uçardım,
Otuzda qılıncdan qanlar saçardım,
Bad ilə İsfəhan (qılınca kimi) çəkərdim,
Güc-qüdrətdə həddən aşan günlərim.*

¹ Azacıq böyüdüm

² Atıla-atıla

*Qurxımda şir kimi kükrəyib-enmişəm,
Əllimdə fil kimi güclü minmişəm,
Altmış yaşda tövbə-təqsir qulmuşam,
Peyğəmbər yaşına yetən günlərim.*

*Ömrün ötdü, bəy **KOROĞLU**, qarrıdın,
Xəzan əsən bostan kimi əridin,
İgidlər içində əsrük nər idin,
Ağzımdan ağ köpük saçan günlərim.*

“KOROĞLU” DASTANI **(Uyğur variantı)**

Evel xehning izni bilen,
Boldum arman kalmidi.
Karango gör içide,
Tuguldum arman kalmidi.

Kara görde kirdi canım,
Anam boldi mihribanım.
Yetti puşti dermanım,
Kördi arman kalmidi.

Bu dünyadur özi pani,
Çembilning boldum sultanı.
Yalgançı uşbu dunyani,
Kördüm , arman kalmidi.

Üzdüm ödek kölüde,
Yaşıldım Çembil elide.
Türk, Türkmen , yeride,
Yürdüm arman kalmidi.
Hiç xorumas bestimni,
Tuttum elning destini.
Altun textining üstini,

Kördüm arman kalmidi.

Angla mendek er sözünü,
Çıxılğan aydek yüzünü.
20 Erep kızını,

Söydün, arman kalmidi.

Avat kildim uşbu yerni,
Tunudum kamil erni.
40 çilten hem xızırni,
Kördüm arman kalmidi.

Xizmetin kılıp şu erlerning,
Xani boldum bu yerlerning .
Duası bilen piri zenlerning,
Yürdüm arman kalmidi.
Tacılar bardur bışımında,
Pirlar hazır kışımında.
Ağa Yunusni öz yışımında,
Aldım, arman kalmidi.

Bir yigit bar işimda,
Kördüm uni çüşümde.
Miskal Ayımnı 40 yılımda
Aldım, arman kalmıdı.

Men eytayin iç sırımnı,
Nesip kıldı perini.

Eli yaşta Gülnar perini
Aldım, arman kalmıdı.

Yurtka saldıml otlarını,
Aldım neççe kentlerini.
Kızılbaşlar yurtlarını
Aldım, arman kalmıdı.

Yerge töktüm kızıl kannı,
Aman kılsun hek bu canını.
Yaş çığımda Hesexanni
Kördüm, arman kalmıdı.

Oğul kılıp Hesexanni,
Eyittim barçe armanni.

100 yaşta Havaxxanni
Kördüm, arman kalmıdı.

Görücistanıng cazayını,
Selip başıga azayını.
Kızılbaşning cazayını,
Berdim arman kalmıdı.

Ben de, kıldım gunanı,
Seğindim bir Allanı.
Şundım Sung Xunxar şahını
Aldım, arman kalmıdı.

Bağlap xınıml kollirini,
Körüp bağı güllerini.
Görücistan ellerini,
Kördüm arman kalmıdı.

Ong yinimğa havaz hemra,
Sol yinimda Hesexan şah.
Vapası yok kona dünya,
Kezdim arman kalmıdı.

Türkçə:

*Önce Hakk'ın izni ile
Oldum bir arzum kalmadı.
Karanlık mezar içinde,
Doğdum bir özlemim kalmadı.*

*Kara mezarda girdi canım,
Annem oldu mihribanım,
Yedi sülalesi dermanım,
Gördüm bir özlemim kalmadı.*

*Bu dünyadır özü fani,
Çembil'in oldum sultanı.
Yalancı bu dünyayı,
Gördüm bir özlemim kalmadı.*

*Yüzdüm Ödek Gölü'nde,
Yaşadım Çembil ilinde.
Türk -Türkmen yerinde,
Yürüdüm özlemim kalmadı.*

*Hiç horlamaz üstünlüğümü,
Tuttum senin elini.
Altın tahtın üstünü,
Gördüm özlemim kalmadı.*

*Dinle benden er sözünü,
Parlak aya benzer yüzünü.
20 Arap kızını,
Sevdim özlemim kalmadı.*

*Bayındır ettim işte bu yeri,
Tanıdım olgun eri.
40 Çiltin ve Hızır'ı,
Gördüm özlemim kalmadı.*

*Hizmetini kılıp şu erlerin,
Hanı oldum bu yerlerin.
Duası ile Pir-i Zen'lerin (1)
Yürüdüm özlemim kalmadı.*

*Taçlar vardır başımda,
Pirler hazır yanımda.
Ağa Yunus'u kendi yaşımda,
Aldım özlemim kalmadı.*

*Bir yiğit var işimde,
Gördüm onu düşümde.
Miskal Ayim'i 40 yaşımda,
Aldım özlemim kalmadı.*

*Ben söyleyim gizli sırrımı,
Nasip kıldı periyi.
50 yaşında Gülnar Peri'yi,
Aldım özlemim kalmadı.*

*Yurda saldım ateşler,
Aldım nice kentleri.
Kızılbaşların yurtlarını,
Aldım özlemim kalmadı.*

*Yerlere döktüm kızıl kanı,
Bağışlasın Hak bu canı.
Genç çağımda Hesenan'ı,
Gördüm özlemim kalmadı.*

*Oğul kılıp Hasan Han'ı,
Söyledim bütün dileğimi.
Pir- i Zen – erkek- kadın.
100 yaşında Havazhan'ı,
Gördüm, özlemim kalmadı...*

*Gürcistan'ın cezasını,
Verip üstüne azapları.
Kızılbaş'ın cezasını,
Verdim bir özlemim kalmadı.*

*Bende ettim günaha,
Sığındım bir Allah'a.
Ondan sonra Hunhar Şah'ı,
Yendim, bir özlemim kalmadı.*

*Bağlayıp hanın kollarını,
Görüp bağını ve güllerini.
Gürcistan illerini,
Gördüm bir özlemim kalmadı.*

*Sağ yanımda Havaz nedim,
Sol yanımda Hasan Han.
Vefası yok eski dünyanın,
Gezdim bir özlemim kalmadı.*

(Saluk Reyhan Gökben, 2008: 486-488)

“MANAS” DESTANINDAN

ER KOŞAY

Şunda Koşay yaş küngüsün
Armandı tuyap aytadu
Atanung arman küni bul
Calang ayak yer bassak
Yer solkuldar **yigirmi beş**
Yılan kızıl at minüp
Kızgandasak **yigirmi beş**
Yigirmi beşim bolsayçı dedi
Ne **otuz beşim** bolsayçı
Ne **kırkda beşim** bolsayçı
İmü kana **ellüde beşim** bolsayçı
Altmış kana beşim bolsayçı
Ne **yitmiş kana beşim** bolsayçı
Ne **seksen kana beşim** bolsayçı
Atanung kana arman küni bul
Toksan beşdeki Er Koşay
İmü çeçinip ele tüşmek boldu dedi

(Çelebioğlu, 1985, 267-268;
Kaya, 2004: 378-379)

Türkçə:

ER KOŞAY

*Burada Koşay yaş dönemlerini
Heveslenip anlattı
Atanın öğünme günü bugün
Yalın ayak yere bassak
Yer sarsılır yaş **yirmi beş**
Yılan kızıl at binip*

*Kimiz içsek yaş **yirmi beş**
Yirmi beş yaşım olsaydı dedi
Ne **otuz beşim** olsaydı
Ne de **kırk beşim** olsaydı
Şimdi **elli beşimde** olsaydım
Altmış beş yaşım olsaydı
Ne **yetmiş beş** yaşım olsaydı
Ne **seksen beş** yaşım olsaydı
Atanın öğünme günü bugün
Doksan beşdeki Er Koşay
Şimdi mücadele etmeğe mecbur oldu dedi*
(Çelebioğlu, 1985: 268;
Kaya, 2004: 378-379)

MUAMMA

Bir gül,
Üç bülbül,
On altı balık,
Kırk karkuş,
Altmış koyun,
Bir adam eder!
(Yalçın, 950:104; Kaya, 2004: 387)

ON BAŞ YAŞINDA OĞLAN

On baş yaşında oğlan,
Oğlan adam çağrılır.
İqirma başta cıvan,
Cıvan adam çağrılır.
Otuz arslan kuvvatda
Allida tülkülük bilir.
Altmış yaşka kaldıkta
Xalıka kulka bolardı.
Yetmiş yaşka kalqanda
Aki ayağı tışaulanır.
Saksan yaşka kalqanda
Adamlarka kişan bolur.
Toksan yaşka kalqanda
Bulaşıkdan başka iş aşamaz,
100 yaşına kalkanda
Ullaudan başka iş bilmez.
(Радлов, 1896: 99)

SIFIRDAN BAŞLARSIN YAŞAMAYA

*0-dan başlarsın yaşamaya
1 bakmışsın girivermiş hayatına
2-de bir özlersin
3 günlük ayrılık ölüm gibi gelir
4 gözle beklersin
5 dakika bile yeter sana, görmek istersin illa
6 üstü insandır belki
7 kat göklerde hissettirir kendini
8 köşesindedir mutluluktan
9 doğurursun beklemekten
Çünkü
10-u çok seversin.*

TEKERLEME

Yaş Destanı

Yaşın **beş**,
Al yanına bir eş!

Yaşın **on**
Turnanın konduğu yere kon!

Yaşın **yiğirmi**,
Burnun değirmi!

Yaşın **otuz**,
Yumruğun topuz!

Yaşın **kırk**,
Bıyıkların kırk!

Yaşın **elli**,
Her yerde belli!

Yaşın **altmış**,
Gelmiş gitmiş!

Yaşın **yetmiş**,
Aklın gitmiş!

Yaşın **seksen**,
Ha varsın ha yoksun!

Yaşın **yüz**,
Gözlerin büz!

(Çelebioğlu, 1985: 236-237;
Kaya, 2004: 383-384)

VARIP BIR KIZ ON YAŞINA GIRENDE

Varıp bir kız **on** yaşına girende,
On birinde mah yüzüne bakılır,
On ikisinde kızın kahrını çekilir,
On üç de ak gül olur açılır.
On dördte her bir yeri bal olur,
On beşinde sevda düşer başına,
On altıda yadlar düşer düşüne,
On yedide gider kendi başına.
On sekizde gayet yüksekte uçar,
On dokuzda gözlerinden kan saçar,
Yirmisinde sevdiğinden vaz geçer,
Son deminde bir kötüye kul olur.³

(Ardanuç Folkloru, 2011, 25 Ocak)

Yaşnamə Parça - 1

13 Yaşında "Anne Ne Var!"
16 Yaşında "Anne Beni Rahatsız Etme!"
18 Yaşında "Bu Evden Gitmek İstiyorum!"
25 Yaşında "Haklıydım Anne"
30 Yaşında "Annemin evine dönmek istiyorum"
... **50** Yaşında "Annemi kaybetmek istemiyorum"
70 Yaşında "Annem burada olsaydı benim için
her şeyi yapardı

YAŞ DESTANI

Ana beşirinde kaynadım çoştum,
Gövdemin her yeri geldi meydana.
Dokuz ay dokuz gün tamam olanda,
Hakk'ın kudretinden geldim cihana.

³ Şahindar Bilgindən (Aydın köyü) Ülkü Önal tərəfindən toplanmış və "Dost Artvin" qəzetinin 25 yanvar 2011-ci il tarixli sayında nəşr olunmuşdur.

Geldi göbeğimi kesti bir karı,
Üzüme serpti tuzu amberi,
Bir çift şamamadan emdim şekerini,
Sardılar bir bezi attılar meydana.

Ayın günün şulesi vurdu üzüme,
Şad olup güldüm yüzüne,
Bir ağlamak peyda ettim özüme,
Şirin yuhuyu hasret ettim anama.

Bir yaşımda serbestimi çiğnedim,
İki yaşta bir azıcık kaydım,
Üç yaşımda koştum oyun oynadım,
Dört yaşımda koştum o yan bu yana.

Beş yaşımda gelmez idim içeri,
Altı yaşta gezer idim her yeri,
Yedi yaşında gördüm bir çok köyleri,
Sekizimde koşar idim o yan bu yana.

Dokuzumda bedirlenmiş Ay oldum,
Belim kuvvetlendi katı yay oldum,
Anaya babaya külli say oldum,
Anaya babaya döndüm ben bir düşmana.

On yaşımda özüm özümü bildim,
On beşimde ata binip aslana döndüm,
Atımı istediğim yerlere sürdüm,
On sekizde özüm saldım düşmana.

Yirmi yaşta hiç kimseyi saymadım,
Mertlik edip namertliği saymadım,
Garazımı hiç kimseye koymadım,
Adımı saldım ben de cihana.

Otuzumda bahr-i ummana daldım,
Her yere vardımsa intikam aldım,
Adımı sanımı dünyaya saldım,
Öz özüme ben döndüm bir arslana.

Kırk yaşımda saymaz idim cihanı,
Pençem ile yoğururdum aslanı,
Zorum ile ben de tuttum meydanı,
Giderken bakamazdım o yan bu yana.

Elli yaşta bir de duydum ölmek var,
Eğri yoldan doğru yola dönmek var,
Kıyâmette Sur düdüğü çakmak var,
Ettiğim günahlar geldi gümana.

Elli beşte nizam tekin kuruldum,
Su tekin aktım derya tekin vuruldum,
Haraya gittimse yolda yoruldum,
Dalgalandım dalgam çıkmaz bir yana.

Altmışımda bitti kılıcımın savi,
Çok çalıştım alabilmedim avı,
Çoklarınnan eyledim ben davi,
Güç yetmedi dostluk koydum düşmana.

Yetmişinde duman çöktü gözüme,
Diş ağrısı sızı düştü dizime,
Çoluk çocuk kimse bakmaz yüzüme,
Derler bu da ölmez kaldık amana.

Seksenimde külli keyfim bozuldu,
Bütün dostlardan elim üzüldü,
Kanım kurudu ceset soğudu,
Diş ağrısı beni getdi amana.

Doksanımda kimse beni saymadı,
Hiç kimseler kadrimi bilmedi,
Gönül giden yere ayak gitmedi,
Gider iken düştüm o yan bu yana.

Yüz yaşımda nefesimiz kesildi,
Kupalımız duvarlardan asıldı,
Kale burcu bedenimiz basıldı,
Kan gitti ceset geldi virane.

Kavim kardeş yığıldılar geldiler,
El-bir edip elbisemi soydular,
Apardılar teneşire koydular,
İnsafsız hoca elinden kaldık amana.

Başladılar su döktüler yudular,
Beyaz bezden bir kefene sardılar,
Kaldırdılar çiyinnere aldılar,
Apardılar indirdiler bir karanlık zindana.

Sallarınan mezarımı tuttular,
Üzerime kara toprak attılar,
Kavim kardeş ağladılar gittiler,
Münkir melek elinden işimiz kaldı Süphan'a.

(**Çelebioğlu, 1998: 412-415;**
Kaya, 2004: 367-370)

YETDİ

Avvalda yo`qdin bor bo`lib,
Odam jismi jona yetdi.
Qatradin vujudga kelib,
Bu foniy jahona yetdi.

Bir yoshinda ko`zni yoshlab,
Ikki yoshda qadam tashlab.
So`z tinglamay g`avg`o boshlab,
Og`zi osha-nona yetdi.

Uch yoshinda shirin tildir,
To`rtida shaydo bulbuldir,
Besh yoshinda qizil guldir,
Oltida har yona yetdi.

Yetti yoshda maktabxona,
Kezar go`yo bir parvona,
Kitob o`qib qona-qona,
Bir ajoyib sona yetdi.

Sakkizida tishi tushib,
To`qqiz yoshda kuyib-pishib,
Qushdek qanot qoqib-uchib,
Go`yoki osmona yetdi.

O`nda o`q-yoyni otishib,
O`n birda kurash tutishib,
O`n to`rtida ishqqa tutashib,
Bir toza dostona yetdi.

O`n sakkizda otlar minib,
Jismiga kuch-qudrat enib,
O`n to`qqizda o`qday sunib,
Qo`li tir-kamona yetdi.

Yigirmada obro` topib,
O`ziga oq o`tov yopib,
To`rt tomona bedov chopib,
Bir oily makona yetdi.

Yigirma besh balli yoshdir,
Tamom ishda ko`ngil xushdir,
Dili Jayhun kabi jo`shdir,
Toza bir hangoma yetdi.

O`ttizida fil kuchinda,
Qon qotmaydi qilichinda,
Ne ko`tarsa al uchinda,
Bir quvvati kona yetdi.

Yigitdir o`ttiz beshinda,
O`g`li-qizi bor doshinda,
Kosa to`lib qirq yoshinda,
Bir aqli kamola yetdi.

Enar qirqdan qirq beshina,
Oq tushar soqol-sochina,
Oroyish berib ishina,
Ellikda hayrona yetdi.

Odam **ellik besha** keldi,
El uchun yugurdi-yeldi,
Supra ochdi, balli bo`ldi,
Magar davlat-sona yetdi.

Oltmishda tishi to`kilib,
Yetmishda beli bukilib,
Ko`zina g`ubor chekilib,
Ma`nisiz davrona yetdi.

Oh urar **sakson** yoshinda,
Oxirat xavfi boshinda,
Halovat yo`qdir hushinda,
Umri bir gumona yetdi.

To`qson yoshda chiqdi sondin,
Umidi uzildi jondin,
Tilak tiladi iymondin,
Foniya zindona yetdi.

Magar **yuzga** kirsə inson,
Ajal yeli esar pinhon,

Davlatyorbek topshirib jon,
Oxirgi makona yetdi.
("Davlatyorbek" dostonidan, 2014: 3-5)

Yetdi

Əvvəldə yoxdan var olub,
Adam(ın) cismi cana yetdi.
Qətrədən vücuda gəlib,
Bu fani cahana yetdi.

Bir yaşında gözdə yaşlar,
İki yaşda coşub daşar.
Söz dinləməz, qovğa başlar,
Ağızı aşı-nana yetdi.

Üç yaşında şirin dildir,
Dörddə şeyda bülböldür,
Beş yaşında qızılgüldür,
Altıda hər yana yetdi.

Yeddi yaşda məktəbxana,
Gəzər guya bir pərvanə,
Kitab oxur qana-qana,
Bir əcaib sona yetdi.

Səkkiz(in)də dişi düşüb,
Doqquz yaşda coşub-daşıb,
Quş tək qanad açıb uçub,
Göydəki asimana yetdi.

Onda ox-yayını ötüşüb,
On birdə gürəş tutuşub,

On dörddə eşqə düşüb,
Bir tazə dastana yetdi.

On səkkizdə atlar minib,
Cisminə güc-qüdrət enib,
On doqquzda oxlar atıb,
Qolu tir-kamana yetdi.

İyirmidə qüvvət tapıb,
Özünə ox kaman yapıb,
Dörd tümənə bedov çapıb,
Bir ali məkana yetdi.

İyirmi beş bəlli yaşdır,
Tamam işdə könül xoşdur,
Dili Ceyhun kimi yaşdır,
Tazə bir həngamə yetdi.

Otuzda fil gücündə,
Güc göstərər qılıcında,
Nə götürsə, əl ucunda,
Bir qüvvəti kana yetdi.

İgidir **otuz beş**ində,
Oğlu-qızı var düşündə,
"Kasa dolub" **qırx** yaşında,
Bir əqli kamala yetdi.

Enər qırxdan **qırx beşinə**,
Ağ düşər saqqal-saçına,
Nizam verib işinə,
Əllidə heyrana yetdi.

Adam **əlli beşə gəldi**,
El üçün yüyüdü-yaydı,
Süfrə açdı, bəlli oldu,
Məgər dövlət sona yetdi.

Altmışda dişi tökülüb,
Yetmişdə beli bükülüb,
Gözünə qubar çəkilib,
Mənasız dövrana yetdi.

Ah çəkər **sakson** yaşında,
Axirət xofu başında,
Qələt çoxdur huşunda,
Ömrü bir gümana yetdi

Doxsan yaşda oldu candan,
Ümidi üzüldü cahandan,
Dilək dilədi imandan,
Fanidə zindana yetdi.

Məgər **yüzə girsə** insan,
Əcəl yeli əsər pünhan,
Dövlətyorbək tapşırıb can,
Axırkı məkana yetdi.

YOSHNOMALAR

İkki-uch bo‘g‘inli she‘rlar:

Bir – mamak,
Ikki – imak,
Uch – dil och,
To‘rtda – qoch,
Beshda – boq,
Olti – yorg‘oq,
Yetti – yel,
Sakkiz – sel,
Do‘qqiz – do‘q,
Onda – ok.

O‘n besh – suyuq,
Yigirma – quyuq,
O‘ttiz – o‘kiz,
Qirq – nırx,
Alli – ballı,
Oltmish – qaytmish,
Yetmish – yompiq,
Sakson – so‘mpiq,
Yuzda – go‘mmik.

(**Xorazm xazinası, 39-bet**)

Ushbu she‘rda juda ko‘p ma‘no yashiringan. Unda 1 yoshdan o‘n yoshgacha bo‘lgan bolalar hayotiga xos bosqichlar qisqa satrlarda botiniy ma‘no orqali ifodalanadi. Bola bir yoshida mama (emchak) emadi, ikki yoshida tilochadi, to‘rt yoshida qochib

chopqillaydi, soʻzga boqadi, quloq ochadi, olti yoshda yugurib, biror joyini jarohatlashni boshlaydi, yetti yoshda yeldek uchib yuradi, sakkizda seldek toshadi, toʻqqizda doʻq urishga oʻtadi, oʻnda oʻqdek boʻladi, oʻn beshda suyuladi, yigirmada quyuladi, oʻttizda hoʻkizdek kuchga minadi, qirqda – aqli toʻlinadi, ellikda qarilik sezilib boshlaydi. Oltmishda inson orqaga qaytadi, qariy boshlaydi. Yetmishda yompiq, yaʼni bukchayadi, gavdaning shakli oʻzgaradi. Saksonda insonga nisbatan loqayd munosabatda boʻla boshlaydilar, hech kim u bilan hisoblashmaydi. Yuzda har qanday odam yerga koʻmiladi. Bu maʼnolarni faqat mahalliy shevaga tushunadigan kishilar anglay oladi.

Bir – burch,

Ikki – ilon.

Uch – puch,

Toʻrt – chayon,

Besh – boʻyon,

Olti – omon,

Yetti – yoron,

Sakkiz – suron,

Toʻqqiz – turon,

Oʻn – oʻrmon,

Oʻn bir –kormon,

Oʻn ikki – armon.

Kami – koʻsti

Ilon poʻsti,

Oʻttiz – qirq,

Ellik – nirx.

Oltmish – etmish,

Toʻxtamish.

Sakson – sokin,

Toʻqson – toʻkin,

Yuz – yobon.

Evril ilon.

(Xorazm xazinasi, 32-bet)

Ushbu qoʻshiq bolalar repertuarida aytilib yuradi. Unda bolaning har bir yoshi biror ramziy ishoraga nisbat beriladi. Bir yoshda bola burch (qalampir) kabi achchiq, yigʻloqi; ikki yoshda ilondek tovlanib muqom qiladi, injiq; uch-puch-bir muddatning tugashi. Ilgari uch yoshda bolalar sunnat etilib, erkaklikning bir bosqichi yakun topgan; toʻrt yoshda bola bezoridek gʻazabnok boʻlib, chayonga monand keladi. Besh yoshda boʻyon (gʻovlab oʻsadigan oʻsimlik) kabi oʻsib boshlaydi; oltida omonlashadigan boʻlib, salomni oʻrganadi; yetti yoshda doʻst-yorongga ega boʻladi. Sakkiz yoshda suron solib yuradi; toʻqqizda-turon yigit, balogʻatga

yetishib qoladi; o'nda-o'rmondek bo'yiga va eniga o'sadi, o'n birda kormon biror kasbni tutishga kirishadi; qirq-ellikda insonning aqli to'lishadi, "qirqqa qirding –nirxga kirding" maqolida ham shu holatga ishora bor. Oltmish-etmishda insonda harakat to'xtaydi; saksonda sokinlik boshlanadi; to'qsonda to'kilib yotadi; yuz yoshda yobon-inson hayotida bo'shlik-sarob boshlanadi, ilonga aylanadi, to'lg'onadi, muomalasi achchiqlashadi.

(Xorazm xazinasi, 1996, 32, 36)

Azərbaycanca:

ÖZBƏK YAŞNAMƏLƏRİ

Bir – əmcək,

İki – imək(ləmək).

Üç – dil aç,

Dörd – qaç.

Beşdə – bax,

Altı – qalx.

Yeddi – el,

Səkkiz – sel.

Doqquz – dalaş,

Onda – savaş .

On beş – dəlisov,

İyirmidə – ağıllan.

Otuz – öküz,

Qırx – müdrik.

Əlli – qocalıq sezilir,

Altmış – geriyə dönülür.

Yetmiş – beli bükülür,

Səksən– dünyadan ümidi kəsilir,

Yüz – gömülür.

Bir – ağlağan

İki – ilan

Üç – puç,

Dörd – çiyən

Beş – uzanan⁴,

Altı – salamlaşan.

Yeddi –dost-yarı olan,

Səkkiz – səsli-küylü.

Doqquz – böyüyən,

On –dolğunlaşan.

On bir – iş öyrənən,

On iki – arzulu,

İlan kimi gah boş, gah dolu.

Otuz – qırx

Əlli – kamillik yaşı.

Altmış-yetmiş – toxtaq.

Səksən – ayağı yerdən kəsilən,

Doxsan– dünyadan gözü doyan,

Yüz – yaban,

İlana dön.

⁴ Boyu uzanır

BAŞQIRD VÜCUDNAMƏLƏRİ (rusca)

ЦИКЛЫ ЧЕЛОВЕЧЕСКОЙ ЖИЗНИ

А

На **первом** году ничего и не знал,
А в **десять** — играл бы да еще играл.
А в **двадцать** — егетом отчаянным стал,
А в **тридцать** — как жаркий огонь запылал,
Мужчиною сделался в сорок годков,
В **пятьдесят** почтенным агаем стал,
Признал меня весь род и все племя мое;
К **шестидесяти** — стал как волк из волков,
А в **семьдесят** — рыжей лисою предстал,
К **восемидесяти** — и на стремя не встал,
А в **девяносто** — остановился от дел,
В **сто** без помощи уже не вставал,
В **сто пять** иль в **сто десять** — с седой головой
Уйдет он с родимой земли в мир иной.

Б

В **пять** лет с колыбелью простился,
В **десять** — за учением зашагал,
В **пятнадцать** играть еще не уставал,
В **двадцать** егетом я предстал,
В **тридцать** — как огонь запылал,
В **сорок** — средних лет мужем стал,
В **пятьдесят** почетным к ролу стал,
В **шестьдесят** словно вожак волчьей стан.
В **семьдесчт** — хитрей лисы я стал,
В **восемьдесят** — на коня уж но вскочить.
В **девяносто** — без передышки не ходить,
В **сто пят, сто десять**.
На этой земле уже не жить...

(Башкирское народное творчество. Т 12, 2010, ст. 198)

Azərbaycanca:

İNSAN ÖMRÜNÜN MƏRHƏLƏLƏRİ

A

*Bir yaşım da hələ heç nə bilmirdim,
On yaşım da oynadıqca oynayırdım.
İyirmidə cəsur bir igid oldum
Otuzumda qızmar alov tək coşdum
Qırx yaşım da kişi oldum
Əllidə möhtərəm bir ağa oldum
Bütün tayfam, nəslim məni sayıb hörmət etdi
Altmışda qurdlar içində qurd oldum
Yetmişdə bir sarı tülküyə döndüm
Səksənə yaxın üzəngiyə çıxammadım
Doxsanda isə iş-gücdən qaldım
Artıq yüzə köməksiz qalxammadım
Yüz beşdə ya da yüz onda çal başımla
Doğma torpaqdan o biri dünyaya gedirəm*

B

*Beş yaşım da beşiklə vidalaşdım
On yaşım da bilik dalınca getdim
On beş yaşda oynamaqdan usanmadım
İyirmidə bir igid oldum
Otuzda alov tək coşdum
Qırxımda orta yaşlı ər oldum
Əllidə möhtərəm bir insan oldum
Altmışda sanki qurdlara başçı oldum
Yetmişdə tülküdən hiyləgər oldum
Səksəndə at üstünə sıçramadım
Doxsanda fasiləsiz gəzib dolanmadım
Yüz beşdə, yüz onda
Artıq bu torpaqda yaşamaq olmur...*

1.2.MÜƏLLİFLİ VÜCUDNAMƏLƏR

Ahmed Yesevi (?-1166)

Hikmet

Eya dostlar, kulak salıng ayduğumğa,
Ne sebebdin **altmış üçde** kirdim yirge.
Mirac üzre hak Mustafa ruhum kördi,
Ol sebebdin **altmış üçde** kirdim yirge.

Hak Mustafa Cebrail'din kıldı su'al,
Bu neçük ruh tenge kirmey tapdı kemal,
Közi yaşlığ halka başlığ kaddı hilal,
Ol sebebdin **altmış üçde** kirdim yirge.

Cibril aydı ümmet işi sizge ber-hak,
Kökke çıkıp melayikdin alur sebak,
Nalişige nale kılur heftüm tabak,
Ol sebebdin **altmış üçde** kirdim yirge.

Evvel Elest birabbikum didi bil Hak,
Kalu bela didi ruhum aldı sebak,
Hak Mustafa ferzend didi biling mutlak,
Ol sebebdin **altmış üçde** kirdim yirge.

Ferzendim dip hak Mustafa kıldı kelam,
Andın sonra barça ervah birdi selam,
Rahmet-derya tolup taş dip yitti peyam,
Ol sebebdin **altmış üçde** kirdim yirge.

Rahim içre peyda bol dip nida kildi,
Zikr ayt didi azalarım titrey-birdi,

Ruhum kirdi süngelerim Allah didi,
Ol sebebdin **altmış üçde** kirdim yirge.

Tört yüz yıldın kiyin çıkıp ümmet bolğay,
Nice yıllar yörüp halkka yol körgüzgey,
Yüz on dört ming müctehidler hizmet kılğay,
Ol sebebdin altmış üçde kirdim yirge.

Tokuz ay u tokuz künde yirge tüştüm,
Tokuz saat turalmadım kökke uçtum,
Arş u Kürsi payesini barıp kuçtum,
Ol sebebdin **altmış üçde** kirdim yirge.

Arş üstide namaz okup, tizim büktüm,
Zarım ayıp Hak'ka bakıp yaşım töktüm,
Yalğan aşık yalğan sufi kördüm sögtüm,
Ol sebebdin **altmış üçde** kirdim yirge.

Candın kiçmey “hu”, “hu” digen barı yalğan,
Bu kaltakdın sormang sual yolda kalğan,
Hak'nı tapkan özi pinhan sözü pinhan,
Ol sebebdin **altmış üçde** kirdim yirge.

Bir yaşında ervah manğa ülüş birdi,
İki yaşda peyğamberler kilip kördi,
Üç yaşında Çil-ten kilip halım sordı,
Ol sebebdin **altmış üçde** kirdim yirge.

Tört yaşında hak Mustafa birdi hurma,
Yol körsettim yolğa kirdi niçe gümrah,
Kayda barsam Hızır Baba'm manga hemrah,
Ol sebebdin **altmış üçde** kirdim yirge.

Beş yaşında bilim bağlap taat kıldım,
Tatavvu ruze tutup adet kıldım,
Kiçe kündüz zikrin aytıp rahat kıldım,
Ol sebebdin **altmış üçde** kirdim yirge.

Altı yaşda turmay kaçtım halayıkdın,
Kökke çıkıp ders öğrendim melayıkdın,
Damen kisip heme ehl ü alâyıkdın,
Ol sebebdin **altmış üçde** kirdim yirge.

Yiti yaşda Arslan Baba'm izlep taptı,
Her sır körüp perde ile büküp yaptı,
Bihamdi'llah kördüm didi izim öpti,
Ol sebebdin **altmış üçde** kirdim yirge.

Kabuz kilip Arslan Baba'm canın aldı,
Hurlar kilip harir tondın kefen kıldı,
Yitimiş ming feriştelere yığıp kildi,
Ol sebebdin **altmış üçde** kirdim yirge.

Cenazesin okup yirdin köterdiler,
Bir fırsatda uçmak içre yitrükdiler,
Ruhın alıp İlliyyinge kirgüzdiler,
Ol sebebdin **altmış üçde** kirdim yirge.
Allah Allah yir astda vatan kıldı,
Münker Nekir Men Rabbük dip soruğ sordı,
Arslan Baba'm İslamıdın beyan kıldı,
Ol sebebdin **altmış üçde** kirdim yirge.

Akıl irseng irenlerge hizmet kılğıl,
Emr-i maruf kılanlara izzet kılğıl,
Nehy-i münker kılanlara hürmet kılğıl,
Ol sebebdin **altmış üçde** kirdim yirge.

Sikizimde sikiz yandın yol açıldı,
Hikmet ayt dip başlarımğa nur saçıldı,
Bihamdi'llah pir-i muğan mey içürdi,
Ol sebebdin **altmış üçde** kirdim yirge.

Pir-i muğan hak Mustafa bi-şek biling,
Kayda barsang vasfin aytıp tazim kiling,
Dürud aytıp Mustafağa ümmet boling,
Ol sebebdin **altmış üçde** kirdim yirge.

Tokuzumda tolğanmadım toğrı yolğa,
Teberrük dip alıp yördi koldın kolğa,
Kıvanmadım bu sözlere kaçtım çölge,
Ol sebebdin **altmış üçde** kirdim yirge.

On yaşınğda oğlan boldung Kul Hace Ahmed,
Hacelikke bina koyup kılmay taat,
Hace min dip yolda kalsang vay ne hasret,
Ol sebebdin **altmış üçde** kirdim yirge.

Her subh-dem nida kildi kulakımğa,
Zikr ayt didi zikrin aytıp yördüm muna.
İşksızlarını kördüm irse yolda kaldı,
Ol sebebdin ışk dükkânın kurdum muna.

On birimde rahmet derya tolup taştı,
Allah didim şeytan mindin yırak kaçtı,
Hay u heves ma vü menlik turmay köçti,
On ikide bu sırlarnı kördüm muna.

On üçümde nefis hevanı kolğa aldım,
Nefs başığa yüz ming belâ karmap saldım,
Tekkebbürni yirge urup basıp aldım,
On törtümde tofrak-sıfat böldüm muna.

On bişimde hur u ğılman karşı kıldı,
Başırn üzüp kol kavşurup tazim kıldı,
Firdevs atlıĝ cennetidin muhzır kıldı,
Didar için barçasını koydum muna.

On altımda bütün ervah ülüş birdi,
Hay hay sizge mübarek dip Adem kıldı,
Ferzendim dip boynum kuçup könglüm aldı,
On yitimde Türkistan'da turdum muna.

On sikizde Çil-ten ile şarab içtim,
Zikrin aytıp hazır turup kögsüm tiştım,
Ruzi kıldı cennet kizip hurlar kuçtum,
Hak Mustafa cemallerin kördüm muna.

On tokuzda yitmiş makam zahir oldu,
Zikrin aytıp iç ü taşım tahir boldı,
Nere varsam Hızır Babam hazır boldı,
Ğavsü'l-ğıyas mey içürdi toydum muna.

Yaşım yitti **yigirmege** ötdim makam,
Bihamdi'llah pır hizmetin kıldım tamam,
Dünyadaki kurt u kuşlar kıldı selâm,
Ol sebebdin Hak'ka yakın boldum muna.

Mü'min irmes hikmet iştip ağlamaydur,
İrenlemi aytkan sözün tınglamaydur,
Ayet hadis mazmunını anlamaydur,
Bol rivayet Arş üstide kördüm muna.

Rivayetni körüp Hak'ka sözleştim min,
Yüz ming türlüĝ melayikke yüzleştim min,
Ol sebebdin Hak'nı sözleştim min,
Can u dilim anga feda kıldım muna.

Kul Hace Ahmed yaşıng yitti **yigirme bir**,
Ne kılğay sin künahların tağdın ağır,
Kıyamet kün ğazab kılrsa Rabbim kadır,
Eya dostlar neçük cevab ayğum muna.

.....
Hoş ğayibdin kulakımğa ilham kildi,
Ol sebebdin Hak'ka sığnıp kildim muna.
Barça büzürg yığlıp bana inam birdi,
Ol sebebdin Hak'ka sığnıp kildim muna.

Min **yigirme iki** yaşda fena boldum,
Merhem olup çın derdlikke deva boldum,
Yalğan aşık çın aşıkka güvah boldum,
Ol sebebdin Hak'ka sığnıp kildim muna.

Eya dostlar yaşım yitti **yigirme üç**,
Yalğan dava taatlarım barçası puç,
Kıyamet kün ne kılğay min bürehne luç,
Ol sebebdin Hak'ka sığnıp kildim muna.

Min **yigirme törtke** kirdim Hakdın yırak,
Ahiretka barur bolsam kanı yarak,
Ölgenimde yığlıp urung yüz ming tayak,
Ol sebebdin Hak'ka sığnıp kildim muna.

Cenazemni arkasıdın taşlar atıng,
Ayakımdın tutup südreğ gurge iltıng,
Hak'ka kulluk kılmadıng dip yançıp tipıng.
Ol sebebdin Hak'ka sığnıp kildim muna.

Yazuk bilen yaşım yitti **yigirme biş**,
Sübhan İge'm zıkr öğretip kögsümni tiş,

Kögsümdeki girihlerim sin özüng yiş,
Ol sebebdin Hak'ka sığnıp kildim muna.

Min **yigirmi altı** yaşda sevda kıldım,
Mansur-sıfat dildar için ğavğa kıldım,
Pirsiz yörüp derd ü halet peyda kıldım,
Ol sebebdin Hak'ka sığnıp kildim muna.

Min **yigirmi yiti** yaşda pirni taptım,
Her sır kördüm perde birlen büküp yaptım,
Astanenin yastanıban izin öptim,
Ol sebebdin Hak'ka sığnıp kildim muna.

Min **yigirmi sikiz** yaşda aşık boldum,
Kıçe yatmaz mihnet tartıp sadık boldum,
Andın sonra derğahığa layık boldum,
Ol sebebdin Hak'ka sığnıp kildim muna.

Yigirme tokuz yaşa kirdim halım harab,
Işk yolıda bola'lmadım misl-i türab,
Halim harab bağırim kebab közüm pür-ab,
Ol sebebdin Hak'ka sığnıp kildim muna.

Otuz yaşda otun kılıp köydürdiler,
Cümle büzürg yığlıp dünya koydurdılar,
Urup söğüp yalğuz Hak'nı söydürdiler,
Ol sebebdin Hak'ka sığnıp kildim muna.

Kul Hace Ahmed dünya koysang işing biter,
Kögsüngdeki çıkkın ahıng Arşka yiter,
Can birende hak Mustafa kolung tutar,
Ol sebebdin Hak'ka sığnıp kildim muna.

.....

Nagehanı tururımda kamuğ büzürg,
Hak ışkını könglüm içre saldı dostlar,
Hızır Baba'm hazır turup lutf eyleben,
Meded kılıp ilgim tutup aldı, dostlar.

Otuz birde Hızır Baba'm mey içürdi,
Vücutımdın Azazil'ni pak kaçurdı,
Sevda kıldım yazuklarım Hak kiçürdi,
Andın songra Hak yoluğa saldı, dostlar.

Otuz iki yaşda yitti Hak'dın ferman,
Bendelikke kabul kıldım kılma arman,
Can birürde birgüm sanga nur-ı iman,
Ėarib canım şadman bolup küldi, dostlar.

Halık'ımdın haber yitti şakir boldum,
Her kim sögti belki tipti sabir boldum,
Bu alemde hiç uhlamay hazır boldum,
Hay u heves ma vü menlik kitti, dostlar.

Otuz üçde saki bolup mey üleştim,
Cam-ı şarab kolğa alıp toya içtim,
Leşger tüzüp şeytan birle köp uruştum,
Bihamdi'llah iki nefsim öldi, dostlar.

Otuz dörtde âlim bolup dâna boldum,
Hikmet ayt dip Sübhan idi güya boldum,
Çil-ten birle şarap içtim hemrah boldum,
İç ü taşım Hak nuriğa toldı, dostlar.

Otuz bişde mescid kirip devran sürdüm,
Taliplerge ışk dükkânın tola kurdum,

İgri yolğa her kim kirdi sögtüm urdum,
Âşıklarğa Hak'dın müjde yitti, dostlar.

Otuz altı yaşda boldum sahib-kemal,
Hak Mustafa körsettiler manga cemal,
Ol sebebdin közüm yaşlığ kametim dal,
İşk hanceri yürek bağrım tildi, dostlar.

Otuz yiti yaşa kirdim uyğanmadım,
İnsaf kılıp Allah sarı tolğanmadım,
Seher vaktde zarı kılıp ingrenmedim,
Tevbe kıldım Hacem kabul kıldı, dostlar.

Otuz sikiz yaşka kirdim ömrüm öttü,
Yığmalay mu öler vaktim yakın yitti,
Ecel kilip peymanesin manga tuttı,
Bilmey kaldım ömrüm ahir boldı, dostlar.

Otuz tokuz yaşka kirdim kıldım hasret,
Va-diriğa ötti ömrüm kanı taat,
Taatlikler Hak kaşıda hoş saadet,
Kızıl yüzüm taat kılmay soldı, dostlar.

Saçu sakal hub akardı könglüm kara,
Ruz-ı mahşer rahm itmeseng halım tebah,
Sanga ayan amelsiz min köptür günah,
Cümle melek yazuklarım bildi, dostlar.

Pir-i muğan curasıdın katre tattım,
Yol tapay dip başım birle tünler kattım,
Bihamdi'llah lutf eyledi nurğa battım,
Köngül kışı la-mekanğa yitti, dostlar.

Kıyametni şiddetidin aklım hayran,
Könglüm korkğan canım hürgen hane viran,
Sırat atlıg küfrügidin dilim lerzan,
Aklım kitip bi-huş bolup kaldım, dostlar.

Kul Hace Ahmed **kırkğa** kirding nefsingi kırk,
Munda yığlap ahiretde bolğıl arık,
Post-ı İman şeriatdur mağzı tarik,
Tarik kirgen Hak'dın ülüş aldı, dostlar.

.....

Ya İlahım hamdıng birle hikmet ayttım,
Zatı uluğ hacem sığnıp kildim sanga.
Tevbe kılıp günahımdın korkup kayttım,
Zatı uluğ hacem sığnıp kildim sanga.

Kırk birimde ihlas kıldım yol tapay dip,
İrenlerdin hir sır körsem min yapay dip,
Pir-i muğan izin min öpey dip,
Zatı uluğ Hacem sığnıp kildim sanga.

Kırk ikide talip bolup yolğa kirdim,
İhlas birle yalğuz Hak'ka köngül birdim,
Arş u Kürsi Levh'din ötüp Kalem kizdim,
Zatı uluğ hacem sığnıp kildim sanga.

Kırk üçümde Hak'nı izlep nale kıldım.
Köz yaşımını akuzuban jale kıldım,
Beyabanlar kizip özüm vale kıldım,
Zatı uluğ hacem sığnıp kildim sanga.

Kırk törtümde mahabbetni bazarıda,
Yakam yırtıp yığlap yördüm gülzarıda,

Mansur yanglığ başım birip ışk darıda,
Zatı uluğ hacem sığnıp kildim sanga.

Kırk bişimde sindin hacet tilep kildim,
Tevbe kıldım her iş kıldım hata kıldım,
Ya İlahım rahmetingni uluğ bildim,
Zatı uluğ hacem sığnıp kildim sanga.

Kırk altımda zevk u şevkım tolup taştı,
Rahmetingdin katre tamdı şeytan kaçtı,
Hak'dın ilham refik bolup babın açtı,
Zatı uluğ hacem sığnıp kildim sanga.

Kırk yitimde yiti yakdın haber yitti,
Saki bolup cam-ı şarap hacem tuttu,
Şeytan kilip nefis hevasın özi yuttı,
Zatı uluğ hacem sığnıp kildim sanga.

Kırk sikizde aziz candan bizar boldum,
Güneh derdi kesel kıldı bimar boldum,
Ol sebebdin Hak'dın korkup bidar boldum,
Zatı uluğ hacem sığnıp kildim sanga.

Kırk tokuzda ışkıng tüştı köyüp yandım,
Mansur-sıfat hayl u hişdın kaçıp tandım,
Türlüg türlüg cefa tıgdi boyun sundım,
Zatı uluğ hacem sığnıp kildim sanga.

İlligimde “ir min” didim filim zaif,
Kan tökmedim közlerimdin bağrım izip,
Nefsim üçün yörer irdim it dik kizip,
Zatı uluğ hacem sığnıp kildim sanga.

Kul Hace Ahmed ir bolmasang ölgem yahşı,
Kızıl yüzüng kara yirde solğan yahşı,
Tofrak-sıfat yir astıda bolğan yahşı,
Zatı uluğ hacem sıgnıp kildim sanga.

.....
Kul huva'llah Subhana'llah vird eylesem,
Bir ü barım didarınıgı körer min mü?
Başdın ayağ hasretingde dert eylesem,
Bir ü barım didarınıgı körer min mü?

İllig birde çöller kızıp giyah yidim,
Tağlar çıkıp taat kılıp közüm oyduım,
Didarını köre'lmedim candın doydum,
Bir ü barım didarınıgı körer min mü?

İllig iki yaşda kiçtim hanümandın,
Hanumanım ne körüngey belki candın,
Başdın kiçtim candın kiçtim hem imandın,
Bir ü barım didarınıgı körer min mü?

İllig üçde vahdet meydin ruzi kıldı,
Yoldın azğan gümrah idim yolğa saldı,
Allah didim lebbeyk diben kolum aldı,
Bir ü barım didarınıgı körer min mü?

İllig törtte vücudlarım nalan kıldım,
Marifetni meydanıda cevlan kıldım,
İsmail dik aziz canım kurban kıldım,
Bir ü barım didarınıgı körer min mü?

İllig bişde didar üçün geda boldum,
Köydüm yandım kül dik takı fena boldum,

Bihamdi'llah didar izlep eda boldum,
Bir ü barım didarını körer min mü?

İllig altı yaşa yitti mungluğ başım,
Tevbe kıldım akar mu közde yaşım,
İrenlerdin behre almay içim taşım,
Bir ü barım didarını körer min mü?

İllig yiti yaşda ömrüm yil dik ötti,
Eya dostlar amelsiz min başım kattı,
Bihamdi'llah pır-i muğan kolum tuttı,
Bir ü barım didarını körer min mü?

İllig sikiz yaşa kirdim min bi-haber,
Kahhar İge'm nefsimni kıl zir ü zeber,
Himmet birseng şom nefsimge ursam teber,
Bir ü barım didarını körer min mü?

İllig tokuz yaşka yittim dad ü feryad,
Can birerde cananımnı kılmadım yad,
Ne yüzbirle sanga aytay kılğıl azad,
Bir ü barım didarını körer min mü?

Közüm yumup ta açkunca yitti **altmış**,
Bilim bağlap min kılmadım bir yahşi iş,
Kiçe kündüz bi-ğam yördüm hem yaz u kış,
Bir ü barım didarını körer min mü?

Altmış birde şermende min İlahımdan,
Eya dostlar köp korkar min günahımdan,
Candan kiçip penah tiley Huday'ımdan,
Bir ü barım didarını körer min mü?

Altmış iki yaşda Allah pertev saldı,
Başdın ayağ ğafletlerim reha kıldı,
Can u dilim akl u huşum Allah didi,
Bir ü barım didarını körer min mü?

Altmış üçde nida kildi kul yirge gir,
Hem caning min cananın min canını bir,
Hu şemşirin kolğa alıp nefsingni kır,
Bir ü barım didarını körer min mü?

KUL HACE AHMED nefsni tiftim nefsni tiftim,
Andın kiyin cananımnı izlep taptım,
Ölmeden burun can birmekne derdin tarttım,
Bir ü barım didarını körer min mü?

(Yesevi, 1998: 59-89)

Azərbaycanca:

HİKMƏT⁵

*Əya dostlar, qulaq asın dediyimə,
Nə səbəbdən **altmış üçdə** girdim yerə?
Merac üzrə haqq Mustafa(nı) ruhum gördü,
Ol səbəbdən **altmış üçdə** girdim yerə.*

*Haqq Mustafa Cəbrayıl etdi sual:
Bu necə ruh, tənə girmədən tapdı kamal?
Gözü yaşlı, halqa başlı, qəddi hilal,
Ol səbəbdən **altmış üçdə** girdim yerə.*

*Cibri⁶ dedi: Ümmət işi sizə haqdır,
Göyə çıxıb mələklərdən dərslər alır,*

⁵ Şeir tərəfimizdən Azərbaycan dilinə uyğunlaşdırılmışdır.

⁶ Cəbrayıl

*Yeddi təbəqə göy iniltisiylə nalə qılır,
Ol səbəbdən **altmış üçdə** girdim yerə.*

*Bil, Haqq əvvəl: “Ələst birəbbiküm?”, – dedi
“Qalu bəla”, – dedi ruhum dərslər aldı,
Bilin, mütləq Haqq Mustafa: “Oğul”, – dedi,
Ol səbəbdən **altmış üçdə** girdim yerə.*

*“Oğlum”, – deyib haqq Mustafa qıldı kəlam,
Ondan sonra bütün ruhlar verdi salam,
Rəhmət dərya, dolub-daş, deyə yetdi pəyam,
Ol səbəbdən **altmış üçdə** girdim yerə.*

*“Bətn içrə peyda ol!”, – deyə nida gəldi,
“Zikr et!”, - dedi əzalarım titrətişdi,
Ruhum girdi, sümüklərim: “Allah!”, – dedi
Ol səbəbdən **altmış üçdə** girdim yerə.*

*Dörd yüz ildən sonra çıxıb ümmət olacaq,
Neçə illər dolaşib, xalqa yol göstərəcək,
Yüz on dörd min mü?ctəhid xidmət edəcək,
Ol səbəbdən **altmış üçdə** girdim yerə.*

***Doqquz ay və doqquz gündə** yerə düşdüm,
Doqquz saat durammadım, göyə uçdum,
Ərşü-kürsi, payəsini varıb qucdum,
Ol səbəbdən **altmış üçdə** girdim yerə.*

*Ərş üstündə namaz qılıb, dizim бүkdüm,
Zarım⁷ deyib, Haqqa baxıb, yaşım tökdüm,
Yalan aşıq yalan sufi gördüm, söydüm,
Ol səbəbdən **altmış üçdə** girdim yerə.*

⁷ Dərdim

*Candan keçmədən “Hu-hu!” demək yalan,
Bu cavandan sorman sual yolda qalan.
Haqqı tapan özü pünhan, sözü pünhan,
Ol səbəbdən **altmış üçdə** girdim yerə.*

***Bir** yaşında ruhlar mənə nəsib verdi,
İki yaşda peyğəmbərlər gəlib gördü,
Üç yaşında Qırxlar gəlib halım sordu,
Ol səbəbdən **altmış üçdə** girdim yerə.*

***Dörd** yaşında Haqq Mustafa verdi xurma,
Yol göstərdim, yola girdi neçə gümrah⁸,
Hara varsam, Xızır Babam mənə həmrəh⁹,
Ol səbəbdən **altmış üçdə** girdim yerə.*

***Beş** yaşında belim bağlayıb (i)taət qıldım,
Başım əyib, oruc tutub, adət qıldım,
Gecə-gündüz zikrin edib, rahat qıldım,
Ol səbəbdən **altmış üçdə** girdim yerə.*

***Altı** yaşda durmadan qaçdım insanlardan,
Göyə çıxıb, dərs öyrəndim mələklərdən,
Əlim üzüb, bütün əhlü-ələyiqdən,
Ol səbəbdən **altmış üçdə** girdim yerə.*

***Yeddi** yaşda Arslan Babam sorub-tapdı,
Hər sirr görüb pərdə ilə sarıb örtüdü,
“Bihamdillah, gördüm”, – dedi, izim öpdü,
Ol səbəbdən **altmış üçdə** girdim yerə.*

*Əzrail gəlib Arslan Babam canın aldı,
Hurilər gəlib ipək dondan kəfən biçdi,*

⁸ Dəliqanlı

⁹ yoldaş

Yetmiş min mələk yığılıb gəldi,
Ol səbəbdən **altmış üçdə** girdim yerə.

Cənazəsin qılıb, yerdən qaldırdılar,
Bir fürsətdə cənnət içrə yetirdilər,
Ruhun alıb İlliyyəyə girdirdilər,
Ol səbəbdən **altmış üçdə** girdim yerə.

Allah Allah, yer altında vətən qıldı,
Mümkir Nəkir: “Mən Rəbbük?”, – deyə sual etdi,
Arslan Babam İslamından xəbər verdi,
Ol səbəbdən **altmış üçdə** girdim yerə.

Aqil isən, ərənlərə xidmət qılğıl,
Əmri-məruf qılanlara izzət qılğıl,
Nəhyi-mümkər qılanlara hörmət qılğıl,
Ol səbəbdən **altmış üçdə** girdim yerə.

Səkkizimdə səkkiz yandan yol açıldı,
“Hikmət söylə!”, – deyə başıma nur saçıldı,
Bihamdillah, piri-muğan mey içirdi,
Ol səbəbdən **altmış üçdə** girdim yerə.

Piri-muğan haqq Mustafa, bişək bilin,
Hara varsan, vəsfən deyib, təzim qılın,
Salam verib, Mustafaya ümmət olun,
Ol səbəbdən **altmış üçdə** girdim yerə.

Doqquzumda dolanmadım doğru yola,
Təbərrük deyə alıb yürüdü eldən-elə,
İnanmadım bu sözlərə qaçdım çölə,
Ol səbəbdən **altmış üçdə** girdim yerə.

On yaşında oğlan oldun Qul Hacı Əhməd
Xacəliyə bina qoyub qılmadan itaət,

*Xacə mən deyib yolda qalsan, vay nə həsrət,
Ol səbəbdən **altmış üçdə** girdim yerə.*

*Sabah vaxtı qulağıma nida gəldi:
“Zikr et!” – dedi, zikrin edib, gəzdim belə.
Eşqsizləri gördüm isə yolda qaldı,
Ol səbəbdən eşq dükanın qurdum belə.*

***On birində** rəhmət dərya(sı) dolub-daşdı,
“Allah!” – dedim, şeytan məndən iraq qaçdı.
Meyli-həvəs, sənlik-mənlik durmaz, köçdü,
On ikidə bu sirləri gördüm belə.*

***On üçündə** nəfs həvasın ələ aldım,
Nəfs başına yüz min bəla tutub saldım,
Təkəbbürü yerə vurub, basıb yendim,
On dördümdə torpaq kimi oldum belə.*

***On beşimdə** huri-qılman qarşı gəldi,
Başın əyib, əl bağlayıb, təzim qıldı,
Firdövs adlı cənnətindən xəbər(çi) gəldi,
Didar üçün hamısını tərək etdim belə.*

***On altımda** bütün ruhlar nəsib verdi,
“Sizə mübarək olsun!” – deyib Adəm gəldi,
“Övladım!” – deyib boynum qucub, könüm aldı,
On yeddümdə Türküstanda durdum belə.*

***On səkkizdə** Qırqlar ilə şərab içdim,
Zikrin edib, hazır durub, köksüm deşdim,
Nəsib qıldı, cənnət gəzib, hurilər qucdum,
Haqq Mustafa camalını gördüm belə.*

***On doqquzda** yetmiş məqam göstərildi,
Zikrin edib içim-dışım təmizləndi,*

*Hara getsəm, Xızır Babam hazır oldu,
Qavsül-qiyas mey içirdi doydum belə.*

*Yaşım yetdi **iyirmi**yə aşdım məqam,
Bihamdillah, pir xidmətin qıldım tamam,
Dünyadaki qurd və quşa verdim salam,
Ol səbəbdən Haqqa yaxın oldum belə.*

*Mömin deyil, hikmət eşidib ağlamayır,
Ərənlər dediyi sözü dinləməyir,
Ayət, hədis məzmununu anlamayır,
Ol rəvayət ərş üstündə gördüm belə.*

*Rəvayəti görüb, Haqla söyləşdim mən,
Yüz min cürə mələklərlə üzləşdim mən,
Ol səbəbdən Haqqı anıb izləşdim mən,
Canü-dilim Ona fəda qıldım belə.*

*Qul Xacə Əhməd yaşın yetdi **iyirmi bir**,
Nə etməli, günahların dağdan ağır,
Qiyamət günü əzab qılsa, Rəbbim qadir,
Əya dostlar, necə cavab verim belə?*

.....

*Xoş qeybdən qulağıma ilham gəldi,
Ol səbəbdən Haqqa sığınıb gəldim belə.
Hər ulular yığılıb mənə inam verdi,
Ol səbəbdən Haqqa sığınıb gəldim belə.*

*Mən **iyirmi iki** yaşda fəna oldum,
Məhrəm olub, gerçək dərdliyə dəva oldum,
Yalan aşiq, gerçək aşiqə şahid oldum,
Ol səbəbdən Haqqa sığınıb gəldim belə.*

Əya dostlar, **iyirmi üçə** yetdi yaşım,
Davam yalan, hamısı boş itaətlərim,
Qiyamət günü çılpaq, çaşqın mən nə edim?
Ol səbəbdən Haqqa sığınıb gəldim belə.

Mən **iyirmi dördə** girdim Haqdan uzaq,
Axirətə varır olsam, hanı yaraq¹⁰?
Öldüyümdə yığılıb vurun yüz min kötək,
Ol səbəbdən Haqqa sığınıb gəldim belə.

Cənazəmin arxasından daşlar atın,
Ayağımdan sürüyərək gora itin,
“Haqqa qulluq etmədin!”, – deyib, döyüb-təpin,
Ol səbəbdən Haqqa sığınıb gəldim belə.

Günah ilə yaşım oldu **iyirmi beş**,
Sübhan Rəbbim, zikr öyrədib, köksümü deş.
Köksümdəki düyünlərim sən özün aç!
Ol səbəbdən Haqqa sığınıb gəldim belə.

Mən **iyirmi altı** yaşda sevda qıldım,
Mansur kimi dildar için qovğa qıldım.
Pirsiz gəzib, dərdü-halət peyda qıldım,
Ol səbəbdən Haqqa sığınıb gəldim belə.

Mən **iyirmi yedi** yaşda piri tapdım,
Hər sirr gördüm, pərdə ilə büküb-örtüdüm,
Eşiyinə yaslanaraq izin öpdüm,
Ol səbəbdən Haqqa sığınıb gəldim belə.

Mən **iyirmi səkkiz** yaşda aşiq oldum,
Gecə oyaq, möhnət çəkib, sadıq oldum,

¹⁰ hazırlıq

*Ondan sonra dərgahına layiq oldum,
Ol səbəbdən Haqqa sığınib gəldim belə.*

İyirmi doqquz yaşa girdim halım xarab,
*Eşq yolunda olammadım misli torpaq,
Halım xarab, bağırım kabab, gözümdə yaş,
Ol səbəbdən Haqqa sığınib gəldim belə.*

Otuz yaşda odun qılıb yandırdılar,
*Cümlə ulular yığılıb dünya qoydurdular,
Vurub-söyüb, yalnız Haqqı sevdirdilər,
Ol səbəbdən Haqqa sığınib gəldim belə.*

*Qul Xacə Əhməd, dünya qoysan, işin bitər.
Köksündən çıxan ahın ərşə yetər,
Can verəndə haqq Mustafa əlin tutar,
Ol səbəbdən Haqqa sığınib gəldim belə.*

.....

*Birdən-birə dayanmışdım həp ulular,
Haqq eşqini könlüm içrə saldı, dostlar.
Xızır Babam hazır durub, lütf edərək,
Mədəd qılıb, əlim tutub, aldı, dostlar.*

Otuz birdə Xızır Babam mey içirdi,
*Vüعودundan Əzazili tam qaçırdı,
Sevda qıldım, günahlarım Haqq keçirdi,
Ondan sonra Haqq yoluna saldı, dostlar.*

Otuz iki yaşda yetdi Haqdan fərman,
*Bəndəliyə qəbul oldum, qılma arman.
Can verəndə verim sənə nuri-iman
Qərib canım şadman olub güldü, dostlar.*

*Xaliqimdən xəbər yetdi, şakir¹¹ oldum,
Hər kim söydü, hətta təpdi, sabir oldum,
Bu aləmdə heç yatmayıb hazır oldum,
Meyli-həvəs, mənlik-sənlik getdi, dostlar.*

Otuz üçdə saqi olub, mey payladım,
Cami-şərab aldım ələ, içdim, doydum,
Ləşkər düzüb şeytan ilə çox vuruşdum,
Bihamdillah, iki nəfsim öldü, dostlar.

Otuz dördə alim olub, bilən oldum,
“Hikmət söylə!” – dedi Sübhan, deyər oldum,
Qırqlar ilə şərab içdim, yoldaş oldum,
İçim-dışım Haqq nuruyla doldu, dostlar.

Otuz beşdə məscidə girib, dövrən sürdüm,
Taliblərə eşq dükənin bol-bol qurdum,
Əyri yola hər kim girdi, söydüm, vurdum,
Aşıqlərə Haqdan müjdə gəldi, dostlar.

Otuz altı yaşda oldum sahibi-kamal,
Haqq Mustafa göstərdilər mənə camal,
Ol səbəbdən gözüm yaşlı, qamətim dal,
Eşq xəncəri ürək bağrım dəldi, dostlar.

Otuz yeddi yaşa girdim oyanmadım,
İnsaf qılıb, Allah yönü dolanmadım,
Səhər vaxtı zarı qılıb, inləmədim,
Tövbə qıldım, Xacəm qəbul qıldı, dostlar.

Otuz səkkiz yaşa girdim, ömrüm ötdü,
Ağlamayımmı, ölüm vaxtım yaxın, yetdi,

¹¹ Şükr edən

*Əcəl gəlib peymanəsin mənə tutdu,
Bilməz qaldım ömrüm axır oldu, dostlar.*

***Otu**z do**qq**uz yaşa girdim, qaldım həsrət,
Vah, nə yazıq, ötdü ömrüm hanı itaət?
İtaət edənlər Haqq yanında xoş səadət,
Qızıl üzüm itaət qılmadan soldu, dostlar.*

*Saç və saqqal xub ağardı, könlüm siyah,
Ruzi-məhşər rəhm etməsən, halım xarab,
Sana əyan, əməlsizəm, çoxdur günah,
Cümlə mələk günahlarım bildi, dostlar.*

*Piri-muğan curasından qətrə daddım,
“Yol tapım”, – deyib başım gecələr qatdım,
Bihamdillah, lütf eylədi, nura batdım,
Könül quşu laməkana yetdi, dostlar.*

*Qiyamətin şiddətindən ağlım heyran,
Könlüm qorxan, canım ürkən, xanə viran,
Sirat adlı körpüsündən dilim lərzən,
Ağlım gedib bihuş olub qaldım, dostlar.*

*Qul Xacə Əhməd, **qırxa** girdin, nəfsini “qırx”,
Burda ağlayıb axirətdə ol artıq,
Postu-iman şəriətdir, məğzi tariq,
Tariq¹² girən Haqdan nəsib aldı, dostlar*

.....

*Ya İlahım, həmdin ilə hikmət dedim,
Zatı ulu Xacəm, sığınıb gəldim sana.*

¹² Təriqətə

*Tövbə qılıb, günahımdan qorxub, döndüm,
Zatı ulu Xacəm, sığınıb gəldim sana.*

Qırx birimdə iqlas etdim, yol tapım deyə,
Ərənlərdən hər sirr görsəm, örtüm deyə,
Piri-muğan iznin alıb, öpüm deyə,
Zatı ulu Xacəm, sığınıb gəldim sana.

Qırx ikidə talib olub, yola girdim,
İqlas ilə yalnız Haqqa könül verdim,
Ərşü-kürsi lövhədən keçib qələm gəzdim,
Zatı ulu Xacəm, sığınıb gəldim sana.

Qırx üçümdə Haqqı izləyib, nalə qıldım,
Göz yaşımı axıdıban jalə qıldım,
Biyabanlar gəzib özümü vale qıldım,
Zatı ulu Xacəm, sığınıb gəldim sana.

Qırx dördümdə məhəbbətin bazarında,
Yaxam yırtıb, ağlayıb, yürüdüm gülzarında,
Mansur kimi başım verib eşq darında,
Zatı ulu Xacəm, sığınıb gəldim sana.

Qırx beşimdə səndən hacət diləyib gəldim,
Tövbə etdim, hər iş tutdum, xəta qıldım,
Ya İlahım, rəhmətini ulu bildim,
Zatı ulu Xacəm, sığınıb gəldim sana.

Qırx altımda zövqüm, şövqüm dolub-daşdı,
Rəhmətindən qətrə damladı, şeytan qaçdı,
Haqdan ilham rəfiq olub, babın açdı,
Zatı ulu Xacəm, sığınıb gəldim sana.

Qırx yeddimdə yeddi yandan xəbər gəldi,
Saqi olub camı-şərab xacəm tutdu,
Şeytan gəlib nəfs həvasın özü uddu,
Zatı ulu Xacəm, sığınıb gəldim sana.

Qırx səkkizdə əziz candan bizar oldum,
Günah dərdi uyuşdurdu, bimar oldum,
Ol səbəbdən Haqdan qorxub, bidar oldum,
Zatı ulu Xacəm, sığınıb gəldim sana.

Qırx doqquzda eşqin düşdü, qovrulub yandım,
Mansur kimi düşmənlərdən uzaqlaşdım,
Dürlü-dürlü cəfa dəydi, boyun burdum,
Zatı ulu Xacəm, sığınıb gəldim sana.

Əllimdə “Ər mənəm”, – dedim, feilim zəif,
Qan tökmədim gözlərimdən, bağırim əzib,
Nəfsim için yürür idim, it tək gəzib,
Zatı ulu Xacəm, sığınıb gəldim sana.

Qul Xacə Əhməd, ər olmasan, ölmən yaxşı,
Qızıl üzün qara yerdə solman yaxşı,
Torpaq kimi yer altında olman yaxşı,
Zatı ulu Xacəm, sığınıb gəldim sana.

.....
“Qulhuvallah, subhanallah” vird eyləsəm,
Bir və varım, didarını görərəmmi?
Başdan ayağa həsrətinlə dərd eyləsəm,
Bir və varım, didarını görərəmmi?

Əlli birdə çöllər gəzib otlar yedim,
Dağlar çıxıb, itaət edib, gözüüm oydum,

*Didarını görəmmədim, candan doydum,
Bir və varım, didarını görərəmmi?*

Əlli iki yaşda keçdim xanimandan,
Xanimanım nə görünür, bəlkə, candan,
Başdan keçdim, candan keçdim, həm imandan,
Bir və varım, didarını görərəmmi?

Əlli üçdə vəhdət meydən ruzi qıldı,
Yoldan azan çaşqın idim, yola saldı,
“Allah!” dedim, “Ləbbəyk!” deyib əlim aldı,
Bir və varım, didarını görərəmmi?

Əlli dördə vücudlarım nalan qıldım,
Mərifətin meydanında cövlan qıldım,
İsmayıl tək əziz canım qurban qıldım,
Bir və varım, didarını görərəmmi?

Əlli beşdə didar üçün gəda oldum,
Qovruldu yandım, kül tək yoxluğa vardım,
Bihamdillah, didar izləyib əda oldum,
Bir və varım, didarını görərəmmi?

Əlli altı yaşa yetdi dərdli başım,
Tövbə etdim, axarmı gözdən yaşım?
Ərənlərdən bəhrə almaz içim-dışım,
Bir və varım, didarını görərəmmi?

Əlli yeddi yaşda ömrüm yel tək ötdü,
Əya dostlar, əməlsizəm, başım qatdı,
Bihamdillah, piri-muğan əlim tutdu,
Bir və varım, didarını görərəmmi?

***Əlli səkkiz** yaşa girdim, mən bixəbər,
Qəhhar Rəbbim nəfsimi qıl zirü-zəbər,¹³
Hümmət versən, şom nəfsimə vursam təbər¹⁴,
Bir və varım, didarını görərəmmi?*

***Əlli doqquz** yaşa yetdim, dadü-fəryad,
Can verəndə cananımı qılmadım yad,
Nə üz ilə sənə deyim qılğil azad,
Bir və varım, didarını görərəmmi?*

*Gözüm yumub ta açınca yetdi **altmış**,
Belim bağlayıb görmədim bir yaxşı iş,
Gecə-gündüz biqəm gəzdim, həm yaz, həm qış,
Bir və varım, didarını görərəmmi?*

***Altmış birdə** utanmışam İlahımdan,
Əya dostlar, çox qorxuram günahımdan,
Candan keçib, pənah diləyim Allahımdan,
Bir və varım, didarını görərəmmi?*

***Altmış iki** yaşda Allah işıq saldı,
Başdan ayağa qəflətlərdən rəha qıldı,¹⁵
Canü-dilim, əqli-huşum “Allah!” – dedi,
Bir və varım, didarını görərəmmi?*

***Altmış üçdə** nida gəldi: “Qul yerə gir,
Həm canın mən, cananın mən, canını ver,
“Hu” şəmşirin ələ alıb, nəfsini qır!”
Bir və varım, didarını görərəmmi?*

¹³ Alt-üst

¹⁴ balta

¹⁵ qurtardı

*QUL XACƏ ƏHMƏD, nəfsi təpdim, nəfsi təpdim,
Onsan sonra cananımlı izləyib tapdım,
Ölmədən öncə can vermənin dərdin çəkdim,
Bir və varım, didarını görərəmmi?*

Ali Ertəkin (1929- 2004)

TABIİ KANUN

Kız **on üç** yaşına gəldiği zaman,
Fidan gibi bir incecik dal olur.
On dördündə bir gül gibi açılır,
Yanakları elma gibi al olur.

On beşinde başlar çeyiz dizmeye,
Aşk mektubu türkü mani yazmaya,
Ceylan gibi seke seke gezmeye,
Dere tepe ona asfalt yol olur.

On altıda cilve eder, naz eder,
Gün aşırı evlenmeden söz eder,
Sardığımı alimallah toz eder,
Dünya onun gözündə bir pul olur.

On yedide yok zanneder benzeri,
Kendisini sayar dünya güzeli,
Kükremiş bir aslan gibi gözleri,
Ateş saçır bir acayip hal olur.

On sekizde tam derlenip toplanır,
Yar uğruna her cefaya katlanır,
Olmuş kavun karpuz gibi tatlanır,
Her tarafı şeker şerbet bal olur.

On dokuzda çok gezdirir gönlünü,
Her gün bekler dünürcünün yolunu,
Umduğunu bulamazsa en sonu,
Güzel demez çirkin demez kul olur.

Yirmisinde artık kalır çar-naçar,
Kim istese gitmek için kol açar,
Evlenmezse gül gibi solar geçer,
Gece gündüz işi figan zar olur.

ERTEKİN der kırk yaşına gelen kız,
Evlenenler varsa da gayet az,
Tahmin etmem çoğu mesut olamaz,
Onlar için koca kahrı zor olur.

(Ertekin, 2001: 172; Kaya,
2004: 388-389)

Ali Rıza (1911-?)

BENZER

İnsanların temsilini söyleyim,
Akar göz bulanır sellere benzer.
Anası karnına düşüp kalınca,
Hem elli ayaklı kullara benzer.

Bir yaşında sürüm sürüm sürünür,
İkisinde ipek gibi örünür,
Üç yaşında gayet tatlı görünür,
Petekten bölünmüş ballara benzer.

On yaşında söz istiyor sözüne,
Yirmisinde dayanılmaz nazına,
Otuzda kuvvet gelir gözüne,
Kavakta kılavuz dallara benzer.

Kırk yaşında her hizmete yetecek,
Ellisinde kendi alıp satacak,
Altmışta yer arıyor yatacak,
Haddeden çekilmiş tellere benzer.

Yetmişinde kimse bakmaz sözüne,
Seksende sızı iner dizine,
Doksanında nazar etsem yüzüne,
Viranede esen yellere benzer.

Böyle imiş insanların temsili,
Kıt bulunur **yüz** yaşlının emsali,
Gelir bir gün tufan savurur seni,
Bahçede kurulmuş güllere benzer.

ALİ RIZA pirden aldım nasihat,
Ecel gelir ise durmaz bir saat,
“Ve’l-ba’sü ba’de’l-mevt” atisi memet,
Dünyaya gelmemiş kullara benzer.

(Sevengil, 1967: 280-281;
Kaya, 2004: 131-132)

Âşık Fethi Kadioğlu (1941)

İNSANOĞLU

İnsanoğlu, sen dünyaya gelince,
Durmaz ağlar anasından doğunca,
Beş yaşında akıl başa gelince,
Dünyanın rengini gör, insanoğlu.

On yaşında taze bitmiş gül gibi,
On beşinde boz bulanık sel gibi,
Yirmisinde acıkmış da kurt gibi,
Her tarafa salan sen, insanoğlu.

Yirmi beşte sana soru sorulmaz,
Otuzunda hiç karşına durulmaz,
Otuz beşte hiç yanına da varılmaz,
Boran kışa benzen sen, insanoğlu.

Kırkında da sevdasından vaz geçmiş,
Kırk beşinde saça sakala ak düşmüş,
Ellisinde dişlerini hep dökmüş,
Ne hale düştün de bil, insanoğlu.

Yaş **elli beşinde** sakalı koydun,
Altmışında farza sünnete uydun,
Altmış beşinde de asayı aldın,
Gözlerinde çümbül sil, insanoğlu.

Yetmişinde kimse tutmaz sözünü,
Yetmiş beşte duman bürür gözünü,
Sekseninde Hakk`a döndür yüzünü,
Ayağın çukurda bil, insanoğlu.

Seksen beşte sızılaşır bedenin,
Doksanında yoktur seni güdenin,
Doksan beşte kimse anmıyor adın,
Ölüm eşiğinde öl, insanoğlu.

Yüz yaşına geldin, bir asır oldu,
KADIOĞLU`m der ki, gül benzim soldu,
Bir sela duydum ki acep kim öldü,
Sualı doğru ver sen, insanoğlu!

(Âşık Fethi Kadioğlu, 2004: 94-95)

Aşık Mevlüt İhsani (1928-2010)

HAYATIMIN DESTANI

Bin üç yüz kırk dörtte geldim anadan,
Yazdırdılar tarih ile yılımı.

Dokuz ay bir sene geçti aradan,
Mevlâ'm yürü dedi açtım dilimi.

Çiçek gibi yavaş yavaş büyüdüm,
Adım adım korka korka yürüdüm,
Anam babam nazarında bir idim,
Beslediler çabuk açsın gülümü.

Üç yaşında bilmez hata işledim,
Beş yaşında ahbabımı taşladım,
Yedisinde okumaya başladım,
Bilmez idim kaderimin dalını.

İki yıl okulda verdim başarı,
Asla arkadaştan kalmazdım geri,
Okul petek oldu ben oldum arı,
Çalışırdım çabuk yapam balımı.

Hâlâ seçmemiştim sağ ile solu,
Verdiler elime bomba kapsolu,
Ansızın patladı bilmezdim dolu,
Yaktı gözlerimi kesti elimi.

Anam kayalara çaldı özünü,
Feryad etti tutan yoktu sözünü,
Ay geçmeden ağ bürüdü gözümü,
On yaşında zindan etti yolumu.

On üç-on dördüme girince yaşım,
Nice kazalara çok değdi başım,
Gelmezdi yanıma yaren yoldaşım,
Ahbablarım sormaz oldu halımı.

On yedide yavaş yavaş saz çaldım,
Gahi devam ettim gahi az çaldım,
Yirmisinde bir ustadan ders aldım,
Derdim ile ayar ettim telimi.

Yirmi birde açtı kaderim Sübhan,
Lakin evlenmemde çok oldu figan,
Kalkmadı başımdan bir zaman duman,
Kaynanadan nice gördüm zulümü.

MEVLİD İHSANİ'yim geçti çağlarım,
Fidan idim bar vermedi bağlarım,
Yusuf gibi zindanlarda ağlarım,
Felek eğmiş doğrultamam belimi.
(Çelebioğlu, 1998: 480-481; 278-279; Düzgün, 1977:
77-78; Kaya, 2004: 269-271; Altun, 2007: 16-17)

Aşık Ömer (XVII əsr)

GELDİM

Müşkil-i mâderde ata belinden,
Cismi ilk temâşâ kılmağa geldim.
Üç yüz altmış altı sokak elinden,
On iki kapıdan dolaşa geldim.

Çehâr ‘anâsırda dîn oldu kamı,
Şeş cihetten kâ'im olup müdâmî,
Seyrân eyleyerek yedi makâmı.
Sekiz yâr hem dokuz kardaşa geldim.

Ana rahmi içre müddet-i cânâ,
İrgürüp el verdi devr-i zamâna,
Ol dem içre dönüp sahn-ı cihâna,
Başladım figâna göz yaşa geldim.

Hamd olsun Hudâ'ya yarattı beşer,
Getirdi vücûda yoğ-iken eser,
Bir yaşında bilmem nedir hayr u şer,
Misâlim dâne-i haşhaşa geldim.

İkide erişti dilime bir dem,
Üç yaşında oldum tûtî-i âdem,
Dördümde irgürüp mektebe kadem,
Münâsip dostlarla yarışa geldim.

İlm-ile dürüştü revân beşimde,
Altıda bulundu sevdâ başımda,
Aşktan lezzet aldım **yedi** yaşında,
Katreyim 'ummâna ulaşa geldim.

Sekizde 'aşk oldu başım ağrısı,
Dokuzda hevâya uydum doğrusu,
On yaşında mâhir gönül uğrusu,
Bir fitne-i rind-i kallâşa geldim.

On birimde kıldım seyr-i çemenler,
On ikide arzûm Hind ü Yemenler,
On üçte göründü vechü'l-hasenler,
Baktıkta gözlerim kamaşa geldim.

On dördte kim bakar esti sovuğa,
Mâ'ilim gördüğüm mâh-ı fûrûğa,
Hem **on beş** yaşında bütün bülûğa,
Ejder-i nefis-ile savaşa geldim.

Ejder-i nefsimle savaş ederken,
Zabt edeyim onu arayım derken,
Hâristâna düştü yolum giderken,
Yıkılıp yüz üzre dolaşa geldim.

Ol dem ejder beni kıldı derâğûş,
Cân ürktü cesetten dil oldu hâmûş,
Onda yattım beş yıl sersem ü sarhoş,
‘Âkıbet zehrine bulaşa geldim.

Yiğirmi yaşımda gördüm resmimi,
Yiğirmi birimde bildim hasmımı,
Mâsivâdan arı kıldım cismimi,
Sakal yüze çıktı tırâşa geldim.

Yirm’ ikide ‘ârız oldu melâlim,
Yirmi üçte başa çıktı kemâlim,
Yiğirmi dördümde Hak bilir hâlim,
Yiğirmi beşimde bu yaşa geldim.

Yirm’ altıda gördüm devr-i zamâne,
Yirmi yedide erdim sırr-ı nihâna,
‘İbret gözün açıp baktım cihâna,
‘Acâyip bir Şehr-i nakkâşa geldim.

Yiğirmi sekizde dîvâne çağım,
Yiğirmi dokuzda yenildi dağım,
Otuzda bir doğru bastım ayağım,
Umûra karıştım o yaşa geldim.

Otuz beşte savdım hevâ yellerin,
Kırkta andım yiğitliğin hâllerin,
Ellide tutundum baba yolların,
Elli beş yaşımda bir hâşa geldim.

Altmışımda ‘aklım oldu târumâr,
Altmış beşte günüm oldu şebek târ,
Yetmişimde oldum gâyet ihtiyâr,
Görüp sahrâları bir kaşa geldim.

Yetmiş beşte gördüm zevk-i ezel yok,
Seksen etti ‘aklı fikrim hâlel yok,
Gitti nakdim Hakk’a yarar ‘amel yok,
Bir elde ‘asâ da bir taşa geldim.

Firkat erdi çeşmim silerken dahi,
Murâd-ı dünyevî dilerken dahi,
Hevâ vü heveste yelerken dahi,
‘Azrâ’ il erişti ben şaşâ geldim.

Göz yumup fenânın buldum râhatın,
Bir hâba değıştim zîb ü ziyânetin,
Çâk edip cismimden sıhhat hil’atin,
Bir yakasız beze sarmaşa geldim.

Bir sükûnet üzre tuttular beni,
Mahmil üzre süvâr ettiler beni,
El üzre getirip gittiler beni,
‘Acâyib-i tahsîn sâbâşa geldim.

Ol ağaçtan ata çün oldum revân,
Terk ettim cihânı gitti hânümân,
Niçe niçe yıllar olmağa mihmân,
Benimçün kazılmış bir kaşa geldim.

Sakın aldanmayın devr-i zamâna,
Kimler konu göçtü köhne cihâna,
Kimse bâkî kalmaz biz mi cihâna,
ÂŞIK ÖMER gâfil mebâşa geldim.

Sırra kadem bastım bu kâf u nûna,
Uydum kâfile-i ‘aşk-ı cünûna,
Adem diyârından bu dehr-i dûna,
Adliyâ tâ cirm-i kumâşa geldim.

(Karasoy, 2009: 143-144)

Aşık Ömer

TANRI BİR ADAMA EVLÂD VERİNCE

Tanrı bir adama evlâd verince,
Bahçede açılmış fidana benzer.
Tamam **bir** yaşına kadem basınca,
Bülbülleri öten gülşana benzer.

İkisinde sarhoş gibi salınır,
Üç yaşında her nesneye dolanır,
Dört yaşında boy verir de ulanır,
Beş yaşında bahçe bostana benzer.

Altısında beyan eder işini,
Yedisinde döker cümle dişini,
Sekizinde muhkem eder işini,
Dokuzunda serv-i revâna benzer.

On yaşında gonca güldür açılır,
On birinde âb-ı hayat içilir,
On ikide boyu beli seçilir,
On üçünde meh-i tâbana benzer.

On dördünde nazı bulmak çağıdır,
On beşinde gören aklın dağıdır,
On altıda göğsü cennet bağıdır,
On yedide kaşı kemana benzer.

On sekizde arttırır zârını,
On dokuzda terk eder de ârını,
Yigirmide gözetir şikârını,
Yirmi birde kükrer arslana benzer.

Yirmi beşte her nesneye alınır,
Otuzunda akar sular durulur,
Otuz beşte şer'at evne girilir,
Yârâna karşı da irfâna benzer.

Kırk yaşında günahına ağlar da,
Kırk beşinde gazel düşmüş bağlarda,
Ellisinde Sübhan'a bel bağlar da,
Dağ başına çökmüş dumana benzer.

Elli beşte ettikleri düş olur,
Altmışında pırlık gelir kış olur,
Altmış beşte gören gözler yaş olur,
Bir iki savrulmuş harmana benzer.

Yetmişinde ağır iner dizine,
Yetmiş beşte duman çöker gözüne,
Sekseninde kimse bakmaz yüzüne,
Baykuşlar öttüğü virâna benzer.

Seksen beşte keman kaddi bükülür,
Doksan yaşta hep dişleri dökülür,
Vâde tamam olur ömrü sökülür,
Ahret yollarına gitmeye benzer.

Şu fenâdan tedârikin görünce,
Emanetçim Azrâil de gelince,

Der ki, **ÖMER** yüz yaşına girince,
Ömür biter hâkle yeksâne benzer*

(Dizdaroğlu, 1949: 16-18;
Kaya, 2004: 276-278)

Aşık Ömer

OLUR

Tanrı bir kişiye evlâd verince,
Kemâl-i lutfundan bergüzâr olur.
Sulb-ı pederden tâ mâdere erince,
Ol sadeften lü'lü'-i şehvâr olur.

* Bu vücudnamə ən çox variantlılığı olan şeirlərdəndir. Doğan Kaya bu yaşnamənin aşağıdakı müəlliflərin adlarına təqdim edildiyini göstərir:

Diyarbakırlı Aşık Hasan adına: Şevket Beysanoğlu, (1960), *Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları*, İstanbul, C. I, s. 86-87. Mehmet Özbek, (1975), *Folklor ve Türkülerimiz*, İstanbul, s. 474-475.

Ispartalı Kadioğlu Hafız Mustafa (1290-1324) adına: *Halk Bilgisi Haberleri*, Yıl 9, S. 101, s. 121.

Mustafa adına : Hafız, Nimetullah, (Şubat 1976), *İpekli Aşık Mustafa (1830-1900'nin Bir Destanı*, Çağrı, Ankara, S. 217. / Nimetullah Hafız, (1985), *Kosova Türk Halk Edebiyatı Metinleri*, Priştine, s. 159-160.

Kul Hüseyin adına: Cahit Öztelli, (Kasım 1950), *Kul Hüseyin'in Yaş Destanı*, Türk Folklor Araştırmaları, S. 16, s. 247. / Cahit Öztelli, (Kasım 1950), *Kul Hüseyin Yaş Destanı*, Türk Folklor Araştırmaları, C. I, S. 16, s. 247. / Cahit Öztelli, (1973), *Bektaşlı Gülleri*, İstanbul, s. 293-295.

Hâki adına. (1974), *Burdur 1973 İl Yıllığı*, Ankara, s.139.

İpekli Aşık Mustafa adına: Nimetullah Hafız, (Şubat 1976), *İpekli Aşık Mustafa (1830-1900'nin Bir Destanı*, Çağrı, Ankara, S. 217, s. 12-13.

Derviş Osman adına: Ali Çatak, (Şubat 1981), *Aşık Derviş Osman*, Erciyes, C. III, S. 32, s. 19

Mahlassız olarak da şu çalışmalarda yer almıştır.

Veysel Arseven, (Temmuz 1953), *Yaş Çağları*, Türk Folklor Araştırmaları, C. 2, s. 48, Mustafa Gökçeoğlu, (2000), *Yaş Destanları-İki destan Versiyonunun (Çeşitlemesinin) Düşündürdükleri*, Bildiriler Panel Notları I, Lefkoşa, s. 239-240.

Dilaver Düzgün, *Erzurum'da Aşık Kahvesi Geleneği*, Prof. Dr. Dursun Yıldırım Armağanı, Ankara, 1998, s. 211-212.

Şehvâr olunca sırr-ı pinhânda,
Alâkası var mı cesed ü cânda,
Bir zamân kan ola ana karnında,
Gün-be-gün fark eyleyüben var olur.

Var olıcak o toprak kana kanar,
Melekler etlerin benlerin sunar,
Aydan aya a'zâlar onar onar,
Şöyle bil kim el ayağı çâr olur.

Çâr olunca hem endâmı düzülür,
Hayrı şerri pinhânına yazılır,
Yazılan takdîrde deme bozular,
Hâlık ne der-ise öyle var olur.

Var olıcak muhabbeti varadır,
Kiminin kanı ak kimi karadır,
Dest-i kudret kalbi imdi varadır,
Onda nutkun 'aşkı nûr envâr olur.

Nûr envâr aslında nûr imiş meğer,
Gönül zikr-i Hakk'ın beynine değer,
Dokuz ay on günde anadan doğar,
Ağlar-iken dünyâ başna dar olur.

Dar olıcak ol mehd içre sarılır,
Gâhi güler gâhi ağlar darılır,
Türlü türlü câmelere sarılır,
Sanman onu her dem bî-medâr olur.

Bî-medâr **birinde** bilmez bendini,
İkisinde emer sükker kandini,
Üç yaşında bilir kendi kendini,
Dört yaşında âsân haberdâr olur.

Haberdâr olıca bilir yaşını,
Altısında hem fark eder işini,
Yedi yaşında değişir dişini,
Sekizinde gonca gül'izâr olur.

Gül'izâr **dokz**unda sünnet düğünü,
On yaşında batar 'aşkın dikenini,
On bir yaşında gör hûblar beğini,
On ikide gamze sitemkâr olur.

Sitemkâr olduğun **on üç**te bilir,
On dörtte hûbluğu kemâlin bulur,
On beşinde 'akl-ı bülûğa gelir,
On altıda birisiyle yâr olur.

Yâr olunca **on yedide** sarılır,
On sekizde yârân ile sorulur,
On dokuzda 'aşk okuyla urulur,
Yirmisinde bülbül gibi zâr olur.

Zâr olunca **yirmi birde** ötüşür,
Yirmi ikisinde yanar tutuşur,
Yirm' üçünde yiğit olup yetişir,
Yirmi dördünde şikâr-sâlâr olur.

Şikâr **yigirmi beş** yaşında hemân,
Yirm' altıda vermez hasmına amân,
Yirmi yedi yaşna girdiği zamân,
Yirmi sekizinde şehsüvâr olur.

Şehsüvâr **yirmi dokuz**unda coşturur,
Otuzunda 'aklı başa devşirir,
Otuz birde hem kelâmın pişirir,
Otuz ikisinde yâdigâr olur.

Yâdigâr **otuz üç** yaşında ey cân,
Otuz dört yaşında misl-i kahramân,
Otuz beş yaşında şöyle kemâ-kân,
Otuz altısında kemâldâr olur.

Otuz yedisinde bilir temâmet,
Otuz sekizinde bilir rehâmet,
Otuz dokuzunda bulur kemâlet,
Kırk yaşında tamâm ‘akıldâr olur.

Akıldâr **kırk birde** hayırlı işe,
Kırk ikide nakl eder geleni başa,
Kırk üçte gerek az gerek çok yaşa,
Kırk dörtte ölümden haberdâr olur.

Kırk beşinde olur ağrıyan başı,
Kırk altıda sinrececek olur dişi,
Geçince şöyle bil **kırk yedi** yaşı,
Kırk sekizde gün gün ihtiyâr olur.

Kırk dokuzda hemân şöyle üşenir,
Ellisinde damarları boşanır,
Elli birde hem eğilir döşenir,
Elli ikisinde şermsâr olur.

Şermsâr **elli üçünde** eyler efgânı,
Elli dördünde (hîç) kalmaz dermânı,
Elli beşte fikr eder geçen zamânı,
Elli altıda çeşmi yaşı nisâr olur.

Nisâr **elli yedide** gözden yaş gelir,
Elli sekizinde mihnet duş gelir,
Elli dokuzda yıkılmak hoş gelir,
Altmışında pervâne-i nâr olur.

Nâr olunca **altmış beşte** zikr her an,
Yetmişinde murâdın vere Sübhân,
Yetmiş beşte günah bağışlar inan,
Sekseninde dilde istiğfâr olur.

İstiğfâr **seksen beş** artar efgânı,
Doksanında kalmaz imiş dermânı,
Doksan beş yaşında verince cânı,
Yüz yaşında cihândan güzâr olur.

Güzârlayın öğrendiyse zikire,
Eğer uydu ise şeytânî fikre,
Cevâb veremezse Mûnker Nekir'e,
Ol demde ona kim (yârân) yâr olur.

Yâ Rabbi zikirden dilim şaşırma,
Gözlerimden firkat âbın taşırma,
Bizi korkulara salıp düşürme,
Bun deminde bize kim medâr olur.

Medârdır keremim ey kerem kânı,
Rahmetle yarlığa ehl-i îmânı,
Âsân eyle bize sü'âl mîzânı,
Yüzü kara mü'min kula 'âr olur.

'Âr çektirme bize ey 'azîz Yezdân,
Nasîb et son demde zerrece îmân,
Sırât üzre kadem bastığım zamân,
Meded senden ondan düşen nâr olur.

(Ey) **ÖMER** cihâna aldanma her an,
Kopmuş bil kendini mahşerde hemân,
Şefî' olur ise Hazret-i Sultân,
Ol insâna müjde berhudâr olur.

(Karasoy, 2009: 142-143)

Aşık Paşa (1271-1332)

“QƏRİBNAMƏ”DƏN

Ademinin ömrü üç menzil durur,
Degme bir menzilde bir mahfil durur.

Oğlan u yiğit kocadır dediğim,
Kendi ömrüm kaygusuzdur yediğim.

Oğlan iken kişi hiç kaygu yemez,
Dünyaya geldim yine gidem demez.

Ne edeb var ne haya ne taatı,
Oynamaya sarf eder her saati.

Yiğidin hali geçer gaflet ile,
Önü sonu dün ü gün işret ile.

Kocalıcak kişi olur ten zaif,
Gitti kuvvet gitti et dolu nahif.

Gözü doymaz âlemi yutmağıla,
Dola meğer bir avuç toprağıla.

Aç gözün geçti ömür vardı yele,
Gün ki geçti ol geri gelmez ele.

Şimdi hod çok yaşayan **seksen** yaşar,
Doksana erer ise aklı şaşar.

Sekseni gelmiş durur bir yıl gibi,
Bir yıl içinde düşüptür tertibi.

İşbu seksen yıl dahi dört fasl olur,
Degme faslına yigirmi yıl gelir.

Fasl-ı evvel kim **yigirmi** yıl durur,
Şol yazın üç ayına kabil durur.

Görsene suret biter boy uzanır,
Et dolar u renk gelir yüz bezenir.

Geçti andan geldi yigirmi dahi,
İmdi gel anun dahi ilmin oku.

Gizli kalmaz ilm ü san'at feth ü cud,
Hoş ganimet olur ol dem bu vücud.

Ademinin içi dışı bay olur,
Öyle sankim yıl içinde yay olur.

İşret ü şadi ve kuvvet hadd alır,
Zira kim kırk yaş ulu menzil olur.

Bu beden **kırka** değin böyle gider,
Çünkü kırkdan geçti bu kez gör nider.

Çünkü kırkdan geçti geldi **altmışa**,
Ol yigirmi yıl dahi düştü dile.

Muhkem olur ol zaman akl u bilü,
İlm ü hikmet can gönül olmuş dolu.

Nitekim şol güz gününde has u am,
Ni'mete batmış olur her bir makam.

Her bir a'za bir hüner ıssı olur,
Kırkdan altmışa değin böyle gelir.

Geçti altmıştan u vardı **seksene**,
Anda dirlik kış değil midir yine.

Görsene kim türlü cevher dökülür,
Saç u sakal ağarır bel bükülür.

Nitekim kışın dünü artuk durur,
Aydınından karanusu çok durur.

Oğlan iken mektebe meşgul olan,
Yiğit iken tevbe vü taat kılan.

Kethüdalıkta düşer ol sohbete,
Kocalıcağ layık olur rahmete.

(Çelebioğlu, 1998: 484-487;
Kaya, 2004: 133-136)

Aşık Zileli Talibi (1733-1813)

OLUR

Yoktan var edip seyredin âlemi
Âdemi yaratır ne seyran olur.
Tekdire tedbirler yazınca nemin
Hem üçler bais - i amiran olur.

Nasıl vücut buldun fikreyle seni,
Ne terkipte gördün kibretme teni,
Çezilür damarlar rahmin er meni,
Kırk günecek bir uyuşmuş kan olur.

Melek alur ele hazrete karşı,
Ne emreder eyler kuvvete bazı,
Anı bünyat eder gerer er banu,
Kimi şaki kimi sâidân olur.

Demişler azayı firıştah düzer,
Velâkin suretin Hak düzer yazar.
Anın için nice eylerler nazar,
Esrar bir bir ile imtehan olur.

Ol vakt olur ilik sümük damar kan,
Yağ ten deri bulur canı nümayan,
Yüz yirmi bir günde kurulur payan,
Taalâ ruh verir cismi can olur.

Hâmile fehm eyler ânı halette,
Dokuz ay dokuz gün dokuz saatte,

Doğar bu cihana iş figan olur.

Kırk günecek ağladıkça hal diler,
Altı ay ses alır, **birinde** güler,
İkisin üçünde dil olur meler,
Beşin altısında hop lisan olur.

Yedisinde varup mektebe okur,
Sekiz dokuzda nur gibi balkır,
On yaşında bülbül misali şakır,
On birinde ruhlar el kavan olur.

On ikide görenler eyler dilek,
On üç on dördünde sanki bir melek,
On beşte başına su koyar felek,
On altıda gayet nevcivan olur.

On yedide vermez akrana aman,
On sekizde on dokuzda pür yaman,
Yirmi yaşında evlenür heman,
Yirmi birinde de mihriban olur.

Yirmi beşinde gelir akli başına,
Olursa mert olur **otuz** yaşında,
Ehli hüner olur **otuz beş**inde,
Kırk yaşında gayet kahraman olur.

Elliyece şeci yürür bi-karar,
Başlar **altmış**ında görmeye zarar,
Yetmişinde yıkılacak yer arar,
Sekseninde pirlük hep ayan olur.

Doksanında günden güne eksilür,
Yüz yaşında yevmiyesi kesilür,
Yüz onunda ayakları basulur,
Yüz yirmide gayet perişan olur.

Yüz yirmi ikiye varup gayrette,
Ânâsır tamam olur ol halette,
Aç gözün bekâya göçer elbette,
Her yiğit bu halli pir-i fân(i) olur.

TÂLIBÎ bu remzi hoş bilür erler,
Zî-rûhlar hep ölür boş kalur yerler,
Yine halk dirilür genç olur pirlir,
Kuran Hak mahşerin bir divan olur.

([http://turkoloji.cu.edu.tr/HALK%20EDEBIYATI/erman_a
rtun_zileli_talibi_destan_soyleme_gelenegi.pdf](http://turkoloji.cu.edu.tr/HALK%20EDEBIYATI/erman_a
rtun_zileli_talibi_destan_soyleme_gelenegi.pdf) - 07.08.2013)

Balı Bayraktaroğlu (h. 1323-?)

HAYAT ŞİİRİ

Tarihin **binüçyüz yirmi üç**ünde,
Anam öllüklere koyulttu beni.
Köylü rençber idik kerpiç bir evde,
Beledi beşiğe uyuttu beni.

Babam zengin idi hatırım yüzde,
Kervanım yürüdü yokuşta, düzde,
Ol zaman itibar çok idi bizde,
Nenni yavrum dedi avuttu beni.

Cihan harbi çıktı her kes davada,
Babam gitti biz de kaldık yuvada,
Bozulan düzenle yelde, havada,
Mektebim yarıda savurttu beni.

Asker oldu, babam gitti sefere,
Sarsıldı temelim, kaldık biçare,
Açıldı içimde dermansız yara,
Çok emek sarf etti büyüttü beni.

Yedi yaşlarımda gül benzim soldu,
Malımız, mülkümüz ellere kaldı,
Sekize gelince anam da öldü,
Daha masum iken dağıttı beni.

İki oğlan kardeş, iki de bacım,
Kimsesiz kalmadı içimde acım,
Çok ağır işlere yetmezdi gücüm,
Mevlam öksüz koydu ağılattı beni.

Dokuz-on yaşımda kuzu güderdim,
Onbeşinde artık çifte giderdim,
Yirmi yaşlarımda harman diderdim,
Yoksulluk libasın geyirtti beni.

Otuzunda kardeş oldum bülbüle,
Otuzbeşe girdim ben düştüm dile,
Kırk yaşımda aşık oldum bir güle,
Hasreti efkarla göynüttü beni.

Yaşım **kırkbeş** motor çıktı, iş aldı,
Ellisinde tecavüzler çoğaldı,
Altmışımda gözlerimden kan geldi,
Yol yokuşa vurdu dayattı beni.

Bahtı kara, **BALI Bayraktaroğlu**,
Arguvan kazamdır Gümüşlü köyü,
Bana düşman oldu bir mülcem soyu,
Ömrümün sonunda ağlattı beni.

(Hasan Kavruk, 2006: 38-39)

Battal Karabulut (?-?)

BENZER

İnsan oğlu ilk doğuşta,
Gonca açmış güle benzer.
Bir yaşa dek süt kuzusu,
Dönmez dili, lala benzer.

Dört yaşında dil öğrenir,
Gider gelir, yol öğrenir,
Güler ağlar, hâl öğrenir,
Beyaz petek bala benzer.

Yaş **yediyse** tam öğrenci,
Minik dişler sanki inci,
Geleceğin hazır genci,
Baş üstünde tele benzer.

On sekizde sevdalanır,
Güzel gözler halkalanır,
Siyah saçlar dalgalanır,
Güçlü eser yeke benzer.

Yaş **otuzda** çok çalışır,
Hayat zordur, hep yarışır,
Çoluk-çocuk çok doluşur,
Mahsul vermiş mala benzer.

Kırk yaşında çok uslanır,
Bir genç görse heveslenir,
Diz yorulur bel yaslanır,
Çise vurmuş yola benzer.

Altmış beşte biraz naçar,
Çoluk çocuk öne geçer,
El bakmaya kalır düşar,
Değer kalmaz pula benzer.

Yaş **yetmişte** zor çekilir,
Omuz çöker, bel bükülür,
Dişler çürür, saç dökülür,
Saçsız kafa kele benzer.

İnsan fani dünya kalır,
BATTAL BABA bir gün ölür,

Kemik erir ceset çürür,
Toprak olur küle benzer.

(**Karabulut, 2004; 29-30**)

Bedr-i Dilşad

ENDER PİRİ VE CÜVÂNİ

Kocalık şu rencdir kim, ana ilâc,
Ölümdür bilirsin, çü gözünü aç.

Ne renc olsa, günden güne yoğ olur,
Evet kocalık güne gün çoğ olur.

Ki hikmet kitâbında ben görmişem,
Beyân edeyim kim neden görmişem.

Demiş kim **otuz** yılda iken kişi,
Hemişe ziyâde bulur her işi.

Otuzundan erişince **kırka** şumâr,
Terakki edemez ü tutar karâr.

Bu kez kırktan **elliye** değin tamam,
Biraz eksilir yılda her hâss u âm.

Şu güneş gibi kim kemâle düşer,
Döner azın azın zevâle düşer.

Bu kez **altmışına** erince aziz,
Her ay eksik olduğun eder temiz.

Erişince **yetmiş** yaşına değin,
Ayaktan tükenir başına değin.

Bu kez çünkü **seksen** yaşına ere,
Ömür lezzetinin başına ere.

Eğer geçe seksenden öte yaşı,
Kocalık elinden akıda yaşı.

Kocadır yine koca hâlin bilen,
Nolısardur anun meâlin bilen.

(Çelebioğlu, 1998: 386-387; Kaya, 2004: 137-138)

Bukar Jırav (1668-1781)

TİLEK

Ay Abılay sen **on bir** jasında,
Äşeyin aq ul edin.

On bes jasqa kelgende,
Arqada Äbilmembet töreniñ.

Tüyesin baqqan qul edin,
Abılay atıñ joq edi.

Sabalaq atpen jür edin,
Onı da körgen jerim bar.

Janıs Qarabaydıñ qolında,
Tünde tuvgan ul edin.

Jıyırma beske kelgende,
Baqıt berdi basında,

Taqıt berdi astıña.

Otız jasqa kelgende,
Dünyege keñ ediñ.

Otız beske kelgende,
Qara suvdıñ betinde,

Şayqalıp aqqan señ ediñ.

Qırq jasqa kelgende,
Altın tonniñ jeni ediñ.

Qırq beske kelgende,

Jaqsı jaman demediñ.

Elüv jasqa kelgende,

Üş jüzdiñ balasınıñ

Atınıñ basın bir kezeñge tirediñ.

Elüv bes jasqa kelgende,

Jaqsı bolsañ tolarsıñ,

Jaman bolsañ, mavjırap barıp
solarsıñ.

Alpıs bes jasqa kelgende,

Ärbir atqa qonarsıñ.

Jumsasañ bala til almay,

Qatınıñ qarsı şavıp uyalmay.

Är neşik küniñ sol bolar,

Eñkeyip oraq orarga,

Toñqayıp masaq tererge.

Jetpis jasqa kelgende,

Jetpis degen jel eken,

Şala ayırıp pir eken.

Jetpis bes jasqa kelgende,

Jıluvı bolmay qoyınıñniñ,

Qaruvı bolmay soyılıñniñ.

Ölmeseñ de joyıldıñ,
Är ataqqa qoyıldıñ.
Seksen degen sor eken,
Şındap urgan peri eken.
Seksen bes jasqa kelgende,
Eki qara közdi alar,
Avuzdagı sözdi alar,
Butıñdagı bezdi alar,
Betıñdegi nurdı alar,
Boyıñdagı şırdı alar,
Avzıñdagı tisti alar,

Qoliñdagı isti alar,
Ölmegende ne qalar?
Toqsan bes degen tor eken,
Däyim janiñ qor eken,
Qargıym deseñ eki jagı or eken,
Tüsip ketseñ tübine.
Tübi joq tereñ köl eken,
El qonbaytın şöl eken,
Kelmeytugın neme eken.
(Kaya, 2004: 139- 141)

Türkçə:

DİLEK

*Ey Abılay, sen **on bir** yaşında,
O zamana kadar ak oğul idin.
On beş yaşına geldiğinde,
Abilmembet törenin arkasında,
Devesine bakan kul idin.
Abılay ismin yok idi,
Yelesi atla yürürdün.
Onu da gördüğüm yerim var,
Janıs Karabay'ın elinde,
Gece doğan oğuldun.
Yirmi beş bastığında,
Baht verdi başına,
Taht verdi altına.
Otuz yaşında geldiğinde,
Dünyaya fazla geldin.
Otuz beş geldiğinde,
Kara suyun üstünde,*

*Şakıldayıp akan sen idin.
Kırk yaşında geldiğinde,
Altın elbisenin yeni idin.
Kırk beş geldiğinde,
İyi kötü demedin.
Elli yaşına geldiğinde,
Üç yüz kişinin çocuğunun,
Atını bir dönem yönetirdin.
Elli beş geldiğinde,
İyi isen gelişirsin,
Kötü isen sararıp solarsın.
Altmış beş yaşına geldiğinde,
Her ata binersin.
Buyursan çocuk sözünü
dinlemez,
Karın karşı çıkar, utanmaz,
Her günün böyle geçer.*

*Eğilip orak biçerken,
Doğrulup başak toplarken,
Yetmiş yaşa geldiğinde,
Yetmiş dediğin yel imiş,
Ölmesen de tükenirsin,
Her ünvanlı anıldın.
Seksen dediğin bahtsızlıktır,
Sahiden cin çarpmış gibidir.
Seksen beş yaşına geldiğinde,
İki kara gözü alır,
Ağızdaki sözü alır,
Ayağındaki bezi alır,
Yüzündeki nuru alır,
Boyundaki düzgünlüğü alır,
Ağızındaki dişi alır,*

*İyi kötüyü bilen pir imiş.
Yetmiş beş yaşına geldiğinde,
Vücudunun sıcağı gider.
Kuvveti kalmaz bastonunun,
Elindeki işi alır,
Ölmesen de ne kalır?
Doksan beş bir ağ imiş,
Her tarafın kor imiş.
Zıplayım desen iki çukur vardır,
Düşüp gitsen dibine,
Dibi olmayan derin göl imiş,
İl konmayan çöl imiş,
Gelinemez bir yer imiş.*

(Kaya, 2004: 142- 145)

Cambıl Cabayev (1846-1945)

MENİN ÖMİRİM

Kakağan kar üstünde esip boran,
Er ürey, kök nayzalı cav torığan.
Bayğana, Cambıl, Handa men tuvıppın
Cambıl dep koyılıptı atım sodan.

Er ürkip cürgen kezde küni tüni
Sarı ayaz koşçönekey boran küni,
Kar kavıp, muzğa túsken Cambıl eken,
Cutınıp suvık ava şıkkan küni.

Men emes, suvık demdi el de alıptı,
Tarıltkan kisan zaman ken carıktı.
Kara kün han biylegen, kandı corık,
Degendey el avzında söz kalıptı.

Köz aştım, sorğalağan kandı kördim,
Kamıkkan kandı castı candı kördim.
El kördim-enirip boskan, andı kördim.
Koynında Alaravdım zardı kördim.

Boy bermes el ömiri, asav şeri,
Tursa da kursavlanıp toksan ceri.
Birde ot, birde suvdı köktey keşip,
Talpınıp tileğine bastı ilgeri.

Ömirmen aralaskan östi Cambıl,
El baskan ottı, suvdı keşti cambıl,
Kulannan kunan da örlep, dönen de örlep,
Şıkkanday bola kaldı besti Cambıl.

On castay oynap cürdim bala bolıp,
Ölenge böldim könıl alan bolıp,
Rayıttap tana minip, kozi baktım,
Enbektı iyemdengende şama kelip.

Koyşımın kenes kürdim kır başında,
Ölenmen ermek boldım coldasıma.
Sol enbek kalıtkıday ketti alıp,
Baylardın cakındatpay mırzasına.

Ölendi örkendettim, örşip östim,
Körgende caksı cırdı kustay uştım.
“Cas akın”, “cap-caksı akın”, “Cambıl akın”
Degende dara bolıp közge tüstim.

On beste-ak dombıranı aldım kolğa.
Ten baskan tort ayağın boldın corğa.
On altı celi uzartıp öristetti
Tüskendey bultartpaytın danğıl colğa.

Top dese **on cetim**de tartınbadım,
Semserdey maydandağı carkıldadım.
Akındı avılğa ermek basıp ozıp,
Culdızday közge-tüsip, caltıldadım.

Eriksiz **on segiz** cas mingizdi atka,
Bir Cambıl bölingendey eki cakka,
Bir çağı kaynap ösken kalın elim,
Bir çağı mingen bay men datka.

Atımdı “caksı” tarttı arımalap,
Korşalap köp otırdı kayırmalap.
Ölennin maylı bası köpte kalıp,
Otırdım ulı basın bayğa kadap.

Cavlardı el karğağan camandıdım,
Manapka caksı sözdi taba almadım.
Az sözüm bay, manapka arnalğanda,
Caltaktap el ne der dep alandadım.

Kelgende ceme-cemge, elde kaldım.
Şalışıkka satılmadım, kölde kaldım,
Şalkardın şalkıp cüzgen men akkuvı
Kelmedi sasık, şalışık cerde kalğım...

(Ergün, 2002: 504-506)

Türkcə:

BENİM HAYATIM

*Donmuş kar üstünde esip boran,
Er korkup, boz mızraklı düşmanın umutsuz kıldığı
Bayğana, Cambıl, Han'da ben doğmuşum,
Cambıl diye konmuş bundan dolayı aldım.*

*Erin gece-gündüz korkarak gezdiği zamanda,
Sarı ayaz yol boyunca boran günü,
Kar katılaşıp ba Cambıl donmuş imiş,
Yutkunup soğuk havanın çıktığı gün.*

*Yalnız ben değil, soğuk nefesi de el almıştı,
Daraltan sıkıntılı zaman çok aydınlıktı.
Kara kün hanın idaresi kanlı iş,
Denildiği gibi halk ağzında söz kalmıştı.*

*Gözümü açtım sicim gibi akan kanı gördüm,
Kederlenen genci, canı gördüm.
Halk gördüm ağlayıp kaçan, hayvanı gördüm
Alatav'ın koynunda feryadı gördüm.*

*İkna olmaz halk hayatı, yabandır derdi
Kuşatıp dursa da doksan yeri.
Hem otlağı hem de suyu durmadan geçip
Dileğine niyetlenip yürüdü ileri.*

*Hayata gark olan Cambıl büyüdü,
Elin ezdiği otu, suyu geçti Cambıl,
Kulandan kulanı da, üçündeki beygiri de sürüp,
Beşindeki kısırakla yol çıkmış oldu Cambıl.*

***On** yaşına dek çocuk olup gezip oynadım,
Meraklanıp şiire gönül verdim,
Sevinçle dana binip kuzu baktım,
İşi sahiplenince gayrete gelip.*

*Koyun çobanlarıyla sohbet ettim kırdan,
Şiirle eğlendirdim yoldaşımı.
Bu iş giderek adet haline geldi
Zenginlerin mirzasına yakınlaştırmadan.*

Şiiri ilerlettim, ilerleyip büyüdüm,
Duyduğumda güzel şiiri kuş gibi uçtum.
“Genç akın”, “usta akın”, “Cambıl akın”
Denildiğinde ayrı olup göze battım.

On beşimde güzel domburayı aldım ele.
Dört ayağı denk basan yorğa oldum.
On altı bağı çözüp otlığa saldı,
Düşmüş gibi kısıvrak edip geniş yola.

Kalabalık dese **on yedimde** çekinmedim,
Meydandaki şesper gibi parıldadım.
Akınlı obada eğlendirip geçip
Yıldız gibi göze değiş parıldadım.

Çaresiz **on sekiz** yaş bindirdi ata,
Bir Cambıl bölünmüş gibi iki tarafa,
Bir tarafı kaynayıp büyüyen kalabalık halkım,
Bir tarafı binmiş zengin ile idareci.

Atımı “iyi” çekti adımlayıp,
Kalabalık uğrayıp çember kurarak oturdu.
Şiirin yağlı başı kalabalıkta kalıp,
Ulu başını zengine dikip oturdum.

Halkın kargadığı düşmanları kötüledim,
Manap’a güzel sözü bulamadım.
Az söziim çoktur Manap’a ithaf edildiğinde,
Umutlanıp halk ne der diye meraklandım.

Gelince yemeğe, aşı evde kaldım,
Su birikintisine karışmadım, gölde kaldım,
Ben Şalkar’ın hızla yüzen ak kuğusu
Sası gelmedi, su birikintisi yerde kaldım...

(Ergün, 2002: 504-506)

Cefâî (1958)

İNSAN BİR FİDANDIR ÇINARA DÖNER

İnsan bir fidandır çınara döner,
Yaklaştıkça **on beş** yaşına doğru.
Yüzü aya benzer, gözleri fener,
Sürmeler çekilir kaşına doğru.

Yirmiye gelince titirer eller,
Bileği bükülmez koç yiğit derler,
Erkeklik nişanı bıyığı terler,
Bıyık bükür gezer eşine doğru.

Otuzda tezdiren avı misalı,
Canından bezdiren avcı misalı,
Şahini süzdüren avcı misalı,
Gider bir kekliğin peşine doğru.

Kırk yaşında gaflet basar çağ düşer,
Uyanınca üzerine dağ düşer,
Yavaş yavaş sakalina ağ düşer,
Beyazlar çoğalır başına doğru.

Ellisinde düzgün deri çekilir,
Adımları geri geri çekilir,
Dizden takat gözden ferî çekilir,
Kerpeten yanaşır dişine doğru.

Altmışında bahar yazı bilmedi,
Yetmiş gazel döktü güzü bilmedi,
Seksen senedeki hızı bilmedi,
Geldi hayatının kışına doğru.

Doksanda değişti tüm çarh-ı devran,
Yüzüncü kapıda yıkıldı kervan,
Artık yürüyemez yorgun bezirgn,
Selm verdi mezar taşına doğru.

Geniş dünya **CEFAİ**'ye yol oldu,
Hak'tan geldi Hakk'a döndü kul oldu,
En sonunda kara toprak yar oldu,
Yan verdi uzandı dşne doğru.

(**Kaya, 2004: 390-391**)

Cemal Hoca (1882-1927)

GÖRÜNDÜ

Mevcudattan hiçbir eser yok iken,
Emr oldu huzur-ı Rahman göründü.
Orda ruhlar hep oldular kmekn,
Vahdet aynasında seyran göründü.

Hiç gaflet görmeden orda uyandım,
Meclis-i kbrada aşinalandım,
Gördüm bir tecelli yandım da yandım,
Derdim derunumda derman göründü.

Bu sır izhar olmaz sen gayrı sanma,
Hakikat bir haldir işbu muamma,
Arz etti zatına bilcümle Esmâ,
Cihan varlığına ferman göründü.

Varlığa "Kn" dedi Hazret-i Allah,
İpt-i nura mutlak göründü agh,
Huzura cem'oldu bil-cümle ervah,
Seçildi zümreler ayan göründü.

Herkes bir rütbeye oldular teyyar,
Kimi mü'min, kimi başka bir efkâr,
Hakk'ın birliğini eyledim ikrar,
Durup aşka uydum iman göründü.

Kün emriyle bitti, kuruldu eşya,
Nur-ı Muhammed'den hep olduk ihya,
Ağaç taş cemaat göründü dünya,
Ordan nüzul ettik cihan göründü.

Murad-ı Hak böyle imiş kaderde,
Nice dem eyelendim sulb-ı pederde,
Kayda durmuş idim rahm-i maderde,
O kan kalesinde zindan göründü.

Nice yüzbin dibeklerde ezildim,
Nar-u bade ab-ı haktan süzüldüm,
Annem babam sebep oldu düzüldüm,
Sıfatlandım şekil insan göründü.

Vatan-ı aslimden ayrıldım hasret,
Hani o devranda olan letafet?
Bana kefir oldu cism-i kesafet,
Refakatim hak-i yeksan göründü.

Ben rahm-i maderde oldum muammer,
Derd ü gam-ı aşkla yoğruldu meğer,
Müddetim bittikte eyledim sefer,
Kadem bastım işbu cihan göründü.

Bağırıp çağırıp kıldım nidayı,
Göz açıldı kulak duydu sadayı,
O demde zikr ettim Bar-i Huda'yı,
Gözyaşlarım bahr-i umman göründü.

Beni tutup sardı bir ebe karı,
Karnım açlığına çektim efkârı,
Kısmete kaydadı kudret pınarı,
İçirdi validem ihsan göründü.

Bidayette işte böyle biçildim,
Günden güne güller gibi açıldım,
Bir yaşımda çul çaputtan seçildim,
Giydirdiler libas kaftan göründü.

İkisinde düz yerlerde gezerdim,
Böcekleri avucumda ezerdim,
Gel git diye birçok sözler dizerdim,
Bir parça söyledim lisan göründü.

Üç yaşımda sundum yemeğe kaşık,
Beş yaşında oynuyor idim aşık,
Altısında oldum halka bulaşık,
Bazı başım kırık al kan göründü.

Yedisinde kendi kendim fark ettim,
Bu da geçti **sekiz** yaşıma yettim,
Yaz faslına körpe kuzuya gittim,
Çimenli çöllerde çoban göründü.

Dokuzunda derc eyledim hesabı,
Suale verirdim bazı cevabı,
Pederim elime verdi kitabı,
Okudum heceyi Kur'an göründü.

Küçük iken pek belalıydı başım,
Bana mat olurdu eşim yoldaşım,
Gönlüm dolu idi akardı yaşım,
Gözlerimde her dem kan yaş göründü.

Olmaz mı divane veyahut deli,
Kime değer ise erenler eli,
Bana telkin etti zikr-i cilâlı,
İş bu lutfu bana ihsan göründü.

Hiçbir âşık zikri kesmez dilinden,
İkrar kuşağını açmaz belinden,
Cihan çıksa onlar çıkmaz yolundan,
Bak bu zümre hep sadıktan göründü.

On yaşımda sarf u nahva giriştim,
Bilmediğim hocalardan soruştum,
Şükür olsun bu in'ama yetiştim,
Okur yazar oldum meydan göründü.

On birinde el uzattım mürşide,
Hikmeti var imiş Hakk'ın her şeyde,
Divane gönlümü kıldım keşide,
Celb etti meclise irfan göründü.

On ikide seçtim ağı karayı,
Sevda derunuma açtı yarayı,
On üçünde sevdim bir dilarayı,
Duş oldum aşka suzan göründü.

Bak neler olurmuş civan çağlarda,
Bazı mecnun oldum, yüce dağlarda,
Bazı bülbül oldum, öttüm bağlarda,
Zikri verdim halka figan göründü.

On dördte benzedim bir mah-ı taba,
Gece gündüz meyil ettim kitaba,
Şen gözlerim bakmaz idi haraba,
Bütün yoldaşlarım ervan göründü.

Eğer yazsam başa gelen belâmi,
Sonu gelmez kaldırmasam kalemi,
Serimde açıldı aşkın âlemi,
Yazıldı beratım ferman göründü.

On beş dalgalarım aldı, taşırdı,
Zalim sevda yollarımı şaşırdı,
Kara bağrım aşk oduna pişirdi,
Düşüm ateşine duman göründü.

On altıda öttüm misal-i bülbül,
On yedi bağımda açılmadı gül,
On sekiz yaşımda kıldım tevekkül,
Divane dil vasl-ı cihan göründü.

On dokuzda ev kahrına düş oldum,
Yirmisinde türlü inkâra daldım,
Yirmi bir yaşımda sadakat kıldım,
Her yüze gülenim yaran göründü.

Amerika, Avrupa bize yer oldu,
Bunu duyan düşmanımız kör oldu,
İttifakla on dört devlet bir oldu,
Bunlar düşmanlara aslan göründü.

Ey gafil, gel Hakk'a eyle niyazı,
Ezelden ne imiş, bozulmaz yazı,
Atlantik Paktına aldılar bizi,
Hissemizde Bahr-i umman göründü.

Bu mevzuda yine söze gelelim,
Yaşımız kaç oldu onu bilelim,
Nasib eyle ya Rab Tövbe edelim,
Tövbekar olana iman göründü.

Şimdi **yetmişbeşe** bastım ayağı,
Daha ele geçmez gençliğim çağı,
Söküldü bahçemin dalı budağı,
Kocalıkta her bir nişan göründü.

Ya Rab, beni affet ben bir beşerim,
Aceb bundan sonra kaç gün yaşarım,
Yaşasam ne birgün burçtan aşarım,
Çünkü her gelene kervan göründü.

İsmim İsmail'dir gülmemiş başlı,
Mahlasım **CEMAL**'dir, gözleri yaşlı,
Karyem Camuşlu'dur aşkım ateşli,
Kazamız Kağızman destan göründü.

(Çelebioğlu, 1998: 475-476,
Turan, 1992: 79-83, Kaya, 2004: 145-153)

Cihan Uluşık (?-?)

OTUZ YAŞNAME

Ne geldi, buldu beni
Ne ben kendimi gerdim yazmak için
Yaşname..
Her onluğu devirdiğinde
Yazmalı insan en azından
Zaten **yirmisinde** yazmamıştım.

Ne özelliği var **otuzun**?
Kırk olsa, anlarız demeyin.
Kırktan bir on eksik sadece,
Ortasında duruyor
Öylece işte hayatın.

Kırkımda ne derim bilmem,
Ama **otuzu** bir tekmeyle devirmek,
Ya da bir tekmeyle devrilmek,
ve sonra gençliğe veda.

..
Bakın yine Üzüldüm şimdi!

Neden mi yazım dedim,
Beni de es de geçiyor hayat
Ondan..
Ya da geçti mi demeliydim.

..
Neyse
En azından belki siz
'Dur bi be! ' diyebilirsiniz.

Apartman hayatı yaşadım hep
Çocukken yani,
Komşularımız vardı
Kızdırdığımız.

Sevdiğim bi teyze olmuştu aralarında
Bir de kız çocukları.
Ne tuhaf
Artık adları bile yabancı.

Kadınlar anlardı beni bir
Hep biraz duygusaldım,
Hep biraz yabancı,
Galiba ondan
Ya da ben yakınlaşmak için
Hep duygusal davrandım.

..

Bilmem,
Yok, yok,
O yaşta numara yapcak halim yok.

Hayat nedir, deseniz şimdi,
Aşkım kendisi derim.
Tamam, tamam.. abarttım,
Ama kendisi olmasa bile
En sevdiğim kısımlarıydı.

Allah'ım!
İlk heyecenlarıma döndüm şimdi
Nasıl da heyecenlanırdım,
Ufacık kalbimle.

İnanmazsınız, ama
ilk okul birden beri sevdim
Neden mi?
Bilmem..
Hiç niyet etmemiştim oysa,
Ama hep vardı
Ve hep var hayatımda.

İtirafın
Ve kalbini birine açmanın gücünü,
Onlarımda anladım.
İlk şiirim bir kızaydı
Hemen tavladım.
..
Son şiirim de öyle.

İyi bi okul kazandım,
Babam çok sevindi.

Garibim..
Sonra da okudum bitirdim.

Yirmilerimde
Sevdiğim bir anımda
Evlendim gözü kapalı.
Öyleydi..
Her işi tez yapardım,
Derin derin düşünmeden.

Dikiş tutturduğum bir işim vardı
Ya da beni tutturan bir dikişim..
Sabah sokar başımı
Akşam bir soluk alırdım
Derince
Ya da derin bir soluk beni alırdı
İnceden.

Sonrası mı?
Çok farklı değil,
Sırada çocuk ve türevleri var,
Ev sahibi olma vesaire
Yani bilinen hikaye yine.

Sade, kargacık burgacık
Bir hayatım oldu
Anlayacağımız
Bu vakte kadar.

Ama bir şey eksik oldu hep
Ya 'bi dur' diyemedim.

(<http://www.antoloji.com/otuz-yasname-siiri/-12.08.2010>)

Dertli Kâzım (1926)
HAYAT SÖNER

Bir güzel de anasından doğunca,
Şeker olur, şerbet olur, bal olur.
Varıp yaşı **on üç**ünü bulunca,
Lale olur, sümbül olur, gül olur.

On dördünde goncalanır yüzleri,
On beşinde şeker olur sözleri,
On altıda dumanlanır gözleri,
Bilinmeyen türlü türlü hal olur.

On yedide bilemezsen halını,
On sekizde deremezsen gülünü,
On dokuzda bulamazsa yolunu,
Boran olur, poyraz olur, yel olur.

Yirmisinde bilmez olur işini,
Yirmi birde gıcırdatır dişini,
Yirm'ikide bulamazsa eşini,
Hırçın olur, mecnun olur, del' olur.

DERTLİ der ki, sözüm doğru olursa,
Yaş yükselir **yirmi üçe** gelirse,
Yirmi beşe biraz zaman kalırsa,
Hayat söner, duman olur, kül olur.

(Gülpınar, 1999: 25;

Kaya, 2004: 153-155)

Dulat (1802-1871)

TEGİMDİ MENİN SURASAN

Tegimdi menin surasan,
Kalın Nayman nuvıman.
Cırımıdı menin şurasan,
Sarı altının buvınan.
Sırımıdı menin surasan,
Tumanın tunık suvınan.
Kevdeme kayğı tolğan son,
Tunık cırmen cuvınam.
Sorğalağan nöserdey
Cırın tında Dulattın!
Taskın suvday ağızıp,
Şerbat balday tamızıp
Torkalı topır toyında,
Top bas koskan oyında,
Kaska çaysan aldında
Top cıyındı Dulattım.

Onbes degen cas kayda
Carğa oynağan ıllaktay,
Kayda ketin **cıyırma bes**,
Tastan şıkkın bulaktay.
Cıyırma bes bar ma manayda,

Caykalğan casıl kuraktay.
Otız ketin alıstap
Tolıksığan sınaptay
Otız bes, nege kelmeysin,
Köp izdetip cılatpay?
Kırık astın kezennen,
Suvırğan kınnan kınaptı-ay
Kırık bes şıktın kezenge,
Man-man basıp bula attay.
Elüv kondın avıl üy,
Tizgindep ustap kulatkay.
Alpıs keldin arsandap,
Nöser cavğan ıllattay.
Cetpis karan körindi,
Tursam dağı unatpay.
Seksennen alğan habardın.
Izğarı tur şıdatpay,
Körgim kelmes **toksandı**.
Kelinderge sınaptay.
Cüz, sıra, meni koymassın,
Karanğu körge kulatpay.

(Ergün, 200: 286-287)

Türkcə:

SOYUMU BENİM SORARSAN

*Soyumu benim sorarsan,
Kalın Nayman boyundan.*

*Yırımı benim sorarsan,
Sarı atın buharından.*

*Sırımı benim sorarsan,
Tuma'nın temiz suyundan.
Göğsüme kaygı dolanda,
Temiz yırla yıkarım.
Ciseleyen yağmur gibi
Yırını dinle Dulat'ın!
Taşkın su gibi akıp (akıtıp),
Şerbet bal gibi damlayıp
(damlatıp),
Neşeli-coşkulu toyunda,
Halk toplanan oyunda
Emir bey önünde
Nice halkı eğlendirdim.
Onbeş denilen yaş nerede
Yarda oynayan oğlak gibi,
Nereye gitin **yirmibeş**,
Taştan çıkan balık gibi.
Yirmibeş var mı yüzde,
Salına yeşil ot gibi.
Otuz gittin uzaklaşıp,*

*Yuvarlanan top gibi (civa gibi)
Otuzbeş niye gelmezsin,
Çok bekletip ağlatma?
Kırkı aştığın zamandan,
Kınından çıkmış kılıç gibi
Kırkbeş çıktın sıraya
Ağır-aksak boz at gibi,
Elli kondun obaya, eve,
Dizginleşmiş kulak gibi.
Altmış geldin sevinip,
Yağar yağmur gibi.
Yetmiş hayırsız göründü,
Kalksam da beğenmez.
Seksenden aldığın haberin.
Yele de dayandırmaz,
Görmek istemem **doksanı**,
Gelinlere sınıtmaz.
Yüz, herhalde, beni koymazsın,
Karenlik mezara düşürmeden.*

(Ergün, 200: 286-287)

Duran Tamer (1948-)

BITTİ TÜKENDİ

Ben de bu cihana geldim geleli,
Şad olup gülmedim kendim bileli,
Dert çekerim ciğerlerim yareli,
Eyvah, bu genç ömrüm bitti tükendi.

On beşinde aşk bağımlı gezmeden,
Dosta varam dedim eller sezmeden,

Yar göğsüne altın inci düzmeden,
Eyvah, bu genç ömrüm bitti tükendi.

Otuzunda daldan dala konmadan,
Lale gibi sararıp da solmadan,
Bu yalan dünyadan murat almadan,
Eyvah, bu genç ömrüm bitti tükendi.

Otuz beşte çıkamadan yaylaya,
Arap atı bağlamadan tarlaya,
Oturup da şükretmeden Mevlâ'ya,
Eyvah, bu genç ömrüm bitti tükendi.

Kırk yaşında sermayemi sermeden,
Sevdalanıp muradıma ermeden,
Bu yalan dünyada, sefa sürmeden,
Eyvah, bu genç ömrüm bitti tükendi.

Ellisinde yaş kemalin bulmadan,
Dostuma yadigâr verip almadan,
Yar akan gözyaşını silmeden,
Eyvah, bu genç ömrüm bitti tükendi.

Yetmişinde bakamadan yurduma,
Mevla için koşamadan yardıma,
Tabip derman bulamadan derdime,
Eyvah, bu genç ömrüm bitti tükendi.

Sekseninde kapıları açmadan,
DURAN'ın gülleri koku saçmadan,
Gönül bağım ırmak olup taşmadan,
Eyvah, bu genç ömrüm bitti tükendi.

(Tamer, 1998: 248; Kaya, 2004: 155-157)

Ebubekir Kerderi Şokanulı
(1858-1912 veya 1861-1905)

SIRKAV BOLIP CATKANDA AYTKAN ÖLENİ

Eveli tuvğannan son **birge** cettim,
Enbektep eki casta törge cettim.
Üş penen **tört** casımda tilim şığıp,
Şüldirlep ata-ananı ermek ettim.

Kelgen son **bes** casma oyın bildim,
Oyunnan kalğanımdı uvayım bildim.
Altıdan balalarmen asık atıp,
Oyının neşe türli cayın bildim.

Cetken son **ceti** caska hayla bildim,
Segizde zalal menen paydı bildim.
Aytsa da böten Kazak cas bala dep,
Telepey özimdi özim dariya bildim.

Toğızğa tolgannan son molda kördim,
Atanm küşimenen zorğa kördim.
Üyrenip älip-äbcät, ädep-ärken,
Aynalıp kelesi cıl onğa keldim.

Okuvğa **on** casımda talap kıldım,
Ikılaspın okığan son sabak bildim,
Sol cılı äptiyek pen Kuran şığıp,
Oyındı koş aytısıp talak kıldım.

Onbir men **onekide** türki bildim,
Ğılımdık ziyrek cannın mülki bildim.
Şıgarğan müsännäftar nazım kılıp,
Türkini tāmam tildin körki bildim.

On üçte Arab kördim, türki tanıp,
Oylandım nasiyhattı cadıma alıp.
Moldamız ar mağınadan col körsetip,
Tüsirdi muktasarğa alıp barıp.

On dörtte muktasardı araladım
Er baptan deris alıp şamaladım.
Karamay aldı-artıma okıp benney,
Kolıma kağaz alıp karaladım.

Kosıldı mecilisim moldamenen,
Caksığa cakın boidım "Alla" degen.
Moldanın nasiyhatm tındasam da.
Mäsväk ustamadım şalmamenen.

Şalma men endi ustarmın mäsvägin,
Uvayımdı oylamağan cas uvağım.
Bir kıyal aytaym dep oylağan son,
Halıktan kay sıyrımdı casırayın.

Cel kirdi könilime **on besimde**,
Ayladı erikke koymay cel nesibe.
Ol künde oylağanın bəri kızık,
Tüsedı adaskanım endi esime.

Tüsedı endi esime adaskanım,
Boyıma ğılım edi caraskanım.
Ulına Kişi Cüzdin tanıı boldım.
Allanın körmesem de cer, aspanm.

Onbesten okımadım bermen karap,
Söyledim ten kurbımın aldın orap.
Aytpasam öz basımın halı-cayın,
Tilmenen ne kılayın orıp orak.

Atondı cerge töktim uvıstağan,
Erlikten ğılım artık tuv ustağan.
Tap boldım **onaltı**mda bir minezge,
Top körse ceti müşem kurıstağan.

Bir kirsem şığa almadım toy-tamadam,
Sırtımnan kurbım çoktı maktamağan.
Men bolıp Araudariya kuyar edim,
Köldenen kattı tilden saktanamın.

Onceti, onsegizdin bări birdey,
Şaginip kalğanım çok topka kirmey.
Türikpennin kus kanattı kök moyımı,
Şabilıp cer tanımas báyga körmey.

On toğız ciyırmanm bări katar,
Camannın kayda barsa tanı atar.
Belgili halık üstinde caksıların,
Bir cürip tizgin tüzip kıldım sapar.

Ötkizdim **ciyırma bir, ciyırma eki**,
Cayıldı Kişi Cüzge sözim şeti.
Tındağan azamatka tilim dări,
Sekildi arnap atkan kuvdın özi.

Casadım **ciyırmaüş, ciyırma tört**,
Bolsa da tilim uzın, könilim mert.
Vädäden böten colğa taynağım çok,
Oylasıp adamdarmen baylasam sert.

Casadım **ciyırmaübes, ciyırma altı**,
Alaşka önerli erdin şığar dankı.
İzdesen erlik te onay, biylik te onay,
Cigittin kabırğalı bolsa halkı.

Men turmin **ciyirmanın cetevinde**,
Camannın cürgenim cok ceteginde.
Belgili caksılarğa oy salısıp,
Camannın bası cürdi etegimde.

Köp edi mağan kurmet kılğan adam,
Ten-kurbı ortağa alıp kurmalağan.
Düniye karşı seni maktasam da,
Tübinde bayanı cok sırğanağan.

Kim kalar ölşevli ömir tolğan küni,
Kim coldas körde calğız kalğan küni.
Bilgiş dep kızıl tilim sonda aytarmen,
Sayrasan Menkir-Nenkir surağan küni

Tiledim catıp turıp casağannan,
Tilekke caman sözdi kosa kalman.
Avırıp osı künde kuvat ketip.
Mun boldı attanuvğa bosağamnan.

Mun boldı bosağamnan attanuvğa,
Cayım cok burınğıday maktanuvğa.
Allanın permenirnen akkan dariya,
Şara cok permen bolsa toktaluvğa.

Kün batsa, atılmaydı sarğayıp tan,
Oyladım catıp, turıp canıma kam.
Aynaday carkırağan aykın könül,
Osı kün basılıp tur baskan son şan.

Turuvğa erinemim tösegimnen,
Saktadın talay körik şeşeğinnen.
Alladan zarlık kılıp men tileymin,
Bügin künip tävir kıl keşegimnen.

Tilegim künnen künge artıladı,
Kazınan bermegenge tartıladı.
Car bolğan tarıkkanda pirilerdi aytıp,
Kündiz-tün kızıl tilim şark uradı.

Kündiz-tün şark uradı kızıl tilim,
Bolmay tur savdağıday aşık künim.
Bir kудay cigittikte kayğı salma,
Casım bar **ciyırma ceti**, tavık-cılım.

Casım bar **ciyırma ceti**, cılım-tavık,
Söyledim kurbı işinde bolıp savık.
Rayı avruvımnın kaytpağan son,
Dertimnen burınğıday kıldım kavıp.

Dertimnen burınğıday kavıp kıldım,
Şıgarıp oy salasın cank kıldım.
Oyladım sonın tili tiydi me dep,
Nazarda Ahmet pen arık kuldın.

Tap boldım Karakamıs bazarında,
Özine tanıs edim öz aldına.
Közi tik, tüsi surğılt, tili kattı,
Cok eken iygesini acarında.

Cok eken acarında iygesini,
Kitapta solay dedi sür kisini.
Aytpasam kümän etken adamımdı,
Söz kılıp ne kılayıp kur kisini.

Solardın tili boldı mağan nayza,
Bolmaydı şeşendikten canğa payda.
Basımnan dert tumanı, aktarılıp,
Cüretin burınğıday dävren kayda....

(Ergün, 2002: 289-293)

Türkcə:
HASTALANDIĞI ZAMAN SÖYLEDİĞİ ŞİİRİ

*Evvela doduktan sanra **bire** yettim,
Emekleyip **iki** yaşında tör'e yettim.
Üç ile dört yaşında dillenip,
Konuşup ana-babamı eğlendirdim.*

*Gelince **beş** yaşına oyunu bildim,
Oyundan kalmayı kaygı bildim.
Altıda çocuklarla aşık atıp,
Oyunun nice halini bildim.*

*Gelince **yedi** yaşına hile öğrendim,
Sekizde zarar ile yararı tanıdım.
Söylese de yabancı kazak çocuk diye.
Tam kendimi kendim derya bildim.*

***Dokuza** gelince molla gördüm,
Atamın gücüyle zorla tanıştım.
Öğrenip elif-ebcet, edep-erkan,
Geçip ertesi yıl **ona** geldim.*

*Okumaya **on** yaşında istek duydum,
İhlasla okuyunca öğrendim.
O yıl ettahiyatü ile Kur'an'ı çıkıp,
Oyunla vedalaşıp ben bıraktım.*

***Onbirle oniki** de türkü öğrenip,
İlmi arzulu canın mülkü bildim.
Çıkaran müsenneftar nazım kılıp,
Türküyü bütün dillerin gördü bildim.*

***Onüçte** Arap gördüm, türkü tanıyıp,
Düşündüm nasihatı yadıma alıp.*

*Mollamız her manada yol gösterip,
Düşürdü muhtasara alıp varıp.*

Öndörtte Muhtasar'ı okudum (araladım).
*Her baktan ders alıp düşündüm.
Bakmayıp önüme-arkama okumadan,
Elime kâğıt alıp karaladım.*

*Koşuldu meclisimiz mollaıyla,
İyiye yakın oldum "Allah" diyen.
Mollanın nasihatini dinlesem de,
Misvak tutmadık sarık giyip.*

*Sarıkla şimdi tutarım misvaki,
Kaygı etmeyen gençliğim.
Bir hal anlataytın diye düşününce,
Halkımdan hangi sırrımı gizleyeyim.*

*Yel(ilham) girdi gönlüme **onbeşimde**,
Sürdü isteğe bakmadan yel nasibe.
O zamanda düşüncenin hepsi garip,
Gelir şaşkınlığım şimdi aklıma.*

*Geidi şimdi aklıma şaşkınlığım,
Bana ilim idi yaraşan.
Oğluyla Kişi Cüz'ün tanıştım,
Allah'ın görmesem de yerle göğünü.*

Onbeşte okumadım boşuna,
*Söyledim akranımın çıkıp önüne.
Soylemesem de başımın hali-ahvalın,
Dille ne yapayım çakıp orak.*

*Altını yere saçtım avuçlayıp,
Erlikten ilim artık tuğ tutan.*

*Karşılaştım onaltıda bir huyla,
Yığın görünce yedi uzvum tutuşan.*

*Bir girince çıkamadım toydan-düğünden,
Arkamdan akranım yoktu övmeyen.
Akıp Amuderya'ya dokülürdüm.
Göllenen katı dilden sakınırım.*

Onyedi, onsekizin hepsi aynı;
*Durup kaldığım yok yığına girmeyip.
Türkmen'in kuş kanatlı gök boyunu,
Çapılıp yerinde durmaz yarışmadan.*

Ondokuz, yirminin hepsi aynı.
*Kötünün nereye varsa tanı atar.
Halk içinde tanınan iyilerle,
Kalkıp dizgin dizip kıldım sefer.*

*Geçirdim yirmi bir, yirmi iki,
Yayıldı Kişi Cüz'e sözüm, ünüm.
Dinleyen insana dilim derman,
Benzedi armağan bırakan kumazın kendisi.*

Yaşadım yirmiüç, yürmidördü,
*Olsa da dilim uzun, gönlüm mert.
Vadeden başka yola gittiğim yok,
Düşünüp insanlarla dalaşsam da sert.*

Yaşadım yirmibeş, yirmialtıyı,
*Halka yayılır hünerli erin ünü.
Ararsan erlik de, beylik de kolay,
Yiğidin arkasında olsa halkı.*

Ben geldim yirminin yedisine,
Kötünün yürüdüğüm yok yanında.

*Akildanişlere danışıp,
Yamanın başı yürüdü eteğimde.*

*Çoktu bana hürmet eden adam,
Akranım hep överdi.
Dünya seni ne kadar övsem de,
Sonunda esası yok, kayar gider.*

*Kim kalır hesap günü gelende,
Kim yoldaş olur, mezarda yalnız kalanda.
Bilgiç diye kızıl dilim o zaman söylerim.
Sayrarsan Münkür-Nelir soranda.*

*Diledim gece gündüz yaratandan,
Dileğe kötü sözü koşmayın,
Hastalanıp bu günde kuvvet gidip,
Sıkıntı oldu geçmek kapımdan.*

*Geçmek kapımdan sıkıntı oldu,
Halim yok eskisi gibi övünmeye.
Allah'ın fermanıyla akan derya,
Çare yok ferman olsa durmaya (kalkmaya).*

*Güneş batsa, atmaz ağarıp tan,
Düşündüm yatıp kalkıp halime çare.
Ayna gibi parıldayan temiz gönül,
Bugün parlamaz oldu, tozlandığından.*

*Kalkmaya erinirim döşeğimden,
Sakladım nice hastalıktan.
Allah'a yalvarıp dilerim,
Bugünümü iyi kıl dünümden.*

*Dileğim günden güne çoğalmakta,
Haznen vermeyince tartılır.*

*Yar olan, sıkışanda pirleri çağırıp,
Gece-gündüz kızıl dilim şakrar.*

*Gece-gündüz susmaz, kızıl dilim,
Olmuyor sağlıktaki gibi açık günüm.
Ey Tanrı, gençlikte kaygı verme,
Yaşım **yirmiye**di, tavuk yılım.*

*Yaşım **yirmiye**di, tavuk yılım.
Söyledim dost içinde toy tutup.
Gücü hastalığımın gitmeyince (azalmaymca)
Derdimden önceki gibi korkar oldum.*

*Derdimden eskisi gibi korktum,
Düşünüp geçmişimle hesaplaştım.
Düşündüm onun dili deydi mi diye,
Nazarda Ahmetle zayıf kulun.*

*Karşılaştım Karakımış pazarında,
Özüyle tanış idim önceden.
Gözü dik, yüzü soğuk, dili katı,
Yok imiş, simasında iyilik nuru.*

*Yok imiş, simasında iyilik,
Kitap da öyle demiş öylelere.
Söylemesem şüphelendiğim adamı,
Söyleyip niye kötüleeyim suçsuzu.*

*Onların dili oldu bana mızrak,
Olmadı şeşenlikten cana fayda.
Başımdan dert dumanı gidip,
Geçen eskisi gibi devran nerde...*

(Ergün, 2002: 289-293)

Ergeş Cumanbülbüloğlu (1868 -1937)

ARMANIN QALMASIN

(Göroğlu tiliden, terme)

Evvel bul dünyage keldim,
Misli güldey bop acildim,
Düşmen elde garib boldim,
Boldim, armadim qalması
Bolma, armanın qalması.

Tört yaşimde Rüstem aidi,
Oğlim, dedi, yolge saldı,
Şahnifi işanç qoli taldı,
Taldı, armanım qalması,
Talma, armanın qalması.

Altıda Bedkirni yiqdim,
Köp düşmannı yerge tıqdim,
Sofi yurtimge yolge çıqdim,
Çıqdim, armanı qalması,
Çıqma, armanın qalması.

Öz elimge boldim talib,
Elim mehri boldi galib,
Köp atam öldi muğayib,
Qaldım, armanım qalması,
Qalma, armanın qalması.

Reyhan Arab Şirvan hani,
Şol eken elnifi düşmanı,
Qoldan bergenmen yangeni,
Berdim, armanım qalması,
Berme, armanın qalması.

Tulpar baqdim kölde yürüb,
Meşq qılgenmen tayni sürüb,
Men küygenmen oğırlatıb,
Küydım, armanım qalması,
Küyme, armanın qalması.

Er atandım **altı** yaşda,
Şer atandım **on dört** yaşda,
Külfet tartdım, garib başda,
Tartdım, armanım qalması,
Tartma, armanın qalması.

Kette tağam Buğra öldi,
Yurtge batır lazim boldi,
El kelib vallami qıldı,
Boldım, armanım qalması,
Bolgin, armanın qalması.

Yavmit-Tekege han bolib,
Biz otirdik ülken bolib,
Düşmen qaldı yeksan bolib,
Qaldı, armanım qalması,
Qalma, armanın qalması.

Hıtay, Hotan kezib yürdim,
Asman astını qıdırdım,
Yer yüzini bir-bir kördim,
Kördim, armanım qalması,
Körgin, armanın qalması.

Otib kördim Hindistanni,
Eran hem Ferengistanni,
Kördim şehri Şebistanni,
Kezdim, armanım qalması,
Kezgin, armanın qalması.

Sünbül tağda tayim tapdim,
Minib her yan quvneb çapdim,
Şul edi maqsadım, tapdim,
Tapdim, armanım qalması,
Tapgin, armanın qalması.

Bardim İremnin bağıge,
Çıqdim periler tağıge,
Abı hayat bulağıge,
Yetdim, armanım qalması,
Yetgin, armanın qalması.

Men mindim Gırkök atıma,
Çıdamayın gayretime,
Zeydinni salib artıme,
Quvdim, armanım qalması,
Quvgin, armanın qalması.

Türkçə:

UKDEN KALMASIN

(Koroğlu 'nun dilinden, terme)

*Önce bu dünyaya geldim,
Bir çiçek gibi açıldım.
Düşman yurdunda garip kaldım,
Kaldım, ukdem kalmadı,
Kalma, ukden kalmasın.*

*Kendi halkıma olup talip,
Halk sevgisi oldu galip.
Kör babam öldü ağlayıp,
Kaldım, ukdem kalmadı,
Kalma, ukden kalmasın.*

*Dört yaşında Rüstəm aldı,
Oğlum, dedi, yola bıraktı.
Şahın inanç eli yoruldu,
Yoruldu, ukdem kalmadı,
Yorulma, ukden kalmasın.*

*Reyhan Arap Şirvan'in hanı,
İşte o imiş halkın düşmanı.
Elden vermişim yengeyi,
Verdim, ukdem kalmadı,
Verme, ukden kalmasın.*

*Altı yaşında Bedkir i yıktım,
Çok düşmanı yere soktum,
Sonra yurduma doğru yola çıktım,
Çıktım, ukdem kalmadı,
Çıkma, ukden kalmasın.*

*At besledim gölde gezip,
Çok eğittim taya binip.
Ben yanmışım çaldırıp,
Yandım, ukdem kalmadı,
Yanma, ukden kalmasın.*

*Erkek adlandırıldım altı
yaşımda,
Arslan adlandırıldım on dört
yaşımda.*

*Çile çektim garip başla,
Çektim, ukdem kalmadı,
Çekme, ukden kalmasın.*

*Büyük dayım Buğra öldü,
Yurda yiğit lazım oldu.
Halk istedi, ben baş oldum,
Oldum, ukdem kalmadı,
Ol, ukden kalmasın.*

*Yavmit-Teke'ye han olup,
Biz oturduk büyük olup,
Düşman kaldı perişan olup,
Kaldı, ukdem kalmadı,
Kalma, ukden kalmasın.*

*Çin, Hotan 'ı gezip yürüdüm,
Göğün altını aradım,
Yeryüzünü bir bir gördüm,
Gördüm, ukdem kalmadı,
Gör, ukden kalmasın.*

*Geçip gördüm Hindistan'ı,
İran, hem de Fransa'yi,
Gördüm şehr-i Şebistanı,
Gezdim, ukdem kalmadı,
Gez, ukden kalmasın.*

*Vardım İrembağı'na,
Çıktım perilerin dağına,
Ab-ı hayat pınarına,
Yetiştim, ukdem kalmadı,
Yetiş, ukden kalmasın.*

*Sünbül dağında tayımı buldum,
Binip her tarafa mutlu koştum,
Buydu amacım, işte buldum,
Buldum, ukdem kalmadı,
Bul, ukden kalmasın.*

*Ben bindim Kırgök atıma,
Dayanmadan gayretime,
Zeydin 'i bindirip arkama,
Koştum, ukdem kalmadı,
Koş, ukden kalmasın.*

www.kultur.gov.tr/TR/dosya/1-87233/h/ergescumanbulbuloglu.pdf

Ergüş Cumanbülbulöğlü

KÜNLERİM

Peyda boldım iki gövher dânanadan
Terbiyetler tapıb menzil haneden

Evvelem tevellud tapdım eneden
Adamning cinsige kelgen künlerim

Bir yaşında yüzüm misli güldey bop
Yaltillegen saçlarım sünbüldey bop
Üç yaşında tillerim bülbüldey bop
Tört yaşında tobeleşgen künlerim

Beş yaşında üyge-kırğa kıldırıp
Altı yaşda balalarını yığdırıp
Yetti yaşda ata mullage berib
İyirib mescidge bargan künlerim

Mulla bitib berdi “alif” men “be”ni
Tüsgeçe okıdım “be” bilen “te”ni
Keçgeçe okıdım “cim” bilen “se”ni
Kuvanıp üyimge kaytgen künlerim

Sakkiz yaşda bolıp ballarga server
Barige örgetib hem bolıp rehber
“Çarkitab”nı okıp “Hoca Hafız”lar
Kıssalarını okıp yürgen künlerim

Tokkızda hat bitmek maşkıge talib
Bir mektebde boldım berige galib
Serket kitablarım koynimge salıp
İnşalarını bitib yürgen künlerim

On yaşında ders kitabın başladım
Kıssa gazellernı endi taşladım
“Muhteser” kitabın mehkem üşledim
Mesela-mesail sürgen künlerim

On birinde ilmi edeb örgenib
Ata-ana bizni körse kuvanıb

Taze libas kiyib otdeyin yanib
Beççelik devranın sürgen künlerim

On ikkide boldım bir mullebeççe
Heves kılıb meni körse bir neçe
İlmge hizmet kıp kündüz hem keçe
Sebaklarını tekrar kılgen künlerim

Keçe-kündüz yahşılarmen baş koşıb
Hemme körse köp yahşı deyişib
Ata bilen enamız kuvanişib
“Köp yaşa” deb dua kılgen künlerim

On üçge kirgende küreşge tüşib
At kötergen palvanlarmen alışib
Ularını yiksem deb hem küyib-pişib
Yığınlarda ar teleşgen künlerim

Un to‘rt yoshda yigitlarga qo‘shilib,
Har so‘z bo‘lsa ma‘nosiga tushinib,
“Boyvachchalik” davri bilan shishinib,
Har alvonda davron surgan kunlarim...

Un besh yoshda yurib har yerga bordim,
Har eldan yaxshini, yominni ko‘rdim,
Ot otlanib, “mast” bo‘p, qidirib yurdim,
Har elni tomosha qilgan kunlarim...

Ota davlatida yurdim “mast” bo‘lib,
Har qayerda yaxshilarman do‘st bo‘lib,
Necha yigitlarman garov-bast bo‘lib,
Nechovlarni mot qip yurgan kunlarim.

Otam shod bo‘p, “o‘g‘lim odam bo‘lar,— deb,
Har ishni ham qilsa, qo‘ldan kelar,— deb,

Hech ishda yengilmas, so‘zin oldirmas,
Do‘stga do‘st, dushmandan lotin olar”, — deb,
Mendan ota shodmon bo‘lgan kunlarim.

Un oltida qo‘ydi menga ro‘zg‘orni,
“Uzing qil” deb necha qiyin dushvorni,
Dehqonchilik, olgi-bergi, bozorni,
Barisiga aralashgan kunlarim.

Qo‘lima topshirdi ishning barini,
“Issiq-sovuq”, uyning xizmatlarini,
Uyiga darkorlik hojatlarini,
Hammasidan uhda chiqkan kunlarim.

Qo‘lima topshirdi ro‘zg‘or ishini,
“Ayir,— dedi,— yaxshi-yomon kishini,
Uxshat,- dedi,- - vatanning noni-oshini”,
Tiriklik savdosin qilgan kunlarim.

Un yettida otam nikoh to‘y qildi,
Eli-xalqni yig‘ib, hoy-huy, qildi,
“Ug‘limga o‘tov”, deb katta uy qilda,
Bo‘z o‘rda, o‘tovlar qilgan kunlarim.

Bir katta to‘y bo‘ldi, uch kun ko‘pkari,
Katta to‘y, deb keldi elatning bari,
Uch kungacha tapur-tupur har biri,
To‘y qilib, taloto‘p qilgan kunlarim.

Uch yuz uloq, qirqta kattakon taka,
Ilg‘ilgan to‘yga, deb uka ham aka,
Ozga ko‘nmay, talosh qilib ko‘praka,
Talashib-tortishib yurgan kunlarim.

Un sakkiz yoshimda otamiz o‘ldi,
Bizday “nodon” endi yetim bo‘p qoldi,
Merosxo‘rlar endi o‘rtaga oldi,
Har biriman vag‘irlashgan kunlarim.

Katta ro‘zg‘or edi, qoldi o‘zima,
Quloq song, yoronlar, aytgan so‘zima,
Ko‘p odamlar munkir kelib tuzima,
Tomir-tuvg‘on dushman bo‘lgan kunlarim.

Otaning vaqtinda bari ko‘rolmay,
Bari kunlab meniman teng yurolmay,
Ulgiday bo‘p yuradi ekan iyarolmay,
Bari bizga dushman bo‘lgan kunlarim.

Bor kunimda bari menga kelganlar,
Topganimda oshu nonim yeganlar,
“Senga bizlar juda do‘stmiz” deganlar,
Hammalari dushman bo‘lgan kunlarim.

Bari dushman bo‘lib tushdi izima,
Endi bari ola qarab yuzima,
Quloq solmay endi aytgan so‘zima,
Do‘st deganlar dushman bo‘lgan kunlarim.

Bo‘lib-bo‘lib olib ketdi “haqini”,
Biz bilmaymiz haqi bor yo yo‘qini,
Zoti yo olismi, bizga yakini,
Bariga “haq” berib turgan kunlarim.

Bir xili bizni qoziga haydadi,
U yerdagi bergan haqqa ko‘nmadi,
Elanganga, yolborganga bo‘lmadi,
Ularman sudrashib yurgan kunlarim.

Bari “haqin” oldi, bo‘ldik biz qashshoq,
Topmadik minmakka birorta eshak,
Bizda moldan qolmay it tuva pishak,
Bir gadoy-yalong‘och bo‘lgan kunlarim.

Merosxo‘rdan alam tortdik ziyoda,
Bir kambag‘al bo‘ldik, yayov-piyoda,
Kambag‘allik ko‘p yomon ish dunyoda,
Ne qilarim bilmay qolgan kunlarim.

Xotin qoldi otasining uyida,
Men bilmayman ne gaplar bor o‘yida,
Ko‘p va‘dalar bo‘lgan edi to‘yida,
Uyalib, borolmay yurgan kunlarim.

Hech kim bizman borish-kelish qilmadi,
Qarzu qurz izlasak, topilmadi,
Bizning so‘zimizni hech kim olmadi,
Hammaga nopisand bo‘lgan kunlarim...

“Og‘aynilar” aytdi: “Ro‘zg‘or qilolmas,
Balki yaxshilik kunlar ko‘rolmas,
Balki el ichinda endi yurolmas”,
Elatga malomat bo‘lgan kunlarim.

Kambag‘allik, do‘stlar, haddidan oshdi,
Io‘qlikning savdosi — aqlim shoshdi,
Endi yigit yurar yo‘ldan adashdi,
Lol bo‘lib, ko‘p hayron bo‘lgan kunlarim.

Shu tartib qish o‘tdi, bahor vakt bo‘ldi,
Hamma qo‘sh chiqarib, taraddud qildi,
Hamma o‘z boshiga endi turtindi,
Ne qilarim bilmay yurgan kunlarim.

Biz ham ko‘klam ikki tanani topdik,
Nari-beri qilib, endi o‘rgatdik,
Ikki qop bahori bug‘doyni sepdik,
Tavakkal qip, qarab turgan kunlarim...

(Эргаш Жуманбул угли, 1973: 28-33)

Azərbaycanca:

GÜNLƏRİM

*Doğuldum mən iki gövhər danadan,
Tərbiyətlər tapıb mənzil xanədən,
Ənvəlcə dünyaya gəldim anadan,
Adamlıq cinsinə gələn günlərim.*

***Bir** yaşında üzüm misli gül kimi,
İşıldayan saçlarım sünbül kimi,
Üç yaşında dillərim bülbül kimi,
Dörd yaşında tövbə edən günlərim.*

***Beş** yaşında evdə-çöldə qaçıb,
Altı yaşda uşaqları toplayıb,
Yeddi yaşda imama “baş verib”,
Qaçıb, məscidə gedən günlərim*

*Molla dərs verdi “əlif” mən “be”ni,
Səhərə (kimi) oxudum “be” ilə “te”ni,
Axşama oxudum “cim” ilə “se”ni,
Sevinib evimə dönən günlərim.*

***Səkkiz** yaşda olub uşaqlara sərvar,
Hamısını öyrədib, həm olub rəhbər,
“Çar kitab”ı¹⁶ oxu(yu)b “xoca hafiz”lər
Qissələri oxuduğum günlərim.*

¹⁶ Yəni dörd müqəddəs kitab: Quran, İncil, Tövrət, Zəbur.

***Doqquzda** məktub yazmağa talib,
Bir məktəbdə oldum hamısına qalib.
Gözəl kitablarım qoynuma salıb,
İnşaları yazıb köçürən günlərim.*

***On** yaşında dərs kitabın başladım
Qissə, qəzəlləri yeni buraxdım
“Müxtəsər” kitabın möhkəm işlədim,
Bir an içində ötüb keçən günlərim.*

***On birində** elmi-ədab öyrənib,
Ata-ana bizi görsə, sevinib,
Təzə libas geyib, gözəlcə olub,
Uşaqlıq dövrünün sürən günlərim.*

***On iki yaşda** oldum bir mollabeçə
Məni görən hər kəs gəldi həvəsə,
Elmə xidmət edib gündüz, həm gecə,
Sabahları təkrar edən günlərim.*

*Gecə-gündüz yaxşılara baş qoşub,
Görən hər kəs çox yaxşı deyib,
Ata ilə anamız buna sevinib,
“Çox yaşa” deyib dua qılan günlərim*

***On üçə** girəndə gürəş tutuşub,
At qaldırmış pəhləvanlarla güləşib,
“Onları yıxsam”- deyib həm yanıb-yaxılıb,
Yığıncaqlarda döyüşdüyüm günlərim.*

***On dörd** yaşda igidlərə qoşulub,
Hər söz duysa mənasını düşünüb,
“Zənginlik” dövrü ilə öyünüb,
Hər cürə dövrən sürən günlərim...*

*On beş yaşda gəzib hər yerə vardım,
Hər eldən yaxşını, yamanı gördüm,
At minib, “məst” olub, axtarıb durdum,
Hər eli tamaşa qılan günlərim...*

*Ata dövlətiylə getdim məst olub,
Hər bir yerdə yaxşılarla dost olub,
Neçə igidlərlə iddiaya girib,
Neçəsini məğlub edən günlərim.*

*Atam şad olub, “oğlum adam olar”, deyir,
Hər işi xam görsə, quldan gələr, deyir
Heç bir işdə yenilməz, sözün aldırılmaz,
Dosta dost, düşməndən heyfin alır” deyir
Atamı çox sevindiriyim günlərim.*

On altıda mənə verdi hər şeyi,
“Özün et” deyib neçə müşkil işləri,
Əkin-biçin, alış-veriş, bazarı,
Hamısına baş qarışan günlərim.

*Əlimə təslim etdi işin hamsını,
“İsti-soyuq”, elin xidmətlərini,
Evin gərəkli ehtiyaclarını,
Hamısını edə bilən günlərim.*

*Əlimə tapşırırdı həyat işini,
“Ayrır”, - dedi, - yaxşı-yaman kişini,
Bişir, - dedi, - vətənin aş-çörəyini”,
Dirrik üçün çalışsan günlərim.*

On yeddidə nigah, toy etdi,
Eli-xalqı yığıb, şənlilik etdi,

*“Oğluma otaq”, deyib böyük ev tikdi,
Geniş çöldə otaqlar tikən günlərim.*

*Bir böyük toy oldu, üç gün at yarışdı,
“Böyük toy”,- dedi, gəldi el-oba hamısı,
Üç günəcən səs-səda saldı hər biri,
Toy edib, təlaşa düşən günlərim.*

*Üç yüz keçi, qırx da böyük təkə,
Qohum-qardaş hamı gəldi düyünə,
Aza baxıb, təlaş edib çoxluğa,
Dalaşib-döyüşən günlərim.*

*On səkkiz yaşımda atamız öldü,
Bizim kimi “nadan”ları yetim qoydu,
Miras istəyənlər məni ortaya aldı,
Hər biriylə savaşıdığım günlərim.*

*Böyük sərvət idi, qaldı özümə,
“Ərənlər, qulaq asın”- dedim- sözümə,
Çox insanlar nankor çıxıb çörəyə,
Dost-qardaşla düşmən olan günlərim.*

*Atamın sağlığında bizi qısqanıb,
Heç biri mənim kimi olmayıb,
Qaçıb-gedib, yar olmayıb,
Hamısı bizə düşmən olan günlərim.*

*Şad günümdə mənə doğru gələnlər,
Dövlətli çağında çörəyimi yeyənlər,
“Sənə biz yaxın dostuq” deyənlər,
Hamısına düşmən olan günlərim.*

*Hamısı düşmən olub düşdü izimə,
İndi pis gözlə baxıb üzümə,
Qulaq asmadı söylədiyim sözümə,
Dost deyənlər düşmən olan günlərim.*

*Ayırub-ayırub alıb getdi "haqqını",
Biz bilmərik, həqiqi haqqı varmı, yoxmu?
Əqrəbalığı uzaqımı, bizə yaxınımı,
Hamısına "haqq" verib keçən günlərim.*

*Bəziləri bizi məhkəməyə verdi,
Onların verdiyi paya razı olmadı,
Rica etdik, yalvarmamıza baxmadı,
Onlarla savaşıb gedən günlərim.*

*Hamısı "haqqın" aldı, olduq biz fəqir,
Tapmadıq minməyə bir dənə qatır,
Bizdə mal qalmadı: it, dəvə, pişik,
Bir ac-yalavaca dönən günlərim.*

*Mirasçılardan ələm gördük ziyadə,
Bütün malımız getdi, qaldıq piyada,
Kasıblıq çox yaman iş dünyada,
Nə edim? - dediyim günlərim.*

*Arvadım qaldı atasının evində,
Bilmirəm ki, nə fikir var beynində
Çox sözlər vermişdim mən düyündə,
Utanıb gedə bilmədiyim günlərim.*

*Heç kim bizlə gəliş-gediş etmədi,
Borc istədik kimsədən tapılmadı,
Bizim sözümüzü kimsə dinləmədi,
Hamısına yadlaşdığım günlərim...*

*“Dostlar” dedi: “Ev qura bilməz,
Bəlkə, yaxşı olmağımı istəməz,
Bəlkə, millət içində indi gəzəmməz”,
Millətə dedi-qodu olan günlərim.*

*Kasıblıq; dostlar, həddini aşdı,
Yoxluğun sevdası- ağlım çaşdı,
İndi igid yolçu öz yolunu azdı,
Lal olub, mat qaldığım günlərim.*

*Beləcə qış ötdü, bahar gəldi,
Hamı qışdan çıxıb, tədarük qıldı,
Hər kəs öz dərdinin oduna qaldı,
Nə edəcəyimi bilmədən keçən günlərim.*

*Biz də bahar vaxtı iki dana tapdıq,
Ora-bura bağlayıb onu öyrətdik,
Sonra iki çuval buğdanı əkdik,
Təvəkkül edib yaşayan günlərim...*

Ertuğrul Şakar (1951-)

DEDİLER

*Dünyaya gözümlü açtığım anda,
Ağladım çırpındım “day day” dedilər.
Sütümü devirdim ertesi günde,
“Ne cici çocukmuş ay ay” dedilər.*

*Kırmak dökmək bende **ilk yaşın** hazzı,
Oyuncak tavşansa ben oldum tazı,
Yapardım duvarı çizerek kazı,
Her arzum önünde “hay hay” dedilər.*

Üç yaşında çiçekleri kopardım,
Kediye taş atar, kuyruk yapardım,
Dört yaşında daldan dala sapardım,
“Ne güçlü çocukmuş vay vay” dediler.

Altıda, yedide, hatta beşinde,
Boruda, derede, herhes peşinde,
Erik bahçesinde gizil işinde,
Torbayı boşalttım “say say” dediler.

On-on bir der iken camları kırdım,
Kuşları sapanla yerlere serdim,
Tarlalar çiğnedim, gelincik derdim,
Her bostan yer iken “hey hey” dediler.

Alavere yirmi-otuz yaşımdı,
Dalavere kırka geldim düşümdü,
Para “açıl susam” diyen kuşumdu,
İnsanlar peşimde “pay pay” dediler.

Tarlalar kapattım imara saktım,
Betondan evleri üsüste döktüm,
Çürük yapı çökse, ben orda yoktum,
Yine de el üstü “bey bey” dediler.

Denizler dibine fabrika kurdum,
Siyah dumanlarla göğü doyurdum,
Asitler ürettim toprak yoğurdum,
“Holdingle kurasın boy boy” dediler.

Hormonlu sebzeler, katkılı etler,
Demiyordu kimse “Nedir bu dertler?”
Direnen cevizde kırılır sertler,
Adaylar kapımda “oy oy” dediler.

Altmış-yetmiş derken **seksen**i buldum,
Eleği eledim duvara aldım,
Oğlanı torunu işime saldım,
Görenler gururla “soy soy” dediler.

(Kaya, 2004: 160-162)

Eyyubî (1955-)

BİLEMEDİM DOSTUM HANGİSİ BENİM

On iki yaşımda düştüm bir aşka,
Bilemedim dostum hangisi benim.
Aradım ellerde her gün bir başka,
Bilemedim dostum hangisi benim.

On üçüne kadar hiç aramadım,
Çıkıp da ellerden dost soramadım,
Kendime denk olur yar göremedim,
Bilemedim dostum hangisi benim.

On dördüne kadar gözyaşı döktüm,
Bazı zalimlere boynumu büktüm,
Bazı güzellerden elimi çektim,
Bilemedim dostum hangisi benim.

On beşine kadar bilmedim halim,
Bazıları bana eyledi zulüm,
Bazı güzellere dedim ki gülüm,
Bilemedim dostum hangisi benim.

On altıda bir vefasız yar seçtim,
On yediye kadar hayli uğraştım,
EYYUBÎ'yim herhal ondan da geçtim,
Bilemedim dostum hangisi benim.

(Katırcı, 1998: 41; Kaya, 2004: 163-164)

Fahri (Ali Karabulut) (1913-1980)

HAYAT DESTANI

Anam satın aldı beni pederden,
O akşam babamın belinde idim.
İki kırk yetende başım kan oldu,
Dört kırk tamam oldu insana döndüm.

Beş kırk tamam oldu ben “Allah” dedim,
O Levh-i Mahfuzda yazılmış adım,
Annem ne yediyse ben onu yedim,
Yedi kırk olunca dünyaya kondum.

Dünyaya gelince dostlar güldüler,
Erkek mi, dişi mi hemen sordular,
Yıkadılar, bez içine sardılar,
Annem şir emzirdi ben ona kandım.

Yaşım yükseldikçe biraz büyüdüm,
Üç yaşım tam oldu gezdim, yürüdüm,
Altı yaşta oynamadan fariğdim,
Tam **yedi** yaşımda mektebe kondum.

Mektebe gitmedim, babam darıldı,
Az fazla çalışsam, beynim yoruldu,
Çok sopalar bu başımda kırıldı,
O zaman ömrümü törpüyle yondum.

Üç sene okudum gözüm süzüldü,
Yaşım **on üç** oldu, mektep bozuldu,
Köy muhacir oldu, yola düzüldü,
O zaman şaşırıp kaybettim kendim.

Az ağır yürürsün, cebir zor yağar,
Geri bakamazsın, daldan mar yağar,
Dışarda yatarsın, gece kar yağar,
Nefes çevirmeden Sivas'a indim.

Ağladık, sızladık, yaşımız sildik,
Çok kazalar gezdik, Çorum'u bulduk,
Bir yıl ve altı mah Çorum'da kaldık,
Harap oldu gitti harkımın bendim.

Çorum'u terk etik, indik Bolu'ya,
Nasihat ne yapsın şaşkın deliye,
İstida yazdırdık verdik valiye,
Ora bize mesken olamaz bildim.

Bolu civarında dört sene durdum,
Bir dükkan açtım da pazarlar kurdum,
Orada annemi toprağa verdim,
Ne ördeğim kaldı, ne de bir hindim.

Çekecek çilemi başa götürdüm,
Araya söz girdi yaşım yitirdim,
Nasibimi oralarda yitirdim,
Üç yüz otuz dokuz vatana döndüm.

On sekiz yaşımda köyde işime,
On dokuz yaşımda pirlere başıma,
Bir akşam bir melek girdi düşüme,
Beni alev sardı ateşe yandım.

Yirmi yaşlarımda dünya karına,
Yigirmi birinde aşkın narına,
Yigirmi ikisin gönlüm birine,
Yigirmi üçünde başladı fendim.

Yigirmi dördüne kurdum pazarı,
Yigirmi beşinde gezdim diyarı,
Yigirmi altıda aldım bir karı,
Ne yazık o zaman ipsiz bağlandım.

Yigirmi yedide engine gittim,
Yigirmi sekizde altı ay yattım,
Yigirmi dokuzda babamı sattım,
Bir arı misali kovanda söndüm.

Yaşım **otuz** oldu, bir bostan ektim,
Çarkı yaptım, Murad suyundan geçtim,
Eşkiyalar soydu, gözyaşı döktüm,
Tedbir ile takdir bozulmaz bildim.

Hohan köyünden geceden gittim,
Gün doğmadan Kılıçgediği'n tuttum,
Atları eşkiyaya parasız sattım,
Bütün taladılar mecnuna döndüm.

Günler tamam oldu sılaya geldim,
Ölen kimsemiz yok, hepsi sağ buldum,
Hısim akrabasının hatırın sordum,
Yeniden dünyaya gelmişim sandım.

Askerden gelende dört mektep yaptım,
Artvin camisini temelden tuttum,
Gelir vergisinden mahkemeye gittim,
Yirmi bin lira ceza verince yandım.

Günler geçti yaşım **kırk sekiz** oldu,
Tarih **kırk dokuzda** son evlad geldi,
Dedim işte çilem hep tamam oldu,
Dünyayı hep böyle gidecek sandım.

Elli iki yaşta kitaplar yazdım,
Elli üç yaş şimdi saltanat düzdüm,
Elli beş yaşında dünyayı gezdim,
Bülbül gibi her bir dallara kondum.

Sekiz köprü, altı tunel, beş cami yaptım,
Su kulesi yaptım, yırandım bittim,
Yirmi sekiz bina, otuz beş pınar akıttım,
Her kim ne söyledi ona inandım.

Yaşım **elli sekiz** çok şeyler gördüm,
“Daha çilem bitmedi mi?”, - Mevla’ya sordum,
Bir puştun yüzünden hapise girdim,
Yirmi beş gün ceza evinde kaldım.

Felek ne yazmışsa, o gelir başa,
İster isen han ol, istersen paşa,
İster göze aşık ol, ister kaşa,
Yıkandım, tarandım mihraba döndüm.

(**Çelebioğlu, 1998: 476-478;**
Kaya, 2004: 165-169)

Fahri (Ali Karabulut)

ŞEHİR KIZLARI DESTANI

Beş yaşında bir aslana dönersin,
Sen de kıymetini bil, şehir kızı.
Bir bülbül olursun **yedi** yaşında,
Sende nezâketli dil, şehir kızı.

Çantası elinde kitap götürür,
Çalışır, her derse fikir yürütür,

On ikide okulunu bitirir,
Daha düşünmez sağ-sol şehir kızı.

Yaşı **on üç** olur, mücevher saçar,
On dörtte ırmağı köprüsüz geçer,
Karışır meclise viskiler içer,
On beşinde açar gül şehir kızı.

On altı yaşında sevdıyla yanar,
On yedide girer her dala konar,
On sekizde coşkun ırmağa döner,
On dokuzda olur sel şehir kızı.

Yiğirmide döner Kevser suyuna,
Hemen karşı durur aşkın yayına,
Herkes hayran ise şirin huyuna,
Arayıp dengini bul şehir kızı.

Yiğirmi birinde hatır sormazlar,
Yiğirmi ikide selâm vermezler,
Yiğirmi üçünde tora girmezler,
Her tarafın olur bal şehir kızı.

Yiğirmi dördünde bahçeler gezer,
Yiğirmi beşinde saltanat düzer,
Yiğirmi altıda kitaplar yazar,
Dünya elden gider bil, şehir kızı.

Yiğirmi yedide sırrını açma,
Yiğirmi sekizde her söze uçma,
Yiğirmi dokuzu yukarı geçme,
Otuzunda biraz kal şehir kızı.

Otuz ikide suyun tersine akar,
Açılan gülünüz sarımsak kokar,
Çocuklar sözünü ağzına tıkar,
Otuz beşte olur lal şehir kızı.

Çocukları para ister, yok bilmez,
Gençlik elden gider, kıymetin olmaz,
Herhangi sarrafa götürsen almaz,
Altun iken olur pul şehir kızı.

Kırk altıda kulak verme sözüne,
Kırk yedide sürme çekme gözüne,
Kırk dokuzda kimse bakmaz yüzüne,
Ellisinde kalır dul şehir kızı.

Elli beşte tad bulunmaz aşında,
Altmışında fayda yoktur işinde,
Altmış beşte tüy bulunmaz başında,
Yetmişinde olur kel şehir kızı.

Bu dünya fanidir sorup bilmesen,
Hocalardan nasihatı almasan,
Oruç tutup, namazını kılmasan,
Yatacağın yerin göl şehir kızı.

Ben **FAHRİ**'yim, bildiğimi söyledim,
Hakikatı size izhar eyledim,
Artık bu dünyayı yayla yayladım,
Beni defterinden sil, şehir kızı.

(Çelebioğlu, 1998: 455-457;
Kaya, 2004: 174-172)

Fehmi Gür (1914-1982)

BİR ÇOCUK DÜNYAYA GELDİĞİ ZAMAN

Bir çocuk dünyaya geldiği zaman,
Tuzlanır bir vakit girer kundağa.
Koyulur beşiğe, sallanır hemen,
Elenir belenir sıcak toprağa.

Bir yaşında tıpış tıpış hem yürür,
Anası, babası muhabbet verir,
Ona türlü libaslardan giydiren,
Sevk ederler kucaklardan kucağa.

İkisinde gören öper yüzünü,
Üç yaşında sürmelerler gözünü,
Dört yaşında söyler tatlı sözünü,
Beşinde benzer gül bitmiş çanağa.

Altısında sorsan, kendini bilir,
Yedisinde ön dişleri dökülür,
Sekizinde süt dişine yol gelir,
Dokuzunda benzer bülbüllü bağa.

On yaşında kalem alır eline,
On birinde neler gelir diline,
On ikide kendi gider yoluna,
On üçünde lebler benzer kaymağa.

On dörtünde gözü gönlü tok gibi,
On beşinde akıl başta yok gibi,
On altıda düşüncesi yok gibi,
On yedide terler gelir yanağa.

On sekizde bir sevdaya tutulur,
On dokuzda âşıklara katılır,
Yigirmide bir dilbere satılır,
İkisi bir çift girerler yatağa.

Yirmi beşte bir zevk içinde yaşar,
Otuzunda yüce dağlardan aşar,
Otuz beşte zikre, ya küfre koşar,
Sözüm yoktur olur olmaz ahmağa.

Kırk yaşında pişman olur işine,
Kırk beşinde çok şey gelir düşünene,
Ellisinde bir yel eser başına,
Yüzü soğur döner bir karlı dağa.

Elli beşte çoluk-çocuk bakmazlar,
Altmışta önüne ateş yakmazlar,
Altmış beşe bir sofraya sokmazlar,
Ayrı korlar yemeğini tabağa.

Yetmişinde yüz çevirir uşağı,
Dökülmüş tarlası, kalmış başağı,
Artık düşer aşağıdan aşağı,
Son deminde girer kara toprağa.

Söyle, **FEHMİ**, söyle kesme kısıdan,
Seksene giden yok, nasıl uzatam,
Allah sakla bizi cümle kazadan,
Yetişir cennetten akan ırmağa.

(Çiftlikçi, 2000: 147-148;
Kaya, 2004: 173-175)

Fehmi Gür

DÖNER

Evlât büyütmenin usulü budur,
Doğunca bir lâle sümbüle döner.
Bir yaşında yaprakların içinde,
Açılmamış gonca bir güle döner.

İkisinde ayak ayak gezinir,
Üç yaşında tatlı tatlı sevilir,
Dört yaşında dilden dile söylenir,
Beş yaşında şakır bülbüle döner.

Altısında çocuklarla dövüşür,
Yedisinde dişlerini değiştir,
Sekizinde kemâline erişir,
Dokuzunda lebleri bala döner.

On yaşında o yan bu yan yarışır,
On birinde sümbüllere karışır,
On ikide işlerine çalışır,
On üçünde kaşlar hilâle döner.

On dördünde libas ister giyinir,
On beşinde ona akıl verilir,
On altıda güzelliği görülür,
On yedide başka bir hala döner.

On sekizde aşk elinden yorulur,
On dokuzda benim diye kurulur,
Yirmisinde bir güzele sarılır,
Köpürmüş dalgalı bir göle döner.

Yirmi beşte yavru bulur kucakta,
Otuzunda burma bıyık kulakta,
Otuz beşte güller açar yanakta,
Çaylarda çağlayan bol sele döner.

Kırk yaşında akıllanır o kişi,
Kırk beşte bırakır yaptığı işi,
Ellide yuvadan uçurur kuşu,
Sarıp dökülen gazele döner.

Altmışında evlâdına güvenir,
Yetmişinde kim ne derse inanır,
Sekseninde sersem gibi dolanır,
Göz görmez, diz tutmaz bir hale döner.

Doksanında görün müşkil halini,
Yüz çevirir artık oğlu gelini,
Yüz yaşında bekler ölüm yolunu,
Yellerle savrulmuş bir küle döner.

Şimdi **yüz** yaşına giden bulunmaz,
Ömür para ile satın alınmaz,
Nasıl geldi, nasıl geçti bilinmez,
Altın iken şimdi bir pula döner.

FEHMI'nin halinden bilmeyen bilmez,
Derdine hiç kimse müşterek olmaz,
Şu fani dünyada hiç kimse kalmaz,
Gidip geri gelmez bir yola döner.

(Çiftlikçi, 2000: 999-1000;
Kaya, 2004: 183-185)

Fehmi Gür

FİDAN GİBİ

On birinde bir kız gördüm,
Bağda bitmiş fidan gibi.

On ikide huri melek,
Can içinde canan gibi.

On üçünde nazlı nazlı,
Bilirim ki, kibar sözlü,
Elâ gözlü, tabak yüzlü,
Kara kaşlı keman gibi.

On dördünde henüz gonca,
Boyu servi, beli ince,
Bayılıp düştüm görünce,
Vurdu beni doğan gibi.

On beşinde dudu dilli,
Zülüfleri sırma telli,
Güzeller içinde belli,
Yola yürür uman gibi.

On altıda yakar bizi,
Ölçer biçer söyler sözü,

Güzelidir çekilmez nazı,
Sarayında sultan gibi.

Yaş **on yedinin** çağıdır,
Gören aklını dağıdır,
Göğsü bir cennet bağıdır,
Gözler olmuş mestan gibi.

On sekizde bakar yola,
Dönmez artık sağa, sola,
Gözler bir müşteri ola,
Dolanır balaban gibi.

On dokuzda fırsat geçer,
Bir kuştur, kafesten uçar,
Yirmisinde olur naçar,
Yel götürür saman gibi.

FEHMİ bilir böyle fendi,
Düzer, koşar, söyler kendi,
Suyu kesik arka döndü,
Kurur gider bostan gibi.

(Çiftlikçi, 2000; 856; Kaya, 2004: 178-179)

Fehmi Gür

KIZLAR HAKKINDA DESTAN

Zuhur edip dünyamıza gelirse,
Bakın kızlar hakkındaki destana.

Bir yaşında her kim onu görürse,
Derler bir av gelmiş bizim oğlana.

İkisinde şakır bülbüller gibi,
Üç yaşında nazlı sümbüller gibi,
Dört yaşında deli gönüller gibi,
Beş yaşında benzer taze fidana.

Altısında tatlı tatlı sözleri,
Yedisinde kayıp olmaz izleri,
Sekizinde şahin gibi gözleri,
Dokuzunda benzer bağ u gülşene.

On yaşında kızın çoktur sevgisi,
On birinde saçlarının örgüsü,
On ikide bu bir Allah vergisi,
On üçünde bir ay doğar cihana.

On dördünde melek gibi seçilir,
On beşinde çaylar gibi içilir,
On altıda türlü donlar biçilir,
On yedide gören can verir sana.

On sekizde seller gibi coşarsın,
On dokuzda etrafına taşarsın,
İgirmide kam içinde yaşarsın,
Kadersizsin kaldın sen bu zamana.

FEHMİ der ki, hali budur kızların,
Niçin böyle soldu parlak yüzlerin,
Kimsenin yanında geçmez sözlerin,
Dönmüşsün bozulmuş bağa bostana.

(Çiftlikçi, 2000: 164;
Kaya, 2004: 176-177)

Fehmi Gür

ÜÇ YAŞIMDA FELEK ALDI GÖZÜMÜ

Üç yaşında felek aldı gözümü,
Dünyaya hasretim o günden beri.
Yazan katip kara yazmış yazımı,
Verdi bana bu acıklı haberi.

Gün geçtikçe aklım geldi başıma,
Erişmiştim **altı-yedi** yaşıma,
Felek düşman gibi çıktı karşıma,
Doldurdu kalbime gamı kederi.

Ömrüm **sekiz-dokuz-ona** erişti,
Her birimiz böyle bir yana düştü,
Babamın narından yüreğim pişti,
Gelmez yola giden döner mi geri.

On bir dedim **on ikiyi** geçirdim,
On üç-on dört dedim buluğa erdim,
On beşte feleğin zulmünü gördüm,
Hani bu dünyanın gümüşü zeri.

On altı-on yedi bildim yılları,
Ya Rab, bunca mahzun etme kulları,
Kırılırsa, bir yiğidin kolları,
Ona deyilmez ki, yoluna yürü.

On sekiz-on dokuz saydım seneyi,
Elime silinmez yaktın kınayı,
Görmedim ne fayda fani dünyayı,
Gidermiş dağlara göç sürü sürü.

Ömrüm geldi **igirmiye** karıştı,
İgirmi dördümde vardı savuştu,
Yirmi beşte alev başımdan aştı,
Biraz geri durun yakar sizleri.

İgirmi yediye varınca yaşım,
Gayet belâlıymış benim bu başım,
Feleğinen vardır büyük savaşım,
Hele nazar edip dön beri beri.

Yirmi sekizime vardığım zaman,
Yirmi dokuzumda evlendim hemen,
El sözüne uydum, sürmedim devran,
Bir çok zahmet ile gönderdim geri.

FEHMİ yaşım geldi **otuzu** buldu,
Otuz bire ayak basacak kaldı,
Samimi dostlarım hep düşman oldu,
Terk eylemek ilâzımdır bu yeri.

(Çiftlikçi, 2000: 308;
Kaya, 2004: 180-182)

Fevzî (?- 1932)

ÖLENE KADAR

Anadan doğunca bir sabi sıbyan,
Hak rızkını verir ölene kadar.
Ana kucağında besler büyütür,
O çocuk kendini bilene kadar.

Beşikten çıkınca değer **beşine**,
Anası babası düşer **peşine**,

Kim karışır ol Hûda'nın işine,
Sinni **on beş**ine dolana kadar.

On altı yaşında sel gibi akar,
Geceleri yatmaz işine bakar,
Kimisi ev yapar, kimisi yıkar,
Sinni **otuzuna** dolana kadar.

Otuz beş yaşında bulur kemali,
Kırk yaşında cem eyler biraz malı,
Ellisinde tam yüklenir vebalı,
Altmışta nihayet bulana kadar.

Yetmişinde gelir akli başına,
Seksende Azrail çıkar döşüne,
Kim karışır ol Hûda'nın işine,
Hasta eder canın alana kadar.

Kerpiç hazırlanır, suyu koyulur,
Avrat uşak birbirine koyulur,
Ölüm atı yüğrük olur duyulur,
Cenaze namazın kılana kadar.

FEVZÎ, ileriye varma, boş yere,
Hikmetinden sual etme, boş yere,
Aklın ermez yalan katma, boş yere,
Yat gayri kıyamet gelene kadar.

(**Özçalın-Gürpınar, 1938: 83-84; Kaya, 2004: 186-187**)

Feymanî (1942-)

YAŞ BASAMAĞI

İnsanoğlu, kandan cana dönünce,
Hak kudretten yeni bir şey var olur.
Dünya denen garip hana inince,
Gece gündüz işi ahüzar olur.

Bir yaşında dili döner kelama,
İkisinde seyran eder âleme,
Üç yaşında el uzatır kaleme,
Her sözü konuşur dili hür olur.

Dört yaşında gezmek ister çevreyi,
Beş yaşında tanır cümle çehreyi,
Altısında seçer bütün her şeyi,
Yedisinde yanakları bar olur.

Sekizinde akranyla dolaşır,
Dokuzunda halden hale ulaşır,
On yaşında dengi ile buluşur,
On birinde mavi renkler mor olur.

On ikide kanı kaynar yerinden,
On üçünde bir ses duyar derinden,
On dördünde sevda gitmez serinden,
On beşinde uzak-yakın bir olur.

On altıda başkalaşır dünyası,
On yedide gerçekleşir rüyası,
On sekizde coşar gönül deryası,
On dokuzda dünya başa dar olur.

Yirmisinde yuva arar kuş gibi,
Yirmi beşte kalbi katı taş gibi,
Otuzunda doluları boş gibi,
Otuz beşte engel aşmak zor olur.

Kırk yaşında kâmilane söz söyler,
Kırk beşinde arifane öz söyler,
Ellisinde çok bilse de, az söyler,
Elli beşte hayırları şer olur.

Altmışında her yanında bir sızı,
Altmış beşte olur kadere razı,
Yetmişinde çıkmaz aklından mazi,
Yetmiş beşte eli işten dâr olur.

Sekseninde beli olur yay gibi,
Seksen beşte akli baştan zay gibi,
Doksanında arzuları vay gibi,
Doksan beşte bir ihtiyar pir olur.

Yüz yaşında çıkar kuzu dişleri,
Yüz onunda biter cümle işleri,
Yüz yirmiye ulaşıya da yaşları,
Birgün **FEYMANÎ**'de gözden sır olur.

(Kaya, 2004: 392-394)

Halil (1963-1928)

DOĞUNCA ANADAN¹⁷

Doğunca anadan bir sabi sübyan,
Hak rızkını verir ölene kadar.
Ana kucağında besler büyütür,
O çocuk kendini bilene kadar.

¹⁷ Fevzinin yaşnaməsi ilə variant təşkil edir.

Beşikten çıkınca değer beşine,
Anası babası düşer peşine,
On yaşında gayret eder işine,
Onun yaşı on beş olana kadar.

On altı yaşında sel gibi akar,
Gece gündüz yatmaz, işine bakar,
Kimisi ev yapar, kimisi yıkar,
Sini otuzuna dolana kadar.

Otuz beş yaşında bulur kemali,
Kırkında kazanır cem eder malı,
Ellisinde tam yüklenir vebali,
Altmışta nihayet bulana kadar.

Yetmişinde gelir aklı başına,
Seksende Azrail çıkar döşüne,
Kim karışır ol Hüda'nın işine,
Hasta eder canın alana kadar.

Kerpiç hazırlanır, syu koyulur,
Ölüm atı yüğrük olur, duyulur,
Oğul evlât birbirine koyulur,
Cenaze namazın kılana kadar.

HALİL, daha öte gitme, boş yere,
Hikmetinden sual etme, boş yere,
Bilmiyorsan yalan katma, boş yere,
Yat gayrı kıyamet gelene kadar.

(Kubilay Dökmetaş Arşivi)

Hamza Giray (?-?)

GÜZELLERİN ÖMRÜ

Üç yaşında bülbülleşir dilleri,
Beş yaşında derer gonca gülleri.

On yaşında kabahati sorulur,
On beşinde el içinde kurulur.

Yirmisinde kalem oynar kaşında,
Otuzunda olur akli başında.

Otuz beşi bulur bulmaz ah çeker,
Kırk yaşında gözlerinden yaş döker.

Kırk beşinde saçında ak görünür,
Ellisinde gençliğine yerinir.

Altmışında ince beli bükülür,
Yetmişinde kirpikleri dökülür.

Sekseninde fark edemez gözleri,
Doksanında anlaşılmaz sözleri.

Yüz yaşında beyaz gömlek bürünür,
Menzil biter ahrete yol görünür.

(Memişoğlu, 1966: 114; Kaya, 2004: 188)

Hasan (Geycekli) (1902- ?)

GÜZEL

Bir güzelin yanağında al olur,
Kakülünde ipek gibi tel olur,
Güzeli seven zaten deli olur,
Beli'nce, boy'uzun olur güzelin.

Gider iken etrafına bakınmaz,
Güzel olan altın, inci takınmaz,
Serbest olur, hiç kimseden sakınmaz,
Benzi beyaz, gözü çakır olur güzelin.

Çene kalkın, döş ileri yumruya,
Güzelin bakışı benzer kumruya,
Saçı siyah, kakülleri ebruya,
Yürüyüşü talim olur güzelin.

On dördünde güzelliğin çağına,
On beşinde bülbül konar bağına,
On altıda kimse varmaz sağına,
On yedide seker ceylana döner.

On sekizinde döner selvi dalına,
On dokuzunda benzer oğul balına,
Yirmisinde döner cennet gülüne,
Yirmi birde gözler şahane döner.

Yirmi’kide güzelliğin bildirir,
Yirm’üçünde ağlayanı güldürür,
Yirmi dördte dertlileri öldürür,
Yirmi beşte gökte turnaya döner.

Yirm’altıda hiç doyulmaz nazına,
Yirm’yedide bak kolunun bezine,
Yirm’sekizde döner Balkan kazına,
Yirm’dokuzda yeşil ördeğe döner.

Otuzunda tatlı söyler sözünü,
Otuz birde peçelenir yüzünü,
Otuz’kide Hakk’a bağlar özünü,
Otuz üçte tadil-erkana döner.

Otuz beşte geçer güzelin çağı,
Kırkında bozultur bahçesi bağı,
Kırk beşinde solar gerdanın ağı,
Ellisinde yetkin çimene benzer.

Elli beşte hiç bakılmaz güzele,
Altmışında döner yetkin gazele,
Yetmişinde yerer kendi yerinir,
Yetmiş beşte yerer yergine döner.

Sekseninde kalkmasına erinir,
Doksanında hiç kalkamaz sürünür,
Doksan beşte hayatından usanır,
Yüz yaşında sabi sübyana döner.

AŞIK HASAN der ki, gelip geçenler,
Aşk elinden dolu bâde içenler,
Bu dünyaya gelip, konup göçenler,
Bu dünya bir hayal, hem düşe döner.

(Geyceklî Âşık Hasan, 1977: 61-62; Kaya, 2004: 189-190)

Hayati Vasfi (?-?)

ÖMÜR DESTANI

Bir insan cahana adım atınca,
Çocukluk yolları düz olur gider.
Girer **dört beşine** kendi halınca,
Eli, ağzı, burnu toz olur gider.

Beş yaşında süsü olur ocağın,
Altısında tadı kalmaz kucağın,
Onunda bekçisi bahçenin bağın,
Çağlaya ham deme, tez olur gider.

Ne ağıtlar ağlar meme uğrun
Ninnilerle uyur ana bağrında,
Yol ilerledikçe ömür cığırında,
Açılır dilleri söz olur gider.

Kız ise, **onbeŖte** tarar telini,
Haramdır, kimseye açmaz dŖn,
Beller bir taraftan kadın iŖini,
Hançer bakıŖları naz olur gider.

Erkekse, bir yana yıkar Ŗapkayı,
Gönlünce güzelden çıkarır payı,
Yamalıklı giymeŖ Ŗalvar, hırkayı,
Bıyığı burnuna ss olur gider.

Kızlar **on yedide** tartar kendini,
Taliplilerinden arar dengini,
Var ise sevdiği sürer cengini,
AŖk için ne çekse az olur gider.

Tecrübe eyledim hiç hilaf değil,
İnanmazsan, sına sözüme eğil,
Bir yiğit vermiŖse kötüye meyil,
Namı lekelenir pis olur gider.

Yirmi beŖe doğru ko yiğit ağı,
EŖi uygun ise oynatır dağı,
Meyve verir dallar, yeŖerir bağı,
Bastığı kayalar iz olur gider.

Otuzunda derer gl, ayvayı,
Fidan iek açar verir meyvayı.
Tecrübesi artar, durulur ayı,
CoŖkun bahar ayı yaz olur gider.

Otuz beşe doğru ortalar yaşı,
İşler bu arada en uygun işi,
Fakirlik, zenginlik bir devlet kuşu,
Yiğit sevdiğinden haz alır gider.

Kırk yaşında tamam olur bilgisi,
Kırkbeşinde olmaz şerle ilgisi,
Ellisinde zayıf düşer sevgisi,
Yaprak dökümüdür güz olur gider.

Ellibeşte gücü yetmez oğluna,
Altmışta kırıksık düşer boynuna,
Kız hizmete gelmez, karı koynuna,
Nisana erişmiş buz olur gider.

Altmış beşte dul kalırsa yazıktır,
Gelinin sitemi yağlı azıktır,
Yetmişinde bostanın bozuktur,
Yetmiş beşte çürük koz olur gider.

Bundan yukarısı beladır başa,
Yaşlılar gençlerden muhtaç yoldaşa,
VASFİ, sonun ölüm, ister bin yaşa,
Ömür biter, hayat düz olur gider.

(Hayati Vasfi, 1973: 125-128)

Hodlu Noksani (İbrahim Muratoğlu) (1922-1964)

BAŞLANGIÇ

Lem-yezeli “Kün” emrine deyince,
Herkes dereceyle zamana geldi.
Bekledi bir zaman ezel ervahı,
Zaman hitam buldu dehana geldi.

Dokuz ay yaşadı karanlık yerde,
Yoktur bir haberi bilmez ne derde,
Doluyor çilesi encam seferde,
Dokuz aydan sonra cihana geldi.

Gelince dünyaya ağladı, güldü,
Bilmek kâr zararı bir karar kıldı,
Bir zaman kundakta beşikte kaldı,
İştitti öğrendi lisana geldi.

Dolaştı bir zaman elde kucakta,
Deyince **üç-beş** yaş gezer sokakta,
Sevilir her zaman evde, otağda,
Yedisinde aklı başına geldi.

Ahbap buldu sağa sola dolaştı,
Yaşı vardı **on-on bire** yanaştı,
Ceht ederek işe güce karıştı,
Varıp da **on dört-on beşine** geldi.

On beş yaş deyince çok ahbap düzdü,
Arz edip seyranı düşünde gezdi,
Gördüğü güzelden bir himmet sezdi,
Gönül gülşeninde coşuna geldi.

On sekizde libas giyer süslenir,
Gezip dolaşmadan gayet hazlanır,
Gezer gönlü bir güzele yaslanır,
Gördüğü güzeller düşüne geldi.

Şükrolsun Hüda'nın bin bir işine,
Su katmasın felek pişmiş aşına,
Mevlâ'm hayırlısın versin başına,
Geçti günler **otuz** yaşına geldi.

Vardı **otuz beşe** erdi kemâle,
Fazla sahip oldu servete mala,
Yaşadı bir zaman eşiyle bile,
Yaş kemâlde hayat hoşuna geldi.

Cennete benziyor hiç yoktur farkı,
Dilleri dönüyor her zaman şarkı,
Yaş tecavüz etti **otuz beş-kırkı**,
Geçti günler çağı boşuna geldi.

Çarnaçar bağlıdır gönül eşine,
Çağ erişti tamam **kırk beş** yaşına,
Yatarken hanımı gitmez hoşuna,
Yokuşta ayaklar geriye geldi.

Artmıyor eşine olan sevgisi,
Küskün birbirinden bilmez hangisi,
Düşmüştür gönlüne ahret sevgisi,
Atladı **kırk beşi elliye** geldi.

Düşer öz haline, düşmez niyaza,
Kılar beş vaktini koymaz kazaya,
Gece gündüz devam eder namaza,
Yaşı **altmış** gönül seyrana geldi.

Yaşı **altmış** usandırdı evini,
Kuvveti yok avlayamaz avını,
Pas tutmuştur dizlerinin yayını,
Binde bir yoldaşı aklına geldi.

Seksen-doksan dedi kalkıp oturmaz,
Tevhidini dil ucundan götürmez,
Ecel geldi yatağına yatırmaz,
Yüz yaşında önü toprağa geldi.

Hoca telkin verdi okudu Kur'an,
Yardım etsin orda ol Gani Yezdan,
Açıldı bir kapı, emr oldu tezden,
Sual melekleri peşine geldi.

Kabir melekleri sual sorunca,
"Rabbin kimdir nebin kimdir?", - deyince,
Dünyadan yaptığı inceden ince,
Her suale cevap diline geldi.

Cevap verdi, asla kalmadı noksan,
Yaradanim arda eyledi ihsan kıldı,
Beş vaktini dünyada baksan,
Dünyalık yaptığı gûşuna geldi.

Fazla değil dersim bildim bu kadar,
Bekledi bir zaman bilmem ne kadar,
İsrafil sûrunu vurana kadar,
Emr oldu mahlukat divana geldi.

Açtılar evrakın okundu bir bir,
Emr oldu cennete durmadan gir,
Verildi emrine gılman ile hur,
Dünyadaki eşi yanına geldi.

Geçirdi üç alem, dördüncüdür bu,
Yedi cennet taam içti Kevser su,
Bu yalan dünyadır, hakikati o,
Buldu yaşanacak yerine geldi.

Dileğim Mevlâ'dan her saat, her an,
Mevlâ'm, nasip eyle, edeyim seyran,
Herkes tam verdin ben neden **NOKSAN**,
Tevhidin dilimde birine geldi.

(Karadeniz, 2000: 17-
19; Kaya, 2004: 412-415)

Hüseyin Çırakman (1930-)

YAVAŞ-YAVAŞ

Yaşın tam **on beşi** bulduğu zaman,
Verdiğin ikrarda dur yavaş yavaş.
Seni mecnun eder bir kaşı keman,
Görünmeğe başlar sır yavaş yavaş.

Yirmisinde akıl biraz durulur,
Boşa gezen kişi tezden yorulur,
Hoş gönülde yüksek saray kurulur,
Aşkın kilidini kır yavaş yavaş.

Artık **yirmi beşte** dalan işine,
O geçen günlerin girer düşüne,
Gayri düşmez olun sevda peşine,
Senden yüz çevirir yar yavaş yavaş.

Otuzunda düşün borcunla derdin,
İşte şimdi tamam murada erdin,
Dünya alemini seyr edip gördün,
Geçim yollarını sor yavaş yavaş.

Hazır olan malı yeyip içtiysen,
Bir hozan tarlaya tohum saçtıysan,
Vefasız yar ile konup göçtüysen,
Bu dünya başına dar yavaş yavaş.

Kırk yaşında beyaz düşer saçına,
Yorgunluk sızısı girer içine,
Uzak düşen yetişemen gücüne,
Ahiret kaydını gör yavaş yavaş.

Ellisinde ecel gelir dokunur,
Nasip ise Kur'an okunur,
Altmışında kayıtların yıkılır,
Hazırlanır mezar gir yavaş yavaş.

Çoluk çocuk döker gözün yaşını,
Sorguya çekerler garip başını,
HÜSEYİN der, burda bitir işini,
Toprağa karışır ser yavaş yavaş.

(Sevengil, 1967: 257-258, Kaya, 2004)

Hüseyin Nebih – Nazan Beledoğlu (?-?)

BENZER

Haktaala bir kişiye evlat verince,
Bahçelerde bitmiş fidane benzer.

Bir yaşında olunca dili bülbül gibi şakır,
İki yaşında sarhoş gibi bulanır.
Üç yaşında her nesdei dolanır,
Dört yaşında boyu büyür salınır,
Beş yaşında bağ ile bosdane benzer.
Altı yaşında düşürür dilin,
Yedisinde beyan eder düşün,
Sekizinde mühgem görür işin,
Dokuzunda servi revane benzer.
On yaşında gonca güldür açılır,
Onbirinde abu hayat içilir,
Onikisinde kaşları kemane benzer,
Onüçünde mahitabane benzer.
Ondördünde güzelliğin çayıdır,
Onbeşinde gören aklını dağıdır,

Onaltısında göğsü cennet bağıdır.
Onyedisinde daş devirmiş bağırını,
Onsekizinde gözedir didarını,
Ondokuzunda terk eylemiş arını,
Yirmisinde yırtıcı aslana benzer.
Yirmibeşinde bağı dağı çaylemiş,
Otuzunda akar sular gibi durulmuş,
Kırkında şerat evine varmış,
Ellisinde hep gördüğü düş olur.
Altmışında yaş endirir gözüne,
Yetmişinde duman çeker gözüne,
Sekseninde sızı ener dizine,
Doksanında kimse bakmaz yüzüne,
Yüz yaşında yerle yeksan olur.

(Atun, 2002: 229-230)

Hüseyinoğlu Balı (XX)

VAR ETTİ

Vasf edeyim size şimdi derdimi,
Mevlâ'm beni nerelerde yarattı.
Yapılı düzenli mamur bir evde,
Yoğurdu balçığım yoktan var etti.

Bir kıyamet koptu herkes davada,
Gezer eğlenirdim düzde, ovada,
Her şeyim yerindeydi zengin yuvada,
Okuturdu babam beni mektepte.

Babam zengin idi hatırım yüzde,
Ol zaman itibar çok idi bizde,
Kervanım yürürdü yokuşta düzde,
Felek benim tahtım, sarayım yıktı.

Yedi-on yaşında kuzu güderdim,
On iki yaşında çifte giderdim,
Çok ağır işlere yetmedi gücüm,
Malsız kaldım akıl başımdan giti.

Otuzunda aşık oldum bir güle,
Otuz beşinde ben düştüm dile,
Kırk yaşında şair olmuştum bile,
Bu ömür böyle gelip giti.

(Çelebioğlu, 1998: 479-480;
Kaya, 2004: 198-199)

İcazet (1901-1970)

KABİR TAŞINA DOĞRU

Geçirdik **bir** yaş **beşine** değdim,
On yaşında biraz kendimi ovdum.
Taradım saçımı, fesimi eğdim,
Gayrı vardım **on beş** yaşına doğru.

Şu dünyada bir gün görmedim hergiz,
Güller domurlandı, açıldı nergiz,
On sekiz yaşına değince bir kız,
Ker çeker kirpiğe kaşına doğru.

Yirmisinde azgın tutar yüzünü,
Gayrı ona buna diker gözünü,
Ban'alsınlar falancanın kızını,
Gayrı düşer nefsin peşine doğru.

Dünyada murada ereyim deyi,
Hiç değil bir devran süreyim deyi,

Kimi kızı güzel göreyim deyi,
Gönül çıktı damın başına doğru.

Otuzuna vardım ezel almadım,
Döküldü bağlarım gazel almadım,
Kötüye kul oldum güzel almadım,
Akranım emsalim eşime doğru.

Kırk yaşımda sakalıma ağ düştü,
Ellisinde gayrı vaktimiz geçti,
Altmışında ecel geldi savuştu,
Biz uğradık gönül kışına doğru.

Yetmişinde işe varmıyor elim,
Sekseninde gayrı büküldü belim,
Doksanında tamam yaklaştı ölüm,
Düştü Azrail'in peşine doğru.

İCAZET'im, yaşın **yüz** olsun tamam,
Hazırla kefenim getirttir imam,
Gayrı ahır vakit vademiz tamam,
İsmim yazın kabir taşına doğru.

(Aslanoğlu, 1974: 20;

Kaya, 2004: 200-201)

İrfani (XIX)

HAL OLUR

Kızları gördükçe bir sevdaya erenler,
Birgün olur bir acaip hal olur.
Bir kız hemen **on** yaşına girince,
Açılmadık bir tomurcuk gül olur.

On birinde mah yüzüne bakılır,
On ikide kızın kahrı çekilir,
On üçünde al gül olur açılır,
On dördünde her bir yanı bal olur.

On beşinde sevda düşer başına,
On altıda yadlar girer düşüne,
On yedide gezer kendi başına,
Çok sallama zülüfleri yel alır.

On sekizde gayet yüksekten uçar,
On dokuzda gözlerinden kan saçar,
Yiğirmide sevdiğinden vaz geçer,
En sonunda bir kötüye kul olur.

Sabahtan seherden inerler düze,
Kımalı parmağı sürmeli göze,
Çok heves etmen kocamış kıza,
Ondan çeşit çeşit oyunlar olur.

(Atlay, 1997: 77-78;
Kaya, 2004: 202-203)

İrfani

YAŞ DESTANI

Ezel benim bu cihâna gelişim,
Hudâ'dan emr oldu düştüm erkâna.
Ana erkânında kaynaşıp piştim,
Berkişüben döndüm bir katra kana.

Üç ayımda silkünüben deprendim,
Dört ayımda yatar iken uyandım,
Altı ayda mugammeye bağlandım,
Gövdem her yanına düştü nişâne.

Dokuz ay, dokuz gün, dokuz saatta,
Baş yazım yazıldı kurreti hatta,
Va'dem tamam oldu sığmam bu ette,
Hak'an emir oldu geldim cihâna.

Geldi göbeğimi kesti bir karı,
Âh u figân ile ağlattı zârı,
Bir çift şamamadan emdim şekeri,
Ata ile ana oldu bahâne.

Ay günün ışığı çaldı gözüme,
Sevinip şâd oldum özü özüme,
Ağlamak perdesi tuttum yüzüme,
Gece gündüz incittiğimiz ana.

Bir yaşımda çiçek ile büründüm,
Yaş yarımında dört ayaklı yüründüm,
Ayağım tutmazken yerde süründüm,
Sütü azırgadım diş bastım nâna.

İki yaşımda su umdum, içmedim,
Büyük küçük birbirinden seçmedim,
Sudan, ateşten, hem taştan kaçmadım,
Ne dar(ı)lana baktım ne yalvarana.

Üç yaşımda ben hasırlar çiğnedim,
Dört yaşımda eşdaşımla oynadım,
Beş yaşımda bir zerrece kaymadım,
Gönül isterdi ki orda bezene.

On yaşımda aklım geldi de bâri,
On ikide yitirmedim dinarı,
On üçte fehm ettim her bir hüneri,
On dördünde gönül bir ad kazana.

On beşimde bedirlenmiş ay oldum,
Atama anama külli sa'y oldum,
Belim kuvvetlendi katı yay oldum,
Yeni döndüm şems ü kamer civana.

On sekizde gezdim hemdem bulmağa,
Gönül heves etti bir yâr almağa,
Yigirmide döndüm devrilmez dağa,
El içinde adım sanım dallana.

Yigirmi beşimde serimden geçtim,
Gönül havalandı kaynayıp coştum,
Bahar seli gibi akıp karıştım,
Gürleyüben dav(da'va) kılardım aslana.

Otuzumda nâmerdliğe uymadım,
Aldım hayıfımı, kinim koymadım,
Dünyada hiç gam kasâvet duymadım,
Her ne iş tuttumsa merd ü merdâne.

Otuz beşte yeni bildim ölmek var,
Eğri yoldan doğru yola gelmek var,
Mizan olup Sur düdüğü çalmak var,
Ettiğim isyanlar geldi gümâna.

Kırk yaşında mizan gibi kurtuldum,
Sevdâdan usandım yârdan yorulduğum,
Aktım çöşkun sular gibi duruldum,
Yattı dalgam dahi kalkmaz çalkana.

Ellisinde biraz keyfim bozuldu,
Eridi ciğerim, yağım süzüldü,
Ayağımız hareketten üzüldü,
O vakt bildim dünya kalmaz insana.

Altmışımda yine tuttum tavımı,
Çok çalıştım alabilmem avımı,
Nâçarlıktan bende sürdürdüm davımı (dâvamı),
Güç yetmedi dostluk saldı düşmana.

Yetmişimde ağır beni çürüttü,
Üç yüz altmış âzam feryâda gitti,
Vücut ağırlığı canıma yetti,
İllâ dış ağrısı sardı amana.

Seksenimde kimse sözüm tutmadı,
Büyük küçük dahi rağbet etmedi,
Gönül giden yere ayak gitmedi,
Gidişi dolaşır o yan bu yana.

Doksanımda ecel başa asıldı,
Kale burcu bedenlerim basıldı,
Yüz yaşında nefesimiz kesildi,
Can çekildi, cesed kaldı virâne.

Kavim kardeş yığıldılar, geldiler,
Gözyaşıyla kisvetimiz aldılar,
Bizi bir beş arşın ağa sardılar,
Cismim tapşırıldılar ulu zindana.

Münkir Nekir geldi kesti yanımı,
İlâhi, yoldaş et sen imânını,
Keşke kaldırsaydım şek gümânımı,
Bizi nasip eyle uçmak cinâna.

Gör ki neler geldi civan başıma,
Felek zehir kattı pişmiş aşıma,
Herkes koyup gitti kendi işine,
Başladılar âlem cümle handâna.

İRFÂNÎ'yem, bu söz yâdigâr kalsın,
İşiten ağalar bir ibret alsın,
Kadir Allah cümlemize yâr olsun,
Onlar sâyesinden öksüz İrfan'a.*

(Çelebioğlu, 1998: 406-409;
Kaya, 2004: 204-208)

İzni (1850-1928)

GÜZELLER DESTANI

Dinleyin, güzeller, medhiz edeyim,
Anadan doğandan firkatlanırsınız.
Alır ebe nine sarar kundağa,
Yatar kundak içre rahatlanırsız.

Rahatlıkla başlar bî-hod düşmeye,
Başınız koyanda pembe döşeğe,
Bir haftadan sonra çıkıp beşiğe,
Emer ana sütünden lezzetlenirsiniz.

Lezzet bulur süttən dil damağınız,
Ondan gözetlersiz sol u sağınız,
Oynamağa başlar el ayağınız,
Dört yana gezmeye kudretlenirsiniz.

Kudretler sahibi verir ihsanı,
Bir ufak Zerreden Halk edip sani,
Vücuda getirir tuti lisanı,
“Ana baba” diye sohbetlenirsiniz.

* İrfaninin bu yaşnaməsi ilə Vartanın “Ömür Destanı” arasında variantlıq mövcuddur.

Ana baba sohbetizden severler,
Büyüteyçin sizi gayet everler,
Pekleşir pazılar dolar damarlar,
Artık günden güne kuvvetlenirsiniz.

Kuvvet ile her maniye bozmaya,
Sa'y edersiz mekteplere gezmeğe,
Dersiz çıkar okumaya yazmaya,
Tenhada eş bulup çok dertlenirsiniz.

Dert ile yanarsız aşk ateşine,
Âşıklar alırlar aşk hartasına,
Ondan kadem basıp on altısına,
Artık günden güne kıymetlenirsiniz.

Kıymet ile bilir âlem kadriniz,
Cennet bahçesine döner sadrınız,
Vechim üzre ziya verir bedriniz,
Erişip kemela devletlenirsiniz.

Devletli emriniz varır her yere,
Haber alan düşer ah ile zara,
İsmiz gelin olur verirler ere,
Bir cuma gecesi halvetlenirsiniz.

Havlet eder o gece bir kocaman,
Geçmeden araya bir nice eyyam,
Dokuz ay dokuz gün olanda tamam,
Bir uşak getirir evlatlanırsız.

Guş verirsiniz evlâdızın sözüne,
Doyamazsınız cilvesine nazına,
Ondan kadem basıp tam **otuzuna**,
Ev tamir etmeye gayretlenirsiniz.

Gayretli gezersiniz hane işine,
Artık duş olursunuz gam telaşına,
Ondan kadem basıp **otuz beşine**,
Na-mahrem görmeyip dikkatlanırsız.

Dikkat eyle kimse koyma yakına,
Hubluk gider duş olmazsın farkına,
Ondan tamam kadem basıp **kırkına**,
Oğl-uşak anında tabiatlanırsız.

Tabiatsız olur aşikâr belli,
Oturup kalkanda erkânlı yollu,
Haçan ki yaşınız olanda **elli**,
Gider hay-vayınız sükutlanırsız.

Çoklarını gördüm sukuta düşe,
Kıldığı fiiller bir bir yetiše,
Ondan kadem basıp tamam **altmışa**,
Oturup kalkmağa illetlenirsiniz.

İlletlenir gördüm nice çok âlem,
Bir dinler iseniz nasihat edem,
Altmıştan yetmişe basanda kadem,
Akıl firasetten killetlenirsiniz.

Killetlenir aza hak ile yeksan,
Mevlâ'm kudretinden eyleye ihsan,
Her haçan yaşınız olanda **seksen**,
Ecel pazarında mezatlanırsız.

Mezatiniz kimse vermez noksana,
Âşıkın sözüne güzel baksana,
Seksenden çıkar yaşınız **doksana**,
Bakılmaz yüzünüze hoyratlanırsız.

Hoyratlık tez başa sevdiğim,
Bu söz sana değil haşa sevdiğim,
Salma beni dağa taşa sevdiğim,
Turunç memeleri şişe sevdiğim,
Su yetişir bu ateşe sevdiğim,
Yoksa İZİNİ yanar hasretlenirsiniz.

(Özder, 1978: 7-8; Kaya, 2004: 209-212)

Karacaoğlan (XVII)

BENZER

On birinde bir yar sevdim,
Yeni açmış güle benzer.

On ikide şeker şerbet,
Oğul vermiş bala benzer.

On üçünde gözün süzer,
Zülfünü gerdana düzer,
Kargı kemiş gibi uzar,
Boyu selvi dala benzer.

On dördünde bedir bedir,
Dostunun ikrarın güder,
Nere çeksen ora gider,
Boynu toklu kula benzer.

On beşinde yaşar yaşın,
Her örnekten bağlar başın,
Tenhalarda arar eşin,
Tez alışkın tele benzer.

On altıda kurt bilekli,
Yüreği Hakk'a dilekli,

Sağrısı yeşil örekli,
Esen poyraz yele benzer.

On yedide deli dolu,
Hiç bilmez gittiği yolu,
Has bahçenin gonca gülü,
Kız tenhada tele benzer.

On sekizde geçer göçü,
Kız oğlana bulur suçu,
Gelinin ibrişim saçı,
Kızın altun tele benzer.

On dokuzda olur hasta,
Zülüfleri deste deste,
Gelin şeker şerbet tasta,
Kız petekte bala benzer.
Naçar, **KARAC'OĞLAN**, naçar,

Aşkım kitabını açar,
Yirmide vakti geçer,
Geçmez akça pula benzer.

(Ergun, 1958: 241-243; Cumbur, 1973: 330-331;
Kaya, 2004: 217-218)

Karacaoğlan

DOKUZ AYLIK YOLDAN SEFERE GELDİM

Dokuz aylık yoldan sefere geldim,
Dünya denen yere indirdin beni.
Koymadın bir zaman murâd alayım,
Geldiğime pişman ettirdin beni.

Bunca vakit kucaklarda eğlendim,
Eğlendim de çaputlara belendim,
Bir zaman da beşiklerde sallandım,
Anamın sütüne kandırdın beni.

Peşine de deli gönül peşine,
Değirmenler döner çeşmim yaşına,
Varır varmaz **on üç-on dört** yaşına,
Kara sevdalara saldırdın beni.

Yigirmide boz bulanık sel idim,
Otuzunda çevre yanım göl ettim,
Kırk yaşında hayrım şerrim tanıdım,
Türlü sevdalara yeldirdin beni.

Ellisinde yönüm yokuşa düştü,
Altmışında hazır bildiğim geçti,
Yetmişinde gayri tebdilim şaştı,
Artık yavaş yavaş indirdin beni.

Sekseninde kemiklerim ezildi,
Doksanında beratçığım yazıldı,
Yüz yaşadım kabirciğim kazıldı,
Şol kara toprağa gönderdin beni.

KARAC'OĞLAN eydür yakıp yandırdın,
Aşkın dolusunu verdin kandırdın,
En sonrada Azrâil'i gönderdin,
Birden doğmamışa döndürdün beni*

(Ergun, 1958: 75; Cumbur, 1973:
318-319; Kaya, 2004: 213-214)

Karacaoğlan

GÜL OLUR

Sevda sevda derler, behey yarenler,
Görmeyene bir acayıp hal olur.
Varıp bir kız **on** yaşına girince,
Açılmadık bir tomurcuk gül olur.

On birinde mah yüzüne bakılır,
On ikide kızın kahrı çekilir,
On üçünde ak gül olur açılır,
On dördünde her bir yeri bal olur.

On beşinde sevda düşer başına,
On altıda yadlar girer düşüne,
On yedide gezer kendi başına,
Çok sallanma zülüflerin tel olur.

On sekizde gayet yüksekte uçar,
On dokuzda gözlerinden kan saçar,
Yirmisinde sevdiğimiz vaz geçer,
Son deminde bir kötüye kul olur.

* Doğan Kayaya görə, bu yaşnamə bir az fərqli bir şəkildə Aşiq Saidə də aid edilmişdir. “Anamın rahminde yarattın beni” şerini buna misal olaraq göstərir.

KARAC'OĞLAN der ki, kaşları kara,
Yüreğime urdun hançersiz yara,
Çok varıp gelirsen olmaz bir yere,
Ya muhabbet kalkar ya bir hal olur.

(Ergun, 1958: 75; Cumbur, 1973:
335-336; Kaya, 2004: 219-220)

Karacaoğlan

HAKK'IN KANDİLİNDE GİZLİ SIR İDİM

Hakk'ın kandilinde gizli sır idim,
Anamın beline indirdin beni.
Ak mürekkep idim kızıl kan ettin,
Türlü irenlere yandırdın beni.

Anamın karnında ben neler gördüm,
Yedi derya geçtim ummana daldım,
Dokuz aylık yoldan sefere geldim,
Bir kapısız hana indirdin beni.

Ben de bildim şu dünyaya geldiğim,
Tuzlandım da çaputlara belendim,
Bir zaman da beşiklerde eğlendim,
Anamın sütüne kandırdın beni.

Beş yaşında akıl geldi başıma,
On yaşında gider oldum işime,
Varıp da değince on beş yaşıma,
Bir kuru sevdaya yeldirdin beni.

On beş yaşadım **yirmiye** yol aldım,
Otuzunda çevre yanım göl oldu,
Kırk yaşadım hayrım şerrim bell' oldu,
Hayrımı şerrimi bildirdin beni.

Ellisinde yaşıım yarısın geçti,
Altmışında yolum yokuşa düştü,
Yetmişinde biraz tebdilim şaştı,
Mertebe mertebe indirdin beni.

Sekseninde beratçığım yazıldı,
Doksanında kan damarım üzüldü,
Yüz yaşında âzalarım çözüldü,
Bir sabi mâsuma döndürdün beni.

KARAC'OĞLAN der ki, yaktın yandırdın,
Ecel şerbetini verdin kandırdın,
Emreyledin Azrâil'i gönderdin,
Hiç de doğmamışa döndürdün beni.

(Ergun, 1958: 76-77; Cumbur,
1973: 321-322; Kaya, 2004: 215-216)

Kayhani (Nizamettin Kayhan) (1957-1999)

GÜLÜ GÜZELİN

Meth eyleyim size güzelin özün,
On üçünde açar kapalı gözün,
Yaş **on dört** deyince anlamaz sözün,
On beşinde açar gülü güzeli.

On altıda oynar küheylan tayı,
Cemali aratmaz yıldızı ayı,
Kaşları kemandır kirpikler yayı,
Çekilir yüzünden tülü güzelim.

On yedide olur sel gibi taşkın,
Kimi sevdiğini bilmez ki, şaşkın,
Gönlünde yanıyor ateşi aşkın,
Savrulur rüzgarda külü güzelin.

On sekiz deyince lal olur dili,
Ekilir gönlüne muhabbet gülü,
Sarpa vurur yine ceylanın yolu,
Uğramaz engine yolu güzelin.

KAYHANÎ'yem, der ki, dimdiktir başı,
Gözü görmez olur ekmeği, aşı,
Yirmiye gelince güzelin yaşı,
Sarar bir yiğidi kolu güzelin.

(Kayhan, 1996:
54; Kaya, 2004: 411)

Kelami (?-?)

GİDER

Anadan dünyaya gelince insan,
Ayrı ayrı isim takılır gider.
Onunda kendini bilince insan,
Hayatın seline dökülür gider.

On beş yirmisinde eşini arar,
Yirmi altısında dağları yarar,
Otuzunda hayal düşünüyü kurar,
Kırkında ümidi yıkılır gider.

Kırk beşinde gayrı buruşur yüzü,
Ellisinde yanar kül olur özü,
Altmışında tutmaz ayağı dizi,
Yetmişinde derman çekilir gider.

Sekseninde benzer çocuğa huyun,
Doksanında durur çalışmaz beyin,
Fidana benzeyen o salvi boyun,
Yüzüne girince bükülür gider.

KELAMÎ'yem ecel suyun yatarsın,
Gider kabristanı mesken tutarsın,
Bilinmez ki kaç bin asır yatarsın,
Etin kemiğinden sökülür gider.

(Kaya, 2004: 395)

Kerim (XIX)

ELİM BOŞ GELDİ, ELİM BOŞ GİTTİM

Yorgana **bir** yaşında belendim yattım,
İki yaşında südün eserin daddım,
Üç yaşında ben memeyi tepettim,
Dört yaşında gezer oldum mekâna.

Mekânın **beş**inde nâsı görünce,
Altısında döngerince,
Yedisinde hem dişi dişeyince,
Sekizinde sanki döndüm insana.

Dokuzunda libasıma ah ettim,
Onunda biraz mektebe salındım,
On birinde pek beğendi ustadım,
On ikide cehd eyledim Kur'an'a.

Kuran'ım **on üç**ünde tamam edince,
On dördünde ben büluğa erince,
On beşinde şaştım güzel görünce,
On altıda gönül verdim bir cana.

On yedide bir cane yapıştım,
On sekizde kimi gördüm ise kapıştım,
On dokuzda diktiğim dallara düştüm,
Yirmisinde sanki döndüm aslana.

Yirmi beşte aslan derdi çekilmez,
Otuzunda merdin kolu bükülmez,
Otuz beşte kimselere bakılmaz,
Kırk yaşında karşı kardım düşmana.

Kırk beşinde her işler zanda çar,
Ellisinde ağı karayı seçer,
Elli beşde düşmandan kaçar,
Altmışında emeklerim pişmana.

Altmış beşte hayıf benim halime,
Yetmişinde kocalık erdi dalıma,
Yetmiş beşte zabın oldum âleme,
Sekseninde emeklerim püşmane.

Seksen beşte felek beni n'eyledi,
Doksanında kim gördü bed söyledi,
Doksan beşte beni hasta eyledi,
Yüz yaşında gözüm diktim Rahmân'a.

Rahmanim **yüz on** yaşında,
Yüz yirmide yastık kalkmaz başımda,
Yüz yirmi altıda Azrail karşımda,
Aldı ruhumu teslim etti Sübhan'e.
Sabhan'ıma canımı fedalar ettim,

Sağlığımda ben eğri yollara gittim,
Elim boş geldi, elim boş gitim,
İki günlük ömür için dünyaya.

Dünyayı bir deli gönül çağladı,
Kavim kardaş meyitime ağladı,
Aşık **KERİM** sözlerini burda bağladı,
Beni çıkardılar fevkane.

(Turan, 1996: 347-349; Kaya, 2004: 221-223)

Kul Ahmet (1932-1997)

DÖNERSİN

İnsanoğlu bu dünyaya gelince,
Bir kana karışır zara dönersin.
Dokuz aylık yolun tamam olunca,
Dünya denen bir pazara dönersin.

Yavaş yavaş annen çeker nazını,
Hazır eder beşğini bezini,
On yaşına kadar okşar yüzünü,
On birinde bir şıkara dönersin.

On ikide güzelliğın seçilir,
On üçünde mah yüzüne saçılır,
On dördünde gonca gülün açılır,
Çiçeklenmiş bir bahara dönersin.

On beşinde gizli kaş göz atar,
On altında yollarını tutarlar,
On yedinde seni içmek isterler,
Berrak akan bir pınara dönersin.

On sekizinde şan verirsın cihana,
On dokuzunda at sürersın meydana,
Yirmisinde hükmedersın her yana,
Ali gibi Zülfikar'a dönersın.

Yirmi beşte derde derman olursun,
Otuzunda kükrer aslan olursun,
Otuz beşte olgun sultan olursun,
Tahta geçmiş bir hünkâra dönersın.

Kırk yaşında benim diye söylersin,
Ellisinde yarı yolu boylarsın,
Altmışında bulutlanır yağarsın,
Yorulursun bir kenara dönersin.

Yetmişinde acı olur sözlerin,
Sekseninde duman görür gözlerin,
Doksanında yola gitmez dizlerin,
Yorulursun bir kenara dönersin.

KUL AHMED'im, solar gençliğin bağı,
Rüzgar vuru yere düşer yaprağı,
Yüz yaşında kucaklarsın toprağı,
Mezar denen bir çukura düşersin.

(**Kul Ahmet, 1973: 36-37;**
Kaya, 2004: 224-225)

Kul Himmet Üstadım (XVIII-XIX)

MAHRUM KALMAZ ALİ DİYE ÇAĞIRAN

Mü'minler bu yolda türab olursa,
Mahrum kalmaz Ali diye çağırın.
Darda bunda zulumatta kalırsa,
Mahrum kalmaz Ali diye çağırın.

Akıl baliğ yaşı tende ise de,
Hakk'ın hayalleri canda ise de,
İk'elleri kızıl kanda ise de,
Mahrum kalmaz Ali diye çağırın.

Talib **on** yaşında musahip tuta,
Yigirmide özün gerçeğe kata,
Otuzunda vara mürşide yete,
Mahrum kalmaz Ali diye çağırın.

Kırk yaşında pişkin dese sözünü,
Ellisinde türab etse özünü,
Altmışında Hakk'a dikse gözünü,
Mahrum kalmaz Ali diye çağırın.

İhlas talib pir yolunda olursa,
Yetmişinde belâsına durursa,
Sekseninde Hak aşkına verirse,
Mahrum kalmaz Ali diye çağırın.

KUL HİMMET ÜSTADIM gönül hanını,
Doksanında değiştirse, donunu,
Yüz yaşında Hakk'a verse tenini,
Mahrum kalmaz Ali diye çağırın.

(Aslanoğlu, 1976: 64; Yalıncaklı, 102-103;
Kaya, 2004: 226-227)

Kul Mehmet (1949-)

GÜZEL

On dördünde tomurcuklar bağında,
On beşinde ata binme çağında,
On altıda gül açmış yanağında,
On yedide şekerparedir güzel.

On sekizde dudaktan bal süzülür,
On dokuzda deryasında gezilir,
Yirmisinde ballı kaymak ezilir,
Yirmi birde derde çaredir güzel.

Yirm'ikide kadınlığın çağında,
Yirmi üçte can eritir yağında,
Yirmi dördte üç-beş çocuk çoğunda,
Yirm'beşte derde çaredir güzel.

Yirm'altıda çoluk çocuk başında,
Yirmi yedi kalem oynar kaşında,
Birkaç ak var **yirmi sekiz** yaşında,
Yirmi dokuz yare yaradır güzel.

Otuzunda gülse coşup çağlamaz,
Otuz birde ölü görse ağlamaz,
Otuz iki düşün başın bağlamaz,
Otuz üçte içten naredir güzel.

Otuz dördte dayağına dayanır,
Otuz beşte yol yarıya boyanır,
Otuz altı gün doğmadan uyanır,
Otuz yedi sırma siredir güzel.

Otuz sekiz ölüm düşer aynına,
Otuz dokuz kırık düşer boynuna,
Kırk yaşında yari koymaz koynuna,
Kırk birinde burma burmadır güzel.

Kırk ikiyi kırk üçüne vuramaz,
Kırk dördünde ağrı girer duramaz,
Kırk beşinde yanlış anlar yoramaz,
Kırk altı havada turnadır güzel.

Kırk yediden kırk sekize geçince,
Kırk dokuzda gam suyundan içince,
Ellisinde ömre baha biçince,
Elli birde susuz kurnadır güzel.

Elli biri ell'ikiye bağlayan,
Elli üçte günahına ağlayan,
Elli dördte Hakk'ı görüp çağlayan,
Elli beşte sarma sarmadır güzel.

Elli altıda kemikleri sayılır,
Elli yedi horultusu duyulur,
Elli sekiz yatar yatmaz bayılır,
Altmışında dağda yarmadır güzel.

Var mı ömrü **altmış beşi** görmeye,
Yetmişinde sevap günah dermeye,
Sekseninde hazır dara girmeye,
Doksan yüzde dertle karmadır güzel.

(**Kul Mehmet, 1998: 213-214;**
Kaya, 2004: 228-230)

Kultuvma Sarmuratulı (1840-1915)

ÖMİR TUVRALI

On jastan **ciyırma** degen bastık caska,
Cok boldı cumısımız kızdan baska.
Kisini **kırıkka** kelgen şal devşi ädik,
Bul künde sonıñ bäre keldi başka.

Ciyırmadan şıkkannan soñ **otız** bardık,
Sol kezde kabındadı urlık-karlık,
Şubardıñ argımağın mise tutpay,
At bar dep Tekecavmıt, Şambıl bardık.

Otızdan şığıp bardık del **kırıkka**,
Sol künde tanıs boldık talay curtka,
Buvındıp, almas kılış kolıma alıp,
Kayratka şıday almay şıktık sırtka.

Elüvde kol tapsırdım, kämil pirge,
Bolsın dep bir şapağat künämizge,

Künäm köp, savabım az, men bir pakır,
Kanağat ayt dep kaksar kayran tilge.

Elüvden şıkkannan soñ keldi **alpıs**,
Cigittik kârilikpen kıldı tartıs,
Alpısta cetpis kelip küş bergen soñ,
Cigittik koş aytısıp, kaldı kalıs.

Cetpisten şıkkannan soñ **seksen** keldi,
Bekinip kârilikke buvdık beldi,
Nârse cok castağıday koldan keler,
Äşeyin tarkatpasak işten şerdi.

Toltırar **toksan** kelse castıñ molın,
Ustandı imandı kul pirdiñ kolın,
Kisidey peri sokkan sandalaktap,
Söylevge avız ustavğa kelmes kolın.

Bul dünya oylağanmen deregi cok,
Tañdağı ak ölimnen bölegi cok,
Kılğandı toksanıñnıñ mınav bolsa,
Cüziñdi suramaymın keregi cok.

Ötersiñ bul dünyeden bay men manap,
Bes kündik kuv calğanğa biz bir konak,
Dünye öz bergenin özi ap kalar,
Şığarda can täsilim cavday tonap.

Calğannıñ coldas ettik nesin bilip,
Bir can cok tävbe kılğan esin bilip,
Calğanğa calañaş kep, kettik cayav,
Moynğa törk karıs böz tesip ilip.
Kolınan cakınıñnıñ kelgeni sol,
Cer kazıp kömip tastar kösildirip.

Bay barmas canğa tınış corğasımen,
Can barmas calğandağı coldasımen,
Birevge birev kamkor kılmak tügil,
Boladı ärkim älek öz basımen.

At minip eske tüsti şirengim,
Tura almay tösegimnen küşengim,
Esimnen mınav kordık kalar emes,
Küş kılıp kuv tayakka süyengim.

Ayrılıp kol ayaktan kaldım catıp,
Alamın endi kimnen ayak satıp,
Keşegi küş kayrattıñ bar küñinde,
Cürüvşi em talay candı tañırkatıp.

Boyımda kayrat küşim bar ma çok pa?
Mal üşin karsı şaptım kezevli okka,
Älike Baydalınıñ namısı üşin,
Türinip etek ceñdi tüstim topka.

(Ergün, 2002: 343-345)

Türkçə:

Ömür Hakkında

*Onla yirmi arası ömrün ilk yaşları,
Yok idi işimiz kızlardan başka.
İnsan kırka gelince "yaşlı" derdik,
İşte o gün de sonunda geldi başa.*

*Yirmiden çıkıp sonra otuza vardık,
Bu kez de baş gösterdi hırsızlık, arsızlık,
Şubarın atından memnun olmayıp,
At var diyerek Şambıl'a vardık.*

*Otuzdan çıkınca kırka vardık,
Tanıştık o zaman bütün herkesle.
Güçlenip elmas kılıcı kola alarak,
Arzuları yenemeyip düştük yola.*

*Ellide el aldım kâmil pirden,
Bir şefaata eylesin diyerek günahlarıma.
"Günahım çok, sevabım az, ben bir fakir",
"Kanaat et" diye, sitem eder zavallı gönüle.*

*Elliden sonra geldi altmış,
Gençlik yaşlılıkla tutuştu kavgaya.
Yetmiş gelip altmışı uğurladıktan sonra,
Gençlik vedalaşıp kaldı uzakta.*

*Yetmişten sonra seksen geldi,
Yaşlılığa saplanıp büktük beli.
Yok, elden gelir gençlikteki gibi bir şey,
Eğer dağıtmazsak içimizdeki hüznü.*

*Doksan gelince geçer ömrün çoğu,
İmanlı kul pirin eteğine yapışır.
Cin çarpmış kişi gibi sersemleşir,
Söylemeye ağız, tutmaya kol yetmez.*

*Bu dünyanın düşünülürse direği yok,
Ufuktaki ölümden başka gerçeği yok,
Doksanın yaptığı bunlar olursa,
Yüzü sormuyorum, gereği yok.*

*Geçersin bu dünyadan, bey veya ağa.
Beş günlük yalan dünyada insan bir konuk.
Dünya kendi verdiğini kendi alır.
Can çıkarken bedenini yağ gibi donar.*

*Nesine güvenerek yalanı yoldaş ettik?
Bir kimse yok haddini bilip tövbe eden.
Yalan yanlış sözle hep yaya kaldık,
Üzerimize beş karış bez alarak.
Eşin dostun elinden gelen şudur:
Yer kazıp gömer toprağa yatırarak.*

*Zengin gitmez bir kişiye yavaş atıyla,
Kişi kötü yoldaşla yola çıkmaz.
Birbirine yardımcı olmak şöyle dursun,
Herkes ancak kendi derdine düşer.*

*Neşeyle ata binişim aklıma dustu,
Şimdi kalkamayınca döşeğimden.
Çektiğim şu eziyet aklımdan hiç çıkmaz:
Zorlanarak bir bastona dayanışım.*

*Elden ayaktan düşüp yatakaldım,
Şimdi kimden ayak dileneyim,
Gücüm kuvvetim var olduğu vakitler,
Yürürdüm insanları hayran bırakarak.*

*Şimdi gücüm kuvvetim var mı yok mu?
Mal mülk için karşı durdum gelen oka.
Şimdiye kadar Baydalı'nın menfaati için
Kolları sıvayıp katıldım onların arasına.*

(Ergün, 2002: 343-345)

Lütfi (XIX)

VÜCUTNAME

Vücut-name nedir söyleyem size,
Dinleyin ki, candan bu bir va'z olur.
Düşünce maderden sağ u salimen,
Anası babası cümle saz olur.

Bir yaşında anası sara kundağa,
İkisinde varır her bir kucağa,
Üç yaşında kadem basar toprağa,
Yad olur memeden ağlamaz olur.

Dört yaşında duddu gibi dil döker,
Beş yaşında taşrada oynar güler,
Altısında doğru mektebe gider,
Bülbül gibi okur da dilsaz olur.

Yedi yaşında olur hem bi-kusur,
Sekizinde gören getirmez fütür,
Dokuzunda olur didesi mahmur,
Ol vakit serpilir serv-i naz olur.

On yaşında olur lebleri zülâl,
Parlar **on bir**inde gün gibi cemâl,
On ikide âşık elindedir mal,
Böyle bir cefacı oyunbaz olur.

On üçünde ruhler döner elmaya,
On dördünde başlar zevk u safaya,
On beşinde benzer kaşları aya,
Güzeller içinde ser-firaz olur.

On altı yaşlarında aşkı sezer,
On yedisinde edebsiz gezer,
On sekizinde badeler süzer,
On dokuzunda zemherisi yaz olur.

Yirmisinde bilir nedir bu sevda,
Giyer aşk tacını atamaz asla,
Yirmi beşte sakallanır bi-vefa,
Ol vakit kendi de peçe-baz olur.

Otuz yaşında hem akar durulur,
Otuz beşinde sanat sahibi olur,
Kırk yaşında derler ki kemâl bulur,
San'atında mahir bir üstaz olur.

Kırk beşinde ahbab hatırı sayar,
Ellisinde kulakları az duyar,
Elli beşte gayrı ayağı kayar,
Her vakit ayakta duramaz olur.

Altmışında tatlı uyku uyumaz,
Altmış beşte herbir işe yaramaz,
Yetmişinde yatağından kalkamaz,
Bazı kılar bazı bi-namaz olur.

Yetmiş beş yaşında bükülür beli,
Sekseninde titrer ayağı eli,
Seksen beşinde anlaşılmaz dili,
Sabi gibi sözü tutulmaz olur.

Doksanında gayrı göremez dünya,
Doksan beş yaşında dilinde Mevlâ,
Yüz yaşında evden çıkamaz asla,
Yüz beşinde Hakk'a çok niyaz olur.

Yüz on yaşında da bekler Azrail,
Yüz on beşte canın vermeğe kail,
Yüz yirmi yaşında uhraya mail,
Can çıkar kafesten bab-ı raz olur.

Ölmeden gözünü açmalı aziz,
Cümle bu köprüden geçmeli aziz,
Ecelin camını içmeli aziz,
Şimdi zaman-ahir ömür az olur.

Uzatma kəlamı gayri ne hacet,
Can kulağı sağır duya mı sohbət,
Dinlər isən azizim bu bir nəsihət,
Dinleyənə sivrısinek saz olur.

LUTFİ, aldanma fanidir bu cihan,
Az yaşa çox yaşa o belli beyan,

Akıbet oluruz hak ilə yeksən,
Cihana aldanan şaşkın kaz olur.

(**Çelebioğlu, 1998: 427-429; Atlay, 1992: 94-96,**
Kaya, 2004: 247-250)

Özbəkçə:

VUJUDNOMA¹⁸

*Boshlay "Vujudnoma" dostonini man,
Jondan tinglaganga u bir va 'z bo 'lur.
Tushuncha onadan, sog 'u salimdan,
Onasi, otasi jumla soz bo 'lur.*

*Onasi **bir** yoshda solur qo 'ndoqqa,
Ikkida borur u har bir quchoqqa,
Uch yoshda odimin otur tuproqqa,
O 'zin eplab yurur, yig 'lamas bo 'lur.*

***To'rt** yoshda to 'tiday totliso 'z bo 'lgay,
Besh yoshda ko 'chada o 'ynaru kulgay,
Oltida maktabga oshiqib yelgay,
Bulbul kabi sayrar, tilshunos bo 'lur.*

¹⁸ Bu vücutnamənin özbəkçəyə tərcüməsini Tahir Kahhar təqdim etmişdir. Tahir Kahharın tərcüməsində bu əsər Daşkənddə nəşr olunan "Sağlam Avlad Uçun" dərgisində (2000, sayı 4, s.34-35) çap olunmuşdur.

*Ettiga to'laru bo'lgay bequsur,
Sakkizida ko'rgan ko'rsam der bir qur,
To'qqizda ko'zlari chaqnagay maxmur,
Yurish-turishida ishva-noz bo'lur.*

*O'n yoshda bo'ladir lablari zilol,
O'n birda porlagay gul kabi jamol,
O'n ikkida unga har bir so'z malol,
Qaysaru jafochi, o'yinboz bo'lur.*

*O'n uchda xayoli uchar samoga,
O'n to'rtta mayl etar zavqu safoga,
O'n beshda boqing u qoshlari yoga,
Go'zallar ichinda sarafroz bo'lur.*

*O'n olti yoshinda oshig'in sezar,
O'n yetti yoshinda yor birlan kezar,
O'n sakkiz yoshinda bodalar suzar,
Icharkan bodani, sho'x, dilboz bo'lur.*

*O'n to'qqizda oshiq, pari, mahliqo,
Yigirmada bilur nedir ishq,-savdo,
Yigirma beshinda beburd, bevafo,
Yolg'onchi, ustamon, va'daboz bo'lur.*

*O'ttizida dardu g'am yo'lin o'tgay,
O'ttiz beshda o'zni ishboshi etgay,
Qirq yoshda, derlarki, kamolga yetgay,
O'z ishida mohir, bir ustoz bo'lur.*

*Qirq beshda o'ylagay, nedir u yog'i,
Ellikda og'irroq bo'lgay qulog'i,
Ellik beshda kuchdan qolgay oyog'i,
Tik turgan zamoni juda oz bo'lgay.*

*Oltmishda uyqusi totsiz, bedavo,
Oltmish beshda doim to'shakka oshno,
Etmishda ko'chaga chiqolmas aslo,
Goh namozxonu goh benamoz yuo'lur.*

*Etmish besh yoshinda bukilgay beli,
Saksonda titraydir oyog'u qo'li,
Sakson besh yoshinda g'o'ldirar tili,
Buvakday g'udranar, to'ngovoz bo'lur.*

*To'qsonda ko'zlari ko'rmaydir dunyo,
To'qson beshda tushmas tilidan Ollo,
Yuz yoshda uyidan chiqolmas aslo,
Yuz beshda u Haqqa serniyoz bo'lur.*

*Yuz o'nda kutadir har kun Azroil,
Yuz o'n beshda jonin bermoqqa moyil,
Yuz yigirma yoshda oxiratga yo'l,
Jon chiqar qafasdan, ruh hamroz bo'lur.*

*...Lutfiga aldanma, foniydir jahon,
Ozmi-ko'p yasharsan, sen bunga inon,
Oqibat, so'nginda haq ila yakson,
Dunyoga aldanma, shoshqin g'oz bo'lur.*

Madeli Cüsipkocauli (1816-1888)

KIZ BALA

Kız bala, **bir** casında talpınarsın,
Şıkkın son **eki** caska kaz turarsun.
Eki castan **üş** caska şıkkannan son,
Cügirip üyden-üyge şark urarsın.

Kız bolıp **tört** casında tulım şaktı,
Baylarsın tulımına kızıl şoktı.
Tört castan **bes** casına şikkannan son,
Oynarsın kızdarmenen kuvırşaktı.

Kolina **altı** casta urşık aldın,
Cibekke **ceti** casta pul şığardın,
Cetiden **segiz** caska şikkannan son
Şesennin toyğa bar dep tınışın aldın.

Kızdarmen **toğız**ında toyğa bardın,
Kolma **on** casında oymak aldın,
On castan **onbir** caska şikkannan son,
Kuvlıktı kay-kaydağı oylap aldın.

Tartasın **onekide** oramaldı,
Kuvlığın **onbir**degi oda kaldı.
Onekiden **onüşke** şikkannan son,
Sıpırdın turımtaytay tomağandı.

Kız bolıp **ontört**inde topka kirdin,
Kızıktı **onbesinde** coctap cürdin.
Onbesten **onaltı**ğa şikkannan son
Kırğıyday kıran şävli toptan ildin.

Karağım, **onceti**ye endi keldin,
Ne kızık bolıp catkan cerdi kördin,
Balavsı **onsegiz**de kız bolıp ap,
Cüyriktey báygeni alğan belgilerdin.

Kız bolıp **ontoğız**da bayavlarsın.
Toy kılıp uzatuvğa tayavlarsın.
Bolıp ap **ciyirmada** böbektı ana,
Terbetip taldan besik tayanarsın.

(Ergün, 2002: 355-356)

Türkçə:

KIZ ÇOCUĞU

*Kız çocuğu, **bir** yaşında emeklemeye çalışırsın.
İki yaşına bastıktan sonra ayağa kalkarsın.
İki yaşından **üç** yaşına bastıktan sonra,
Yürüyüp evden eve dönüp durursun.*

***Dört** yaşında saçı örgülü kız olup,
Bağlarsın saç örgüne kızıl kurdela.
Dört yaşından **beş** yaşına bastıktan sonra,
Oynarsın kızlarla oyuncağı.*

***Altı** yaşında eline ağırşağı aldın,
Yedi yaşında ipeğe para çıkardın,
Yediden **sekiz** yaşına bastıktan sonra
Ananın düğüne git diyen nasihatını aldın.*

***Dokuzunda** kızlarla düğüne gittin,
On yaşında eline yüksük aldın,
On yaşından **on bire** bastıktan sonra,
Her neredeki kurnazlığı düşündün.*

***On iki** yaşında baş örtüsünü örtesin
On bir yaşındaki kurnazlığın geçmişte kaldı
On ikiden **on üçe** bastıktan sonra,
Torumtay gibi sıyırдың tomağanı.*

***On dördünde** kız olup gruba karıştın.
On beşinde eğlenceyi arayıp gezdin,
On beşten **on altıya** bastıktan sonra,
Gruptan kırgıy gibi erkek bürküt tutun.*

*Karağım artık **on yedi** yaşına geldin,
Nice eğence olan yeri gördün,
On sekizde kızı olup balavsa alıp,
Yrk at gibi aldın hediyeleri.*

***On dokuz** yaşında kız olup yavaşlarsın,
Toy kılıp uğurlanmaya yaklaşırsın,
Yirmi yaşında bebekli ana olup,
Sallayıp sğtten beşiğe dayanırsın.*

(Ergün, 2002: 355-356)

Madeli Csipkocauli

BASINDA KATIRA SUVDAN BOLDIK PAYDA

Basında katıra suvdan boldık payda,
Neşe kn şaykatılıp crdik boyda.
Sol suvdan kan-sl ğayıp payda bolıp.
Syek pen etke şaptık **ř-tört** ayda.
Tarıkpay tar kursaktan tavıp korek.
Toğız ay, on kn cattık osı cayda,
Kudirettin kşimen şarkıy plek.
Kelippiz dniy degen ken sarayđa.
Anamız itayakka şamıldıırıp.
Pk suvmen tazalaptı, sılap mayđa.
Tirbiytip carkanattın balasınday,
Oraptı cabağımen cni mayda.

Al endi tında, keldik **bir** casına,
Kosılıp balalardın ingsına.
Bir küni  degeņře **eki** keldi,
Ayakta l, şama cok bir basuvđa
Torđayday uşıp-konđan **şte** keldi,

Kül şaşıp şark uratın üy kasında.
Bir küni törelerdey **törtin** keldi,
Söyletken kızık-kızık tildi aşuvğa.
Bir küni bãygekerdey **besin** keldi.
Oynadık balalarmen kır basında.
Könilge tükik körgen-bilgenderdi,
Aynaldık ana-atamen sırlasuvğa,
Karnı aşıp karağımın kala ma dep,
Balanın ata kamkor şaruvasındı.

Balam dep bavırın ezgen ata-anaga,
Demev bop turalık ta biz kasında
Düniyä bul bir kerven saray eken,
Ne cetsin, şaman kelse, sıylasuvğa
Kezekpen beltiripti kün körsin dep,
Uktasıp adamzattın tulğasına.
Karızın ata-ananın ötev parız.
Adam bop caralğan son tuv basında.

Bir küni ä degeşe **altı** keldi-ay,
Tüzettik balalıktın saltın endi-ay.
Altıdan cele ayandap **ceti**ge kep,
Segizdin kirdik bazar kentine endi-ay.
Kızdarmen **toğız** casta üşük oynap,
Bul kezde balan minez ärkeyli edi-ay.
Odırayıp şetke şıǵıp turuvşı edik,
Apama koyam dese aytıp endi-ay.
On casta asık oynap topka kirip,
Üyrendik "Alşı Kızdın" şartın endi-ay.
Bircv ilim, birevler kızık kuvğan,
Onbir casta kep kaldı cortıp demde-ay.
Minekey **oneki** cas müşel de ötti,
Osı dep balalıktın artı endi-ay.

On üşten on tört caska kurak uşıp,
Cügirdik toyda tabak tartıp endi-ay.
Onbes pen **onaltı** cas kubılmalı,
Turadı korğasında balkıp endi-ay.
Onceti, on segiz cas çalın atkan,
Kızuvlı kırmızı gül şarkın edi-ay.
On toğız cas ta keldi kerimdey bop
BiletİN är nârsenin parkın edi-ay.
Cıyırma cas, ak almastay caltıldaydı,
Körgende közdin cavın tartıp endi-ay.
Öte şığar **cıyırma bir** kas kakkança,
Dariyyada akkan sendey kalkıp endi-ay.
Cıyırma eki, cıyırma üş cılıstaydı,
Kurbılarga äzil-naz aytıp endi-ay.
Minekey **cıyırma tört** cas ta keldi,
Caksı bolsan taraytın dankın elge-ay.
Küş-kuvat, akıllı onın kemeldengen,
Cıyırma bes barlık castın altını edi-ay.
Barında kızığının kıyalap bas,
Cigittik oralınaydı kaytıp endi-ay.
Cıyırma altı men **otızdın** aralığın.
"Orda buzar cas" deydi halkım endi-ay.
"Ot bası emes, clapı eldin kamın cesen.
Sonınnan dos-caran bop halkın erdi-ay,
Ot bası, oşak kası kalıp koysan.
"Atadan casık tuvğan calkı" dedi-ay.
Könil-gül, til-bir bulbul näpsi -böri,
Sabır-altın, akıl-bilgir koyşı dedi-ay.
Kırkımda kır basına şıkkandaysın,
Oydağı maksatındı aytıp endi-ay.
Kak carğan kara kıldı ädil bolsan,
Atağın cayıladı calpı elge-ay.
Kırık beste kınaptağı kıştaysın.

Duşpanım dep turatın, kaysı cerde-ay?
Esti bolsan, elinnin korğansın.
Eser bolsan, bolarsın caysız elge-ay.

Kırık bes assan elin elendeydi.
Elüvdi esi carım elemeydi.
"Elüvdi-erdin cası" dese dağı,
Kayratın burınğıdan tömendeydi.
Elüvden **elüv beske** cetkennen son
Sızdaydı cüyke tamır, denen deydi.

Kariyalar aldındağı kaytkan kazday
Kostaşıp kezegimen cömer deydi.
Aksakal, el ağası atanadı.
Koğamşıl eldin kamın cegendeydi.
Kayratın boyındağı kemigenmen
Akıl-oy kemeldenip, terendeydi.
Üylesip katparlanğan türinmenen,
Kızarıp közdin aldı irindegen.
Köktemgi şıykıladağan boztorğayday
Cötelsen kökiregin kirildegen.

Alpıs kelip kolinnan ceteleydi.
Tanıstırıp koyam dep pirinmenen.
Kuvatın hoyındağı ciynaladı.
Alpıs beste avuzına, tilinmenen.
Atalı söz ayta alsan ardalotısın,
Toptan toray şıldırmaı ilimmenen.
Aytayın **cetpıs** penen **seksendi** endi-ay,
Bul seksen talaylardı cökşendeydi-ay.
Seksennen de seldirep ötkennen son,
Toksanğa aman-esen kelsem deydi-ay.

Toksan bes tokaylasıp **cüz** keledi,
Köktem, caz, kezegimen küz keledi.
Küzden son kaharlı, kıs sıyaktı,
Denene kızuv emes, muz keledi.

Cüz caska öze şığar bir künde-ay,
Tizginin tecesen de irkilmey-ak.
Oylasan opırmalı ömir degen,
Sävİrdin köşken kara bultınday-ak.
Sanavlı vakıt, künin tavsılğan sofi.
Bolarsın eldin köşken curtmday-ak.

(Ergün, 2002: 356-359)

Türkcə:

BAŞTA KATIRA SUDAN MEYDANA GELDIK

*Başta Katıra sudan meydana geldik,
Nice gün dalgalandırıp yürüdüük boyda.
Bu sudan kan meydana gelip,
Kemikle ete sahip olduk **üç dört** ayda.*

*Çaresiz durumda dar kursakta bulup yemek,
Dokuz ay on gün yattık orada.
Tanrının iradesiyle döner felek,
Gelmişiz dünya denilen geniş saraya.*

*Anamız it yalağına salıp,
Temiz suyla yıkayıp yağ sürüp.
Yarasa yavrusu gibi bacaksızca durup,
Dolamıştı yapağı ile yumuşak yünü.*

*İşte şimdi dinle, geldik **bir** yaşına,
Katılıp balaların ağlamasına.*

*Bir gün ä deyinceye kadar **iki** geldi,
Ayakta hal, derman yok ayağa kalkmaya*

*Turğay gibi uçup konan **üç** de geldi,
Kül saçıp dolandığım ev önünde.
Bir gün hanlar gibi **dört** geldi,
Tath tath söyleten dili açmaya.
Bir gün at yançısı gibi **beş** geldi,
Oynadık balalarla kır başında.
Tanıdıkları gönle yakın gören,
Dolandık ana babayla sırlaşmaya.
Karağımın karnı acıkmuş mı deyip,
Balanın ata korur işini.*

*Balam deyip yüreğini parçalayan ana babaya,
Yardımcı olup duralım biz yanında.
Bu dünya bir kervansaraymış,
Ne kâfi gelsin gücün gelse saygı göstermeye.
Sırayla belemişti gün görsün deyip,
Benzetip insan oğlunun görünüşüne.
Ana babanın hakkını ödemek farzdır.
Adam olup yaratıldıktan sonra doğum başında.
Bir gün ä deyinceye kadar **altı** geldi ey,
Kurduk balalığın töresini şimdi-ey.
Akıdan yavaş yavaş yürüyüp **yedi**ye erip,
Sekizin girdik Pazar yerine şimdi ey.
Dokuz yaşında kızlarla evcilik oynayıp,
Bu devirde balanın huyu nazlı idi ey.
Korkup dışarı çıkıp durucu idik,
Durdurayım dese ablama söylerdi ey.
On yaşında aşık oynayıp akranlara karışıp.
Öğrendik "Alşı Kızın" şartını şimdi ey.
Birileri bilim, birileri eğlence peşine düşmüş,
On bir yaş da yavaşça geldi nefeste ey.*

*İşte on iki yaş devri de geçti,
Budur deyip balalığın sonu ey.
On üçten on dört yaşına delikanlı olup,
Gezdik toyda servis yapıp şimdi ey.
On beşle on altı yaş değişkendir,
Kurşun gibi eriyip durur şimdi ey,
On yedi, on sekiz yaş yelesini atan,
Sıcak kırmızı gül idi ey.
On dokuz yaş da geldi çok güzel olup
Her şeyin farkını bilir idi ey.
Yirmi yaş ak elmas gibi parlar,
Bakınca pek güzel idi ey.
Yirmi bir yaş kakıncaya kadar geçip gider,
Deryada akan sel gibi kalkmış idi ey.
Yirmi iki, yirmi üç sakinleşir,
Yaşıtlara şaka ile naz sözü söylemişti ey.
İşte yirmi dört yaş da geldi,
İyi olursan yayılır ünün halk arasında ey.
Onun güç-kuvveti, akli kemale ermiş,
Yirmi beş yaş bütün yaşların en değerlisi idi ey.
Eğlencenin varlığında gez dolaş.
Gençlik bir daha dönüp gelmez,
Yirmi altı ile otuz aralığını.
“Mesken yıkar genç”, - derdi halkım ey.
Ocak başının değil, umum halkın gamını çeksen,
Bundan dolayı dostun yaranın olurdu halkın ey.
Ateş başı, ocak yanında kalıp dursan,
“Atadan cesaretsiz doğan korkak”, - dedi ey.
Gönül, gül; dil, bir bülbül; nefsi börü,
Sabır altın, akıl bilgin çoban dedi ey.
Kırkında kır başına çıkmış gibisin,
Akıldaki maksadını söylemiş idi ey.
Kara kılı kırk yaran adil olsan,*

Adın dağılır umum halka ey.
Kırk beşte kındaki kılıç gibisin.
Nerede düşmanın deyip durduğun nerede ey?
Akıllı olsan halkının koruyucususun,
Akılsız olsan halka olursun faydasız ey.
Kırk beşi geçsen elin endişelenir.
Elliye akli yarım değer vermez. :
'Ellidir erin yaşı" dese de,
Gayretin gücün eskiye nazaran azalır.
*Elliden **elli beşe** bastıktan sonra*
Sızlar damarın, bedeninin der.

İhtiyarlar önündeki dönen kaz gibi
Zamanıyla vedalaşıp yola koyulur der.
Aksakal, el ağası diye adlanır,
Halkın derdini çeken cemiyetçi der.
Vücutundaki gücünün azalmasıyla
Akıl-fikir olgunlaşır derinleşir.
Uygun düşüp buruşuk buruşuk olan görüntünle,
Kızarıp gözün önü irinlenmiş.
Baharda cik cik öten boz turgay gibi
Öksürsen göğsün hürldamış.
Altmış gelip elinden tutar.
Tanıştırayım deyip pirinle.
Bedenindeki dermanın toplanır,
Altmış beşte dilinle ağzına.
Ömek söz söyleyen hürmet görürsün,
Mecliste ilimle hart-hurt eder.

*Anlatayım **yetmişle sekseni** şimdi ey,*
Bu seksen pek çoklarını çökertti,
Seksenden de açıp geçtikten sonra,
*Sağ salim **doksana** gelsem der ey.*

*Doksan beş bir yerde toplanıp yüz gelir,
Bahar, yaz, sırasıyla güz gelir.
Güzden sonra kahırlı kış gibi,
Bedenine sıcak değil, buz gelir.*

*Yüz yaşa geçip çıkar bir gün gibi ey,
Dizginini yavaşlatsan da irkilmeden.
Düştünsen karmakarışık ömür denilen,
Nisan ayının göçüp giden kara bulutu gibi.
Sayılı vaktin, günün tükendikten sonra,
Olursun elin göçen yurdu gibi.*

(Ergün, 2002: 356-359)

Məhəmməd (XVII)

ÂDEMOĞLU ŞU DÜNYAYA GELİNCE

Âdemoğlu şu dünyaya gelince,
Tâze açmış güle benzer misâli.
Anasından doğup kırkı çıkınca,
Kalaylanmış tasa benzer misâli.

Üç yaşında çöke kalmış oturur,
Yedisinde cevabını yetürür,
Mushaf almış hocasına götürür,
El sunulmuş nara benzer misâli.

Mushaf alıp hocasına varınca,
Hocasından dersin alıp gelince,
Yiğit olup on beşine değince,
Fidan sürmüş nara benzer misâli.

Yirmisinde kara sakal bitirir,
Otuzunda hazır cevap yitirir,

Kırk yaşında bağdaş kurmuş oturur,
Önü bentli göle benzer misâli.

Ellisinde kara sakal bozarır,
Altmışında vücut şehri nazelir,
Kalbi kederlenir aklı azalır,
Vakit geçmiş güle benzer misâli.

Yetmişinde ilik kemik sızılar,
Sekseninde deve gibi bozular,
Doksanında derman kalmaz gâziler,
İçi çürük koza benzer misâli.

MEHEMMED'im bunu böyle buyurdu,
Muhammed de ümmetini kayırdı,
Yüz yaşında talaz geldi savurdu,
Uçup giden toza benzer misâli* .

(Öztelli, 1973: 295-296; Kaya,
2004: 262-263)

Mehmet Kızılgöz (1944-)

SEN

Ak mürekkep olup çok yazı yazdım,
Bu ilmin sırrını bilir misin sen.
Babamın belinde çok mânâ dizdim,
Bu ilmin sırrını bilir misin sen?

Derin muhabbeti yine ben açtım,
Sırat köprüsünü bir anda geçtim,

* Doğan Kayaya göre, bu şair Ali Rıza Yalğın'ın aşağıdaki yazısında Şah Ete-
min adına verilmiştir. (Ali Rıza Yalğın, (Şubat 1950), *Halk Arasında Çocuk,
Delikanlı, İhtiyar, Türk Folklor Araştırmaları*, C. I, S.7, s. 104-105.)

O anda anamın rahmine düştüm,
Bu ilmin sırrını bilir misin sen?

Ak ile karayı hemen fark ettim,
Sıratü'l-Müstakime baktım seyrettim,
şu dünyaya gelip çok işler tuttum,
Bu ilmin sırrını bilir misin sen?

Bu dünya insana bakidir sandım,
Doldur ver badeyi, yandım ha yandım,
Bir yaşında çok memeden süt emdim,
Bu ilmin sırrını bilir misin sen?

Bir buçukta dizlerimle süründüm,
İki yaşta ayaklanıp yürüdüm,
Üç-dört yaşta köşelerde göründüm,
Bu ilmin sırrını bilir misin sen?

Beş-altıda hoplar zıplar gezerdim,
Yedi-sekiz artık hile sezerdim,
Dokuz-onda oyunları bozardım,
Bu ilmin sırrını bilir misin sen?

On dördünde hayallerle yatmağa,
On beşimde kök salmıştım toprağa,
On altıda su gelmişti yaprağa,
Bu ilmin sırrını bilir misin sen?

On yedide hızlı gezdim bir zaman,
On sekizde bütün hayallerim yaman,
On dokuzda bilek bükülmez tamam,
Bu ilmin sırrını bilir misin sen?

Yirmisinde düğün dernek kurulur,
Otuzunda akan sular durulur,

Kırk yaşında oğlan bana darılır,
Bu ilmin sırrını bilir misin sen?

Ellisinde yavaşlayıp dururum,
Altmışımda tam kırılır gururum,
Yetmişimde dizlerime vururum,
Bu ilmin sırrını bilir misin sen?

Yetmiş beşte tutmaz oldu dizlerim,
Seksenimde hep buruştu yüzlerim,
Seksen beşte göremiyor gözlerim,
Bu ilmin sırrını bilir misin sen?

MEHMET KIZILGÖZ'üm geldim mi sanki,
Çok yaşadım murat aldım mı sanki,
Yoksa bir ustaya sordum mu sanki,
Bu ilmin sırrını bilir misin sen?

(Kaya, 2004: 264-266)

Mehmet Yakıcı (1879-1950)

ZAHİR BATIN SÖYLEYİYİM BEN SANA

Zahir batın söyleyeyim ben sana,
Ananın rahminde karıştın kana,
Ne çekti o seni doğuran ana,
Ne yüzle varayım ulu Mevlâ'ya?

Aslını sorarsan bir sudur meni,
Ondan halk eyledi bu Mevla seni,
Ana karnında verir sana canı,
Ne yüzle varayım ulu Mevlâ'ya?

Dokuz ay ananın karnında durdun,
Orada ananın kanını sordun,

İlikten düşürüp ananı yordun,
Ne yüzle varayım ulu Mevlâ'ya?

Ananın rahminden çıktığın zaman,
Ebe tuzlar seni çabukça heman,
Büyütüp meydana geldiğin zaman,
Ne yüzle varayım ulu Mevlâ'ya?

Büyüyüp de varınca **on** yaşına,
Babası yollar bunu her işine,
Şeytan-Lane düşer onun peşine,
Ne yüzle varayım ulu Mevlâ'ya?

Yaşayıp **on beş** yaşına varınca,
Eğer senden incinirse bir karınca,
Kadir Mevla'm günahından sorunca,
Ne yüzle varayım ulu Mevlâ'ya?

On yaşından **yigirmiye** girerken,
Şeytan uyku verir ona yürürken,
Kötülükte ayağımı sürürken,
Ne yüzle varayım ulu Mevlâ'ya?

Yirmi beşinde kimseyi görmüyor,
Otuzunda abdest namaz sormuyor,
Kırk yaşında n'etse uyup durmuyor,
Ne yüzle varayım ulu Mevlâ'ya?

AŞIK MEHMET, girdin **elli** yaşına,
Sen de aldın şimdi aklın başına,
Haram katsan ekmeğine aşına,
Ne yüzle varayım ulu Mevlâ'ya?

(Yakıcı, 1978: 55-56; Kaya, 2004: 267-268)

Muhammet KAHRAMAN (1960)

HAYAT

Birinde konuşmaya çalıştık,
Beşinde çamurlarla tanıştık,
Yedisinde derslerle yarıştık,
Dün gibiydi ama gidiyoruz.
Onsekizinde sevdâyı bulduk,
Yirmi yaşımızda asker olduk,
Yirmibeşimizde hayâl kurduk,
Dün gibiydi ama gidiyoruz.
Otuza doğru eşe kavuştuk,
Arada zorluklarla boğuştuk,
Çoluğa çocuğa da karıştık,
Dün gibiydi ama gidiyoruz.
Saçımızı sakalla değiştik,

Kırkımızda kemâle eriştik,
Kuru ekmeğimizi bölüştük,
Dün gibiydi ama gidiyoruz.
Ellilerde kendimize geldik,
Altmışımızda torunlar sevdik,
Yıllar geldi geçti biz de gençtik,
Dün gibiydi ama gidiyoruz.
Yetmişbeşini gören nadirdir,
Yaradanım her şeye kâdirdir,
Seksen yaş hayat için kafidir,
Dün gibiydi ama gidiyoruz.

Mustafa Gökçeoğlu (1942)

BENZER

İkisinde sarhoş gibi dolanır,
Üç yaşında her nesneye ulaşır,
Dört yaşında her gördüğüne sataşır,
Beş yaşında kaşlar kemane benzer.

Altısında kendi söyler düşünür,
Yedisinde değiştirir dişini,
Sekizinde bahta koyar işini,
Dokuzunda taze bostana benzer.

On yaşında taze güldür açılır,
On birinde ab-ı hayat saçılır,

On ikide boyu beli seçilir,
On üçünde gözler mestane benzer.

On dördünde güzelliğin bağıdır,
On beşinde gören aklın dağıtır,
On altı, yiğitliğin çağıdır,
On yedide sanki ceylana benzer.

On sekizde belli eder arını,
On dokuzda gözetir şikarını,
Yirmisinde kendi bulur yarini,
Zincirlerini koparmış aslana benzer.

Yirmi beşinde bıyıkları burulur,
Otuz beşinde günahları sorulur,
Ateşe atılmış pehlivana benzer,

Kırk yaşında gazel dökülür bağlar,
Kırk beşinde günahlarına ağlar,
Ellisinde oğullarına bel bağlar,
Dağ başında çökmüş dumana benzer.

Elli beşte sızdı ener beline,
Atmışında duman çöker gözüne,
Atmış beşte hiç bakılmaz yüzüne,
Ahireti gözeten süphana benzer.

(Ya ondan sonrası)

Yetmişinde gördükleri düş olur,
Yetmiş beşte artık çöker kış olur,
Sekseninde badem gözler yaş olur,
Yolunu şaşırılmış kervana benzer.

(Yüz yaşına gelince)

İnsanoğlu yüz yaşına varınca,
Sanki kavrulmuş harmana benzer.

(Atun, 2002: 231)

Müdamî (1918-1968)

BİR KIZ HAYATINA AİT DESTAN

Bir katre su gelen sülb-i pederden,
Onun ipti ana karnı yer olur.
Evvelsi, kan hem karışık bir şekil,
Dört ay sonra her endâmı var olur.

Dört buçukta rûh girince yuvaya,
Başlar rahm-i mâderde oynamaya,
Dokuz ay sonunda gelir dünyaya,
Anaya babaya sazendâr olur.

Bir yaşında ayaklanır dillenir,
Beş yaşında yanakları güllenir,
On beşte nâz ederek sallanır,
Bir mûyundan bin can giriftâr olur.

On altıda herkes diker gözünü,
On yedide elçi ister özünü,
On sekizde duvak örter yüzünü,
On dokuzda bir sahib-i er olur.

Yirmisinde er evinde tamile,
Bu kez zevcesinden kalır hâmile,
Sanki gökten suya düştü cemile,
Açılır çiçeği nevbâhâr olur.

Bir bak bu hikmete sırr-ı Sübhân'a,
O bir damla sudan halk olan cana,
Yirmi beşte oğlu çağırır ana,
Dal budaklı bahçe gibi bâr olur.

Evlât bir annenin dal budağıdır,
Ömür sarayını şam چراğıdır,
Gönlünün sürûru çeşm-i ağıdır,
Onlar ile kalbi münevver olur.

Otuza varanda değişir sesi,
Otuz beşte giyer hâya libası,
Kırkında silinir kalbin aynası,
Her etvârı hâya olur, ar olur.

Kırk beşinde gazel düşer cismine,
Ellide buruşuk gelir resmine,
Elli beşte nene derler ismine,
Edâ işve nâzı târ u mâr olur.

Altmışında girer köhne göçüne,
Altmış beşte kimse bakmaz suçuna,
Yetmişinde hep ağ düşer saçına,
Ağrı Dağı gibi beyaz kar olur.

Yetmiş beşte döker bütün gazeli,
İster ise olsun dünya güzeli,
Tabiat devrânı düşün ezeli,
Sekseninde artık gülsüz hâr olur.

Seksen beşte öte cevri ü cefâda,
Doksanında akli yarı kafada,
Yüz deyince ceset gerek kofada,
Şarka ayak garba doğru ser olur.

Bir kız hayatını söyler kul MÛDÂM,
Düşün de ibret al ey beni âdem,
İman, Kur'an yoldaş eylesin Hüdâm,
Haşre değin onlar bize yâr olur.

(Özsoy-Ataman, 1993: 151-153;
Kaya, 2004: 272-274)

Nisanbay Camankululu (1822-1883)

KENESARI-NAVRIZBAY

Menin atım Nisanbay,
At ciberdim tusamay,
Özim cırav bolıppın,
Ata-anama uksamay.
Bisimilla, avliye sebepker,
Avızdağı otız tis,
Kızıl tilge kömek ber.
Al kolımdı sermedim,
Kereyitten şıkkın cetier,
Cas balana medet ber!
Nasil zatım şurasan,
Aşamaylı Kereyitpin.
On casıma kelgende,
Söz manisın bilgenmin.
On ekige kelgende,
Caksının aldın körgenmin.
On üç caska kelgende,
Caksının sonına ergenmin.

On dört caska kelgende,
Öz elimde cürgenmin.
Onbes caska kelgen son,
Kenesarı Navrızbay
Töreni izdep kelgenmin.
Sol kezdegi törenin,
Soydak koca akını,
Kobız alğan balağa,
Tolmadı koca takımı.
Han aldında söyledim,
Hannın bolıp cakını,
Kereyitten şıkkın cetier
Car bolğan son beglerim,
Kocanı cendim akırı,
Baket kondı basıma:
Muradın kasıl boladı,
Coldas bolsan asılğa.

(Ergün, 2002: 186)

Türkcə:

BENİM ADIM NİSANBAY

*Benim adım Nisanbay,
At gönderdim kösteklemeden,
Özüm cırav olmuşum,
Ana-babama benzemeden.
Bismillah, sebep olan evliya,
Ağızdaki otuz diş,
Kızıl diye yardım et.
İşte elimle işaret ettim,
Kereyit`ten çıkan yedi er,
Genç balana yardım et!
Aşlımı, neslimi sorarsan,
Arkası kalın Kereyit`im.
On yaşıma geldiğimde,
Elime kopuz almışım.
On bir yaşına gelince,
Sözün manasını bilmişim.
On iki yaşına gelince
İyinin önünü görmüşüm.*

***On üç** yaşına gelince,
Kendi yurdunda dolaşmışım.
On beş yaşına geldikten
sonra,
Kenesarı Nevruzbay
Beni arayıp gelmişim.
O dönemdeki beyin,
Dişi dışarı çıkık koca akını,
Kopuz alan balaya,
Dolmadı koca takımı.
Han hüzurunda söyledim
Hanın olup yakını,
Kereyit`ten çıkan yedi er
Yar olduktan sonra beylerim,
Kocası yendim sonunda,
Baht kondu başıma:
Maksadın hasil olur,
Yoldaş olan asile.*

(Ergün, 2002: 186)

Nurşah (1954)

HAYAT

Dokuz ayda gelir insan dünyaya,
Bir yaşında yürür gider hayata,
Dinlenir konuşur gönlü hülyaya,
Sevincini verir gider hayata.

Yedisinde başlar okul çağları,
Ömürün içinde hayat bağları,
Görünür yavaşça asker dağları,
Yirmisinde varır gider hayata.

Kızı oğlu gelir evlilik anı,
Çocuklar evlenmiş torun zamanı,
Vakit böyle çalar gider insanı,
Bir ah çeker erir gider hayata.

Yaş **yirmi beş-otuz-altmışa** varır,
Emekliliği ya görmez, ya görür,
Soranlara şöyle bir cevap verir,
Yorgunum der durur gider hayata.

NURŞAH, yaşın ömrü kısa olurmuş,
Gençlikte sonra kul kadrin bilirmiş,
Gençliği insandan çok şey alırmış,
Doğduğunu görür gider hayata.

(**Kaya, 2004: 275**)

Oğuz Yorgancıoğlu (1942)

YAŞ DESTANI

Severken insanoğlu, taa yürekte sevmeli,
Sevdayı dilde değil, kalbinde hissetmeli,
Çocuğunu severken, akli baştan gitmeli,
İki dudağı değil, bedeni titremeli.

“Ana gibi yar, vatan gibi diyar olmaz”,
Gönül kelebek gibi, bir yerde asla durmaz,
İnsanı çoğu sever, çoğu yaklaşır ona,
İnanın ki hiç biri, anası gibi olmaz!...

Gülen gözler birbiriyle bakışır,
Şimşek olur, karşılıklı çakışır,
Sevda olur kalbten kalbe akışır,
Böyle başlar insanın macerası.

İki insan birbirine yaklaşır,
Sarılr da hafif hafif koklaşır,
Öncelikle duyguları birleşir,
Öyle gelir ilk adımın arkası.

Diller susar, kollar sarar kişiyi,
Erkek tutar, sağlam kavrar dişiyi,
Yol açılır, basar geçer eşği,
Nefesleri, birbirine karışır.

Biri memnun, obürü sonsuz mutlu,
İkisi de gelecekten umutlu,
Aşk sarhoşu, ikisi de bulutlu,
Yeni hayat, yeni insan oluşur.

Bellerden düşerek rahime iner,
Babadan ak gelir, kızıla döner,
Sulardan geçer de limana gider,
İki Kapılı Han`a, uğrar yolumuz.

Gider bir köpük canevine asılır,
Bu ilk durağında yerleşir kalır,
Kırkncı gün, damarlarla dolandır,
Dokuz ay on günde dünya yolcusu.

Dünyada ilk işi, bir çığlık atar,
Ebe şaplak vurur, onu ters tutar,
Kokmasın diye, tuz-suyla yıkar,
Karşılanma töreni, budur çocuğun.

Çocuk candır, hayattır hem anaya,
Mutluluktur, hem de övünç babaya,
“Ne iyi ettin de, geldin dünyaya”,
Diyerekten sarılırlar durmadan.

Ana çocuğunu sütüyle besler,
Hergün özenle, kundaklar, beler,
Beşikte sallayıp, ninniler söyler,
Emek, zaman, sevgi verir çocuğa.

Analar çocuğuna “Bir tanem” der,
Çünkü bir batında, bir tane eder,
Kucakta taşınır, omuza biner,
Sevgi, en değerli besinidir çocuğun.

Misafirler, ille bir bir tane olmaz,
Bazan gelir bir arada ikisi,
Üçüz, dördüz, beşiz olur bazısı,
Bazan altı, bazı halde yeddisi.

Altıncı ayına varınca çocuk,
Bir başka sevilir, olsa da küçük,
Yanağına, sık sık konan öpücük,
Onu hep mutlu ve sağlıklı kılar.

Komşuları davet eder anası,
Yakılır hem altı aylık kınası,
Para işler, dua okur bazısı,
Topluma kabülü, başlar çocuğun.

Bir yaşında yanakları al aldır,
Hem şekerdir, hem kaymaktır, hem baldır,
Ona kıymak, onu üzme verbaldır,
Kucaktan kucağa dolaşır çocuk,

(Allahın insana lütfüdür çocuk).

Gollifası kaynatılır süzülür,
Otuz ikisi bir ipliğe dizilir,
Boncuk gibi boyuncuğ`na asılır,
Dişleri tamam çıksın diye çocuğun.

İkisine basınca kalkar diklenir,
Damakları teker teker dişlenir,
Konuşur da peltek peltek dillenir,
Kucak ister, oyun ister bu yaşta.

Üç yaşında arar, sorar öğrenir,
Onu ister, bunu ister söylenir,
Almayınca isyan eder dillenir,
Sütten bezer artık usanır çocuk.

Dördünde hep ilgi ister nazlanır,
Almayınca küser, ağlar, sızlanır,
Ulaşınca isteğine uslanır,
Böyle yetişmeli, sağlıklı çocuk.

Beş yaşında akli keser uğraşır,
Bulduğu oyuncakla oynaşır,
Canı sıkılınca, hemen ağlaşır,
Yavru kuzu gibi, duramaz çocuk.

Altı yaşına basınca düzelir,
Giyimine dikkat eder, özenir,
Duygularla, bilgilerle bezenir,
Kişiliğini, öyle kazanır çocuk.

Cıvıl cıvıl, ışılı gözlerinde,
İşveyle bakar, elleri bellerinde,

Çünkü çocuk ne ise yedisinde,
Hiç değişmez, yetmişinde o olur.

Yediye basınca okula gider,
Önce sayı sayar, sonra heceler,
Meraklıysa, kitabıyla geceler,
Kimliğini, belli eder çocuklar.

Sekizinde artık kimlik kazanır,
İlgi bekler, sevgi bekler uyanır,
Anasıyla babasına güvenir,
Değişimi erken yaşar çocuklar.

Dokuzunda parıl parıl parlaktır,
Ağıldaki kuzu kadar oynaktır,
Tek isteği güvencede olmaktır,
Yardım ister, destek arar çocuklar.

Pırıl pırıl, sevinc dolu yüzleri,
Hayat dolu, sevgi dolu gözleri,
Toz pembedir, hayalleri düşleri,
Cıvıl cıvıl, **on** yaşında çocuklar.

Onbirinde, kız bastırır oğlanı,
Kız serpilir, oğlanda durum aynı,
Oğlan anaya yakın, kızsaa yabancı,
Değişimi, farklı yaşar çocuklar.

Arkadaş canlısı yaklaşımları,
Modaya uymak bir alışkanlıkları,
İnkâr olunmaz çalışkanlıkları,
Onlara yön vermeli, uyar çocuklar.

On üç yaşına varınca erkekler,
Aileyi olmadık sorunlar bekler,

Onun için tecrübeli anneler,
Oğlana “Allahın gazabı” derler.

Kız evladı **on üçüne** varanda,
Cinselliği öğrenir büyük oranda,
Ana esvabını giyer arada,
“Ana, bak donun bana oldu”, der.

Oğlan henüz aynıdır, akli oyunda,
Bir uzama olmaz hala boyunda,
Onun da gitmeli dümen suyunda,
Yoksa yanlışta düşer henüz çocuklar.

On dördünde kızın boyu bir uzar,
Koynuna kokulu meyveler dolar,
Hırçınlaşır da bir sığınak arar,
Dikkat etmeli, kırılıgandır çocuklar.

Onbeşinde oğlan hepten asidir,
Varsa kız kardeşi, ona vasidir,
Hemcinsleri onun büyük yasıdır,
Kıskançlık yıllar`nı yaşar çocuklar.

Varanda yaşı kızın **on beşe**,
Kara sevda gelir, yerleşir başa,
Bu durum gitmezse her zaman hoşta,
Ezelden beridir, böyle yaşanır.

On altıda oğlanın sesi değişir,
Yüzüne bir sürü kıllar doluşur.
Vücudunda değişiklik ölüşür,
Kendini bir ilah gibi görür oğlumuz.

On altıda, koynunda meyve gelişir,
Davranışta bir incelik oluşur,

Sevgiyle tenhalarda buluşur,
Bir yerde duramaz artık kızımız.

Oğlan **on yedide** başlar kavgaya,
Bütün şikayetleri olur anaya,
“Ya gız bulun, ya kaçacam garşıya”,
İlk isyanı böyle başlar oğlanın.

Oğlan artık durmaz, atağa geçer,
Güzeli kendine eş diye seçer,
Sevgili seçerken hataya düşer,
Doğru yolu sonra, öğrenir oğlan.

Kızımız pusuda avcıyı bekler,
Avlayan kızlardır, av da erkekler,
Seçici kızlardır, avcılar tekler,
Ne kadar bilinse, tersi hayatta.

Uzaktan uzağa hafif gülücük,
İlk buluşma, hele de ilk öpücük,
Ateştir, yangındır, hem de pek büyük,
Aklından çıkmazmış, asla insanın.

Oğlan yetişmiştir, güçlü küvvetli,
İster cahil olsun, ister mektepli,
Kucağımı dolduracak bir balık etli,
Bayanı, kendine eş arar durur.

Bazan ağlar gibi, bazan da güler,
“Yeter Allah`ım artık, canımı al” der,
Fazla sevdalıysa, intihar eder,
“Kocaya verin” deyişi, böyle, kızların.

Genç kızların her tarafı gelişir,
Meyva gibi, olgunluğa erişir,

Tavırları, bir hoş olur değişir,
Tadına bakacak meraklı bekler.

On sekizde kızın yeri mutfaklar,
Kabahati hergün, bulur tabaklar,
Çanaklar kırılır, düşer bardaklar,
İlk isyanı ortaya, çıkar kızların.

On dokuzda hala aynı halları,
Bir şekeri arar, biri balları,
Farklı farklı görünse de yolları,
Bir elmanın yarısıdır insanlar.

Genç kızların ateşleri dillenir,
Sevdaları, gözlerinden bellenir,
Erkek kısmı, kızı görür dellenir,
Bozbulanık suya benzer genç kızlar.

Oğlanın hedefi kız, **yirmisinde**,
Bir başka kibarlık olur sesinde,
Bütün genç kızlar, onun gözünde,
Kendine aittir, yok başkasının.

Yirmi birde ter ü taze çiçektir,
Hayat dolu, hem de açık saçıktır,
Bütün erkekler kızlara aşıktır,
Pervane gibi döner çevresinde.

Bir tebessüm, dudaklarda gözlerde,
Saçlar sere serpe, etek dizlerde,
Yirmi ikide kız, bir içim sudur,
Taht kurar, en katı gönüllerde.

Yirmi üç bir başka yönden tatlıdır,
Genç adam mutludur, kız kanatlıdır,
Bu yaşın duygusu, zevki farklıdır,
Bilmez karamsarlık bu yaşta insan.

Yirmi dört yaşında gençtir, zindedir,
“Dünyalar benim, der, hayat bendedir”,
Oynaşmak onuncun, evvel öndedir,
O yaşın gereği budur insanın.

Yirmi beşte daha mutlu, daha şen,
Hayat güzel, hayal güzel ve hep ben,
Sonsuz duygular, zevkler severken,
Bitmeyecek sanır insan, zamanı.

Kadın sevildikçe bir güzel olur,
Adam aradığını kadında bulur,
İkisi hayattan mutluluk alır,
En güzel yılları, bunlar insanın.

Yirmi yediye varınca yaşları,
Arada çatılır, ince kaşları,
İkisi de asla eğmez başları,
Gururu engeldir, buna insanın.

Yirmi sekizde pek değişmez durum,
Bazan mutlu, bazan gerekir yorum,
Erkek havalarda, inatta kadın,
Bu dönemi, böyle geçer insanın.

Yirmi dokuzda da aynıdır durum,
Kadın güzel, fattan, istemez yorum,
Adam kıskanır, kadında forum,
Çekişmeler başlar artık bu çağda.

İçinin ateşi başına vurur,
Usanmaz, uslanmaz ne de yorulur,
Şimdi **otuzunda**, aranır durur,
Eskiden, on beşte doğuran kadın.

Kesilmez nedense kolay hızımız,
Açılıp saçılır hala kızımız,
Bazan mutlu olur, bazan sahipsiz,
Nedense hiç durmaz durulmaz kadın.

Kadın varınca, **otuz bir** yaşına,
Özeni de artar gözü kaşına,
Adamı sürükler, sürür peşine,
Bunu atlatmayı, bilmeli insan.

İnsanlarda bitmez haz ve heyecan,
Yenilik arar, doyumsuzdur can,
Kadın hep alır, adamsa... püryan,
Sorunlar yaşar bu yaşta insan.

Otuz üçte kadın daha hırslanır,
Her fırsatta, boyanır, hem süslenir,
Etrafına üst perdeden seslenir,
Ne olduğunu hep bilmeli insan.

Ne kadar çok güzel, olsa da kadın,
İltifat ve ilgi bekler erkekten,
Bazan bu hazzını gizler etraftan,
Bazan otuz ikisini gösterir kadın.

“**Otuz beş** yarı yol” dese de şair,
Hayat devam eder, peş peşe gelir,
Otuz beş yaşına erince başlar,
Gerçek sevdası, olgun insanın.

Bazan erkek dargin hareket eder.
Bazan da kadın susmayı seçer,
Hayat böylece akar da geçer,
Otuzaltı yaş, panayırı hayatın.

Otuz yedi yaşında olgun ve dolgun,
Daha oturaklı, daha bir durgun,
Sorumluluk duygusu kavrar insanı,
Gene de eşine, sevdayla vurğun.

Adam heyecanlı, kadın bir süzgün,
Yüzler görünse de bir parça üzgün,
Sanmayın mutsuzdur, ya da az kırgın,
Mutluluk, gözünden belli insanın.

Kimisi gülüştü, kimisi kırgın,
Bazan hüzürlü, bazan da dargin,
Hayat iniş yokuştur, tekdüze değil,
Ara yolu bulmalı, uymalı insan.

Etkilemez onu, ne yer, ne zaman,
Kırkında uslanmaz, olmaz hem pişman,
“Hayat kırkında başlar” der de yaşar,
Zamanla değişti, bu günkü insan.

Kırk birde güzeldir, akıllı uslu,
Hele memursa tertipli, süslü,
Bir de mutluysa, memnun, gülüştü,
Böyle bir güzele imrenir insan.

Kırk ikide kadın hala değişmez,
Sülenir, püslenir, yer zaman bilmez,
İhtiyacı olmasa da farketmez,
Süslenmek, mayasında var kadının.

Kırk üçte hala dinc, hala huridir,
Kadın olgun, adam hala diridir,
Ne vücudu eğik, ne göz perdedir,
En hüzürlü çağı, seven insanın.

Kırk dördün bir başka heyecanı var,
Kadın çok narındır, adamda vakar,
Gözdeki parıltı, yürekler yakar,
Hayattan başka ne bekler insan.

Adam mevkilerde, sorumlu, saygın,
Kadına yetmez bu, az mahzun kadın,
Bazan sevecendir, bazan da dargin,
Nasıl davranacak, şaşırır insan.

Kırk altı benzer, bir önceki yaşla,
Adam daha olgun, daha bir başka,
Kadın fıkır fıkır, düşmüşçe aşka,
Sorunlu olsa da, hep mutlu insan.

Bazan kıskançlık, bazan da şüphe,
Kırgınlık yaşanır, alınır cephe,
Bazan derler “Evlenmesem keşke”,
En alıngan dönemleri, insanın.

Kırk sekizde anlayışlı olmalı,
Kadınlar da kocalara uymalı,
Sevdaları, ta yürekte duymalı,
Ancak öyle yener, zorluğu insan.

Hala devam eder fiziksel sorun,
Bunu, kolay atlatır akıllı kadın,
Güzelliğin doruğu, şu yüze bakın,
Hayatı yaşamayı, bilmeli insan.

Elliinde adam, derli topludur,
Saçları ağarsa da, başı doludur,
Gücü yerindedir, sağlam kolludur,
Çevresine hakimdir, bu yaşta insan.

Kadınlarsa bir başka olgunlaşır,
Göğsü, kalçası iyice dolgunlaşır,
Günümüz kadını, rahat hoşlaşır,
Seneler, belini bükmez insanın.

Elli birde adam, sevecen, soylu,
Kadının çehresi, az hüzün dolu,
Müşterek yaşamın, sonucudur bu,
Bunun değerini bilmeli insan.

Kadın olgunlaşır, **elli ikide**,
Bakışı anlamlı, sevdası gözde,
İkinci baharı, yaşar bu yaşta,
Sevdası, en büyük destek insanın.

Elli üçte, ikisi de olgunlaşır,
Vücutlar yağ bağlar, az dolgunlaşır,
Tavırlar tamamen farklı gelişir,
Duyguları, hassaslaşır insanın.

Adam durgunlaşır, kadın ulanır,
Hayal kurar, bulutlarda dolanır,
Elli dörtte armut olur, ballanır,
Usanmaz, uslanmaz, yorulmaz kadın.

Elli beş yaşında, kadın durulur,
Adamların yüzü, yorğun görünür,
Bakışları artık, bir hüzün burur,
Değişim halını farkederek insan.

Yaşlar, ulaşınca **elli altıya**,
İşleri bağlanır, artık tatlıya,
Dönüp bakarlar, geri maziye,
Yorulur, yavaşlar, durulur insan.

İki insan olgunluğa ermiştir,
Mutluluk, gözlerden dışa vurmuştur,
İnsanoğlu, pekçok şeye doymuştur,
Kar yağmıştır, saçlarına insanın.

Bulunca yaşları, **elli sekizi**,
Belirir yüzlerde, yılların izi,
Çok düşünür kişi, demeden sözü,
Sorumluluk nedir, hisseder insan.

Elli dokuzda kadın, krizden çıkar,
Evin sıkıntısı, kökten hep biter,
Hüzurlu, yaşamak günleri çatar,
Bu dönemi, iyi bilmeli insan.

“Yaşın **altmış**, dişin batmış” derlerdi,
Gözlerine mutlak perde inerdi,
Rahat yaşamayı yeni öğrendi,
Altmışında henüz, sağlıklı insan.

Altmış birde, biraz durgun biraz loş,
Gene de gönüller dolu, hayat hoş,
Gene de vurgun, gene de aşktan sarhoş,
Mutlu olmayı hep, bilmeli insan.

Altmış ikide başlar, öne eğilir,
Boynunu sormayın, artık bükülür,
Saçları düşer, dişleri dökülür,
Yaşlandığı, belli olur insanın.

Altmış üçte, kalan saçlar ağarır,
Sıkıntıdan, insanın göğsü daralır,
Fazla çalışamaz, hemen yorulur,
Düzeni değişir, artık insanın.

Altmış dördte yaşlılık, izleri artar,
İlk belirti dersen, yıkılır kaşlar,
Sarkar gerdanlar, dökülür saçlar,
Değişir her yanı, kökten insanın.

Altmış beşte izler daha da artar,
Sırtlar eğilir, gerdan daha da sarkar,
Bakışlar değişir, gözler az solar,
Yolunun çoğunu yürümüş insan.

Her yaşın değeri, kıymeti başka,
Yaşına rağmen düşerse aşka,
Şaşmamız gerekmez hiç de bu işe,
Sevmeye sınır yok, hep sever insan.

Gün geçtikçe durmaz, ilerler izler,
Yaşlanmak diyoruz olaya bizler,
Bükülmedikçe, yükü taşıyan dizler,
Yaşamak güzeldir ve yaşar insan.

Altmış sekizde durum değişmez,
Kadın pek sağlam, adam eğilmez,
Bazısında değişiklik görülmez,
Yaşama sıkıca bağlıdır insan.

Altmış dokuzda kadın hala bakımlı,
Adam da düzgün, hala biçimli,
Yıllara meydan okuyor, canlı...
Yaşamı bilince, yıkılmaz insan.

Yaş **yetmiş** varanda, deri kırışır,
Yüzler solar, ağır ağır bürüşür,
Kişi artık dane dane konuşur,
Takatı, düşmeğe başlar insanın.

“Yaş yetmiş iş bitmiş” derdi eskiler,
Günümüz insanı bu söze güler,
Kendini her gün yeniden biler,
Zorları alteder, sevgiyle insan.

Hala dolaşır damarlarda kan,
Sevenlerde bitmez aşk ve heyecan,
Gözlerde ışıltı, yüzlerde bayram,
Yaş yetmiş aşsa da, sevmeli insan.

Yetmiş ikide sesleri değişir,
İnsanoğlu olgunluğa erişir,
Çok sevecen, çok ölümlü konuşur,
Düşünce boyutu, artar insanın.

Yetmiş üçte ağır girer sırtına,
Gözleri zayıflar, sızı dizine,
Doktora başvurur, çare derdine,
Geri saymaları, başlar insanın.

Yetmiş dört yaşında adam pişmiştir,
Kadın boyansa da yolu geçmiştir,
Gene de ikisi, çağa uymuştur,
Yaşamı kökten, değişir insanın.

Saçları ağarsa, yüzü kırışsa,
Eşlerin yaşı da **yetmiş beş** olsa,
Kişide yaşama arzusu varsa,
Hiç farketmez yaşantısı insanın.

Yetmiş altı yaşa varınca adam,
Yavaşlar damarlarda dolaşan kan,
Gene de kopmaz, işten, hayattan,
Tende can durdukça, uğraşır insan.

İnsan varınca **yetmiş yediye**,
Dönüp de bakmalı biraz geriye,
“Ömür” diye harcadığımız hediye,
En kıymetli sermayesi insanın.

Kişiler ne kadar bakımlı olsa,
Kamburu çıkar, çalışıyorsa,
Hele de yaşamı düzgün değilse,
Hayatçığı zehir olur insanın.

Adamın başına, karlar yağmıştır,
Kadının gerdanı aşı(ğ)ı sarkmıştır,
Göz altı şişmiş, dişi düşmüştür,
Yetmiş dokuz yaşta böyledir insan.

Varınca adamın yaşı **seksene**,
Göbeği uzanır bir karış öne,
Perdeler iner de iki gözüne,
Saç ile sakalı, pamuklaşır insanın.

Seksen birde gerdanı, yüzü gerilir,
İşçinin sırtıyla, boynu eğilir,
Kadının kalçası, karnı belirir,
Vücudu bozulur, yastan insanın.

Seksen ikide vücut, çeker suyunu,
Bakıma rağmen, büzülür boynu,
Doğanın kişiye, öbür oyunu,
Ağırlaşır, kulakları insanın.

Seksen üçe varınca kişinin yaşı,
Büzülür dudağı, toplanır kaşı,
Bir noktaya odaklanır bakışı,
Yaşının sonucu budur insanın.

Seksen dörtte durum tamam aynıdır,
Kişiyeye yön veren kendi beynidir,
Hayatı, sağlığı, sorun kendidir,
Sorumlu kendidir, kendi insanın.

Seksen beşte güçten, takattan düşer,
Gözleri zayıflar, el-ayak titrer,
Üçüncü ayağını sürür-sürükler,
Nefesi kesilir, yetmez insanın.

Seksen altıda insan, hepten süzülür,
Ancak bastonuna, yaslanıp yürür,
Arada eşekten bir yardım görür,
Yaşlılık hayatı, budur insanın.

Seksen yedisinde vardı mı kişi,
Ayıramaz, karıştırır her işi,
Bu adamın merdivenden inişi,
Göstergesi, bu yaştaki insanın.

Olunca kişide, yaş **seksen sekiz**,
Kesilir inanın, yasamdaki hız,
Her ne kadar tükenmemişse henüz,
Yolunun sonuna, yaklaşır insan.

Doksan yaşına bir adım kala,
İçerden çökmeğe, başlanmış kale,
Gene de dayanır, kişi bu hale,
Başkaca çaresi, yoktur, insanın.

Yaş doksana varınca, insan uyuşur,
Gül yüzleri yaprak gibi buruşur,
Gözlerinde perdeleri ölüşür,
Gene de yaşama, sarılır insan.

Doksan birde köşesine çekilir,
Geçmişe yönelir, kitap açılır,
Sırtı kambur olur, sakal karışır,
Konuşmaya mecali, kalmaz insanın.

Doksan ikide izler daha da derin,
Saçlar pamuk olmuş, gülüşler serin,
Bunca yaşa rağmen, kendinden emin,
Mutluluk okunur, yüzünden insanın.

Doksan üçte güçten, takattan düşer,
Fazla yürüyemez, bastonla gezer,
Günleri, kahvede ah vahla geçer,
Yaşlılık dönemi, böyle insanın.

Doksan dördte kişi, geçmişten açar,
Artık hatırayla, hayalle yaşar,
Yakınlık görünce, göklere uçar,
Sonbaharı, koltuğa bağlı insanın.

Doksan beşte, baston yeterli olmaz,
Bazan dizleri, vücudu çekmez,
Ayağa kalkmaya dermanı yetmez,
Yardıma gerekir başka insanın.

Doksan altı yaşta, tunel yakındır,
Farkındadır insan, ölüm kesindir,
Baştan sona hayat, tektir bütündür,
Günahtan arınmak, ister her insan.

Yaşları varınca **doksan yediye**,
Yüzleri dönüktür, hepten güneye,
İşleri almak için, garantiye,
Camiye yönelir yolu insanın.

Doksan sekizde köklü bir çare arar,
Namazla, niyazla, kendini yorar,
Yorğun ruhunu, bir teselli sarar,
Bunlar da, son umududur, insanın.

Seneler olunca tam **doksan dokuz**,
Kişide sönmeğe başlamıştır köz,
Artık örtü gitmeli, kalmalıdır öz,
Kapının eşğine varmıştır insan.

On tane on sene, tam da **yüz** eder,
Bu yaşa ulaşanlar da “Dalya” der,
Bıkar da hayattan, ölmeyi ister,
El açar Allah’a, yalvarır insan.

Eğer aşmışsa yüz yaşını kişi,
İnanın bitmiştir, insanın işi,
Yetemez kendine, cahil, bilmiş,
Dinlemez organlar, emri insanın.

Ayak tutmaz olur, elleri titrer,
Aklı kesmez artık, nasihat ister,
Bütün davranışları çocuktan beter,
Artık kendine yetmez, yetişmez insan.

Varsa da yaşımız yüz beş, **yüz ona**,
Kalsak da birimiz yolda, en sona,
Mutlak geleceğiz, bir gün oyuna,
Bundan kurtuluşu yoktur insanın.

Merdiven dayasak yüz yirmi yaşa,
Yüzümüz dönüşür, çatlamış tasa,
Bedenler zayıflar, geçer inişe,
Yüzleri kirişir, solar, insanın.

Şöyle bir sıkılır, hırıldar göğsü,
Dediği duyulmaz, kısılır sesi,
“Hayat” denen hediyeden hissesi,
Tükenir, son bulur, biter insanın.

İnsan, kasılır da son saniyede,
Dölünü bırakır, fani dünyada,
Neler yapmışsa, onlar kalır burada,
Böyleymiş kaderi, her bir insanın.

Ne kadar zenginlik olsa insanda,
Hepsini terkeder, gider son anda,
Ne cep, ne de yen vardır kefende,
Uyumlu, doyumlu olmalı insan.

Kimisi uzunca bir ömür yaşar,
Kimisi hayattan çocukken göçer,
Herkes hissesini, harcar da geçer,
Fazladan hakkı yok hiçbir insanın.

Bazıları ölüverir gülerek,
Bazıları kabul eder, bilerek,
Kimisi ölümlle, alay ederek,
Kapanmaz, “Gözleri arkada kalır”.

Bir gün, bir an, bilinmeyen bir yerde,
Sarar da insanı görünmez perde,
Kimse onu görmez, olduğu yerde,
Varlığından, eser kalmaz insanın.

Götürürler, teneşire koyarlar,
Kaynar suyla, eyicene yuyarlar,
Eline ayağına, kına yakarlar,
Ahirete, hazırlarlar insanı.

İmamın çağrısına uyanlar,
Tabutu önünde saf saf duranlar,
“Hakkımız helal hoş olsun” diyenler,
Namazın kırlarlar, son kez insanın.

Tabutunu omuzlarda taşırlar,
Mezarını, boyuna göre eşerler,
Tabanına mersin dalı döşerler,
Kefeniyle, yatırırklar insanı.

Ordakiler asılır küreklere,
Toprak doldururlar açık çukura,
Üstünü, benzetirler vapura,
Karanlıkta bırakırlar, insanı.

Önce her gün, sonra sık sık ağlarlar,
Giderek silinir, solar duygular,
Sonra yılda iki, ancak uğrarlar,
Zamanla dibelik, unutulur insanı!

(Yorgancıoğlu, 1999: 3-125)

Ömer EKEN (?-?)

YAŞNAME

Bir sabah ben doğmuşum,
Daha dün yokmuşum.
Neyi hesaplayaydım,
Ömür başlamış bilmedim.

İşte **on bir** yaşımdaydım,
Okul sıralarımdaydım,
O vakit toylardaydım,
Ömür bitirmiş bilmedim.

Yaşım oldu **on yedi**,
Arzularım dinmedi,
Aklım başımda değildi,
Ömür bitermiş bilmedim.

Otuz beşti yaşım,
Secdeye gitmemişti başım,
Güya, gençti yaşım,
Ömür bitermiş bilmedim.

Yirmi yaşına vardım,
Askerliğe gün aldım,
Oturup şafak saydım,
Ömür bitermiş bilmedim.

Yaşım **kırk üçtü**,
Bazı şeyler güçtü,
Bazısı artık geçti,
Ömür bitermiş bilmedim.

Yaşım oldu **yirmi beş**,
Eğlen dolan ve gez,
Derdim sadece heves,
Ömür bitermiş bilmedim.

Yaşım olmuştu **elli**,
Seneler hâlimden belli,
Bir film düşün o denli,
Ömür bitermiş bilmedim.

Yirmi yedi yaşına vardım,
Mesleğimde cevvaldım,
Kuru bilgiye daldım,
Ömür bitermiş bilmedim.

Yaşım **altmışa** değdi,
Beden güçlü değildi,
Elime baston verildi,
Ömür bitermiş bilmedim.

Yaşım **otuzu** buldu,
Ünüm etrafta duyuldu,
Para elimde puldu,
Ömür bitermiş bilmedim.

Yaş **altmış yediye** erdi,
Azrail yanıma geldi,
Beden, son nefesin verdi,
Ömür bitti bilmedim.

Özbahar (Mustafa) (1932-)

ERİŞTİM

Atamın sülbünde iken bir bulanık su idim,
Ana rahmi adın alan bir mekâna eriştim.
Yol yürüdüm gece gündüz tam **iki yüz seksen gün**,
Ve nihayet fani olan bu cihana eriştim.

Bir yaşında beşiklerde elenir ağlar idim,
İkisinde yürür idim arzumu söyler idim,
Üç yaşında bir su gibi sokakta çağlar idim,
Dörtte beşte gül gül oldum gülistana eriştim.

Altısında ne istersem çaresine bakıldı,
Yedi yaşlarına girdim süt dişlerim döküldü,
Sekizinde çocuk gönlüm istidada çekildi,
Dokuzunda padişahi bir divana yetiştim.

On yaşında okur idim okuduğum yazardım,
On birinde insanlığı inceleyip süzerdim,
On iki de fikir köşkün dolaşırdım gezerdim,
On üçünde Aslı Senem bir civana eriştim.

ÖZBAHAR'ım sarf eylemez sözlerini boşuna,
On dört-on beş yaşlarında düştüm güzel peşine,
Hey ağalar girdim bu yıl tam **on altı** yaşına,
Peşine süründüğüm bir canana eriştim.

(Ergüzel, 1999: 78; Kaya, 2004: 279)

Pervane (XX)

İSTER

Bir çocuk da anasından doğunca,
Bedenini pişirmeye tuz ister.
Utanır âlemden yüze çıkamaz,
Arkasına giyinmeye bez ister.

Atasına ayva gibi görünür,
Umut edip bu dünyaya yerinir,
Bir yaşında yavaş yavaş sürünür,
İkisinde yürümeye diz ister.

Üç yaşında pınar suyu içince,
Büyümenin zorluğunu çekince,
İsteyerek gözlerini açınca,
Neşelenir söylemeye söz ister.

Büyüyüp de giysisini giyince,
Şu dünyanın nimetine konunca,
Üç yaşında türlü diller sayınca,
Dört yaşında konuşmaya yaz ister.

Beş yaşında kendi gider elime,
Şu dünyada ilaç olmaz ölüme,
Aklı olan hizmet eder âleme,
Altısında kalem ile yaz'ister.

Yedisinde kılar ise namazı,
Gün be gün de hakka niyazı,
Uçuşur Mevla'nın turnası bazı,
Sekizinde avlanmaya kaz ister.

Dokuzunda her sözcüğü bilince,
Her mektubu okur kendi dilince,
Hocasından her dersini alınca,
On yaşında katipliği ister.

On beşinde akıl baliğ olunca,
Sevabını günahını bilince,
Tabiat çarkını ele alınca,
Yirmisinde dünyalığa kız ister.

Otuzunda eğer olgun olunca,
Bazı ağlayıp bazı gülünce,
Bu dünyanın nimetini bilince,
Kırk yaşında dünyalığa az ister.

Ellisinde yarı ömrü gidince,
Çark-ı felek dediğini edince,
Ecel vakti fırsatını güdünce,
Altmışında yaratandan yüz ister.

Yetmişinde gayri beli bükülür,
Beden ihtiyarlar dışı dökülür,
Öbür dünyasından köprü çekilir,
Sekseninde döşeğini düz ister.

PERVANE'yim bu zamana varınca,
Gayri **doksanında** tamam olunca,
Yüz yaşında ecel vakti gelince,
Ahrette şefaât imkân tez ister.

(Çelebioğlu, 1998: 439-441;

Kaya, 2004: 280-282)

Pir Sultan Abdal (XVI)

FELEK

Hakk'ın haznesinde gizli sır idim,
Ananın belinden indirdin felek.
Ağ mürekkep idim kızıl kan oldum,
Cümle irenlere yazdırdım, felek.

Biz de anamızdan doğduk aldandık,
Tuzlandık da çaputlara belendik,
Dokuz aylık yoldan çağırdın geldik,
Dünyaya gelmişe döndürdün, felek.

Boşuna hey deli gönül boşuna,
Değirmenler döner didem yaşına,
Taze değdim **on üç-on dört** yaşına,
Sılasız sevdaya yeldirdin, felek.

On beşinden yiğirmiye yol oldu,
Otuzunda çevre yanım gül oldu,
Kırk yaşında kan bulanık sel oldu,
Hayırımı şerrimi bildirdin, felek.

Yaşım da **ellide** yarıyı geçti,
Altmışımda yolum yokuşa düştü,
Yetmişimde türlü teberim şaştı,
Orda ayak ayak indirdin, felek.

Sekseninde beratlarım yazıldı,
Doksanımda gül irengim bozuldu,
Yüz yaşında kemiklerim ezildi,
Orda bir masuma döndürdün, felek.

PİR SULTAN ABDAL'ım yaktın yandırdın,
Ecel şerbetini verdin kandırdın,
Durmada da Azrail'i gönderdin,
Dünyaya gelmemişe döndürdün, felek.

(Kaya, 2004: 283-284)

Pir Sultan Abdal

ÖMÜR DESTANI

Bir çocuk da anasından doğunca,
Bedenini pişirmeye tuz ister.
Uryan buryan ortalıkta kalınca,
Setirini götürmeye bez ister.

Kanla sudan gelir onun gıdâsı,
Nasibini veren Bâri Hudâ'sı,
Beşiklere beler onu anası,
Akşam sabah emzirmeye süt ister.

Bir yaşında ürüm ürüm ürünür,
İkisinde sürüm sürüm sürünür,
Üç yaşında adım adım yürünür,
Dört yaşında söylemeye söz ister.

Beş yaşında dili civan sevişir,
Altısında uşağınan döğüşür,
Yedisinde dişlerini değışir,
Sekizinde her gediğın düz ister.

Dokuzunda olur bir tosun maya,
Onunda benziyor kaşları yaya,
On birinde başı girer sevdâya,
On beşinde ala gözlü kız ister.

Yirmisinde akıl baştan savrulur,
Otuzunda vursa dağa devrilir,
Kırk yaşında akıl başa çevrilir,
Ellisinde avın almış baz ister.

Altmışında iner bir merdivenden,
Yetmişinde binse düşer duvardan,
Sekseninde su getirmez pınardan,
Doksanında döşegini düz ister.

PIR SULTAN ABDAL bu söz hepimize,
Temmuz girinceye belki de yaza,
Yüz yaşında ölümünü gözete,
Zemheriyi çıkarmaya yaz ister.

(Öztelli, 1973: 292-293 / Aslanoğlu, 1984,
332-333, Kaya, 2004: 285-286)

Refik Kutlu (1962)

YAŞ FARKI

Kırk yaşından sonra sevdaya dalan,
Kırk beşinden sonra ne olur acep?
Ellisinden sonra genç karı alan,
Elli beşten sonra ne olur acep?

Ayak uyduramaz kol kola gitse,
El kaldıramaz kabahat etse,
Ararda bulamaz kaybolup yitse,
Altmış beşten sonra ne olur acep?

Hele **yetmişinde** ne bilebilir,
Gücü yetmez olur ne diyebilir,
Ağızda diş kalmaz ne yiyebilir,
Yetmiş beşten sonra ne olur acep?

Seksenlerde dili tutup konuşmaz,
Dinleyen yok kimse gelip danışmaz,
Evde kalır ayak tutup dolaşmaz,
Seksen beşten sonra ne olur acep?

Doksanlarda halın kimi güldürür,
Bir söz etsen herkes san saldırır,
Evde koymaz yatağını kaldırır,
Doksan beşten sonra ne olur acep?

KUL REFİK`im ney aşarsan denginle,
Fakir isen nikah etme zenginle,
Sen yine de iki söyle bir dinle,
Yüz beşten sonra ne olur acep?

(Yasemin, 2010: 82)

Reyhani (1932-)

Of Kardeş Of

Bir gün gözüm açtım koskoca dünya,
Of eski çağlarım of kardeş of!
Babam sevinerek yazdı bir künye,
Of anam, of yarım, of of kardeş of!

Üç-beş ayda yüz değiştim, göründüm,
Gördüğüme el uzattım yerindim,
On ay oldu gezmek için süründüm,
Of yoktu kararım ,of of kardeş of!

Yavaş yavaş **yedi-sekiz** yaş dedik,
Topraklara toprak taşa taş dedik,
On yaşında akla sahip baş dedik,
Of deli anlarım, of of kardeş of!

Yazılmıştım gider idim okula,
Biri ister idi bana sokula,
On dört yaşım gelmez idi akıla,
Of sevda pazarım, of of kardeş of!

O zaman köy kızı gönlüme girdi,
Dedim etme, gönül söz mü dinledi,
Hasılı akibet azmine erdi,
Of az olan karım, of of kardeş of!

Derd ü gama o seneler başladım,
Sitem ortak oldu zevki boşladım,
Aylar günler gurbet elde kışladım,
Of bekleyen yarım, of of kardeş of!

Fakirlik pek fena geldi başıma,
Bugün yarın erdik kamil yaşına,
REYHANİ gülerken arkadaşına,
Şimdi ben ağlarım, of of kardeş of!

(Çelebioğlu, 1998: 483-484;
Kaya, 2004: 287-288)

Ruhani (1931-)

DOKUZ YÜZ OTUZ BİR GELDİM DÜNYAYA

Dokuz yüz otuz bir geldim dünyaya,
O tarihte yazdırdılar yaşımı.
Sarıldım kundağa yattım uykuya,
Bilmiyordum hayalimi düşümü.

Babam derdi: “Yavrucuğum, bir tanem”,
Kıyamazdı ki uykulardan uyanam,
Yüz bin eda ile sevgili anam,
Sürmelerdi kirpiğimi kaşımı.

Tahta beşiklerde kuruldu tahtım,
Altı ay da böyle devroldu vaktim,
On bir ay deyince ayağa kalktım,
Bilmez idim felek bozar işimi.

Yere düşer yüz üstüne düşerdim,
Taşa vurur oyuncağı bozardım,
Duvarlardan tuta tuta gezerdim,
Devrederdim bahırımı, kışımı.

Altısında arkadaşla güleştim,
Sekizinde okumaya alıştım,
Dokuzunda hafızlığa çalıştım,
On yaşında zehir ettim aşımı.

Ben bu yaşta kara gördüm dünyayı,
Elimde patlattım çürük bombayı,
Kaybettim güneşi kaybettim ayı,
Dağlar gibi duman aldı başımı.

Kayıp ettim gözüm gönlüm kan ağlar,
Ahu u feryadıma dağlandı dağlar,
Her nere gittimse geldi beraber,
Kara kader bırakmadı peşimi.

On birinde yüreğimi dağladım,
On ikide tenhalarda ağladım,
On üçte yare meyil bağladım,
Felek bozdu temelimi taşımı.

On dördünde hayal mayal gülerdim,
Nameler okurdum türkü söyledim,
On beşinde arttı yüz oldu derdim,
On altıda sızı sardı dişimi.

On yedide oldu yolum dolaşık,
On sekizde işim karmakarışık,
On dokuzda oldum yaralı aşık,
Kızılırmak gibi döktüm yaşımı.

RUHANÎ'yim, benim bahtım karalı,
Bağrım delik delik, gönlüm yaralı,
Bir peri simaya meyil vereli,
Efkârıma ortak ettim goşumu.

(Düzgün, 1997: 242-243;

Kaya, 2004: 292-294)

Ruhani

ŞU FANİ DÜNYAYA GELDİM GELELİ

Şu fani dünyaya geldim geleli,
Felek kabul eylemedi arzumu.
Tarih **bin dokuz yüz otuz birinde**,
Rahimden cihana saldım özümü.

Altı ay büründüm keten kundağa,
On bir ayda girdim başka nevrağa,
On beş ayda artık kalktım ayağa,
Sevgisiyle anam çekti çekti nazımı.

Altısında ahabımı taşladım,
Yedisinde gönülleri hoşladım,
Sekizinde hafızlığa başladım,
Dokuzunda ezber ettim cüzümü.

On yaşında gördüm derdi belâyı,
Başıma dar ettim geniş dünyayı,
Elimde patlattım eski bombayı,
Kesti parmağımı yaktı gözümü.

Zaman tufan oldu zaman içinde,
Kaldı garip başım duman içinde,
Ana kucağında al kan içinde,
O an duydum yaramdaki sızımı.

On birimde yandı bağırımın başı,
Kül etti sinemi aşkın ateşi,
On ikide aktı gözümün yaşı,
On üçünde kayıp ettim izimi.

On dördünde daldım derin hülyaya,
On beşinde Mecnun oldum Leyla'ya,
On altıda düçar oldum sevdaya,
Korlaştırdım alevimi közümü.

On yedide geldi gönül baharı,
On sekizde sanki gezdim serseri,
Erbabına bende olan cevheri,
Anlatırken çoğa saydı azımı.

On dokuzda yandım aşkın narına,
Yirmisinde düştüm ah ü zarına,
Yirmi birde umutlandım yarına,
Hesap ettim doksanıma yüzümü.

Yirmi ikisinde ben bana güldüm,
Yirmi üç yaşında sarardım soldum,
Yirmi dört yaşında divane oldum,
Yirmi beşte ayarladım sazımı.

RUHANÎ'yim, günü güne ekledim,
Kaç yıldır bu yolda nöbet bekledim,
Ben sırtıma gam yükünü yükledim,
Soran yok ki gönlün buna razı mı?

(Kaya, 2004: 289-291)

Ruhi (XIX)

OLUR

Hamd ü şükr ü minnet Gani Hüda'ya,
Hikmet ü kudreti rayegan olur.
Kısmet veren oldur bay u gedaya,
Bab-ı tevekkülde mü'minan olur.

Var olmadan evvel cümle kainat,
Vücuda gelmeden arz u semavat,
Ol nur-ı Muhammed eyledi mir'at,
İzhar-ı nübüvvet nümayan olur.

Yok idi göklerde melek melekut,
Halk etti lutf ile Hayy-i La-yemut,
Alem-i ceberut alem-i lahut,
Zikr-ü tesbih ile kaiman olur.

Mükerrerrem eyledi Adem'i Sübhan,
Esmâ-yı Hüsna'yı bildirdi asan,
Mekr ile yedirdi buğdayı şeytan,
Tac u hulle gidip ten üryan olur.

Habibi aşkına yarattı vildan,
Doldurdu cenneti hur ile gilman,
Ebubekir Ömer Hazret-i Osman,
Aliyyü'l-Murtaza şir-Yezdan olur.

Cennetten çıkınca Adem ü Havva,
Cihan sarayında koptu vaveyla,
Onlardan zürriyyet oldu müheyya,
Evladı gelince cisme can olur.

Bir katre menidir sulb-ı pederde,
Kırk gün köpük yatar rahm-i maderde,
Altmış gün sureti bulur bir perde,
Feyz- Hak hayat-ı cavidan olur.

Dört melek müekkel etmede tasvir,
Et, sinir, damarlar düzülür bir bir,
El, ayak, parmaklar olunca tamir,
Vücudun temeli üstühan olur.

Arka göğüs gerdan dil ile dudak,
Burun yüz yanaklar vermede revnak,
İki kaş iki göz baş iki kulak,
Sinede memeler bir nişan olur.

Hıl'at-ı beşerde hükm-i muvakkar,
Çar anasırdan olur münevver,
Kimisi müennes kimi müzekker,
Tezvic eyleyip hali kan olur.

Kimisi saiddir kimisi şaki,
Kimisi arzular tarik-i Hakk'ı,
Kiminin biraz çok olur erzakı,
Kimisi fakr ile dervişan olur.

Akıl fikir ermez sırr-ı Sübhan'a,
Kısmette var ise gelir cihana,
Dokuz ay on günde doğurur ana,
Cihanı görünce iş fiğan olur.

Ebe yur, arıtır tuzlanır masum,
Göbeği kesilir sarılır mahdum,
Tayeler emzirir ahvali malum,
Elden ele gezer alışan olur.

Beşikte sallanır bir esrük aslan,
İsmi müsemması olur nümayan,
Altı aylık söyler lisan-ı sıbyan,
Bir yaşında dili kuş lisan olur.

Bir buçuk yaşında sürünür gezer,
İkisinde sütten ayrılmak sezer,
Üç yaşında şirin kelamın düzer,
Dört yaşında ağzı sadef kan olur.

Beş yaşında bilir yahşı yamanı,
Altısında luğbe çekilir canı,
Yedisinde mektep olur mekanı,
Sekizinde okuyup yazan olur.

Dokuzunda dürüst okur Kur'an'ı,
On yaşında bilir şartı erkanı,
On birinde yazar neshi divanı,
On ikide hilâl kaş keman olur.

On üçünde eder mihr ü mahabbet,
On dördünde eder tenhaca sohbet,
On beşinde eder hublarla ülfet,
On altıda tamam nevcivan olur.

On yedide serin salar sevdaya,
On sekizde uğrar kuru kavgaya,
On dokuzda elin sunar sahbaya,
Yigirmisinde mest-isergerdan olur.

Yigirmi beşinde olur bir dayı,
Otuzunda salmaz olur ankayı,
Otuz beş yaşında bellidir payı,
Kırk yaşında kâmil bir insan olur.

Kırk beşinde uğrar bir hoş kemâle,
Ellisinde döner Rüstem-i Zal'e,
Elli beşte döner bir başka hale,
Altmışında akıl perişan olur.

Altmış beşte hep ağ olur sakalı,
Yetmişinde kalmaz tende mecali,
Yetmiş beşte ölüm olur hayali,
Sekseninde ağlar gözü kan olur.

Seksen beşte aciz olur cihandan,
Doksanında hata gelmez lisandan,
Doksan beşte geçer nam u nişandan,
Yüz yaşında pir-i natüvan olur.

Yüz beşinde vurur çarh-ı Girdigar,
Yüz onunda anıp cürmün eder zar,
Yüz on beşte kalır sür'ati naçar,
Yüz yigirmisinde külli fan'olur.

RUHİ söyler, düşer ah ile zara,
Herkesin metaı çıkar pazara,
İmtihançün geldin sen bu diyara,
Muhammed Mehdi'de iş tamam olur.

(Çelebioğlu, 1998: 423-426;
Kaya, 2004: 295-300)

Ruhsati (1935-1911)

GİBİ

On birinde bir güzele hizmetim,
Yeni açmış has bahçede gül gibi.
On ikide henüz gelmiş baharı,
Akar gider boz bulanık sel gibi.

On üçünde ebru zülfü top durur,
Aklı fikri temelinden kopturur,
On dördünde yanağından öptürür,
Dili şeker, dudakları bal gibi.

On beşinde çilesini doldurur,
On altıda kendisini bildirir,

On yedide maşukunu öldürür,
Göz ucuyla bakar gider yel gibi.

On sekizde gördüğünü şaşırılmaz,
On dokuzda döktüğünü devşirmez,
Yirmide aklın derer taşırılmaz,
Sahip olur her yanına mal gibi.

Yirmi beşte döner yüceden gider,
Otuzunda dört etrafın denk eder,
Otuz beşte yavaş yavaş kan gider,
Kırk yaşında geçmez olur pul gibi.

Kırk beşinde kızıl düşer gülüne,
Ellisinde yokuş gelir yoluna,
Elli beşte bak dünyanın haline,
Tozar gayri sermayesiz kül gibi.

Altmışında duvarlara yan gelir,
Altmış beşte gözlerinden kan gelir,
Yetmişinde umut etme can gelir,
Tekne taşır teneşirde sal gibi.

Yetmiş beşte söyler söyler usanmaz,
Sekseninde her ne etse utanmaz,
Seksen beşte yatar gayri uyanmaz,
Ne söylersen haber vermez lal gibi.

Doksanında hazır eyle bezini,
Doksan beşte kimse çekmez nazını,
Yüz yaşında teslim eder özünü,
EY RUHSATÎ, felek yine dul gibi.

(Kaya, 2004: 301-302)

Ruhsati

SEVESİN

Bir güzel değerse tam **on** yaşına,
Domurlanır gllerini sevesin.
On ki yaşına basınca kadem,
Kınamış ellerini sevesin.

Beyaz gerdanına elvan brncek,
Akıl baştan tebdil olur grncek,
Yeke tellim **on **ne girincek,
Al yanakta gllerini sevesin.

Bu dert seni iflah etmez l bari,
Ara sekil hediyeler sal barı,
On dördüne değince ol dilberi,
Nazlı nazlı dillerini sevesin.

Yar sevmesin ne bilecek semeler,
ylesi ahmağı eşip gmeler,
On beşinde domurlanır memeler,
Yüz sürüp de bellerini sevesin.

Kim dayanır bu güzelin taşına,
Gönül havalanır dağlar başına,
On altıda benzer tavus kuşuna,
Salındıka yollarını sevesin.

Gayri ismi her harf ile okunur,
Ziyetlenir altın küpe takınır,
On yedide hicab eder sakınır,
Boyu servi dallarını sevesin.

Ata idim kollarımı boynuna,
Muhabbet ateşin koysan beynine,
On dokuzda girsem yarin koynuna,
Terleyip de güllerini sevesin.

RUHSATÎ âşıktır hublara ezel,
Yirmi bir yaşında dökülür gazel,
Yiğirmi beşecek sevilir güzel,
Andan sonra döllerini sevesin.

(Kaya, 2004: 303-304)

Said (1835-1910)

YARADILIŞ CİLVESİ

Hakkın sarayında gizli sır idim,
Anamın rahminde yarattın beni,
Beyaz mürekkepten al kan eyledin,
İnsan sıfatına döndürdün beni.

Bir zaman da ilâçlara ilendim,
Bir zaman da boz toprağa belendim,
Dokuz aylık yoldan seferden geldim,
Anamın sütüyle kandırdın beni.

Bir zaman da gezer oldum bucakta,
Bir zaman da sevilirdim kucakta,
Bir tek birdim, evimizde ocakta,
Geline, avrada sevdirdin beni.

On beşinden **yirmilere** yol olur,
Otuzunda tam bulanık sel olur,
Kırk yaşında bir incecik yol olur,
Boradan sellerden kurtardın beni.

Ellisinde ben aklımı şaşırdım,
Altmışında yolum dikene düşürdüm.
Yetmişinde bildiğimi şaşırdım,
Merdiven merdiven indirdin beni.

Sekseninde mukadderim yazılır,
Doksanında kara yazım bozulur,
Yüz yaşında kemiklerim büzülür,
Sabi çocuklara dönderdin beni.

Der **SAİD**'im, beni böyle yandırdın,
Ecel şarabını verdin kandırdın,
Sabi çocuk gibi yudun kaldırdın,
Hiç de gelmemişe döndürdün beni.

(Obruk, 1983: 181; Kaya, 2004: 305-306)

Sailoğlu (?-?)

DESTAN

Ol Gani Mevlâ'ya şükürler olsun,
Atamın sırrından düştüm bu dara,
Dokuz ay dokuz gün dokuz saatte,
Yok iken var etti Bari..

Ana vücudundan dünyaya geldim,
Sere ne yazılmış ben onu bildim,
Bir buçuk yaşında pâbeste durdum,
İkide yapışır idim didara.

Üç yaşında gören yüzüme baktı,
Bir gonca gül idim koynuna soktu,
Dört yaşında anam gözden bıraktı,
Gezer idim sokaklarda avare.

Beş yaşında tanımadım özümü,
Altıda kimse tutmaz sözümü,
Yedide Hakk'a sürdüm yüzümü,
Sekizde verdiler bir ustakâra.

Dokuzumda bildim dünya halini,
On yaşında buldum akl-ı kemâli,
On birde öğrendim yolu erkânı,
On ikide pekçe yapıştım kâra.

On üçümde sevda erdi serime,
On dördümde pek yapıştım kârıma,
On beşimde gül gönderdim yarime,
On altıda düştüm aşk u esrara.

On yedide neler geldi bu başa,
On sekizde düştüm kuru savaşa,
On dokuzda pek yar idim oynaşa,
Yigirmide tutulmuşum serdara.

Yirmi bir yaşında uydum yarana,
Yigirmi ikide döndüm şahana,
Yirmi üçte karşı koydum düşmana,
Yirmi dört yaşında çok yedim yara.

Yirmi beşte ister idim imtihan,
Yirm'altıda gözümü bürüdü kan,
Yirm'yedide aldım kılıçla kalkan,
Yigirmi sekizde çıktım pazara.

Yirmi dokuzumda söze yatmadım,
Otuzumda hiç nasihat tutmadım,
Otuz birde doğru yola gitmedim,
Otuz'kide düştüm içki kumara.

Otuz beşte uydum dünya haline,
Cümle destan oldum halkın diline,
Kırk yaşımda geldim Hakk'ın yoluna,
Karıştı sakala ak ile kara.

Kırk beşinde gördüm gönüller zayı,
Derunuma düştü aşkım esrarı,
Ellide yemezdim haram lokmayı,
Gönül istemezdi oldu ne çare?

Elli beş yaşımda tamam farıdım,
Gahi eğri, gahi doğru yürüdüm,
Altmışımda karlar gibi eridim,
Aldanman dünyada yok husul dara.

Altmış beş yaşımda döküldü dişler,
Aklıma geliyor ettiğim işler,
Yetmişimde geldi kavim kardeşler,
Devlet elden gitti düştü fukara.

Yetmiş beş yaşında büküldü dizler,
Aklıma geliyor söylenen sözler,
Seksenimde uzaktan görmez gözler,
Vücudumun şehri kaldı ne çare.

Seksen beş yaşımda dünyadan geçtim,
Gönül kocamaz ama ayaktan düştüm,
Doksanında ecel kefenin biçtim,
Ecel yakın gelmiş baktım deftere.
Doksan beşte ağrı indi bu cana,

Kavim karındaşlar geldi figana,
Yüz yaşımda can erişti divana,
Mirasçılar bakar kara habere.

Can ayrıldı, ceset kaldı meydana,
İbret olsun dört başımda devrana,
Esbabım derdiler yuyup serene,
Dört adamla götürdüler mezara.

Yer ile yeksan ettiler teni,
Mezarımın iki taşır nişanı,
Varıp seyr eyledi öte cihani,
Tuttular yakamdan attılar nâra.

Ben günahım miktarınca yandım,
Vücudum ağ iken kara boyandım,
Sur çalındı Hak emriyle uyandım,
Yetmiş iki millet geldi bir ara.

Şeriat kuruldu Hak oldu kadı,
Ne rüşvet ister ü ne yalan sözü,
Getirdiler mahşere mizan terazi,
Hayır ile şerri verdi kantara.

Peygamberler saf saf olup durulur,
Hak emriyle olur divan kurulur,
Kimi cennet cehenneme sürülür,
Gece gündüz Kitap söyler aşkare.

Bu nedir serime gelen felâket,
Kendini bilene hazırdır cennet,
Huriler gılmanlar ederler hizmet,
Kim tedarik eder ise mahşere.

SAİLOĞLU der ki, Settar'dır Gani,
Gafil olma şeytan aldadır seni,
Dostunla tutasın Hakk'ın yolunu,
Gece gündüz söyler erem Settar'a.
(Çelebioğlu, 1998: 429-433; Kaya, 2004: 307-311)

Seyrani (1800-1866)

DÖNDÜRDÜN FELEK

Kırk birinde her hevesim yitirdim,
Kırk beşinde bağdaş kurup oturdum,
Ellisinde göçüm çekip götürdüm,
Vâdesi yetmişe döndürdün, felek.

Elli beşte senelerim yazdırdın,
Altmışında her düzenim bozdurdun,
Altmış beşte kemiklerim ezdirdin,
Beni sübyanlara döndürdün, felek.

Âşık **SEYRÂNİ**'yi yakıp yandırıp,
Hakk'ın rahmetinden verip kandırıp,
En sonunda Azrâil'i gönderip,
Beni doğmamışa döndürdün, felek.

(Okay, 1953: 86-87; Kasır, 1999:
110-111; Kaya, 2004: 312)

Şahin (1944-)

ÖMÜR

İnsan çocukken sevilir,
Yaramaz iken dövülür,
Başarısında övülür,
İnsan yaşamının hali.

Bıyık burup saç tarıyor,
Daha kendini arıyor,
Bilinçsiz kendin yoruyor,
Yaşamın ilk çağlarında.

Yedi yaşında başlar okula,
Afacandır gelmez yola,
Koşturuyor sağa sola,
Yaşam başlangıcı günler.

Yirmisinde deli dolu,
Daha anasının gülü,
Başlıyor yaşamın yolu,
Solacak bir çiçek gibi.

Evliliği geldi başa,
Tuz istiyor pişen aşı,
Bak artık çatılan kaşı,
Sabır isteyen günlerin.

Yaş ilerliyor oldu **otuz**,
Çalışmaya verirsin hız,
İster sevin, istersen kız,
Dönen çarkdan bir dişlisin.

Yaşın gelince **kırkına**,
Varırsın çok şeyin farkına,
Girdin yaşamın çarkına,
Döndürüp duruyorsun.

Yaşın artık **altmış** oldu,
Olgunluk çağını buldu,
İyi, kötüyü bildi,
İyilik yana dönder.

Yaşın gelince **yetmişe**,
Elin artık dönmez işe,
İhtiyarlık geldi başa,
Buda yaşamın devamı.

Yaş geldi, **seksene** dayandı,
Saçlar beyaza boyandı,
Bu ceset yaşama kandı,
Hazırlandı göç yoluna.

Doksana gelince yaşın,
Ağzında kalmıyor dişin,
Bitmiş dünyadaki işin,
Ahirete yol göründü.

Bu dünyadan göçersin,
Ekdiklerini biçersin,
Dilin dönüyor naçarsın,
Konuşsaydın önceleri.

Ev, araba hepsi biter,
Kalbin artık yavaş atar,
En son teneşire yatar,
Yaşıyanların hepsi.

ŞAHİN der, çizdim yolumu,
Düşünüyorum ölümü,
Allah affetsin kulunu,
Ahirete gider iken.

(**Şahin, 1986: 62-63; Kaya,**
2004: 313-315)

Şal Akın (1748-1819)

KERİLİK

Bir jasta **eki** jasta besiktemin,
Bes jasta teñiri bergen nesiptemin.
Altı jasta qayıñniñ tozındaymın,
Jeti jasta oypañ jer bozındaymın,

On jasımda süt emgen qozındaymın.
On beste jarga oynagan laqtaymın,
Boy tüzep **jiyirmada** sılaqtaymın,
Otızda ağıp jatqan bulaqtaymın,
Qırqımda qınaptağı qılıştaymın,
Elüvde er jumıstı jumıstaymın,
Alpıs jasta tay jegen bõrideymin,
Jetpis jasta ilegen terideymin,
Jetpisten **seksen** jasqa kelgen şaqta.
Artımnan keyin kettim kerı deymın,
Toqsan jasqa kelgende kör bolğanım,
Otqa salğan munayıp, bor bolğanım,
Toqtığa asılğanda älim kelmey,
Balanıñ balasına qor bolğanım.

Türkçesi:

YAŞLILIK

*Bir yaşında iki yaşında beşikteyim,
Beş yaşında Tanrının verdiği nasipteyim,
Altı yaşında kayın ağacının tozu gibiyim,
Yedi yaşında vadi bitkisi gibiyim,
On yaşında süt emen kuzu gibiyim,
On beş yaşında yarıda oynayan oğlak gibiyim,
Yirmide boy atarak sıva gibi düzgün hâldeyim,
Otuzda akıp giden pınar gibiyim,
Kırkımda kındaki kılıç gibiyim,
Elli her işi gören işçi gibiyim,
Altmış yaşında tay yiyen kurt gibiyim,
Yetmiş yaşında işlenmiş deri gibiyim.
Yetmişten seksene geldiğim çağda
Yaşımın gerisinde gibiyim,
Doksan yaşa geldimde körüm,*

*Ateşe atılan, üzülen bir zavallıyım,
Kuzuyu çekmeye gücüm yok,
Toruna bile hor görünürüm.*

(Ergün, 2002: 201)

Şal Akın

ON BESTEGI CASIM-AY

On bestegi casım-ay,
Carğa oynagan laktay,
Cıyırmadağı casım-ay,
Kölge bitken kuraktay,
Otızdağı casım-ay,
Tavdan akkan bulaktay,
Kırıktağı casım-ay,
Kırırmdağığa köz salğan,
Baylavlı turğan kur attay.
Elüvdegi casınız
Kayta köşken el eken.
Alpıstäğı casınız
Konır salkın kün eken.
Cetpis caska kelgende
Karañğı tuman tün eken.
Seksen caska kelgende
Kazuvlı turğan kör eken.
Toksan caska kelgende,
Ölimnen baska çok eken!

.....

Cigitter, caman sözdi käsip etpe,
Kurbındı özin tendi basıp ötpe,
Basına bir vakıtta cumıs tüsse,
Duşpan tügil dosın da kaşar şetke.

Cigitter, mal men basım köp demeniz,
Kiyim bütün, tamağım tok demeniz,
Dävittin otız ulın bir künde alğan,
Bizderge cala-kaza çok demeniz.

Cigitter, calğan düniye bizden kalar,
Bir küni acal kelip canındı alar,
Can şığıp, düniyeden köşkennen son,
Mal-mülkin, katın-balan bəri kalar.

Ölimnen kutılmassın kaşşan-dağı,
Atadan arıstan tuvıp assan-dağı,
Alladan şınımenen carlık kelse,
Culdız da cerge tüser aspandağı.

Cigitter, gıybadat kıl mağan nansan,
Namaz okı Allahı oyına alsan,
Kırık cıl kaşkan acaldan Korkıt ta ölgen,
Tübinde söz seriki ölmey kalsan.

Käri ölse sokkan davıl tmğanday-ak,
Cas ölse bätteregin şınğanday-ak,
Cigitter, cas kezinde tevbağa kel,
Acal degen közdi aşıp-cumğanday-ak.
Kudaya Musılmannın dininde kıl...
Şarabın ölümünün işken şakta,
Saparımdı ayt, cuma küninde kıl,
Tanimnen gaziz canım ayırğanda,
İmanımdı umıttırmay tilirnde kıl,
Cıyılıp halık sonıra sap turğanda
Muhammedke ümmet bolğan elinde kıl!
Kudaya, kudiretinmen saktağaysın

(Ergün, 2002: 200-201)

Türkçə:

ONBEŞTEKİ YAŞIM-AY

Onbeşteki yaşım-ay,
Yarda oynayan oğlak gibi.
Yirmideki yaşım-ay,
Gölde biten kamış gibi.
Otuzdaki yaşım-ay,
Dağdan akan bulak gibi.
Kırktaki yaşım-ay,
Uzaktakine göz salan,
Bağlı duran kur at gibi.
Ellideki yaşınız,
Geri göçen elmiş.

Altmıştaki yaşınız,
Serin günmüş.
Yetmiş yaşına gelende,
Kazılı duran mezarmış,
Seksen yaşına gelende
Doksan yaşına gelende,
ölümden başka (yol) yokmuş!

.....
Yiğitler, yaman sözii kesip etme,
Özünle denk akranını basıp geçme,
Başına bir vakitte iş düşse,
Düşman değii, dostun da kaçır uzağa.
Yiğitler, mal-mülküm çok demeyin,
Sırtım pek, karnım tok demeyin,
Davut'un otuz oğlunu bir günde alan,
Bizlere ecel-kaza yok demeyin.
Yiğitler, yalan dünya bizden kalır.

*Bir gün ecel gelip canım alır,
Can çıkıp dünyadan göçünce,
Mal-mülkün, çoluğun-çocuğun hepsi kalır.*

*Ölümden kurtulmazsın kaçsan da,
Atadan arslan doğup aşsan da,
Allah'tan gerçekten hüküm gelse,
Yıldız da yere düşer'asumandaki.*

*Yiğitler, ibadet et, bana inanırsan,
Namaz kıl, Allah'ı fikredersen,
Kırk yıl kaçan ecelden Korkut'da öldü,
Sonunda söz seninki
Ölmeden kalırsan.*

*İhtiyar ölse fırtına durmuş gibidir,
Genç ölse kayının kırılmış gibidir,
Yiğitler, gençliğinizde tövbe et,
Ecel denilen göz açıp-yumuncaya gibiymiş.
Ey Tanrım, Müslümanlık dininde kıl,
Şarabın ölümün içtiğim vakitte,
Seferimi iyt, Cuma gününde kıl,
Tenimden aziz canımı ayıranda,
İmanımda unutturma, dilimde kıl,
Yığılıp halk sonra saf duranda,
Muhammet'e ümmet olan elinde kıl!
Ey Tanrım, kudretinle koru...*

(Ergün, 2002: 200-201)

Şal Akın

ÜŞ-TÖRTTEN TALAP ETTİM

**Üş-törtten talap ettim asık ciynap,
Cügirdim calan ayak candı kıynap,**

Boktasıp, köringendi bokpen atıp,
Arağa kire almadım kisi sıylap.

Segizde bala bolıp oynap edim,
Toğızda taylı suvğa boylap edim,
Onbes pen **on altın**nın arasında,
Celkemnen aların da oylap edim.

Ciyırmada kurıp öttim cigit saltın,
Oylamay eş nersenin aldı-artın,
Bar bolsa elde suluv meniki dep,
Bolmaptı eş nersededen sonda parkım.

Otızda or koyanday orıstadım,
Bolsa da kaydan dübir kalıspadım,
Bürkittey taska koŋan talap etip,
Aldında han-karanın karıştadım.

Kırıkta bir cas eken, kırdan astım,
Könildi tasıp cürgen ären bastım,
Canasıp caksılarmen azil aytıp,
Arada sol sekildi orındastım.

Elüvde bır cas eken eseptevdi,
Eseptep eldin cönin bilsek deydi,
Keşegi ciyırma bes cas kaytıp kelip,
Könilim burınğıday cürsek deydi.

Alpısta ol böridey zaman bolar,
Kartaysan akılın da şaban bolar,
Cetpiste cer tayanbay tura albaysın,
Davasız bul kârilikke ne amal bollar.

Seksende tuyağındı serippeysin.
Selt etip eş nersege elikpeysin,
Toksanda totıksığan sen korğasın,
May kuyıp korıtkanmen birikpesin.

Keledi **toksan toğız**,
Tağı da **cüz...**
Er bar ma cüzge kelgen,
Biz bayğustan küderindi üz.

Kasır-kusır şaynaytın kayran tisim,
Tis ketken son ketti ğoy menin küşim,
Kesek kesek tuvraydı, özi ceydi,
Canı aşıydı dep sengen cakın kisim.

Kärilik bizge keldi kezimenen,
Kelin caman karaydı közimenen,
Turıp kelip kolimen urmasa da,
Urğanday-ak boladı sözimenen.

Türkcə:

ÜÇ-DÖRTTEN TALEP ETTİM

*Üç-dörtten talep ettim, aşık yıǵıp,
Yürüdüm yakın ayak canı kıynaltıp,
Sövüşüp, görüneni küfredip,
Araya giremedim, adamlıǵa konup.*

*Sekizde bala olup oynardım.
Dokuzda aklın suda dolaşırdım,
Onbeşle onaltının arasında,
Yelimle "aların"da oylardım.*

*Yirmide kurup geçtim yiğit desturun,
Düşünmeden hiçbir şeyin önünü, arkasını
Var olsa elde güzel "benim" deyip,
Olmazdı hiçbir şeyden o an farkım.*

*Otuzda boz tavşan gibi sıçradım.
Nerede olursa gürültü kalmadım,
Kartal gibi taşta konan talep edip,
Önünde Han-"Kara"nm addımladım.*

*Kırk da bir yaşmış, kardan aştım,
Gönülü, taşıp duran, zorla durdurdum,
Yanaşıp iyilerle şakalaşıp,
Arada bu şekilde sakinleştim.*

*Elli de bir yaşmış, hesaplı.
Hesaplayıp elin işin bilsek dedim.
Önceki yirmibeş yaş dönüp gelip,
Gönlüm önceki gibi yurüsek dedi.*

*Altmışta börü gibi zaman olur,
Yaşlansan aklın da tembel olur,
Yetmişte yere dayanmadan kalkamazsın
Devsız bu ihtiyarlığa ne çare olur.*

*Seksende hareket edemezsin,
Merak edip hiçbir şeye heveslenmezsin,
Doksanda tam bir kurşunsun,
Yağ koyup eritmekle birikmezsin.*

*Gelir doksan dokuz.
Ardından yüz...
Er var mı yüze gelen,
Biz baykuştan ümidini kez.*

*"Gırç-gırç" çiğneyen güzel dişim,
Diş gidince, gitti benim gücüm,
Parça-parça doğradı, özi yedi,
Canı acır deyip, güvendiğim yakın kişim.*

*İhtiyarlık bize geldi zamanıyla,
Gelin yaman bakar, gözüyle,
Kalkıp gelip eliyle vurmaya da,
Vurmuş gibi oluyor, sözüyle.*

(Ergün, 2002: 199-200)

Talibi Coşkun (?-?)

BAŞIMA GELMEDİK HALER Mİ KALDI

Başıma gelmedik haler mi kaldı,
Derdim zincir oldu sayır düzünü.
Dokuz anamın karnında yattım,
Dünyaya gelince açtım gözümü.

Doğunca dediler bir ad söyleyek,
Sabah namazında dilek dileyek,
Getirin kundağı bunu beleyek,
Getirdiler beşiğimi bezimi.

Bir yaşıma değdim "Bebek" dediler,
Teknede yıkayıp teşte yudular,
İki yaşta ılıngaca kodular,
Görenler dedi: "Bu yatan kuzu mu?".

Kımalı beşiğe girip sallandım,
Bebek oldum yeşil giyip allandım,
Üç yaşında yavaş yavaş dillendim,
Kulak verip dinlediler sözümü.

Dört yaşında yürümeye başladım,
Yeryüzünde sürünmeye başladım,
Beş yaşında serçeleri taşladım,
Bu sefer seyrana diktim gözümü.

Altısında hizmet ettim bir zaman,
Dediler ki, böyle giderse yaman,
Yedi yaşa değdim başıma duman,
Hiç kimse çekmezdi benim nazımı.

Sekizimde çalışmaya yeltendim,
Bana gülüştüler elden utandım,
Dokuzumda çalışmadan usandım,
Daim yatar uzatırdım dizimi.

On yaşıma kadar nazlı büyüdüm,
Koyu gölgelerde yattım uyudum,
On birimde türlü libas giyindim,
O zamanlar yerdim parmak üzümü.
On ikide seferberlik kuruldu,
Cümle asker bir araya derildi,
Her birisi bir yazıda kırıldı,
Atamadım yüreğimden sızımı.

On üç yaşında da fikire daldım,
Babam şehit oldu, ben yetim kaldım,
Umur başa düştü perişan oldum,
Ağlayıp yumardım iki gözümü.

On dört yaşında da su gibi coştum,
Fehm edip karayı hem aktan seçtim,
On beş yaş olunca tam aşka düştüm,
Bu sefer elime aldım kalemi.

On altı yaşında döndüm bülbüle,
Hayran oldum bahçedeki bir güle,
Ya Rab bu sevdayı verme her kula,
Ben Allah'a doğru tuttum özümü.

On yedi de everdiler kendimi,
Kimse benim gibi nara yandı mı,
Her tarafta bağladılar bendimi,
Sarıp da soldurdular benzimi.

On sekiz yaşında şaştı yolumuz,
Gitti servetimiz n'olur halimiz,
On dokuz yaşında soldu gülümüz,
Yana yana mahv eyledim özümü.

Yiğirmide getirdiler künyeyi,
Bana zehrettiler fani dünyayı,
Ben dolandım Karaman'ı, Konya'yı,
Yirm'ikide ararlardı izimi.
Tamam girdim **yiğirmi üç** yaşına,
Askerlikte neler geldi başıma,
Cezalı fermanı taktı döşüme,
Halık'a arzuhal ettim niyazımı.

Yirmi dört yaşında kurtardı Hüda,
Vatanın borcunu eyledim eda,
Milletin uğruna canlarım feda,
Memlekete çevirdim ben yüzümü.

Yirmi beş yaşında geldim haneme,
Eyvah, hasret gittim garip anama,
Yirm'altıda hançer sineme,
Kardaşlarım ayırdılar rızkımı.

Tamam girdim **yirmi yedi** yaşıma,
Neler geldi şu gençlikte başıma,
Bu hale geldim düşüne düşünce,
Hançer vurup doğradılar sinemi.

Kardaşlar ayırdı yok idi suçum,
Çok fukara düştüm, kalmadı geçim,
Çimenli yaylam yok görünmez göçüm,
Kayıp ettim ördeğimi, kazımı.

TALİBÎ de der ki, sözüm nihayet,
Arzualim Mengüç Bey'e şikâyet,
.....
.....

(Kaya, 2004: 401-405)

Turmuğambet İztilevov (1882-1939)

ÖMİR ÖTKELDERİ

Atanıñ ävelinde belinde ettiñ,
Ekinşi ana qarnı teñinde ettiñ.

Toğız ay toğız sağat toğız künde,
Kadirlep qudiretiñmen şeginde ettiñ.

Burınnan qamqorşılıq qılıp bizge,
Ananı, aq süt berip jelindi ettiñ.

Tuvdırıp sav salamat, talpındırıp,
Emşekti, iñğalatıp tebindi ettiñ.

Altı ayda ot basına otırğızıp,
Jan jaqqa kül şaştırıp tögindi ettiñ.

Jürgizip jıl tolğan soñ apıl tapıl,
Boyımdı burınğıdan jeñiltettiñ.

Jürgizip jıl tolğan soñ apıl tapıl,
Boyımdı burınğıdan jeñiltettiñ.

Söyletip **eki** jasta onı munı,
Tirliktiñ tilim türli kebinde ettiñ.

Sekirtip **segiz** jasqa kelgennen soñ,
Aytaqır oynamaqtıñ jerinde ettiñ.

Asqan soñ **onnan** beri aqıl berip,
Dünyeniñ aylası men ebinde ettiñ.

Jıyırmağa jetkennen soñ jeliktirip,
Qatar men qız qırqınnıñ şeninde ettiñ.

Zatıñdı bir bildirip dosıñdı şın,
Özimdi ähilislamnıñ elinde ettiñ.

Otızda öz aldıma ot jaqtırıp,
Keypimdi jurt körüvge kelimdi ettiñ.

Ul qızğa köp uzatpay, ata qılıp,
Koy, tüye, sıyr, jılqı jelimde ettiñ.

Boyıma aqındıqtı üyir qılıp,
Atımdı altı alaşqa mälimdi ettiñ.

Toqtalmay top işinde jır tolğavğa,
Oy közin öz teñimnen önimdi ettiñ.

Miñ şükir osı etken mārtebeñe,
Endi tap oşnaqşığan emin terttiñ.

Bayqaytın bolsa bekter sözdiñ parqın,
Demeymin "Qur dalağa terim kettiñ.

(Kaya, 2004: 334-336)

Türkcə:

HAYAT BASAMAKLARI

*İlkönce babanın belinde idin,
Sonra ananın karnında, teninde idin.*

***Dokuz ay, dokuz saat, dokuz gün sonra,**
Kıymetlenip kudretinle şekil buldun.
Önceden bizi koruyup kolladın,
Daha sonra ak süt verip besledin.*

*Doğurarak sağ selamet yürüttün,
Memenden süt verip gıda oldun.*

***Altı ayda ocak başına oturtun,**
Etrafa kül saçıp döküntü ettin.*

*Yürütüp yıl dolduktan sonra tıpış tıpış,
Boyumu öncekinden daha fazla uzattın.*

*Söyleyip **iki** yaşında şunu bunu,
Hayatın türlü türlü sözünü ettin.*

***Yedi** yaşına kadar yaz kış,
Ananın babanın koynunda oldun.*

*Koşup sekiz yaşına geldikten sonra,
Her zaman oyun yerinde oldun.*

*On yaşı geçtikten sonra akıllanıp,
Dünyanın derdinde tasasında oldun.*

*Yirmiye geldikten sonra heveslenip,
Kız topluluğunun yanında oldun.*

*Kendini bilip, dostunu öğrenince,
Ehl-i İslâm yurdunda oldun.*

*Otuzda kendi önüme ateş yaktırıp,
Beni ev geçindirmeye mecbur ettin.*

*Çok geçmeden oğul-kıza baba kılıp,
Koyun deve sığır yilkı heveslisi oldun.*

*Kendime akınlığı meslek edinip,
Adımı yedi düvele malum ettin.*

*Halk içinde durmadan şiir söyleyip,
Fikir ateşini bedenimden daha önemli kıldın.*

*Bin şükür ulaşılan mertebelere,
Şimdi sayısız dertlerden emin oldun.*

*Beyler sözün manasını anlayabilirse,
"Emeklerim boşa gitti" demem.*

(Kaya, 2004: 336-338)

Veysel Cehdi Kut (?-?)

ETTİM BİR HESAP

Düşündüm kendime ettim bir hesap,
Doğru mu bilmem ki acep bu hitap?
Yer ile gök bunlar bellidir kat kat,
İnsanoğlu üç mevsimde üç kanat.

Doğumdan **yirmi bir** çocuk sayılır,
Yirmi bir, kırk iki burada ayrılır,
Kırk iki, altmış üç olgun sayılır,
Geri kalan ihtiyarlık bir sanat.

Altmış beşte derler yaramaz işe,
Yetmişinde muhtaç olur gidişe,
Yetmiş beşte arar ıssız bir köşe,
Sekseninde vardır normalde sakat.

Seksen beşte çocuk gibi emekler,
Doksanında duvarları deynekler,
Doksan beşte dağ görünür tevekler,
Yüz yaşında onu söyler kâunat.

Vay **CEHDÎ**, nene gerek bu işler,
Ahır encam bozuluyor gidişler,
Allah emretmiştir İslâma beşler,
Bunu yapan cennette alır murat.

(Kaya, 2004: 406)

Veysel Cehdi Kut

HAYAT BASAMAKLARI

(1323) ve (1907)'ydi,
Kulağıma adın “Veysel'dir” dendi.

Çok sevindi annem ile babamgil,
Vasfını anlatmak değildir kabil.

Hazırlanmış bana evvelden beşik,
Günden güne oldu bende değişik.

Çeşit çeşit çaputlarla allandım,
Türlü-çeşit beşiklerde sallandım.

Yedi ayda duvarları tutarak,
Sekiz ayda adımları atarak.

Bir taraftan ekmek aşı başladım,
Yaşım **birdi** ortalığı haşladım.

Yürüyerek köşe bucak gezerdim,
İki yaşta söyleneni sezerdim.

Üç yaşında her tarafı yıkardım,
Dört yaşında ortalığı yakardım.

Beş yaşında kaşa taşa çıkararak,
Altı yaşta kapı baca yıkararak.

Yedi yaşta artık gördüm düşümü,
Sekiz yaşta felek tuttu peşimi.

Dokuz yaşta asker aldı babamı,
On yaşında kıldan giydim abamı.

On birinde ozanlığa başladım,
On ikide onu dahi boşladım,

On üçünde nalbantlıkta çalıştım,
On dördümde yoksulluğa alıştım.

On beşimde belâ çıktı başıma,
On altıda tuz arardım aşıma.

On yedide sebep oldu bir karı,
On sekizde çavuşluğu pazarı.

On dokuzda Pınarbaşı'nda çavuş,
Yirmi yaşta Darende idi koğuş.

Yirmi birde ordan gittim askere,
Yirmi iki Kayseri'den tezkire.

Yirmi üçte döndüm Sivas iline,
Yirmi dörtte İmranlı'nın diline.

Yirmi beşte yaşım en olgun zaman,
Yirmi altı yaşta başımda duman.

Yirmi yedi Etem borak hiç durmaz,
Yirmi sekiz Kel Nedim de pek kurnaz.

Yirmi dokuz Zara'ya oldum nakil,
Otuzunda Sivas'a oldum takvil.

Otuz birde sokaklarda dolaşım,
Otuz dört yaşımda hikmete şaşım.

Otuz beşte hem vermiş hem aldı,
Otuz altı kalbim büyük yar' aldı.

Otuz yedi evde başladı kavga,
Otuz sekiz büyük tutardı yaka.

Otuz dokuz artık evim terk etti,
Kırk yaşımda belâ başımdan gitti.

Kırk bir yaşım gün çavmaya başladı,
Kırk ikide Kadiriye yaşlandı.

Kırk üç oldu yaşım dünya duruldu,
Kırk dört yaşta evde sofraya kuruldu.

Kırk beş yaşta başlamıştı hareket,
Kırk altı da çoğalmıştı bereket.

Kırk yedide Allah verdi bir oğul,
Kırk sekizde dedi artık bu da kul.

Kırk dokuzda güneş sardı bacayı,
Elli yaşta tamir ettim locayı.

Elli birde işler gitti yoluna,
Elli iki murat verdi sonunda.

Elli üçte Türkiye'yi dolaşım,
Elli dördte her taraftan nem aldım.

Elli beşte söz bendeydi hatlarda,
Elli altı oturdum üst katlarda.

Elli yedi artık olgunluk çağım,
Elli sekiz kurulmuştu otağım.

Elli dokuz gazetede çalıştım,
Altmış yaşım bu işe de alıştım.

Altmış birde sevda serime düştü,
Altmış iki firaktan gözüm şişti.

Altmış üçte muradıma eriştim,
Altmış dördtür yaşım kendimden geçtim.

VELSEL CEHDİ, bunu böyle söylersin,
Başından geçeni beyan eylersin.

Bin dokuz yüz yetmiş bir Haziran dört,
Ömrü olana bunlar da bir öğüt.

(Kaya, 2004: 407-410)

Yusufelili Kütahî (1920-1998)

ÖMÜR DESTANI

Ben de bu dünyaya üryan gelmişim,
Sonunda soyunur üryan olurum.
Bu dünyaya gelen göçmekte daim,
Ben de onlar gibi kervan olurum.

Bir murdar menidir aslında binam,
Ol haki türaptır gevherdir tamam,

Dokuz ay dokuz gün rahminde anam,
Yoğrulur yıkanır insan olurum.

Müddet biter azalarım düzülür,
Ol levh-i mahfuzda yazım yazılır,
Ömrüm rızkım çilem tamam olunur.
Bu devr-i cihanda bir can olurum.

Bir yaşında otlar gibi biterim,
İkisinde ne olursa seperim,
Üç yaşında bülbül gibi öterim,
Dördünde her canla yârân olurum.

Beş yaşında yârenlere karıştım,
Altısında cümlesiyle birleştim,
Yedisinde dilden dile karıştım,
Sekizde babama sultan olurum.

Dokuzunda gayet hızlı gezerim,
On yaşında kalem alır yazarım,
On birinde balık gibi yüzerim,
On ikide imlâ düzen olurum.

On dördünde bedr ay olur doğarım,
On beşinde ateş olur yanarım,
On altıda haram-helâl sayarım,
On yedide güzele hayran olurum.

On sekizde artar gücüm kuvvetim,
Yirmisinde vatan bekler hizmetim,
Yirm'ikide dilde gezer şöhretim,
Yirmi beşte iy'ce aslan olurum.

Otuzunda yârân yoldaş ararım,
Otuz beşte hal ve hatır sorarım,
Kırk yaşında büyük kadrin tanırım,
Kırk beşinde arif irfan olurum.

Ellisinde bir şey gelmez elimden,
Elli birde tatlı kelim dilimden,
Ell'ikide kimse gitmez yolumdan,
El'beşte cürmüme pişman olurum.

Altmışında daha bir şey edemem,
Altmış beşte bir tarafa gidemem,
Yetmişinde çorba gelse yudamam,
Yetmiş beşte dostu düşman olurum.

Sekseninde gönül kuş olur uçar,
Kimse gelmez yanıma uzak kaçar,
Lisanım titrer konuşmaz saçmalar,
Seksen beşte artık mihman olurum.

Doksanında kimseyi görmez gözüm,
Tatlı söz konuşsam, hoş gelmez sözüm,
Yüz çevirir ailem, oğlum, kızım,
Yüzünde cesette niran olurum.

Dünya işlerinden elim çekerim,
Gözlerimden kanlı yaşlar dokerim,
Kimseden fayda yok boynum bükerim,
Mezara girer topraktan olurum.

Sual melekleri gelir hesaba,
Yazılı elinde bakar kitaba,
Sokar vücudunu bitmez azaba,
Fayda yok gök ile göksan olurum.

Kimin haddi var ki sora halimi,
Ya Rabbi lal etme orda dilimi,
Yevm-i mahşere döndür sen yolumu,
Ararım Resul'ü soran olurum.

İsyanım fazla defterim dürüldü,
Hesap tamam oldu işim görüldü,
Cümle âlem iki kısma ayrıldı,
Bilmem ben hangi kısımdan olurum.

Ol divanda olur benden nişane,
YaRab arş gölgesin indir başıma,
Yetiş Resulullah tez çık karşıma,
Yetişmezsen ehl-i nardan olurum.

İnayet Allah'tan ola kuluna,
Kimse bakmaz hiç kimsenin halına,
Gideceksin gönül Hak divanına,
Sanma ki dünyada kalan olurum.

KÛTAHÎ, Sübhan'a bağla kendini,
Sakın duymayasın nefsin sesini,
Cehd eyle atasın Şeytan mekrini,
Böyle yapmazsam perişan olurum.

(Artvinli, 2001; 180; Kaya, 2004: 352-355)

Yürekli (1950)

DEDİLER

Bin dokuz yüz elli dünyaya geldim,
Çünkü hep ağladım, gülmez dediler.
Büyüdüm düzenin kölesi oldum,
Bu kimseye boyun eğmez, dediler.

On yaşımda okur yazar olmuşum,
Onbeşimde gezer tozar olmuşum,
Yirmide haksıza kızar olmuşum,
Hiçbir yerde geri kalmaz dediler.

Yirmibeş yaşımda yuvamı kurdum,
Çokça uğraşıp da kafamı yordum,
Saz çalıp türküler söyleyip durdum,
Yine de bu sazı çalmaz dediler.

Otuzumda düzen verdim sazıma,
Nasihatlar ettim oğul kızıma,
Hiçbir güzel dayanamaz nazıma,
Açmış bir çiçektir solmaz dediler.

Yaş **otuz beş** her zorluğa alıştım,
Bu hayatın çilesiyle yarıştım,
Kırkımda kendimle yeni barıştım,
Hayatta küsmeyi bilmez dediler.

Kırk beşimde karlar yağdı başıma,
Boyun eğdim hayal ile düşüme,
Şimdi de girdim ben **elli** yaşıma,
YÜREKLİ, eserin ölmez dediler.

(Ali Cevat Yürekli, 2005: 376)

Yürekli

HAYAT DESTANI

Dal yeşerir, çiçek meyveyi verir,
Ağlayarak bir can gelir dünyaya.
Gözlerini açar dünyayı görür,
Her kes seni sever kulundur senin.

Yaşın **on** olunca çocukluk yaşı,
Günbegün büyürsün dik olur başın,
Seni çok çok sever bacı kardaşın,
Sanki fani dünya malındır senin.

Yaşın **yirmi** olur gençlik çağındır,
Seven gönüllerin bahçe bağıdır,
Gönül sofrasının kaymak yağıdır,
Sen Mecnunsun dünya çölündür senin.

Yaşın **otuz** olur kurulur yuvan,
Daha genç olursun bitmiyor havan,
Sana hiç fark etmez yağlıyla yavan,
Kuru soğan ekmek balındır senin.

Yaşın **kırk** olunca çürür dişlerin,
Siyahlar kalmaz beyazdır saçların,
Yerini hiç bulmaz hayal düşlerin,
Bunlar daha iyi halindir senin.

Yaşın **elli** olur çileler başlar,
Sana şahin olur kargalar kuşlar,
En yakının bile hep seni dışlar,
Bir damla yaş bile selindir senin.

Yaşın **altmış** olur geçmiyor sözün,
Artık dinlemez eşin oğlunla kızın,
Kışa dönmüş olur baharın yazın,
Artık tipi boran yolundur senin.

Yaşın **yetmiş** olur tutmaz dizlerin,
Pus iner gözüne görmez gözlerin,
Kırışır suratın solar yüzlerin,
Hayatın kuruyan dalındır senin.

Yaşın **seksen** olur kuruyor kanın,
Bal ile yağı istemez canın,
Mezarındır artık sarayın hanın,
Oturduğun koltuk salındır senin.

YÜREKLİYİM, der ki, biter acılar,
Toplanır başına kardeş bacılar,
Ruhuna fatiha okur hocalar,
Artık konuşmayan dilindir senin.¹⁹

(Ali Cevat Yürekli, 2010: 35-36)

Zahmi (XIX)

DESTAN

Elif Allah halk etti üç yüz bin yıl evvel,
Be bi'l-cümle ruhlar geldi divana.
Te temiz olan canlar bela dediler,
Se sabit olmayanlar oldu yamane.

Cim cefa edenler harici oldu,
Ha Hak tanrı diyenler Mevlâ'yı buldu,
Hı Huda'yı bilmeyen arada kaldı,
Dal dağıldı taraf taraf bir yana.

Zel zelil bir yanda karar eyledi,
Ra Rahim bu canlara neler eyledi,
Ze zamanda Adem'i halk eyledi,
Sin selamet dört nesneden beyana.

¹⁹ Müellif şerin sonunda aşağıdaki qeydi verir: “Bu eserimde insanın doğuştan mezara kadar olan zamanını hayatta hangi yaşlarda nelerin beklediğini ve o yaşların ne kadar değeri olduğunu anlatmaya çalıştım. Her canlı küçükken daha çok sevilir. Her çiçek, her ağac tazeyken, filizken, çiçeğin açmışı, ağacın meyve vereni daha çok sevilir”.

Şım şükür atamız beyana geldi,
Sad solundan Havva anamız oldu,
Dad dolanıp takdir yerini buldu,
Tı tahirce yaslandılar cihana.

Zı zahr-ı cennette şükür dediler,
Ayın ala safalara erdiler,
Gayın gafil olup buğday yediler,
Fe fena çıktılar dünya şeybana.

Kaf kaldı şeybanda bunlar neyledi,
Kef keder gözyaşıyla büryan eyledi,
Lam lem-yezel olan Allah kerem eyledi,
Mim mukadder buluştular can cana.

Nun nice can can cem oldu onlar,
Vav varıp ikişer doğdu insanlar,
He hezaran padişahlar paşalar,
Lam-elif'de layık oldu yeksane,

Ye yeksan olanı gecede gördüm,
Bir zaman atamın belinde durdum,
Hak emriyle ana rahmine indim,
Emdim içtim doyamadım o kana.

O kanı yer iken dünyaya çıktım,
Anamın rahminden zağlandım aktım,
Anama babama gül gibi koktum,
Kaptı beni sarmaladı yorgana.

Bir yaşında yorgana sarılıp yattım,
İkide sütün tadını tattım,
Üç yaşında memeyi de terk ettim,
Dört yaşında gezer oldum bigane.

Biganeyim **beş** yaşında nası görünce,
Altısında bildim dona girince,
Yedisinde diş dişedim bir nice,
Sekizinde henüz döndüm insana.

İnsanım ben **dokuz** yaşına yittim,
On yaşında biraz mektebe gittim,
On birinde pek beğendi üstadım,
On ikide cehd eyledim Kur'an'a.

On üçünde Kur'an'ı tamam edince,
On dördünde buluğuma erince,
On beşinde şaştım güzel görünce,
On altıda gönül düştü bir cana.

On yedide bir güzele yapıştım,
On sekizde kimi görsem kapıştım,
On dokuzda yiğidim dile düştüm,
Yigirmide sanki döndüm aslana.

Yirmi beşte cevr ü cefam çekilmez,
Otuzumda merdim belim bükülmez,
Otuz beşte kimselere yıkılmaz,
Kırk yaşında karşı varır düşmana.

Kırk beşinde ağı karayı seçer,
Ellisinde düşmandan kendisi kaçar,
Elli beşinde her ne dersin naçar,
Altmışında henüz olur pişmane.

Pişman oldum **altmış beşte** halime,
Yetmişinde kocalık erdi serime,
Yetmiş beşte değnek aldım elime,
Sekseninde emeklerim cifane.

Cifan **seksen beşte** felek neyledi,
Doksanında kimi görsem bed söyledi,
Doksan beşte beni hasta eyledi,
Yüz yaşımda gözüm diktim Rahman'a.

Rahman'a baktıkta **yüz on beşinde**,
Yüz yigirmide canım düşümde,
Yüz yirmi beşte Azrail karşımda,
Aldı ruhum teslim etti Sübhan'a.

Subhan'a ben canımı feda ettim,
Kimse bilmez adu yollara gittim,
Eli boş geldim eli boş gittim,
İki günlük ömür için dünyaya.

Dünya dedi deli gönül çağladı,
Kavim kardaş meyyitime ağladı,
Ah u feryad ciğerimi dağladı,
Beni yuyup sardılar ekfana.

Kefene sardılar bu beyaz teni,
Ahiri böyledir pak et sen seni,
Bir karanlık yere koydular beni,
Melekler yanıma geldi pinhane.

Pinhan iki melek yanıma geldi,
Dinden imandan haberler sordu,
Cevap veremedim topuzlar vurdu,
Ağlamaktan gözüm döndü büryana.

Büryana dönünce ciğerim benim,
Görünce derdi şol zayıf tenim,
Biraz hayır amel sakladı canım,
Beraberce refik olduk tahtane.

Tahtane varıp kaldık bir zaman,
Azab melekleri geldiler heman,
Vururlar topuzu vermezler aman,
Sanki attı gitti bizi dumana.

Dumancılar der ki bunda kal indi,
Yılan akrep ejderhalar dirildi,
Emir oldu ikinci sur üfrüldü,
Kalktım gittim mahşer yeri meydana.

Mahşere varıp ben de yerim aradım,
Elli bin sene ayakta durdum,
Güneş yalın gelip tere gark oldum,
Kail oldum Hak'dan gelen fermana.

Fermanı işiten aklını dere,
Mevla'm cümlemize hayırlar vere,
Bizi getirdiler bir orta yere,
Hayrım şerrim hep koydular mizana.

Mizanda davacılar derildi,
Günahım ağır gelip terazide görüldü,
Emir oldu zebaniye verildi,
Getirdiler beni Sırat gibi yabana.

Perişan günahım arkama aldım,
Giderken köprüde yorulduğum kaldım,
Ayağım kaydı başım aşağı geldim,
Nice bin yıl indim kendim zindana.

Zindana inince yaktılar benim,
Acep kimler olur recacım benim,
Günahım affetti Gani Subhan'ım,
Beni alıp çıkardılar fevkana.

Fevkanda masum çocuklarım geldiler,
Görüşüp bilişip beni aldılar,
Bağ-ı cinan kapısına geldiler,
Birce birce girer olduk cinana.

Cennete girince Burağa bindim,
Vardım meramımca Kevser'de yundum,
ZAHMÎ der, derdime derman isterdim,
Şükür olsun böyle üstad Lokman'a.

(Yavuz, 1979: 493-497 / Çelebioğlu,
1998: 429-433; Kaya, 2004: 356-362)

Zülali (1873-1956)

YAŞ DESTANI

Ne zaman ki düştüm rahim madere,
Yapıldım halk oldum döndüm insana.
Halikime şükür olsun bin kere,
Bir kaza görmeden geldim cihana.

Elde kukla oldum giyindim neler,
Öper kucağına basar anneler,
Bir taraftan dua eder nineler,
Büyüsün Türk yavrum dönsün aslana.

Bir yaşından **iki** yaşa atıldım,
Altın oldum elmas gibi satıldım,
Yere düşmez kucaklarda tutuldum,
Gören der maşallah bu nevcivane.

İki-üç yaşымda annem peşimde,
Görenlerin gittim bütün hoşuna,

Beş yaşında bak feleğin işine,
Kattı yoldaş etti eşe yarana.

Altıda-yedide kendimi bildim,
Akranlarım ile oynadım güldüm,
O mutlu günlerde mektebe girdim,
Okudum karıştım ilim irfana.

Sekiz-dokuz-on bir yaşıma vardım,
Her derse kalktıkça azarlar aldım,
Bir biri üstüne sıfırlar aldım,
Eyvah, gülünç oldum dosta düşmana.

On ikide mektebimden kovuldum,
Öte beri gezdim koştum yoruldu,
On üç-on dört-on beşinde duruldum,
Lâkin fakirlendim döndüm üryana.

On altıda bak feleğin işine,
Yanmağa başladım aşk ataşına,
On yedide düştüm bir gül peşine,
Yandım şemasına oldum pervane.

On sekizde halim pek yaman oldu,
Yandı ciğerlerim kül duman oldu,
Gönül paralandı perişan oldu,
Bir çare yok dedi vardım lokmana.

On dokuzda gurbet ele çıktım aç,
Aşktan kurtulmağa aradım ilaç,
Oldum iki lokma ekmeğe muhtaç,
Hasret kaldım sarımsağa soğana.

Yiğirmi yaşında gittim askere,
Ettiğime pişman oldum bin kere,
Yiğirmi üçünde aldım tezkire,
Kahramanca hizmet ettim vatana.

Yiğirmi dördünde yoğidi derdim,
Yıldırımdan yapılmıştı tüfengim,
Yazıldı tarihe bu müthiş cengim,
Bir Türk yavrusuyken döndüm kaplana.

Yirmi beşten-otuz yaşa geçildi,
Su yerine kızıl kanlar içildi,
Kaderim uyandı, şansım açıldı,
Zenginleştim döndüm bir bezirgâna.

Kırkında ticaret ilim fünunu,
Okudum unuttum o menhus günü,
Alam satam derken şunu ve bunu,
Elli-altmış derken oldum virane.

Yetmiş çıkanda belim büküldü,
Seksende ağızımdan dişim döküldü,
Ağır ağır damarlarım söküldü,
Dert çoğaldı muhtaç oldum dermana.

Doksanda yerimden kalkamaz oldum,
Titredim yüzüme bakamaz oldum,
Çarşıya pazara çıkamaz oldum,
Siyah saç ağardı, döndü dumana.

Yüz yaşına çıktım, menzile yettim,
Geri döndüm ne de ileri gittim,
Herşeyden sevgimi kaldırdım attım,
Akıl baştan çıktı, oldum efsane.

Bu hududa vardım, gözlerim soldu,
Bakmaz oğul gelin kız bezer oldu,

Birgün gelir derler, **ZÜLÂLÎ** öldü,
Çaresi yok sığınmalı Süphan'a.
(Aslan, 1978: 85-87; Nasrattınoğlu, 1987: 165-167;
Zeyrek, 1988: 173-176; Kaya, 2004: 363-366)

İSTİFADƏ OLUNMUŞ ƏDƏBİYYAT

1. *Akalın Sami*. Türk Manileri, C. II, İstanbul, 1972
2. *Akar Ali*. Kazak Türkçesinden Dört Yaşname, I. Geleneksel Türk Dünyası Edebiyatı Sempozyumu, Muğla, (Basılmamış Bildiri.). 21-22 Nisan 2000
3. *Ali Cevat Yürekli*. Dediler. Ozanlar Birliği Kültür Derneği Şiir Antolojisi, Ankara, 2005, s. 376
4. *Ali Cevat Yürekli*. Kalem Dilinden Yürekli'nin Telinden, Ankara, 2010, s. 35-36.
5. *Altun Işıl*. Âşık Mevlüt İhsanî'nin Aşk Konulu Hikâyeleri Üzerine Bir Araştırma, Genişletilmiş 2. baskı, İstanbul, 2007
6. *Arat Reşit Rahmeti*. Yusuf Has Hâcib, Kutadgu Bilig I Metin, II Çeviri, Ankara, 1981
7. Ardanuç folkloru. Dost Artvin Gazetesi, 2011, 25 Ocak
8. *Arseven Veysel*. Yaş Çağları, Türk Folklor Araştırmaları, C. II, S. 48, Temmuz, 1953
9. *Artvinli Taner*. Yusufelili İki Yeni Halk Şairi Kütahî ve Perdahî, Folklor/Edebiyat, Ankara, 2001, s. 27
10. *Âşık Fethi Kadioğlu*. Ağlayan Bayrak, Konya, 2004, s. 94-95
11. *Aşık Abbas*. Ustadnamə. Aşıqlar. (I hissə, II çap. Toplayanı: H.Əlizadə). Bakı: Azərnəşr, Bədii ədəbiyyat şöbəsi, 1937, s. 30-31
12. *Aşık Bəhmən*. Vücutnamə. Azərbaycan aşığı şerindən seçmələr: 2 cilddə /tərt. ed. Ə. Axundov, İ. Abbaslı, H. İsmayılov II cild, Bakı : Şərq-Qərb , 2005, s. 278-280
13. *Aşık Hüseyin Əliabadlı*. Döndüm. Zümrüd Səmədovanın şəxsi arxivindən (Əlyazması hüququnda)
14. *Aşık Mədət*. Vücutnamə. Maşallah Xudubəylinin şəxsi arxivindən (Əlyazması hüququnda)
15. *Aşık Müslüm Əsgəri Zənganlı*. Hər anda tanrıdır dilim əzbəri. Məhəmməd Zəncanlının şəxsi arxivindən (Əlyazması hüququnda)
16. *Aşık Qafar İbrahimi*. Adın yaxşı olsun dillərdə əzbər. Məhəmməd Zəncanlının şəxsi arxivindən (Əlyazması hüququnda)
17. Aşığı şeiri. (Tərt. M. Qasımlı) Bakı: Altun kitab, 2007
18. *Aşık Valeh*. Vücutnamə. Alçaqlı-ucalı dağlar. Bakı, "Gənclik", 1970, s. 49-54

19. *Aşiq Valeh*. Vücutname. Başlanğıcından Günümüze Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi (Nesir Nazım 2- Azərbaycan Türk Edebiyatı) Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1993, s. 377-379
20. Aşıqlar. (Toplayanı: Əlizadə Hümət). Bakı : Azərneşr Bədii ədəbiyyat şöbəsi , 1935
21. *Aslan Ensar*. Çıldırılı Aşık Şenlik, Ankara, 1973
22. *Aslan Ensar*. Doğu Anadolu Saz Şairleri, Erzurum, 1978
23. *Aslanoğlu İbrahim*. İcazet, Sivas Folkloru, C. II, Eylül 1974, s. 20
24. *Aslanoğlu İbrahim*. Kul Himmet Üstadım, Sivas, 1976
25. *Aslanoğlu İbrahim*. Pir Sultan Abdallar, İstanbul, 1984
26. *Atlay Doğan*, Destanlarımız, Mut, 1992
27. *Atlay Doğan*, İçelli Halk Ozanları, Mersin, 1997
28. *Atun Suna, Fevzioglu Bülent*. Kıbrıs Türk Halk Edebiyatında Destanlar ve Ağıtlar Üzerine Bilgiler, Belgeler, Araştırmalar. II. Cilt, Ankara: Birlik Matbaacılık, 2002
29. *Aydemir Orhan* (Eylül 1964), Dadaloğlu'nun Yayınlanmamış Şiirleri, Türk Folklor Araştırmaları, S. 182.
30. *Azaflı Mikayıl*. Qoca Azaflıyam. Bakı, "Nurlan", 2008
31. Azərbaycan Folklor Antologiyası, IX, Gəncəbasar folkloru, Bakı, Səda, 2004, s. 458-459
32. *Bagiskan Tuncer*. Kıbrıs Türk Halkbiliminde Ölüm. KKTC Milli Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları: 36, Ankara: 1997
33. *Beysanoğlu Şevket*. Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları, C. I, İstanbul, 1960
34. *Bolay Süleyman Hayri*. Adem. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. Cilt 1, İstanbul: 1988, s. 358-363
35. *Boratav Pertev Naili*, Folklor ve Edebiyat, C. I, İstanbul, 1982
36. *Borçalı Şair Nəbi*. Eləsi var. Bakı, Ağrıdağ nəşriyyatı, 2003
37. Burdur- 1973 İl Yıllığı, Ankara, 1974
38. *Çatak Ali*, Bütün Yönleriyle Seyranî, 1992
39. *Çəfərov Qüdrət*. Azərbaycan dilinin leksik-semantik sistemi. Bakı, Elm, 1984
40. *Çəfərzadə Əzizə*. Milli bağçamızdan yarpaqlar. Şairnamə və vücutnamələr, II yarpaq. "Azərbaycan" jurnalı, 1999, sayı 10, s. 171-175

41. *Çelebioğlu Âmil*. "Türk Edebiyatında Yaşnameler", Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları, MEB.Yay., İstanbul, 1998, s. 367-488, 1985
42. *Çelebioğlu Amil-Yusuf Ziya Öksüz*. Türk Bilmeceler Hazinesi, İstanbul, 1979
43. *Çelik M. Fahreddin*. Karşılı Kurbanı, Halk Bilgisi Haberleri, S. 114, Nisan 1941.
44. *Cetmişbaev K. –P. Masırakunov*, Sancıra Sanatı, Bişkek, 1994
45. *Çiftlikçi Ramazan*. Arapgirli Halk Şairi Fehmi Gür-Hayatı Sanatı Bütün Şiirleri, Malatya, 2000
46. *Çobanoğlu Özkul*. Âşık Tarzı Kültür Geleneği ve Destan Türü, Ankara, 2000
47. *Cunbur Müjgan*, Karacaoğlan, Ankara, 1973
48. "Davlatyorbek" dostonidan: Tafakkur ziyosi. UrDU ilmiy to'plami. Urganch, "Xorazm", 2014, s. 3-5
49. *Dizdaroğlu Hikmet*. Âşık Ömer'in Yeni Şiiri II, Erciyes, Kayseri, Ocak 1949, S. 72.
50. *Dollu Mustafa*. Qız olar. Azərbaycan aşiq şerindən seçmələr: 2 cilddə /tərt. ed. Ə. Axundov, İ. Abbaslı, H. İsmayılov II cild, Bakı : Şərq-Qərb , 2005, s. 57-58
51. *Düzgün Dilaver*. Âşık Mevlüt İhsanî, Erzurum, 1997
52. *Düzgün Dilaver*. Âşık Mustafa Ruhani, Erzurum, 1997
53. *Duharkanlı Abbas*. Mehracnamə. Azərbaycan aşığıları I (Toplayanı: H.Əlizadə). Bakı: Azərnəşr, 1929, s. 113
54. Edebiyat Fakültesi Araştırma Dergisi, Ahmet Caferoğlu Özel Sayısı, S. II, fasikül 2, Ankara.
55. Edigey Destanı. (Haz.: Dr. Rüstem Sulti). Ankara: TÜRKSOY Yayınları 10, 1998
56. *Əfəndiyev Paşa*. Azərbaycan şifahi xalq ədəbiyyatı. Bakı, "Maarif" nəşriyyatı, 1992
57. *Elçin*. Klassik aşiq poeziyasında "dünya" obrazı. Bakı, Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatı, 1996
58. *Eldarova Əminə*. Azərbaycan aşiq sənəti. Bakı, Elm, 1996
59. *Əliyev Ə*. "Azərbaycan aşiq şerinin ideya-bədii xüsusiyyətləri (XIX əsrin sonu, XX əsrin əvvəlləri)" filologiya elmləri namizədi alimlik dərəcəsi almaq üçün dissertasiya. Az SSR EA Xalqlar Dostluğu ordenli Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutu, Bakı, 1987: 146-168

60. *Ergeş Cumanbülbuloğlu*. Armanın Qalması. <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/dosya/1-87233/h/ergescumanbulbuloglu.pdf>
61. *Ergün Metin*. Kazak Âşık Tarzı Şiir Geleneği Akın ve Cıravlar. Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, 2002
62. *Ergüzel Nazan*. Âşık Özbahar Hayatı ve Şiirleri, Adana, (Basılmamış Lisans Tezi). 1999
63. *Ergun Sadedin Nüzhet*. Karacaoğlan Hayatı ve Şiirleri, İstanbul, 1953
64. *Ertekin Ali*. Yaşamak Güzel Ama, Ankara, 2001
65. *Fethi Kadioğlu*. Ağlayan Bayrak, s. 94
66. *Füzuli Məhəmməd*. Əsərləri, 5 cildə, I c., Bakı, 1958, Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyası Nəşriyyatı, s. 245
67. *Gencosman Kemal Zeki*. Türk Destanları, İstanbul, 1972
68. Geyceklili Âşık Hasan'ın Bütün Şiirleri ve Hayatı, İstanbul, 1977
69. *Go`ro`gli*. Xorazm dostonları. Xorazm nəşriyyəti. Urganç, 2004
70. *Gökçeoğlu Mustafa*. Yaş Destanları-İki Destan Versiyonunun (Çeşitlemesinin) Düşündürdükleri, Bildiriler Panel Notları I, Lefkoşa, 2000
71. *Gölpınarlı Abdalbaki*. Yunus Emre, İstanbul, 1965
72. *Görkem İsmail*. "Türk Dünyasında Yas Törenleri ve Ağıtlar" Türk Dünyası Araştırmaları, nr. 77, Nisan 1992, s. 157-188.
73. Göroğlu tiliden, terme. www.kultur.gov.tr/TR/dosya/1-87233/h/ergescumanbulbuloglu.pdf.
74. *Gölpınar*, Yıl 24, 4.1999, S. 276.
75. Güzel Anadolu'm-Halk Ozanı Âşık Kul Ahmet ile Âşık Veysel, (Tarihsiz), Ankara.
76. *Gurbandurdy Geldiyew*. Nepes sen sözlegil. Aşgabat, TYA MGİ, 2010
77. *Hacı Loğman Qorqud*. Düşündüm ki, düşündürəm. Bakı, "Yeni Poliqrafist", 2010
78. *Hacıyeva Maarifə, Rihtım Mehmet*. Folklor və təsəvvüf sözlüyü. Bakı, "Nurlan" nəşriyyatı, 2009
79. *Hafız Nimetullah*, İpekli Âşık Mustafa (1830-1900)'nın Bir Destanı, Çağrı, Ankara, Şubat 1976, S. 217.

80. *Hasan Kavruk-Metin Özer*. Geçmişten Günümüze Malatya Şairleri, Malatya, 2006, s.38-39
81. *Hayati Vasfi*. Dile Gelen Anadolu, İstanbul, 1973, s. 125-128
82. *Həkimov Mürsəl*. Aşiq sənətinin poetikası. Bakı, “Səda”, 2004
83. *Həkimov Mürsəl*. Aşiq şerinin növləri. Bakı, ADU nəşriyyatı, 1987
84. http://anl.az/el/latin_qrafikasi/ea/aass2.pdf
85. <http://web.firat.edu.tr/sosyalbil/dergi/arsiv/cilt11/sayi2/165-176.pdf>
86. <http://www.antoloji.com/otuz-yasname-siiri/-12.08.2010>
87. <http://www.facebook.com/?ref=home#!/goodmorning1>
88. http://www.pirsultanli.info/pdf/asiq_semsir.pdf - 12.
89. http://www.siirceler.com/default.asp%3Fanabolum%3Dsiirdetay%26siir_id%3D5948+israfil+sur+mansur&cd=4&hl=ru&ct=clnk&gl=az-04.04.2010
90. <http://www.sorularlaislamiyet.com/index.php?s=article&aid=12363-09.09.10>
91. http://www.turkfolkloru.com/index.php?option=com_content&task=view&id=73&Itemid=2
92. http://www.turkmenedebiyaty.com/index.php?option=com_content&view=category&id=139&Itemid=174 – 26.07.2010
93. *Hümmətova Xuraman*. Əhməd Yəsəvi və Yunus Əmrə yaradıcılığında bəzi məqamların təhlili. Xoca Əhməd Yəsəvi Simpoziumu, Bakı, 21-23 noyabr, 2008, s. 109-119
94. *İlhan Yardımcı*. Yaşayan Aşıklarımız (Güldeste), Konya, 2007, s. 71-72
95. *Ispartalı Kadioğlu Hafız Mustafa* (1290-1324) Halk Bilgisi Haberleri, Yıl 9, S.101.
96. *Kaplan M*: Müellifi Meçhul Bir Öğüt-nâme. A.Ü. Türkiyat AraştırmalarıEnstitüsü Dergisi, Sayı: 38, Erzurum, 2008, s. 111-129
97. *Karabulut Battal*. Hayatın Gerçekleri, Sivas, 2004, s. 29-30
98. *Karasoy Yakup*. Âşik Ömer’in Bilinmeyen İki Yaşnamesi. Millî Folklor, 2009, Yıl 21, Sayı 82, s. 140-145
99. *Kardeş Mehmet*. Tortumlu Aşık Ruhani (Mustafa Temel), Türk Folkloru Araştırmaları, C.VII, Haziran 1962, S.155.
100. *Kasır Hasan Ali Seyranî*. Ankara, 1999

101. *Katırcı Rukiye*. Âşık Eyyubî Hayatı ve Şiirleri, Adana, (Basılmamış Lisans Tezi), 1998
102. *Kaya Doğan*. Ansiklopedik Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü. Ankara: Akçağ Yayınları, 2007
103. *Kaya Doğan*. Sivas'ta Âşıklık Geleneği ve Âşık Ruhsatî, Sivas, 1994
104. *Kaya Doğan*. Yaşnameler. Ankara: Akçağ Yayınları, 2004
105. Kırımçaxlar, Almanax No 1, Simferopol, İzd. Dolya 2005, s. 49-50
106. *Kobotarian Nabi*. Tebriz Aşıklık Geleneği ve Halk Edebiyatı. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, I. Cilt, Adana, 2008
107. Konratbay Təriypi, Karakalpak folklorı. Köp tomluk. V tom, Karakalpak xalqı kosıqları xəm salt jırları. Özbekistan İlimler Akademiyası Karakalpakistan Filialı N.Dəykaraev atındağı Tariyx, Til Xəm Ədəbiyat İnstitutu, “Karakalpakistan” Baspası, NÖKİS, 1980, s. 269-270
108. Koroğlu (Vəli Xulufu nəşri). (Qeyd, şərh, ön sözün müəllifi: A.Nəbiyev, tərtib edəni: Yeganə İsmayılova). Bakı, Elm, 1999
109. Koroğlu. (Çapa hazırlayan və ön söz: Əli Şamil). Bakı, Nurlan, 2009
110. Koroğlu. (Tərtib edəni, izah və lüğətin müəllifi: Elnarə Tofiqqızı). Bakı, Səda, 2005
111. Koroğlu. (Tərtib edəni: Hümmət Əlizadə). Bakı, Azərnəşr, 1941
112. Koroğlu. (Tərtib edəni: M.H.Təhmasib). Bakı, Azərbaycan SSR EA Nəşriyyatı, 1949
113. Koroğlu. (Tərtib edəni: M.Təhmasib). Bakı, Azərbaycan SSR EA Nəşriyyatı, 1956
114. Koroğlu. (Tərtib edəni: M.Təhmasib). Bakı, Gənclik, 1982
115. Koroğlu. Tərtib edəni. Fərhad Fərhadov. Bakı, “Maarif” nəşriyyatı, 1975
116. *Koşay Çağatay*. Türkiстан Halk Saz Şairi Ergeş Cubanbülbüloğlu, Türkiстанla İlgili Makaleler, Ankara, 1991
117. *Kul Mehmet*. Turnalar, Sivas, 1998
118. *Makas Zeynelâbidin*. Vücutnâme, Türk Kültürü, Ankara, Mayıs 1984, S. 253.

119. *Masırakunov P.- K. Cetmişbaev*. Sancıra Sanatı, Bişkek, 1994
120. *Məhəmməd Füzuli*. Əsərləri. Altı cildə. I cild. Bakı, “Azərbaycan” nəşriyyatı, 1996
121. *Məlikballı Qurban*. Vücutnamə. AMEA Əİ. Fr-1153/4000, 2 v.
122. *Məlikballı Qurban*. Vücutnamə. Azərbaycan aşığıları və el şairləri. I cild, Bakı, “Elm” nəşriyyatı, 1983, s. 282-284
123. *Məmişoğlu Fikret*, Harput Ahengi, İstanbul, 1966
124. *Memmedova Elmira*. Çağdaş Vücutnamələr. Motif Akademi Halkbilimi Dergisi, Ankara, 2010, sayı: 2, s. 52-57
125. *Məmmədova Elmira*. Qazax vücutnamələri. Şərq filologiyası məsələləri. (məqalələr toplusu). 6-cı buraxılış, Bakı, “Bakı Çap Evi”, 2012, s. 555-568
126. *Məmmədova Elmira*. Qırğız və tatar xalq dastanlarında (“Manas” və “Edigey”) vücutnamə. Gənc alimlərin elmi konfransının materialları, Bakı, 25-27 iyul, 2012-ci il. Bakı, Elmin İnkişafı Fondu, 2012, s. 263-267
127. *Memmedova Elmira*. Türk Tasavvuf Şiirinde Elifname – Yaşamenin Senkretik Bir Örneği Üzerine/ 21. Yüzyılda Türk Dünyası Uluslararası Sempozyumu 02 - 05 Aralık 2010 / Lefke - K.K.T.C. Bildiriler Kitabı. Ankara: EkoAvrasya Yayını, 2011, s. 231-243
128. *Memmedova Elmira*. Yaşamenin Gelişimi Üzerine. Motif Halkbilimi Dergisi, 2011 / 1, Azərbaycan Özel Sayısı, Ankara, 2011, s. 176-187
129. *Məmmədova Elmira_a*. Məxdumqulu Fəraqi və Molla Nəfəsin vücutnamələri. “Azərbaycan şərqşünaslığı” jurnalı, 2010, sayı 2, s. 9-14
130. *Məmmədova Elmira_b*. Vücutnamə: mənşəyi və variantları. Azərbaycan şifahi xalq ədəbiyyatına dair tədqiqlər. AMEA Folklor İnstitutu, Bakı, 2010, sayı: 31, s. 119-133
131. *Məmmədova Elmira_c*. Dastan ənənəsi kontekstində klassik vücutnamələr (Güney Azərbaycandan toplanmış yeni örnəklər. Türk epik ənənəsində dastan. “Ortaq türk keçmişindən orta q türk gələcəyinə VI Uluslararası folklor konfransının materialları”. 25-26 noyabr, Bakı, 2010, s. 167-173
132. *Mərhum Molla Məhərrəmin şeri*. Məcmuə, s. 324, B-6835/8460 (farsca)

133. *Məxdumqulu Fəraqi*. Seçilmiş əsərləri. (Türkməncədən çevirən: Ramiz Əskər), Ankara, 2010
134. *Mirzə Ağalar*. " Karvamı kəsilmiş yola bənzərsən..." Aşıq yaradıcılığının təşəkkülü və genetik qaynaqları haqqında. Azərbaycan : jurnal . - № 9. - 2007. - S.142-147
135. *Mirzə Ağalar*. Xaltanlı Tağı (Yaradıcılıq yoluna baxış, şeirlərindən seçmələr), Bakı, Elm, 1999
136. *Mirzəyev Ağalar*. Xaltanlı Tağının yaradıcılıq yolu. (10.01.09-folklorşünaslıq). Filologiya elmləri namizədi alimlik dərəcəsi almaq üçün təqdim edilmiş dissertasiya. Bakı, 2001, (əlyazması hüququnda).
137. *Miskin Vəli*. Vücutnamə. AMEA Folklor İnstitutunun elmi işçisi Maşallah Xudubəylinin şəxsi arxivindən. (əlyazması hüququnda).
138. *Molla Cümə*. Əsərləri. (Toplayan və tərt. P. Əfəndiyev). Bakı, "Maarif" , 1995
139. *Molla Nəfəs*. Bu məkana gəlmişəm. (Türkməncədən çevirən: Fəxrəddin Əliyev). Bakı, Yazıçı, 1989
140. *Molla Nəfəs*. Bu məkana gəlmişəm. (Türkməncədən çevirən: Ramiz Əskər). Bakı, MBM, 2010
141. *Molla Nəfəs*. Seçilmiş əsərləri. (Türkməncədən çevirən: Ramiz Əskər). Bakı, MBM, 2010
142. *Mollanepes*. Goşgular Yygyndysy. Aşgabat: Türkmen Döwlet Neşiyat Gullugy, 2010
143. *Namazov Qara*. Azərbaycan aşıq sənəti. Bakı, Yazıçı, 1984
144. *Nasrattunoğlu İrfan Ünver*. Posoflu Âşık Zülalî, Ankara, 1987
145. *Nəbiyev Azad*. Azərbaycan aşıq məktəbləri. Bakı, "Bakı Universiteti" nəşriyyatı, 2004
146. *Nizami Gəncəvi*. Xosrov və Şirin. Bakı, Yazıçı Nəşriyyatı, 1983
147. *Obruk Cahit*, Kırşehirli Âşık Said, Ankara, 1983
148. *Oğuz M. Öcal*. Halk Şiirinde Tür Şekil ve Makam, Ankara: Akça Yayınları: 359, Kaynak Eserler:102. 2001
149. *Oğuzcan Ümit Yaşar*, Dostlar Beni Hatırlasın, İstanbul, 1972
150. *Okay Haşim Nezihî*, (Ekim) 1969, Hacı Talibî, Folklor, S. 6.
151. *Okay Haşim Nezihî*, Develili, (Everekli) Seyranî Hayatı ve Şiirleri, İstanbul, 1953
152. *Özbek Mehmet*. Folklor ve Türkülerimiz, İstanbul, 1975

153. *Özder M. Adil*. Yusufelili Aşık İznî, Sivas Folkloru, Ocak 1978, S. 60.
154. *Özgökmen Murat*. “Türk İslâm Edebiyatında İlâhiler, Nefesler ve Devriyeler” T.C. Selçuk Ünversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslâm Tarih ve Sanatları Anabilim Dalı Türk İslâm Edebiyatı Bilim Dalı, Konya – 2001, (Yüksek Lisans Tezi)
155. *Özsoy Bekir Sami- Ataman; Halil İbrahim*. Posoflu Âşık Sabit Müdamî, Kayseri, 1993
156. *Öztelli Cahit*. Bektaşî Gülleri,. İstanbul, 1973
157. *Öztelli Cahit*. Kul Hüseyin adına: Kul Hüseyin’in Yaş Destanı, Türk Folklor Araştırmaları, Kasım 1950, C. I, S. 16.
158. *Öztelli H. Cahit*. Zileli Şairler, Samsun, 1944
159. *Özyalçın Kadri -Kemal Gürpınar*. Şarkışlalı Serdarî-Hayatı ve Eserleri, Sivas, 1938
160. *Paşayev Sədnik*. Azərbaycan folkloru və aşiq yaradıcılığı. Bakı, ADU nəşriyyatı, 1989
161. *Paşayev Sədnik*. Nizami və xalq əfsanələri. Bakı, Gənclik, 1983
162. *Paşayev Sədnik*. XIX əsr Azərbaycan aşiq yaradıcılığı. (Dərs vəsaiti), Bakı, 1990
163. *Pirsultanlı Sədnik Paşayev*. Eldən-obadan eşitdiklərim. Gəncə: Agah, 2006
164. Prof. Dr. Artun Erman. Destan Söyleme Geleneğinde Zileli Âşık Tâlibi'nin Yeri. http://turkoloji.cu.edu.tr/HALK%20EDEBIYATI/erman_artun_zileli_talibi_destan_soyleme_gelenegi.pdf - 07.08.2013
165. *Pürlü Kadir*. Âşık Talibi Kılıç Hayatı ve Şiirleri, Sivas, 1990
166. *Qasımlı Məhərrəm*. Ozan-aşiq sənəti. Bakı, “Uğur” nəşriyyatı, 2007
167. *Qayıbov Seyran*. Xəstə Qasımın bir vücudnaməsi haqqında. Azərbaycan şifahi xalq ədəbiyyatına dair tədqiqlər. AMEA Folklor İnstitutu, kitab XXX, Bakı, Nurlan, 2009, s. 79-96
168. Qöroğlu. (N.Aşırovin redaksiyası bilen). Aşqabat: Türkmenistan Dövlət Neşriyatı, 1958
169. *Радлов В.В.* Образцы народной литературы северных тюркских племён. Ч. VII. Наречия Крымского полуострова, 1896, с. 99

170. *Reyhan Gökben Saluk*. Köroğlu Destanı'nın Uygur Versiyonu (Metin – Aktarma – İnceleme) T.C. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Halk Edebiyatı Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi Ankara – 2008, s. 486-488
171. *Rövşən Ramiz*. Nəfəs. Kitablər Kitabı. Bakı, Qanun, 2006
172. *Salman Mümtazın şəxsi fondundan folklor mətnləri*. Azərbaycan folklorunun ilkin nəşrlər seriyası. Transliterasiya və tərtib edənlər: R.Xəlilov, A.Xürrəmçızı, Bakı, Nurlan, 2013, s. 80
173. *S. Rüstəm-M. Rahim*. Koşmalar, Bakı, 1938, s. 146-148
174. *Şahin Bekir*. Yaşam və Ölüm, Ankara, 1986
175. *Şair Əli*. Cəsədnamə (Vücutnamə). Azərbaycan folkloru antologiyası. XIX kitab. (Zəngəzur folkloru), II cild. (Toplayanı və ön sözün müəllifi: Rəşid Təhməzoğlu). Bakı, 2009, s. 350-351
176. *Sait Küçük*. Kağızmanlı Halk Şairi Mesulî (Hayatı Sanatı-Şiirleri), Gelsin Diye Arzulamış Yâr Beni, Ankara, 2004, s. 57.
177. *Sakaoğlu Saim, Alptekin Ali Berat, Şimşek Esmə*. Azərbaycan Âşıkları ve El Şairleri, C. I, İstanbul, 1985
178. *Sayat Nova*. Bakı, Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatı: 1963, s. 61-62
179. *Səmədova Nailə*. Azərbaycan memuar ədəbiyyatı tarixi. Bakı: Nurlan, 2006
180. *Səmədova Zümrüd*. Zaqatala aşığı mühiti. Filologiya elmləri namizədi alimlik dərəcəsi almaq üçün təqdim edilmiş dissertasiya. AMEA Folklor İnstitutu, Bakı, 2010 (əlyazması hüququnda)
181. *Şenocak Ebru*. Göktürk Yazıtlarında Türk Halk Edebiyatı Unsurları. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 11 Sayı: 2, Sayfa: 165-176, ELAZIĞ-2001
182. *Sevengil Refik Ahmet*. Çağımızın Halk Şairleri, İstanbul, 1967
183. *Süleyman Şenel*. Kastamonu'da Âşık Fasılları, C. II, s. 204
184. *Tamer Duran, Sevdanın Yeli, Ankara.Timurtaş Faruk K. Yunus Emre Divanı, Haz, Ankara, 1980*
185. Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi, C. 2, Ankara,1993
186. *Türkmen Fikret*. Yazılı Kaynaklardaki (Cönklerdeki) Bektaşî Şairlerin Şiirlerinde Görülen Yeni Şekiller, I. Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Sempozyumu Bildirileri, Ankara, 1999

187. Türkmən müəmmaları, deyişmələri və vücudnamələri. Tərtib edən, türkməncədən uyğunlaşdıran və ön sözün müəllifi Prof. Dr. Ramiz Əskər. Bakı, 2011
188. Türkmən nəğmələri. (Türkməncədən çevirən: Fəxrəddin Əliyev). Bakı, Yazıçı, 1989
189. *Turan Metin*. Can İçindedir Canan, Ankara, 1992
190. *Turan Şükriyyə*. Tarsuslu Âşık Kerim, Millî Kültür Araştırmaları-50. Kültür və Sanat Yılında Dr. Mehmet Önder'e Armağan, Ankara, 1996
191. *Uğur Sait*. İçel Folkloru, C. I, Ankara, 1947
192. *Uludağ Süleyman*. Devir. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. Cilt 9, İstanbul: 1994, s. 231-232
193. Uşaq folkloru. (Nəşrə hazırlayan: Rafiq İsmayılov) Bakı, Altun Kitab, 2007
194. *Uzun Mustafa*. Devriyyə. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. Cilt 9, İstanbul: 1994, s. 251-253
195. *Vəkilov Qiyas*. XIX əsr aşiq lirikası. Bakı, Maarif, 1993
196. *Vəliyev Vaqif*. Azərbaycan folkloru. (Ali məktəblərin filologiya fakültəsi tələbələri üçün dərslik). Bakı : Maarif , 1985
197. *Vəliyev Vaqif*. Azərbaycan şifahi xalq ədəbiyyatı. S.M. Kirov adına Azərbaycan Dövlət Universiteti
198. Vücudnamə. Azərbaycan folkloru antologiyası. XIII cild (Şəki, Qəbələ, Oğuz, Qax, Zaqatala, Balakən folkloru). Bakı, 2005, s. 409-411
199. Vücudnamə. Ədəbiyyatşünaslıq-ensiklopedik lüğət. Bakı, Azərbaycan Ensiklopediyası, 1998, s. 43
200. Vücudnamə. Parça. Azərbaycan Folklor Antologiyası 6, Şəki folkloru, II c., Bakı, Səda 2002, s. 327
201. Vücudnamə. Saqınamə. Tövbənamə. İbrətnamə: Ensiklopedik məlumat kitabı. (Toplayıb tərtib ed.: R. İmaməliyev, V. İmaməliyeva, T.İmaməliyeva-Babanlı). Bakı : Boz oğuz : Zaman, 1997
202. Vücudnamələr. "Dədə Qorqud" jurnalı, (Toplayan: Sahibə Paşayeva), 2008/ IV, s. 164-167
203. *Xəstə Qasım* Bakı, "Nurlan", 2010
204. Xorazm xazinasi. Urganch, "Xorazm" nashriyoti, 1996

205. *Xoylu Vartan*. Pişrev. Qoşmalar. Toplayanları: S.Rüstəm və M.Rahim. Bakı, Azərnəşr, Bədii ədəbiyyat şöbəsi, II çap, 1938, s. 146-151
206. *Yakıcı Ali*. Konyalı Aşık Mehmet Yakıcı, Erzurum, (Basılmamış Lisans Tezi), 1978
207. *Yalgın Ali Rıza*. Halk Arasında Çocuk, Delikanlı, İhtiyar, Türk Folklor Araştırmaları, Şubat 1950, S.7.
208. *Yalıncaklı Hasan*. Kul Himmet Üstadım, Ankara, Tarihsiz
209. *Yardımcı Mehmet*. Zileli Âşık Talibî, İstanbul, 1989
210. *Yasemin Çağla*. Güneşe ne Oldu Anne- Kristal Kalpler Şiir Antolojisi, Sivas, 2010, s. 82.
211. Yaşname: Sevim Emir (Karagünlü), Arguvanlı Âşık Balı Günlüğü ve Şiirleri, Malatya, 2004, s. 364-365.
212. *Yavuz Kemal*. Ermenek Kazasının Başdere Köyleri Ağzı, Erzurum Atatürk Üniversitesi, 1979
213. *Yavuz Yusuf Şevki*. Bezm-i Elest. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. Cilt 6, İstanbul: 1992, s. 106-108
214. *Yesevi Ahmet*. Hikmetler. Hazırlayan: İbrahim Hakkulov, Çeviren ve Sadeleştiren: Erhan Sezai Toplu. Milli Eğitim Basımevi. Ankara, 1998
215. *Yorgancıoğlu Oğuz*. Resimli Yaş Destanı, Lefkoşa, 1999
216. *Yunus Emre*. Risalat Al- Nushiyya ve Divan, Haz. Abdülbakı Gölpınarlı, Eşkisehir Turizm ve Tanıtma Derneği, İstanbul, 1965
217. *Zeyrek Yunus*. Posoflu Âşık Zülalî, Ankara, 1988
218. *Аджиев А.М.* Устное народное творчество кумыков. Махачкала, 2005, с. 428
219. Башкирское народное творчество. Т 12, обрядовый фольклор. Уфа, Китап, 2010, ст. 198
220. *Жуманбул угли Эргаш*. Таржимаи холл / Булбул таронлари. Беш жилдлик. Бешинчи жилд. Айтувчи Эргаш Жуманбул угли. – Тошкент:Фан, 1973. –Б.21-75.
221. *Кор-оглы Халид*. Туркменская литература. Москва, Издательство «Высшая Школа», 1972
222. Поэты Туркмении. Малая серия, издание третье, Советский писатель, Ленинградское отделение, 1971

Elmira Fikrətqızı.
Türk xalqları ədəbiyyatında vücutnamələr, II cild,
Bakı, “Elm və təhsil”, 2017.

Nəşriyyat direktoru:
Prof. Nadir Məmmədli

Kompüterdə yığdı:
Ləman Qafarova

Kompüter tərtibçisi və
texniki redaktoru:
Aygün Balayeva

Kağız formatı: 60X84 1/16
Mətbəə kağızı: №1
Həcmi: 320 səh.
Tirajı: 300

Kitab Azərbaycan MEA Folklor İnstitutunun
Redaksiya-nəşr bölməsində yığılmış, səhifələnmiş,
“Elm və təhsil” NPM-də ofset üsulu ilə
hazır deopozitivlərdən çap olunmuşdur.